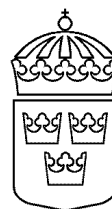

Riksdagens protokoll 1997/98:35

Torsdagen den 27 november

Protokoll
1997/98:35

Kl. 12.00 – 18.03
19.00 – 22.19

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 21 november.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Birgit Friggebo* (fp) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 januari 1998.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Nya ersättare för riksdagsledamöter, m.m.

Upplästes och lades till handlingarna från Valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för nya ersättare för riksdagsledamöter, m.m.

Till Valprövningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Sören Norrby, Åkersberga och Maria Arnholm, Lidingö (båda fp) utsetts till nya ersättare för riksdagsledamöter fr.o.m. den 1 december 1997. Från Riksskatteverket har också inkommit ny bilaga till tidigare utfärdade bevis för ersättare.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat bevisen för de nya ersättarna och den nya bilagan till bevis för ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 19 kap. 11 § vallagen.

Stockholm den 26 november 1997

Lars Tottie

Kerstin Siverby

NU6 Redogörelse för företag med statligt ägande

1. utskottet
2. res. 1 (m, c, fp, kd)
3. res. 2 (mp)
Förberedande votering:
118 för res. 1
17 för res. 2
164 avstod
50 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
160 för utskottet
123 för res. 1
17 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 19 v
För res. 1: 71 m, 19 c, 21 fp, 12 kd
Avstod: 1 v, 16 mp
Frånvarande: 20 s, 9 m, 8 c, 5 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

BoU2 Vissa fastighetsrättsliga frågor

Mom. 1 (förändringar i jordförvärvslagen)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan:

1. utskottet
2. res. 3 (v, mp)
3. res. 2 (c)
Förberedande votering:
35 för res. 3
19 för res. 2
246 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde hemställan i res. 3.
Huvudvotering:
198 för utskottet
35 för res. 3
64 avstod
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 28 m, 20 fp, 11 kd
För res. 3: 19 v, 16 mp
Avstod: 42 m, 19 c, 1 fp, 1 v, 1 kd
Frånvarande: 22 s, 10 m, 8 c, 5 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 1 (m).

Votering:

177 för utskottet

72 för res. 1

51 avstod

49 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

För utskottet: 141 s, 1 c, 20 fp, 3 mp, 12 kd

För res. 1: 71 m, 1 fp

Avstod: 18 c, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 9 m, 8 c, 5 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:35

27 november

Fel! Okänt

växelargument.

Mom. 2 (åtgärder för att hävda lokala intressen vid fastighetsöverlåtelse m.m.)

1. utskottet

2 res. 5 (kd)

Votering:

230 för utskottet

13 för res. 5

55 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 47 m, 1 c, 21 fp, 19 v, 1 mp

För res. 5: 1 m, 12 kd

Avstod: 22 m, 18 c, 1 v, 14 mp

Frånvarande: 20 s, 10 m, 8 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 3–7

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottets betänkanden KU4, KU6, KU9 och KU11 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Kommunala demokratifrågor

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU4
Kommunala demokratifrågor

Anf. 1 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill gå så långt att jag hävdar att vår demokrati lider av en förtroendekris. Eftersom kommunerna handhar så många frågor som direkt berör människor, nära och nästan dagligdags, så är frågorna om den kommunala demokratin viktiga, och kanske avgörande, för hur förtroendet kan återskapas mellan medborgarna och de offentliga institutionerna.

Självfallet har förtroendet fått sig en extra knäck genom de oegentligheter, olämpliga uppträdanden och uppföranden som vissa politiker har åstadkommit. Men dessa är mycket få, och de misshälligheter och oegentligheter som har förekommit har också beivrats. I den mån som det rör sig om rent kriminella handlingar döms de skyldiga och tvingas också att lämna sina poster. Men de här oegentligheterna är inte de enda orsakerna till förtroendekrisen.

Det handlar också om hur servicen fungerar, om vilken makt invånarna känner sig ha över utvecklingen och över sina egna liv och om hur systemet förmår leverera vad det har ställt i utsikt. Det är många som verkar bekymrade över läget. Det skrivs debattartiklar och rapporter av olika slag, och frågorna debatteras på olika ställen. Vetenskapsmännen intresserar sig för hur vår demokrati fungerar. Inom partierna pågår diskussioner. Vi som är förtroendevalda diskuterar också de här frågorna i våra församlingar. Ett omfattande utredningsarbete har också bedrivits under senare år vad gäller t.ex. den kommunala demokratin. Men väldigt litet har hittills kommit ut i form av konkreta förslag och framför allt konkreta beslut. Det är faktiskt snart dags att gå från ord till handling. Detta gäller bl.a. en del av de frågor som behandlas i dagens betänkande.

Jag vill peka på några mer övergripande riktlinjer som jag anser är viktiga för den långsiktiga utvecklingen av bl.a. demokratin i kommunerna.

För det första tycker jag att man skall skala bort sådana verksamheter som invånarna eller de privata företagen både vill och kan klara själva. Vi behöver alltså i praktiken genomföra en reell subsidiaritet.

För det andra tycker jag att man skall skala bort sådan produktion som med fördel kan lämnas ut på entreprenad. Självfallet skall det fattas beslut i demokratisk ordning om finansiering och ordentliga riktlinjer för verksamheterna. Men det är inte alls nödvändigt, och ofta inte heller särskilt effektivt, att de förtroendevalda församlingarna eller de offentliga institutionerna också skall organisera produktionen själva.

För det tredje tycker jag att vi skall genomföra valfrihetsrevolutionen. Det är dags att myndigförklara medborgarna så att de själva får göra också viktiga val inom den offentliga verksamheten.

För det fjärde anser jag att vi måste se till att få fler beslutsfattare som får sina uppdrag och sitt förtroende direkt av väljarna och inte indirekt via kommunfullmäktige.

För det femte tycker jag att vi skall ge professionen, dvs. de anställda, långt större makt att själva organisera och styra sitt arbete inom ramen för givna mål för verksamheten.

Oavsett vad man tycker i sak om de olika förslag som sjukvårdsprofessionen framför om sjukvårdens organisation i en DN-artikel häromdagen borde den svidande kritik och brist på förtroende som där framförs vara en väckarklocka för oss alla om att allt inte står rätt till.

Herr talman! Betänkandet är ganska begränsat i mitt nu redovisade vidare perspektiv. Min förhoppning är att riksdagen i framtiden vågar ta upp detta vidare grepp.

Några av förslagen i betänkandet, bl.a. de som Folkpartiet har fört fram, faller inom ramen för de här principerna. Mindre kommuner och fler kommundelningar tillsammans med direktvalda stadsdelsnämnder och kommunaldelsnämnder skulle t.ex. ge fler direkt- och förtroendevalda män och kvinnor. Alla känner vi till de hemska – så vill jag kalla dem – siffrorna för den dramatiska nedgången av antalet förtroendevalda i Sverige.

De här förslagen skulle ge fler möjligheter att veta vilka som fattar besluten – beslutsfattarna kommer närmare väljarna. Men de skulle också, i och med det nya personvalsinslaget, ge en känsla av att den förtroendevalda har ett mer direkt ansvar gentemot sina väljare.

Herr talman! Vi har sett alltför partier i kommunfullmäktigeförsamlingarna. En del åker ut och in. Det är inte lika lätt som det var tidigare att bilda fungerande majoriteter. Vi har också sett situationer där det har varit svårt att upprätthålla eller behålla en, kanske med stor möda hoppsnickrad, majoritet. Detta är en ny företeelse i vårt land.

Det finns inga möjligheter att lösa upp en sådan politisk situation av mer komplicerat slag som på ett visst sätt kanske påminner om en regeringskris. Visserligen kan man sedan en tid tillbaka ändra nämndernas sammansättning om majoritetsförhållandena i fullmäktige skulle ändras. Men det räcker inte. Det borde finnas samma möjligheter som här i riksdagen till en förtroendeomröstning, till ett upplösninginstitut och till att gå ut till väljarna och begära ett nytt förtroende. Inte minst gäller detta mot bakgrund av de längre mandatperioder om fyra år som vi numera har.

Jag tycker att kommunerna är för viktiga och de handhar för stora och viktiga frågor för att det inte skall finnas ett system som gör det lättare att bilda fungerande majoriteter ute i kommunerna så att de kan styras på ett klarare sätt.

Herr talman! Det visar sig ju här på talarlistan att de flesta partier, förutom Socialdemokraterna, har någon reservation knuten till det här betänkandet. Jag tycker att det finns en tendens i reservationerna som talar om att man skall flytta ned besluten. De skall komma närmare folket. Väljarnas vilja skall få ett bättre genomslag.

Men Socialdemokraterna är emot detta. Det tycker jag visar på en gammal, traditionell, historisk tendens hos Socialdemokraterna att det är bättre att vi förtroendevalda fattar besluten och ju högre upp man kommer, desto bättre beslut fattas. Man är rädd för att låta medborgarnas åsikter få ett ordentligt genomslag i utvecklingen av vårt samhälle. Jag beklagar djupt att det inte, trots de många signaler om kris som vi får, har påverkat inställningen i det socialdemokratiska partiet.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Jag inskränker mig till dessa kommentarer till betänkandet och yrkar bifall till reservation 5 om direktvalda stadsdels- och kommundelsnämnder.

Anf. 2 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! I vår svenska demokrati är avståndet mellan folkstyrets 8,8 miljoner invånare och de politiska förtroendemännen stort. Detta beror bl.a. på vårt proportionella valsystem och det bristande inslaget av personval. Ju större det antal frågor är vilkas innehåll bestäms av en för tillfället härskande majoritets värderingar och önskemål, desto mer försvagas medborgarnas inflytande ytterligare. Desto svårare blir det också för de styrande själva att göra klart för sig om de handlar i överensstämmelse med folkets önskemål eller om de driver sina frågor över huvudet på folket.

Under de senaste decennierna har misstron mot politiker generellt sett ökat och man kan hos medborgarna allt oftare se en bristande respekt för det politiska livet.

Även om vi i Sverige har en mer utvecklad kommunal självstyrelse än i många andra länder, är vår kommunalpolitiska nivå i dag inte tillräckligt nära medborgarna. Man behöver bara titta på något av TV:s nyhetsprogram för att konstatera det till synes motsägelsefulla förhållandet att även om de politiska partierna å ena sidan fått allt svårare att aktivera medborgarna, har allmänhetens engagemang i lokala frågor å andra sidan faktiskt ökat.

Hos åtskilliga kommunmedlemmar eller medborgargrupper finns det alltså trots allt en stark vilja att delta och påverka innan de formella besluten fattas. Problemet är att den kommunala organisationen inte är konstruerad så att den kan möta den vilja till engagemang som finns ute i bygderna.

De omfattande kommunsammanslagningar som ägt rum i vårt land har minskat antalet förtroendevalda dramatiskt. Samtidigt har utgiftsexpansionen gjort att de kommunala förvaltningarna vuxit kraftigt. Många kommuner är i dag ortens största arbetsgivare och fullt jämförbara med stora industrikoncerner i sysselsättning och omsättning.

De förtroendevalda i de stora kommunerna har fått större geografiska arbetsområden med fler frågor att behandla och mindre möjlighet till överblick och detaljkännedom, vilket i sin tur gjort att de blivit mer anonyma för medborgarna. Storkommunernas aktiva politiker har sina dagar till brädden fyllda av sammanträden, möten och inläsning. De hinner alltför sällan tänka och fundera bortom nästa sammanträde eller nästa ärende. Inte sällan blir kommunpolitiker mer intresserade av att förvalta kommunen än av att förvalta kommuninvånarnas intressen. Det blir svårt för kommunpolitikern att möta den enskilde kommuninvånaren på dennes nivå. Den ökade arbetsbelastningen för kommunala förtroendemen medför också att många människor helt enkelt inte hinner ge sig in i politiken.

Allt detta leder till en urholkning av de politiska partierna och en motsvarande försvagning av legitimiteten i det politiska systemet med en tilltagande osäkerhet om det politiska uppdragets syfte och innehåll.

Samtidigt är det på den lokala nivån som medborgarna borde ha den största möjligheten att möta de förtroendevalda och själva kunna engagera sig i verksamheten. Där finns förutsättningar till inflytande och del-

tagande på ett helt annat sätt än på den statliga nivån. Man kan rent av påstå att det i praktiken är ute i kommunerna som rikspolitiken formas. Det är nämligen på kommunpolitikerna det ankommer att realisera och förverkliga rikspolitiken.

Kommunpolitikerna har att visa huruvida rikspolitiken är förnuftig och genomförbar eller inte. Det är kommunpolitikerna som skall förvalta och i praktiska insatser omvandla det politiska budskap som utsänds från riksdag och regering. Rikspolitikerna drar upp linjer för framtiden. Ute i kommunerna konkretiseras besluten och ges innehåll i det dagliga arbetet. Kommunpolitikerna utgör den breda basen i de politiska partierna, varför den utveckling vi nu fått – med ett kraftigt minskat antal politiskt förtroendevalda ute i bygderna – kan hota den svenska partimodellen och därmed hela det demokratiska systemet.

De som drivit fram kommunsammanslagningarna har haft en övertro på stordriftsfördelar och en överdriven ambition att skapa likformighet. Man har naturligtvis tänkt att alla svenska kommuner skall se likadana ut, erbjuda samma service och uppfylla samma normer vare sig de är små eller stora och vare sig de ligger i norr eller söder. Man har utgått ifrån att människorna är gruppvarer som lever under exakt likartade förhållanden och som tänker och handlar lika.

Vad man helt glömt bort är att människor faktiskt är olika och därigenom också har olika behov och olika önskemål. Hur många gånger har vi inte sett vilka problem som uppstår när exempelvis människor i en liten ort med en speciell struktur och en speciell tradition till varje pris skall stöpas i samma form som de som bor i den intilliggande storstaden bara för att man råkar tillhöra samma storkommun.

Herr talman! Det är utomordentligt viktigt att den lokala demokratin bärs upp av ett stort antal förtroendevalda och att sammansättningen av beslutsorganen speglar befolkningen så bra som möjligt. God representativitet ökar legitimiteten hos de kommunala organen och främjar andra centrala värden som t.ex. bättre kontakter med medborgarna. En rimlig avvägning mellan makt, ansvar och legitimitet är grundläggande för en god demokrati.

Det här resonemanget leder till slutsatsen att det ur demokratisynpunkt är önskvärt att fler kommuner delas. Det finns behov av en allmän översyn av reglerna om kommunindelningar respektive behovet av förändringar beträffande vissa enskildheter i dessa regler. Denna ståndpunkt finns angiven i reservation nr 1.

Starka demokratiintressen talar också för att det införs ett upplösninginstitut på kommunal- och landstingsnivå. Sedan år 1994 finns det visserligen i kommunallagen en regel som gör det möjligt för fullmäktige att återkalla samtliga uppdrag i en nämnd när den politiska majoriteten inte längre är densamma som i fullmäktige. Den här modellen är naturligtvis fullt tillräcklig i enklare fall av förändrade politiska förutsättningar under en mandatperiod. Dock har det under senare år uppkommit fler komplicerade situationer än tidigare på grund av den ökade rörlighet som vi har fått ute i fullmäktigeförsamlingarna.

Många nya partier som bildats och erhållit mandat har försvunnit. Företrädare för såväl nya som gamla partier har bytt parti under mandatperioden. Nya majoritetsförhållanden och koalitioner har skapats under pågående mandatperiod på samma sätt som tidigare mest förekom på

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

riksplanet. Vi har också fått uppleva avslöjanden om skandalösa förehavanden bland kommunpolitiker som förlamat hela kommuner. I exempelvis Motala har nästan hela den politiska ledning som fanns för bara några år sedan varit tvungen att avgå. Vi har med andra ord sett åtskilliga exempel på situationer som liknat vad man på riksplanet skulle kalla en regeringskris.

Vad frågan ytterst handlar om är hur väljarnas berättigade krav och förväntningar skall kunna tillgodoses när väljarna inte längre hyser något förtroende för den sittande politiska majoriteten.

I enlighet med vad som sägs i reservation nr 4 bör det tillskapas en ordning som gör det möjligt att anställa förtroendestämning, upplösa fullmäktige och utlysa nyval, om den politiska situationen i en kommun eller ett landsting motiverar det.

I det betänkande vi nu debatterar behandlas också en motion med yrkande om att titeln borgmästare skall användas som beteckning på kommunstyrelsens ordförande.

Borgmästarbegreppet har mycket gamla anor. Det infördes i Sverige i slutet av 1200-talet efter tyskt mönster. I betänkandet finns en resumé över borgmästarämbetets utveckling. Borgmästarfunktionen i vårt land har inte i första hand varit av politisk karaktär, men det har varit anorlunda i andra länder. I betänkandet redogörs för situationen i Danmark. Jag kan nämna något om Frankrike, som jag tycker har en intressant modell på det här området.

I Frankrike är högsta beslutande organ i kommunerna ett fullmäktige. Detta fullmäktige utser en borgmästare, som svarar för beredning och verkställighet av de kommunala besluten och även av vissa uppgifter som fullmäktige delegerat. Borgmästaren har en tydlig nyckelroll i kommunen och i dess relationer med andra nivåer. En borgmästare i en stor stad kan t.ex. samtidigt spela en framträdande roll i nationell politik. Till skillnad från regionernas och departementens presidenter utför borgmästaren dessutom en rad uppgifter åt staten. Det innefattar ansvar för lokal polis och befolkningsregister samt organiserandet av allmänna val.

Även om borgmästarämbetet i Sverige inte i första hand varit av politisk karaktär, har borgmästarna under århundradenas lopp faktiskt ändå haft sådana uppgifter i samhället att de i praktiken kommit att utöva en politisk funktion. Detta förhållande jämfört med vad som är brukligt i andra länder gör att det inte bör finnas något som hindrar att vi i Sverige benämner kommunstyrelsens ordförande borgmästare. En sådan titulatur skulle bl.a. kunna underlätta de svenska kommunernas internationella kontakter.

Det finns dock ingen anledning för riksdagen att föreslå någon lagstiftning på det här området. Som anges i reservation nr 8 bör de kommuner som så vill kunna använda sig av titeln borgmästare på det sätt som förespråkas i motionen.

Jag kan inte tolka betänkandetexten på annat sätt än att majoriteten faktiskt också accepterar att borgmästartiteln får användas. Det majoriteten talar emot är, som jag ser saken, bara att begreppet borgmästare skall införas generellt.

Jag har här talat för reservationerna nr 1, 4 och 8. Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Herr talman! De inledande talarna har varit inne på att vi i vårt land har något av demokratins kris, och det är lätt att hålla med om detta. Många människor stiger av från sina uppdrag, kanske främst kvinnor och ungdomar som inte längre tycker att det är meningsfullt att jobba politiskt i våra kommuner och landsting samt även här i riksdagen. Vi har ett antal kommunala skandaler – Gävle, Motala m.fl. – som undergräver förtroendet mellan rollens och det politiska arbetets anseende. Det är nog inget tvivel om att de flesta i dag är eniga om att detta är ett bekymmer för alla oss som tror på demokratin och vill utveckla den.

Utredningar i de här frågorna, som Lokaldemokratikommittén och Ungdomspolitiska kommittén, har kommit och gått. Nu skall en ny utredning, Demokratiutredningen, med Bengt Göransson som ordförande fundera på vad man kan göra för att förbättra den här situationen.

Jag är litet orolig över att vi låter utredningar arbeta och lägga fram förslag, som sedan läggs ned i en byrålåda eller sopas bort. Exempelvis förefaller Ungdomspolitiska kommitténs förslag nu tyvärr hålla på att gå den vägen. Jag tycker att det är beklagligt att vi i utskottet inte har kunnat enas om att komma litet längre när det gäller t.ex. kommunandelningar och direktval till stadsdelsnämnder och kommunaldelsnämnder.

Herr talman! Människors engagemang för samhällsfrågor skall innebära att de har möjlighet att vara delaktiga i en demokratisk process. Beslut måste föras ned till en nivå som ligger nära dem som berörs. Decentralisering måste vara ledstjärnan för utvecklandet av inflytande och ansvar. Det är när människor känner att de har möjlighet att vara med om att påverka och ta ansvar som deras engagemang tas till vara och även växer. Detta utvecklar demokratin och är även till gagn för samhället. Att beslut tas i dialog och efter samtal ökar förankringen och legitimiteten.

Centerpartiet verkar för en sådan här utveckling, för ett ökat lokalt inflytande. Det kan ske genom kommunandelningar, direktvalda kommunaldelsnämnder och på många andra sätt. Det kan också exempelvis ta sig uttryck i brukarstyrelser, som håller på att inrättas på sina håll.

Men det gäller också att föra över mer av beslut från riksnivån, från regering och riksdag, till kommuner och län. Centerpartiet vill flytta makt från den centrala statsmakten, närmare människorna. Makten måste också öka på regional nivå. Vi har från vårt parti medverkat och varit pådrivande till de försök med läns- och regionfullmäktige som nu är på väg att genomföras på några håll i landet. Låt mig ägna en del tid åt att diskutera den regionala demokratin, eftersom vi från vårt parti har haft motioner i de här frågorna.

Vi menar att man med regionfullmäktige kan öka förutsättningarna för decentralisering av beslut från stat till både region och kommun, liksom från region till kommun. Detta är en angelägen reform, som med kraft skulle kunna vitalisera den lokala och regionala demokratin. Med läns- eller regionfullmäktige ökas förutsättningarna att föra över mer befogenheter till kommunerna.

Sverige har nu delats in i myndighetssektorer snarare än i regioner. Därmed har också den demokratiska insynen och inflytandet samt det demokratiska ansvaret uttunnats. Det är en viktig demokratifråga. En stark sektorisering med små möjligheter till lokalt inflytande påverkar legitimiteten i fattade beslut på ett negativt sätt. Vi tycker att detta borde

***Fel! Okänt
växelargument.***

brytas. Alltför snäva och stela myndighetsgränser måste luckras upp. Samverkan och samordning mellan olika verksamheter måste underlättas samtidigt som det politiska inflytandet ökar.

De kraftiga organisatoriska förändringar som har gjorts i olika offentliga verksamheter under senare år gör en länsdemokratireform ännu mer angelägen. Den skulle ge ökade förutsättningar för en effektivare samordning. Utökad länsdemokrati med direktvalda regionfullmäktige ger regionerna större ansvar för regional samhällsplanering och förbättrar möjligheterna att skapa ekonomiskt effektivare verksamheter.

Centerpartiet anser att försöksverksamheten med regionfullmäktige bör utvärderas med sikte på att riksdagen skall kunna fatta beslut om ett rikstäckande system med regionalt självstyre med ikraftträdande i samband med valet år 2002. Det bör enligt vår mening också bygga på direktvalda regionfullmäktige.

Med hänsyn till att en grupp nu skall följa och utvärdera den försöksverksamhet som är på gång har vi varken drivit förslagen i de aktuella motionerna eller reserverat oss på den här punkten, men vi är starka anhängare av en ytterligare utveckling av regiondemokratin i vårt land.

Låt mig så övergå till att diskutera kommundelningar, kommunalnämnder och den kommunala demokratin.

Från vårt parti vill vi ge den lokala nivån nyckeln till skapandet av framtidens samhälle. I lokalsamhället kan medborgarna samverka för att skapa levande demokrati och mänsklig omtanke. Samtidigt kan resurserna utnyttjas mer effektivt och med mer ansvar närmare människorna.

En stärkt lokal och regional nivå leder till politiska beslut närmare människorna men också till mer av personligt ansvar. Här kan människorna och medborgarna visa större solidaritet än enbart via skattsedeln.

Som föräldrar har vi alla ansvar för att våra barn lär sig läsa. Som medmänniskor har vi ett ansvar att hjälpa äldre och sjuka ut ur isolering och ensamhet. Gemensamt kan vi hjälpas åt att lotsa människor till arbete i stället för bidrag. Genom att öppna stängda dörrar och fördragna fönster tar vi ett ansvar för att våld och droger inte tar över på gator och torg. Vi måste alla vara beredda att lägga tid och engagemang på att hjälpa andra som behöver vårt stöd.

Den enskilde, familjen, gårds-, villa- eller byaföreningen och kommunen skall bestämma mer. Staten och EU skall bestämma mindre. Staten skall ha mindre makt, de lokala samhällena större makt. Men då måste också de formella möjligheterna finnas. Det är därför vi från Centerpartiets sida är positiva till att öppna möjligheterna ytterligare för kommundelningar, direktvalda kommunalnämnder och andra åtgärder som kan stärka demokratin.

Jag tror inte att det är någon tvekan om att de kommunsammanslagningar som ägde rum framför allt på 1970-talet har haft en negativ inverkan på den kommunala demokratin. Som flera har varit inne på tidigare, herr talman, har antalet förtroendevalda minskat starkt och medborgarnas möjlighet till insyn och påverkan försvårats. Samtidigt har det blivit svårare att förena yrkesarbete med kommunala uppdrag. Verksamheten har byråkratiserats och tjänstemännen har fått ett allt större inflytande.

Att dela kommuner är en möjlighet som bör utnyttjas för att föra beslut närmare de människor som berörs av besluten. Jag tror att det ökar intresset för kommunalpolitiken och det ger demokratin större spelut-

rymme. Människors naturliga engagemang i den verksamhet som de berörs av skall tas till vara. Det kommer att förbättra kvaliteten i de verksamheterna.

Det krävs då tydliga direktiv från riksdagen och kammaren och också från regeringen för att stödja att man öppnar möjligheten att få fler kommuner och kunna dela kommuner. Jag tycker att en kommun skall kunna delas om en majoritet av invånarna i kommunen så önskar. Lagen om kommunal skatteutjämning t.ex. bör också utformas så att kommundelningar underlättas.

Riksdagen bör enligt vårt partis uppfattning anta ett reformprogram för kommundelningar för att vara beredd att driva på utvecklingen. Det har inte hänt så särskilt mycket på nästan 20 år. Det är ett tiotal kommuner som har delats sedan 1979 när Centerpartiet och dåvarande kommunministern Karl Boo medverkade till att man öppnade den möjligheten.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1 i betänkandet, när det gäller kommundelningar.

Så några ord om direktval till stadsdels- och kommunalnämnder. Jag kommer själv från en kommun, Hudiksvalls kommun, där jag har varit verksam och fortfarande är aktiv som fullmäktigeledamot och där jag tidigare varit kommunalråd, där man har och i många år har haft kommunalnämnder. Där kan man se både för- och nackdelar med den här modellen. Jag tror att det vore av stor betydelse om man öppnade möjligheterna att direktvälja kommunalnämnderna för att ge dem ökad legitimitet och ökad styrka.

Den risk som har påpekats för att det kan bli skillnad mellan den politiska ledningen och majoriteten i en kommunalnämnd tror jag är starkt överdriven. Jag tror att detta skulle vara vitaliserande för demokratin och öka engagemanget hos människor.

Det är en paradox att vi i vår lilla kommun, Hudiksvall, faktiskt har en liten kommunalnämnd som är direktvald – inte formellt, men i praktiken – nämligen Svågadalsnämnden uppe i Bjuråker. Där har man i ett försök låtit människor utan partipolitiska bindningar nominera och välja ledamöter i Svågadalsnämnden. Sedan bekräftade kommunfullmäktige valet i ett formellt beslut.

Jag tror att det är onödigt krångligt. Riksdagen borde öppna möjligheten att göra det enklare så att vi kan ha direktval till kommunalnämnder.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1 och reservation nr 5 i konstitutionsutskottets betänkande nr 4.

Anf. 4 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Det är många intressanta och viktiga frågor som tas upp i betänkandet, eller i alla de motioner som ligger till grund för det. Det är ju utomordentligt viktigt att vi diskuterar oss fram till former för det politiska livet också i kommunerna så att medborgarnas inflytande kan bli så bra som möjligt. Samtidigt kan man inte särskilja de demokratiska problemen formella sida och glömma de sociala realiteter under vilka rättigheterna utövas.

Vi lever i en tid där, sedan över ett årtionde, de ekonomiska och sociala klyftorna har ökat och där vi har fått en tilltagande segregation i flera

***Fel! Okänt
växelargument.***

avseenden i många kommuner. Det har ackompanjerats av en nedskärningspolitik riktad mot den offentliga sektorn, ibland ideologiskt betingad, ibland kanske av ekonomisk nödvändighet. Detta har gjort att den sociala servicen försämrats. Men det har också skapat förhållanden där ett brett underskikt av människor känner sig inte bara ekonomiskt fattigare utan också alltmer utanförstående det politiska systemet och alltmer maktlösa och med allt mindre möjligheter att påverka det politiska livet.

Vilka former vi än söker oss fram till har vi ett samhälle med stora och växande sociala klyftor. En stor grupp människor kommer alltid att känna sig utanförstående och ha ett underläge när det gäller möjligheterna att påverka den politiska utvecklingen.

Det alldeles avgörande är därför egentligen att se en förening av sakernas formellt demokratiska sida, som är utomordentligt viktig, och de reella förhållanden under vilka människor lever i samhället.

Detta taget litet i allmänhet.

I detta finns en rad motioner med förslag som kan diskuteras på ett mycket sympatiskt sätt. Jag har inte deltagit i reservationer för de motionerna eftersom Demokratiutvecklingskommittén eller Ungdomspolitiska kommittén har behandlat dem. De har varit föremål för remissbehandling. De är föremål för beredning. Det gör att jag tycker att om riksdagen innan processen, som i sig är en demokratisk process, är färdig skulle rycka loss olika förslag skulle det egentligen strida mot motionärernas tanke att öka demokratin. Man bryter ju då mot en demokratisk process som redan är inledd. Det gäller t.ex. frågan om man skall övergå till mer av kommunal folkomröstningar. Det är en sorts systemskifte som, om det skall äga rum, bör föregås av en utomordentligt bred diskussion innan man fattar beslut.

Jag har emellertid reserverat mig på två punkter. Dels deltar jag i reservationen om direktvalda kommunalnämnder, där vi anser att sådana försök bör göras, dels har jag en reservation med anledning av en motion från Vänsterpartiet om utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 3.

Det är ju så att kommunfullmäktige och majoriteter kan bestämma en valkretsindelning i kommunen när det gäller de allmänna valen. Man kan då också göra en valkretsindelning för att motverka att en alltför hög spärr byggs in i de kommunala valen, som gör att partier som t.ex. har sina sympatisörer jämnt fördelade över kommunen kan ha svårare att ta sig in, medan det kan gynna vissa partier som råkar ha en koncentration av väljare inom ett visst område osv. Det finns alltså utrymme för manipulation. Vi menar att ett utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige skulle göra att det blev en fördelning som motsvarade röstfördelningen i hela kommunen utan hänsyn till de olika valkretsarna. Detta skulle vara att föredra, och det skulle få bort draget av möjlig manipulation som finns i systemet som det ser ut i dag. Därför bör kommunallagen ändras redan nu, så att vi redan i kommande val skulle kunna tillämpa ett system med utjämningsmandat.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den reservation som jag står bakom – reservation 3 – eftersom andra redan har yrkat bifall till den andra reservationen. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Herr talman! Vi diskuterar ett betänkande som heter Kommunala demokratifrågor. Det rör ganska många olika, intressanta och viktiga frågor som på olika sätt skulle kunna tänkas stärka den kommunala demokratin i Sverige.

Många har här i debatten tagit sin utgångspunkt i den kris som vi har i den svenska demokratin. Jag tycker definitivt att så är fallet och att den stora uppgiften för ett politiskt parti, i alla fall för Miljöpartiet, under de närmaste decennierna kanske är att just försöka lägga manken till för att på något sätt kunna återupprätta demokratin, folkstyret och tron på politiken och dess möjligheter. Det är en av anledningarna till att vi i Miljöpartiet har arbetat mycket med demokratifrågor och har en del ganska radikala förslag för att åstadkomma en förändring och en stärkning av folkstyret.

Jag tror att de flesta inser de allvarliga symtomen och problemen, eftersom sjukdomstecknen är ganska uppenbara. Men steget därifrån till att se var orsakerna egentligen ligger är ganska långt. Där är vi ganska oense, och det är väl det som är orsaken till att ingenting händer. Jag tror att de flesta av oss här i riksdagen och andra i det svenska samhället har märkt att den politiska demokratin befinner sig i ett utomordentligt svårt läge, men väldigt litet har hänt. Nya utredningar föds däremot på löpande band.

I en kommentar till den senaste demokratiutredningen säger konstitutionsutskottets vice ordförande i dag i en lokaltidning här i Stockholm att den inte kan lösa problemen därför att direktiven är så begränsade att möjligheterna att göra de ordentliga författningsförändringar som skulle krävas är väldigt små.

Därför är ett politiskt krav, som jag tycker är väldigt aktuellt och viktigt, att få till stånd en författningsutredning. Det finns några stora och viktiga frågor med växande krav på förändringar som en sådan författningsutredning skulle kunna ta som utgångspunkt för sitt arbete. Det gäller t.ex. frågan om folkomröstningar, att få till stånd beslutande folkomröstningar och ett folkinitiativ. LO och Miljöpartiet har nu en alltmer likartad syn på behovet av en förändring. Det handlar också om frågor som kommunala nyval och att på olika sätt föra in ett medborgarinitiativ.

De kanske största förändringar som jag tycker behöver göras gäller just kommunala och nationella folkomröstningar samt att på olika sätt få in ett direkt deltagande från medborgarna i större utsträckning. Det kan ske genom exempelvis ett medborgarinitiativ, som Miljöpartiet har motionerat om. Demokratiutvecklingskommittén föreslog ganska nyligen just detta.

I vår motion kräver vi att medborgarna i olika kommuner skall ha rätt att lägga fram förslag direkt i kommunfullmäktige och att förslagen skall tas upp och behandlas av kommunfullmäktige. KU:s majoritet svarar att förslaget inte kan bifallas därför att frågan bereds av regeringen just nu. Samtidigt kan vi läsa i betänkandet att regeringens beredning är färdig. Regeringen säger redan nu att man inte kommer att lägga fram något förslag om medborgarinitiativ. Det enda lilla argument som KU:s majoritet lyckas samla sig kring i den frågan faller redan när man läser betänkandet, därför att denna fråga är färdigbehandlad av regeringen. Jag tycker att det måste vara besvärande för ett parti, t.ex. Socialdemokraterna, att

***Fel! Okänt
växelargument.***

inte kunna ta ställning i en så aktuell och viktig fråga som nyligen har utretts. Vill man inte köpa tanken om att stärka medborgarnas möjligheter att påverka, tycker jag att man åtminstone borde försöka samla sig till en motivering i stället för att bara inge osäkerhet och förvirring och därigenom komma ifrån alla förslag till lösningar som finns på bordet.

En fråga som Miljöpartiet också driver är kommunala folkomröstningar – att få kommunala folkomröstningar att bli beslutande, att få till stånd ett genomslag av kommunalt folkinitiativ. När det gäller folkinitiativet har vi fått en förändring i kommunallagen som innebär att om man samlar 5 % av namnen i en kommun får man upp frågan om en kommunal folkomröstning på kommunfullmäktiges bord. Men i samtliga fall hittills har kommunfullmäktige sagt nej. Detta är ett mycket stort demokratiproblem. När människor samlar sig i ett agerande för att få till stånd en demokratisk process, avslås det av det existerande etablissemanget, dvs. av majoriteten i kommunfullmäktige.

Vi föreslår att man skall lägga ribban högre. Man skall lägga den på 10 % i stället. Det skall inte vara hur enkelt som helst att få till stånd den här typen av folkomröstningar i kommunerna. Det skall krävas ett verkligt engagemang från många människor. Men när man väl har kommit dit, skall det också ha genomslag. Då *skall* det bli en kommunal folkomröstning, och denna kommunala folkomröstning skall dessutom vara beslutande, anser vi. Då kan man tala om att man har lyckats åstadkomma en förstärkning av vanliga människors möjligheter att påverka besluten.

Jag tror ju att just den här reaktionen, som är den helt vanliga och som har förekommit i nästan alla fall från kommunpolitikerna, också i sig är ett tecken, ett bevis, på krisen för det indirekta partisystem som vi har i Sverige.

Alla de stora partierna, de gamla partierna, förlorar ju medlemmar konsekvent, år efter år. Vi som har kommit i stället, vi som växer – i någon omfattning i alla fall – har inte alls lyckats förmå ersätta denna skillnad. Det finns alltså en partiernas kris. Det tror jag egentligen att alla är väldigt medvetna om. Både kommunalt och nationellt är det allt färre människor som engagerar sig.

Vi hamnar snart i en situation där det inte längre är möjligt att legitimera politiken och förtroendet för politiken med en intern process inom partierna. Det blir ju bara en process där besluten förankras genom medierna, i mediernas offentlighet. Underlaget är sammantaget så litet i partierna att det berör en alldeles för liten del av befolkningen för att man skall kunna säga att det här är ett tungt förankringssätt i det nationella politiska systemet.

Att komma runt det här problemet är inte lätt. Att återupprätta tron på partierna blir en väldigt lång och svår process. Men möjligheten att åtminstone återupprätta tron på demokratin tror jag ligger i att stärka enskilda människors möjlighet att påverka direkt, alltså genom direkt demokrati. Folkomröstningar kan vara en metod, men det kan också ske direkt genom medborgarinitiativ.

Det kan också ske genom de andra, kanske litet mindre omfattande, krav som ligger i det här betänkandet. Det gäller t.ex. att vi får direktval till kommunalnämnder. Det innebär också en förstärkning av människors möjlighet att påverka i sin närhet. Detsamma gäller inrättandet av en institution om kommunalt nyval. Det tror jag kan ha en betydelse. När

den kommunala politiken inte längre fungerar, när en kommunal majoritet inte längre kan prestera och samla sig till att fungera som en lokal regering, då bör möjligheten finnas att faktiskt be väljarna att ta ställning igen.

Jag tycker att exemplen i Motala och Gävle är typexempel. När själva grunden, den ledning som man en gång har valt, försvinner och måste ersättas, bör man rimligtvis också fråga väljarna igen om vilka som skall ersätta. Det bör, tycker jag, ligga i just den här moderata tanken att stärka personvalet. Människorna har ju, särskilt kommunalt tror jag, stor betydelse för hur politiken bedrivs. Det är inte bara partierna som avgör. Det är det inte heller på nationell nivå, menar jag. Men just på lokal nivå har det kanske särskilt stor betydelse vilka människor man väljer. När det visar sig att det finns en röta i ledningen och att människor måste avgå, då bör det också följas upp. Det bör åtminstone finnas en möjlighet att anordna ett nyval för att ersätta ledningen.

Det finns också en reservation om att inrätta utjämningsmandat ute i kommunerna. Jag tror att Kenneth Kvist var uppe och pratade litet grand för den saken. Jag tycker att man ser det här på fel sätt. Problemet när det gäller bristande representativitet i parlamentet är ju den valkretsindelning som vi har i dag. Trots att ett parti får fler röster än ett annat, får det parti som har färre röster kanske fler mandat i fullmäktige.

Det är en form av manipulering av röstresultat som man har lyckats genomföra från vissa partiers sida på grund av den här ordningen att man kan ha en kommunal valkretsindelning. Jag tycker inte att det finns någon anledning att bevara detta. Det rimliga är att helt avskaffa valkretsindelningen, för det är roten till det här systemet. Då åstadkommer man också en representativitet som är direkt och riktig i förhållande till valresultatet och till hur folk har röstat.

Anf. 6 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Det är många intressanta och bra resonemang som Peter Eriksson för. Man kan säga att utjämningsmandat eller att man tillämpar ”en kommun – en valkrets” för att få proportionalitet och ett rättvist valresultat kanske kan gå på ett ut. Det kan finnas skäl för att ha valkretsar i vissa kommuner, särskilt i större kommuner. Men då bör det också finnas detta system med utjämningsmandat.

Däremot tror jag kanske att Peter Eriksson och jag har litet divergerande uppfattningar, herr talman, när det gäller frågan om folkomröstningar. I sig låter det ju alltid väldigt bestickande att man säger att folket skall avgöra. Men hur skall frågorna formuleras? Vem skall bära ansvaret för det? Detta gäller i synnerhet om det blir beslutande folkomröstningar. Vad händer om beslutet av en eller annan anledning visar sig ha varit dåligt berett? Då kan vi inte gärna välja ett nytt folk. Då får folket stå sitt kast. Om man däremot har en representativ demokrati, är det ju så att om ett beslut är dåligt berett, väljer man andra politiker än dem som har gjort ett dåligt arbete.

Därför kan man inte utan vidare säga att man ökar demokratin om man övergår till någon sorts schweizisk folkomröstningsmodell med en massa direktbeslutande folkomröstningar. Jag tror alltså att det systemet också skapar en hel del problem av demokratisk natur.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 7 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tror också att det kan skapa problem med en sådan modell. Men jag tror framför allt att vi i Sverige är väldigt ovana vid denna modell. Det indirekta partisystem som vi har utvecklat under det här seklet var inte heller alldeles lätt att sjösätta. Det tog lång tid innan man fick det att fungera. Nu kan man säga att det, delvis åtminstone, har nått vägs ände. Om man skall sjösätta ett system där folk direkt kan vara med och besluta, i större utsträckning än i dag i alla fall, kommer det säkert också att ta en del tid innan man får *det* att fungera bra.

Det behövs naturligtvis regler omkring detta. De reglerna har vi ju inte i dag. Det ser vi bl.a. på de folkomröstningar som vi har haft i Sverige. Det bristande regelsystemet kring folkomröstningar har varit ett väldigt problem. Det finns ju rätt många exempel från andra länder på att man faktiskt kan skapa möjligheter som är rimliga, så att man kan få det här att fungera.

Jag tycker att var och en bör ställa sig den grundläggande frågan: Vad är demokrati? Vad innebär det här folkstyret som vi egentligen är ute efter? Är det att försöka att genom ett indirekt system förädla folkets råa, brutala synpunkter och åsikter till något slags civilisation i konstitutionsutskottet och riksdagen? Eller är det att försöka få ett folks åsikter och kunskaper att omvandlas i konkret politik?

Anf. 8 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Peter Eriksson ställde en mycket relevant fråga i slutet av sin replik. Egentligen är den värd en längre diskussion än som är möjligt inom ramen för ett sådant här replikskifte.

Anledningen till att jag inte har biträtt de miljöpartistiska reservationerna och motionerna är att man utan utredning och utan ett längre samtal, ja, egentligen rakt av, vill införa s.k. folkomröstningsdemokrati. Däremot är vi nog överens om behovet av en författningsreform och en författningsdiskussion, som Peter Eriksson tidigare tog upp. Det är helt klart att de politiska partierna, som en gång i tiden uppstod ur sociala klassers politiska ambitioner i samhället, nu har blivit självständiga apparater. På något vis lever de ett eget liv. Det har delvis skett en sorts separation från det sociala samhälle som en gång skapade partierna. Detta gör att människor känner sig utanför de politiska apparaterna. Jag tror inte att det här leder till slutsatsen att man så att säga skall lägga bort den indirekta demokratin som en grundprincip, men det skapar onekligen intressanta problem för partiväsendets framtida utveckling och för vårt sätt att se på partierna framöver. Det handlar ju om att få partier som är ett med de människor som de skall representera. De frågeställningarna är utomordentligt viktiga.

Anf. 9 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller detta med en författningsreform skulle vi kanske ta en diskussion om en förändring av författningen. Om vi får ett brett stöd i den frågan kunde det kanske vara en vettig utgångspunkt för att förändra och stärka demokratin i framtiden.

Jag upplever att de frågor som vi i Miljöpartiet litet grand har drivit under de senaste åren nu får ett allt bredare stöd. Av det betänkande som nu debatteras framgår att en centerpartist har motionerat om en sänkning av rösträttsåldern. Det är också ett krav som vi har. LO har börjat driva frågan om nationella folkomröstningar. Det finns alltså ett växande intresse för att åstadkomma förändringar. Jag tycker att det som Kenneth Kvist framfört och även det som Kurt Ove Johansson säger i sin artikel i Dagens Nyheter i dag visar att vi kanske skulle behöva samla oss kring en ordentlig utredning där målsättningen är att faktiskt åstadkomma något, inte bara att utreda för utredandets skull; detta för att slippa de problem som vi nu ser runt omkring oss och för att slippa ta den debatten.

Avslutningsvis yrkar jag, herr talman, bifall till reservationerna 4, 6 och 7.

Anf. 10 FRANK LASSEN (s):

Herr talman! Också när jag första gången, det var i våras, stod i denna talarstol gällde det kommunala frågor. Då handlade det om den kommunala kompetensen. Bitvis var det nog en ganska engagerad och animerad debatt med en mycket stor ideologisk spännvidd. Det är litet annorlunda i dag, upplever jag. I dag är alla besjälade av tanken att försöka få en kommunal demokrati som fungerar så väl som möjligt. Även de som kanske inte alltid tycker att kommunal verksamhet är höjden av lycka håller med om att det gäller att försöka hitta former som uppfyller de krav som kan ställas på en demokrati.

Jag tycker att det är positivt med det engagemang som jag som gammal kommunpolitiker möter här i riksdagen. Man bryr sig verkligen om de kommunala frågorna. I fråga om en del allmänna synpunkter kan jag säga att jag instämmer. Avståndet mellan väljare och förtroendevalda har ökat i kommunerna, på landstingsnivå och, inte minst, på riksnivå. Det är naturligtvis viktigt att försöka hitta arbetsformer och system som gör det möjligt för väljare och valda att närma sig varandra på ett bra och förtroendefullt sätt. Detta är ett ansvar för lagstiftarna men naturligtvis också för de politiska partierna.

Det är riktigt att kommunerna är viktiga. Kommunerna är ju den sfär där den närmaste kontakten mellan väljare och förtroendevalda finns. Självklart skulle man på riksnivå kunna överlåta en viss frihet till kommunerna och deras invånare när det gäller hanteringen av demokratifrågorna.

I detta inlägg skall jag för övrigt inte ge mig in på mera allmänt filosofiska synpunkter. I stället skall jag något beröra betänkandet och de 33 motioner som där tas upp samt motivera varför vi i utskottsmajoriteten yrkar avslag på samtliga motioner och reservationer samt bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande.

När det gäller frågan om kommunindelning, som ett flertal motionärer tagit upp, har vi svårt att se att det egentligen skulle krävas en lagändring för att få den utveckling som eftersträvas. Indelningslagen från 1997 säger att man skall ta särskild hänsyn till kommunernas och kommuninvånarnas önskemål. Det sägs att enbart demokratiaspekter inte är tillräckligt för att göra en kommunindelning. Hänsyn måste också tas till näringsgeografiska förhållanden, befolkning och ekonomi.

Frågan om kommunindelning kan väckas av en kommunmedlem eller av kommunen, av regeringen, av länsstyrelsen eller av Kammarkollegiet. Kammarkollegiet svarar för utredningen och regeringen fattar beslut. Enligt min mening är det en ganska enkel hantering, varvid hänsyn tas till lokala önskemål. Detta belyses kanske också av Lokaldemokratiutredningen 1992. Utredningen fick direktiv från den borgerliga regeringen, som hade uttalat att man ville se en mera positiv syn på kommundelningsmöjligheterna. Efter gjorda utvärderingar kom Lokaldemokratiutredningen fram till att det verkade fungera på ett bra sätt. Man menade att det inte fanns något behov av att ändra indelningslagen. Konstitutionsutskottet har tidigare haft samma uppfattning i de här frågorna, och samma uppfattning har KU-majoriteten även i dag.

När det gäller kommunelnämnderna har vi sedan 1992 en ny lagstiftning som ger kommunerna möjligheter till en friare nämndorganisation. Möjligheten finns alltså att ha nämnder på lokal nivå. Fullmäktige bestämmer nämndernas roll. Är man i fullmäktige överens om att frångå det proportionella systemet och om att låta lokala valresultat få genomslag är detta fullt möjligt, vilket också bekräftades av Sven Bergström från Hudiksvall. På ett utmärkt sätt belyste han att man, om det finns en enighet, kan åstadkomma det som efterlyses när det gäller att låta den lokala demokratin få genomslag i kommunelnämnderna.

Samtidigt måste vi komma ihåg att en fullmäktigeförsamling som är vald ändå slutgiltigt har det övergripande ansvaret för den kommun som den är vald för. Jag tror att det skulle bli ganska knepigt om man kom in i en utveckling där andra organ än de som fullmäktige har tillsatt tar ett betydande, eller ett helt eget, ansvar i stora frågor utan att fullmäktige har möjlighet att påverka. Risker är uppenbara att fullmäktige i det läget utfärdar ganska strikta anvisningar om inom vilka ramar man skall hålla sig i en kommun och att man uppnår något som blir ett slags skendemokrati.

Det går att lösa det här när man är överens om att man vill ha en lösning. I övrigt hänvisar jag till att frågan är en av dem som bereds. Det är riktigt, som Peter Eriksson sade, att man i Regeringskansliet inte har någon större aktivitet i beredningen. Däremot är frågorna inom det här blocket förda vidare till den demokratiberedning som är tillsatt under ledning av Bengt Göransson, också den en parlamentariskt tillsatt beredning. Det är viktigt att den här typen av frågor får en så bra beredning som möjligt.

När det gäller kommunala nyval får man av motionerna den uppfattningen att det är ett stort problem. Som tidigare talare här sagt finns det faktiskt sedan halvårsskiftet 1994 en lösning på problemet med förändrade politiska majoriteter vid sidbyten och annat. Man har möjligheter att avsätta samtliga ledamöter i de nämnder som kommunfullmäktige självt har valt. Det man har ifrågasatt här är möjligheten att även utlysa kommunala nyval, att man skulle välja ett helt nytt fullmäktige, den möjlighet som finns vad gäller riksdagen. Jag vet inte om det i så fall är en relevant förebild. Jag vet inte hur många gånger riksdagen har upplösts och nyval hållits till riksdagen. Möjligheten att avsätta dem som misskött sig eller avsätta ledamöter i samband med politiska majoriteter är till fyllest när det gäller att lösa de problem som påpekats i motionerna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är samtidigt så att kommunfullmäktige ju valts av kommuninvånare. Det är ett viktigt val. Jag tycker att det finns en risk för ett slags allmän kommunaldemokratisk devalvering om man säger att det inte är så kinkigt hur vi väljer, vilka partier vi stöder därför att blir det förändringar kan vi alltid se till att det blir nyval och ett nytt fullmäktige. Jag tycker att fullmäktigevalet är viktigt. Att fullmäktige kan byta ut dem som sedan inte har något förtroende kvar tror jag är en bra lösning. Det här är frågor som kommer att fortsätta att beredas.

När det gäller folkomröstningen har jag ungefär samma invändningar som Kenneth Kvist redovisade. Det är inte alldeles enkelt att få det här att fungera på ett acceptabelt demokratiskt sätt. Motionen i sig är väldigt konkret. Där föreslås att man skall ha folkomröstning med de och de procentspärren. Jag tror att frågan är alldeles för vittomfattande för att man utifrån det kan bifalla motionen. Därför yrkar jag avslag på den.

Folkomröstningarna i övrigt, motionsrätten för enskilda kommuninvånare och ungdomens ökade inflytande är frågor som legat på Regeringskansliet och som delvis bereds vidare men som enligt direktiven till Demokratiberedningen skall fortsätta att behandlas där.

Det finns ytterligare ett antal motioner som jag helt kort skall nämna. Det gäller återbetalning av kommunalskatt, som inte har fått något stöd, inte heller sänkt rösträttsålder. Utjämningsmandatet har berörts i dag. KU har tidigare behandlat frågan, och man har kommit fram till att det är en något besvärlig fråga där det ändå skulle krävas en ganska bred politisk majoritet för att hitta en lösning i den ena eller den andra riktningen. Därför har man hittills inte klarat av vare sig i vallagspropositionen eller i Vallagskommittén att komma med något förslag till ändring, och inte heller i KU under föregående år.

Den förstärkta kommunala revisionen hoppas jag blir tillgodosedd genom de utredningar som pågår. Det är en viktig fråga som man faktiskt bör ägna uppmärksamhet åt och få den att fungera. Det har vi sett inte minst genom de problem som varit i en del kommuner.

Låt mig så nämna angående borgmästarbegreppet att jag personligen tycker att man får kalla ordföranden vad man vill. Vi har inte någon bestämd uppfattning där från majoritetens sida. I motionen vill man ha ett mer allmänt införande, men vi säger nej. Jag tror inte att vi kommer att leva rövare om man någonstans i någon kommun bland invånare kallar sin kommunstyrelseordförande för borgmästare. Det är en skillnad med det som Jerry Martinger tog upp och hade Frankrike som exempel – man kan också ta Tyskland. Där är det en person som har en tjänstemannaroll med vissa förtroendeuppdrag, medan kommunstyrelseordförande hos oss är en rent förtroendevald person. Det finns anledning till en viss försiktighet med ett mera allmänt namnbyte.

Anf. 11 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Frank Lassen som representant för Socialdemokraterna säger att de kommunala demokratifrågorna är viktiga men att de bör lösas på andra sätt än vad som har föreslagits från olika håll i utskottet. Det låter ju rimligt, men såvitt jag förstår säger socialdemokraterna nej till alla de olika förslag som förts fram för att möjliggöra t.ex. direktval till kommunaldelsnämnder och stadsdelsnämnder.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Jag skulle vilja fråga: Vilka metoder vill ni då använda från socialdemokraternas sida för att förbättra den kommunala demokratin? Ge några exempel bara för kammarens och lyssnarnas information. Har ni kanske inte några tankar eller förslag om hur man skall öka engagemanget för att få en bättre fungerande lokal demokrati? Det måste finnas några exempel att redovisa.

När det gäller direktval till kommunalnämnderna har vi i Hudiksvall, som Frank Lassen påpekade, gjort det i en liten kommun. Det är en väldigt konstig omväg. Om jag minns rätt kan en enda ledamot i fullmäktige motsätta sig detta, och då fungerar det inte. Det vore rimligt att skapa ett system där det här fungerar bra utan komplicerade omvägar. Vi går mot ökat inslag av personval. Då tycker jag också att det är rimligt att man får ett mera direkt ansvar i kommunerna. Vi har ett exempel från Stockholms stad där man faktiskt lämnat in en hemställan om att få genomföra sådana försök. Viljan finns uppenbarligen på sina håll. Då vore det rimligt att riksdagen också medgav detta.

Anf. 12 FRANK LASSEN (s):

Herr talman! Det vi hänvisar till är att det ändå är frågor som är under beredning. Direktval till kommunalnämnder som lösning för demokratiska problem är jag personligen litet tveksam till. I slutändan har man ändå ett fullmäktige som har det yttersta ansvaret för vad som sker i kommunen. Man kan inte både ha en församling som har det yttersta ansvaret och en annan församling som skall utföra det här utan att det finns något samband mellan dem. Menar man att en kommunal verkliggen skall få bestämma allting som rör kommunalen fullt ut och utifrån det lokala genomslaget, inställer sig frågan: Är det kanske en kommunalning som i så fall skall ske? Då har man det fulla inflytandet lokalt i det området.

Jag tror att risken då är uppenbar att man hamnar i en situation som blir en form av skendemokrati. Därför tycker jag att man, innan man anvisar detta som patentrösning, låter frågan bli ordentligt genomlyst i ett sammanhang för att hitta en framkomlig väg.

Anf. 13 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Patentrösning kanske det inte är, men om vi är överens om att problemet är ganska stort, att vi på olika sätt bör stärka demokratin så måste vi våga pröva några vägar. Då kan det här vara ett sätt.

Dilemmat att det kan bli en annan majoritet som drar åt ett annat håll inom en kommunalnämnd får vi naturligtvis leva med. Den situationen råder ju redan på en annan nivå. Det finns inte heller enhetliga majoriteter inom varje landstingsområde. Men i kommuner med olika majoriteter har det visat sig att man har kunna samarbeta med en landstingsmajoritet av en annan färg, och det fungerar ganska bra. Fullmäktige kan naturligtvis fastställa budgetramar, mål och program på de olika områden som man har att röra sig inom.

Vi borde kunna vara överens om att det ger ett större ansvar och främjar ett större engagemang om man hade en direkt koppling mellan väljare och förtroendevalda i kommuner och stadsdelnämnder.

Anf. 14 FRANK LASSEN (s):

Herr talman! Jag håller med om att kommundelsnämnder självfallet kan bidra till att öka det demokratiska inslaget. Det är också därför som större kommuner har valt den möjligheten. För små kommuner med 4 000–6 000 invånare är det kanske inte någon lösning, och det kanske inte heller finns något behov.

Men möjligheten finns. De kommuner som anser att de har ett behov av kommundelsnämnder kan tillämpa ett sådant system, vilket också Sven Bergström tog upp i sitt exempel. Men vi anser att frågan om en ändring i lagstiftningen tjänar på att få belysas ytterligare.

Anf. 15 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Jag tänkte ta reda på om jag har fattat rätt när det gäller hur socialdemokraterna ser på frågan om medborgerlig initiativrätt, en möjlighet som Miljöpartiet har motionerat om. Avsikten är att vanligt folk skall få rätt att motionera till kommunfullmäktige.

I betänkandet står det: ”Enligt kommitténs” – alltså Demokratiutvecklingskommittén som har lagt fram förslaget i en statlig utredning – ”mening skulle en medborgerlig motionsrätt på ett radikalt sätt bidra till att öppna dörrarna till de politiska rummen, minska avståndet mellan väljare och valda och öka förståelsen för den representativa demokratis arbetssätt. Det skulle också bidra till att öka intresset för de kommunalpolitiska frågorna och därmed underlätta rekryteringen till de kommunala förtroendeuppdragen.”

Majoriteten skriver i betänkandet att man inte skall ta ställning till frågan eftersom den bereds av regeringen. Men det står också i betänkandet: ”Enligt uppgift från Inrikesdepartementet kommer regeringen för närvarande inte att lägga fram något lagförslag med anledning av kommitténs förslag i denna del.”

Då säger Frank Lassen: Det är ju riktigt som Peter Eriksson säger, men den här frågan skall i stället föras vidare till nästa utredning – den nya demokratiutredningen – för en fortsatt behandling där.

Är detta en riktig beskrivning av hur socialdemokraterna ser på den här frågan?

Anf. 16 FRANK LASSEN (s):

Herr talman! Det är en riktig beskrivning av den information som jag har fått om hur ärendet är avsett att beredas. Den beredning som påbörjades i Regeringskansliet skall föras över till den parlamentariskt tillsatta Demokratiberedningen, ja.

Anf. 17 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Jag kan inte komma ifrån att jag tycker att socialdemokraterna och regeringen verkar att använda det svenska utredningsväsendet, inte för att få fram förslag utan för att slippa ta ställning till framlagda konkreta förslag och skjuta problemen längre framför sig.

Då är den fråga som nyss var uppe väldigt intressant och akut. Vill man göra så här med alla frågor, eller har man någon som helst liten idé om hur man skulle tänka sig att lösa något av dagens demokratiproblem, t.ex. krisen i partiväsendet och i den nationella och lokala politiken? Har

socialdemokraterna och regeringen lyckats ena sig om åtminstone någon riktning åt något håll?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

6 § Ändringar i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU6

Ändringar i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet (förs. 1996/97:RFK2)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

*Allmänna helgdagar
m.m.*

7 § Allmänna helgdagar m.m.

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU9

Allmänna helgdagar m.m.

Anf. 18 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Nationaldagen i Sverige infaller som bekant den 6 juni. Detta datum år 1523 valdes Gustav Vasa till svensk kung. Samma datum 1809 antogs regeringsformen. Också riksdagens första beslut om den nu gällande regeringsformen meddelades den 6 juni 1973. Datumet den 6 juni är alltså förbundet såväl med vår nationella frihet som med vårt demokratiska samhällsskick.

I de allra flesta länder är nationaldagen en allmän helgdag, dvs. en arbetsfri dag. Nationaldagsutredningen, som presenterade sitt betänkande 1994, studerade hur det såg ut i tio länder i detta avseende. Sverige jämfördes med åtta näraliggande länder i Europa och dessutom med USA. Överallt är nationaldagen helgdag utom i Sverige och i Storbritannien – det senare något förvånande kanske. I Danmark firas Grundlovsdagen den 5 juni som nationell festdag med halv ledighet. I Tyskland, Norge, USA, Finland, Frankrike, Nederländerna, Italien och Belgien, som utredningen också granskade, är nationaldagen däremot helgdag liksom i en mängd andra länder.

Det brukar ofta sägas att nationaldagen utomlands firas med en annan glöd än i Sverige. Den 17 maj i Norge är exempelvis en stor folkfest som helst bör upplevas på plats. Anledningen till att man manifesterar en sådan glädje över den nationella friheten kan bl.a. vara att många medborgare har personliga minnen av nationell ofrihet. Sådana minnen finns inte på samma sätt i Sverige, dessbättre.

Firandet av nationaldagen har emellertid blivit intensivare i vårt land efter hand, inte minst sedan svenska flaggans dag också började att firas som nationaldag 1983. Bakgrunden är bl.a. vår alltmer internationella värld som ökat behovet av att känna en nationell identitet.

I Nationaldagsutredningen skriver man om vikten av en nationell gemenskap och om hur viktigt det är att svenska folket återtar sina symboler från de grupper som missbrukar dem. Det finns då också all anledning att göra som i så gott som alla andra länder, dvs. göra nationaldagen till en allmän helgdag. Sedan bör nationaldagen förstås fyllas med innehåll också. Utredningen har en del förslag på den punkten. Man menar bl.a. att nya medborgare skulle kunna erhålla sitt medborgarskap vid en ceremoni på nationaldagen. Sveriges historia, liksom det svenska språket, är – eller bör vara – det som förenar oss alla, om man så vill den minsta gemensamma nämnaren för alla medborgare i landet.

Varför har man då inte tidigare gjort den 6 juni till en arbetsfri dag? Längre fanns nog föreställningen att just vi svenskar inte behövde bry oss så mycket om våra nationella symboler, kanske för att vi ändå var bäst på allting. Den illusionen har nu emellertid brustit, och huvudinvändningen har ofta varit att det är dyrt att införa en extra helgdag. Nationaldagsutredningen beräknade produktionsbortfallet till så mycket som ca 4 miljarder, vilket ju är en aktningvärd summa. Slutsatsen är därför att en annan arbetsfri dag bör försvinna när nationaldagen blir helgdag.

Utredaren hade en mängd namnkunniga experter till sitt förfogande, såsom landshövdingen i Stockholm och överhovpredikanten – experter på litet olika områden, får man anta. Dessutom medverkade en representant för Justitiedepartementet liksom företrädare för SAF, TCO och Industrins utredningsinstitut. Dessa gjorde en grundlig genomgång av alternativen och kom fram till att annandag pingst bör upphöra som arbetsfri dag. Skälen är bl.a. närheten till nationaldagen i tid och att annandag pingst ur kyrklig synvinkel framstår som lämpligare att ta bort än alternativen trettondedag jul och Kristi himmelfärdsdag, som också diskuterades.

Utredningen beaktade naturligtvis också sociala aspekter. Med sociala aspekter menar man i detta sammanhang sådant som möjligheten till sammanhängande ledigheter och även hänsynen till etablerade traditioner. Därför vill man t.ex. inte rubba valborgsmässoafton den 30 april. Därmed faller också alternativet att ta bort första maj som arbetsfri dag, vilket annars brukar ha sina förespråkare. Leden som marscherar till Internationalen och protesterar mot den sittande regeringen, eller kanske mot närmast föregående regering, brukar visserligen enligt vad jag har kunnat märka vara något glesa nu för tiden, men jag tycker ändå att också den traditionen kan vara värd någon respekt. Men första maj är förstås inte en dag för hela folket.

Utredaren kom alltså efter moget övervägande fram till att den 6 juni bör bli helgdag och att annandag pingst bör upphöra som sådan. Den bedömningen delar vi reservanter.

Låt mig tillägga några ord om övriga moderata reservationer. Att just svenskar av alla nationaliteter inte skall kunna ta emot svenska ordnar tycker vi är en något egendomlig ordning. Beslutet från 70-talet framstår inte minst så här efteråt som ett mycket provinsialt uttryck för kulturradikalism och historielöshet – strömningar som inte var så ovanliga för drygt 20 år sedan. Kung Gustav VI Adolf uttryckte vid sitt sista ordens-

*Fel! Okänt
växelargument.*

kapitel sitt beklagande över ”att behöva bryta en över 200 år gammal tradition, som i många avseenden varit en tillgång att räkna med”. I andra länder spelar ordensväsendet fortfarande en roll, liksom i det internationella umgänget. Tydligt är Bulgarien det enda land i vår omvärld som har avskaffat alla ordnar – detta efter realsocialismens undergång därstädes. I andra f.d. öststater har man däremot varit angelägen om att markera sin nyvunna identitet genom att rekonstruera sitt nationella ordensväsende.

Nu finns det naturligtvis andra former för officiella belöningar än ordnar. Vi för vår del kan inte tycka att det finns någon rimlig anledning att utesluta den möjlighet som är så vanlig i vår omvärld. Det finns därför all anledning att göra en översyn – det är det vi begär – av det nuvarande belöningsystemet. Det skall vara en relativt förutsättningslös översyn.

Slutligen tycker vi att det finns anledning att utreda frågan om ett nationalmonument, vilket förslås i en motion av sex ledamöter från lika många partier med Pär-Axel Sahlberg, s, som första namn och Birgitta Hambraeus, c, som andra namn. I samma motion föreslås för övrigt också, i likhet med i den moderata kommittémotionen, att den 6 juni bör bli en allmän helgdag och att annandag pingst bör upphöra som sådan.

Det är inte första gången det har varit aktuellt med tävlingar kring nationalmonument. Vi har säkert alla sett Sven Bobergs något speciella bidrag från 1909, som finns i entréhallen här i riksdagen. Om regeringen får uppdraget att initiera en sådan insamling kommer det säkert också att ges utrymme för sådana privata initiativ eller privata insatser vad gäller genomförandet som majoritetens skriver om i betänkandet.

Herr talman! Jag står förstas bakom alla de moderata reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 1.

Anf. 19 TREDJE VICE TALMANNEN:

Efter Kenneth Kvists anförande har jag för avsikt att föreslå kammaren en ajournering fram till frågestunden kl. 14.

Anf. 20 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Jag får tacka för möjligheten att få sista ordet. Det är inte alltid det är förbestämt i debatter.

Jag har många vänner som kommer från andra länder. De är utomordentligt förvånade över att svenskarna är så blyga för sin svenskhet. De ser det som utomordentligt naturligt att fira den egna nationen en viss dag. Därför har jag också efter diskussioner med många vänner och kamrater från andra länder fastnat för ståndpunkten att man bör göra nationaldagen till en helgdag.

Varje land har både mörka och ljusa kapitel och mörka och ljusa sidor i sin historia. Länder och nationer utvecklas i ett internationellt sammanhang och i interna sociala konflikter. Sveriges utveckling har en mångkulturell sida. Den har befruktats. Vi har en urbefolkning av samer som vi i vissa avseenden behandlar dåligt och som vi tar alltför liten hänsyn till. En stor del av befolkningen är finskättad. Det har under hela Sveriges historia förekommit stort inflytande från andra länder och folk. Sverige är ett mångkulturellt land och har utvecklats genom det. Vi har utvecklats genom tyskars insatser på det administrativa området och inom handeln

under en period, genom vallornas insatser inom näringsverksamheten osv.

Sverige är också ett land som har bedrivit erövringskrig mot andra länder. Det är ett land som har försökt lägga andra länder i vårt grannskap under sig. Det är sidor som vi delar med andra länder som har försökt att göra sig till stormakter. Det är inte alltid blad i historien som vi ser tillbaka med stolthet på.

Sverige är också ett land som likt andra länder har utvecklats genom sociala konflikter. Det finns klasskillnader. Det finns klassförtryck. Det finns också sådant som förenar nationen när det gäller kultur, historia, tradition och de många olika influenser vi har fått. Detta är någonting som vi bör kunna högtidlighålla genom att göra nationaldagen den 6 juni till högtidsdag. Annandag pingst saknar egentligen betydelse i konfessionell mening och skulle kunna strykas.

Jag tycker att det initiativ som Pär-Axel Sahlberg tog är glädjande. Han var också den förste att underteckna en motion där man, utöver kraven på att göra den 6 juni till fridag, kräver att det skall utlysas en tävling om ett nationalmonument. Man betonar just den svenska samhällsutvecklingens internationella och mångkulturella karaktär. Det är ett utomordentligt bra motionsinitiativ, och jag kunde därför skriva under.

För tids vinnande, herr talman, och för att det skall bli litet paus också för talmannen och värderade medarbetare före frågestunden skall jag inte utnyttja hela min taletid. Jag nöjer mig med att, likt Nils Fredrik Aurelius, yrka bifall till reservation 1.

(forts. 12 §)

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

8 § Frågestund

Frågestund

Anf. 21 TALMANNEN:

Kammarens sammanträde återupptas nu för frågestunden. Regeringen representeras i dag av statsminister Göran Persson, justitieminister Laila Freivalds, socialminister Margot Wallström, statsrådet Leif Blomberg, arbetsmarknadsminister Margareta Winberg, miljöminister Anna Lindh, jordbruksminister Annika Åhnberg, försvarsminister Björn von Sydow och statsrådet Thomas Östros. Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor; övriga statsråd besvarar frågor inom sina respektive arbetsområden.

Jag förklarar ordet fritt. Ni är välkomna att ställa frågor.

Anf. 22 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern.

I propositionen om en allmän sammanhållen arbetslöshetsförsäkring skrev regeringen att en sådan omställningsförsäkring skulle stimulera till yrkes- och kompetensmässig omställning. Syftet med en sådan tidsbegränsad ersättning skulle vara att öka möjligheterna till reguljärt arbete. Eftersom det fanns och finns ett antal oklarheter förknippade med den tidsbegränsade ersättningen skulle regeringen tillkalla en utredning som skulle analysera problemen och visa på lämpliga förslag till åtgärder beträffande införande av sådan ersättningstid. Arbetsmarknadsutskottet välkomnar den föreslagna utredningen.

Min fråga till arbetsmarknadsministern blir: Är denna utredning tillsatt? I så fall: Efter vilken ungefärlig tidsplan arbetar den?

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att detta aviserades och att riksdagen beslutade om detta. Riksdagen beslutade dessutom att det i denna utredning skulle ingå, med förtur, en analys av de deltidarbetande och stämplingen upp när det gäller a-kassan. Sedan lade riksdagen och arbetsmarknadsutskottet själva till att man ville att regeringen också skulle se över golvet och taket i a-kassan och få en bättre följsamhet där, dvs. att det skulle höjas.

Sedan dess har debatten om det här varit livlig. För närvarande överväger och bereder regeringen huruvida det skall vara en sammanhållen utredning eller tre olika utredningar. Jag för min del lutar åt att det blir åtminstone en utredning om deltid, något jag tycker är mycket angeläget inte minst med tanke på de deltidarbetande kvinnorna, samt en utredning av det som riksdagen explicit beställde. Sedan överväger vi hur vi skall hantera frågan om en omställningsförsäkring. Min tanke är att vi måste förstärka insatserna för de långtidsarbetslösa. Det är orimligt att gå runt i systemen som vissa av dem delvis gör.

Anf. 24 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att samtliga argument är riktiga. Samtidigt delar jag den bedömning som gjorts av bl.a. arbetsmarknadsutskottet, nämligen att "den nya arbetslöshetsförsäkringen innebär en anpassning till den framtida arbetsmarknaden" men att det givetvis finns frågeställningar som måste lösas.

Jag tror ändå att det är viktigt att utredningarna kommer i gång om man skall hinna med ungefär den tidsplan som var avsedd från början. Förslaget har dessutom, vad jag har förstått, utarbetats tillsammans med fackföreningsrörelsen, vilket borde kunna indikera en viss uppställning på det här framöver när frågetecknen är uträtade.

Frågan blir då: När ungefär tror arbetsmarknadsministern att utredningen kommer till stånd, och när är den färdig med arbetet?

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Sivert Carlsson tar upp ett problem som handlar om den framtida arbetsmarknaden. Enligt mitt sätt att se hänger detta väldigt mycket ihop med deltidsarbetslösheten. Vi måste fundera över hur vi skall hantera en annorlunda arbetsmarknad. Den kommer sannolikt att se ut på ett annat sätt. Anknytningen till arbetsmarknaden kommer att vara annorlunda i framtiden, och det hänger enligt mitt förmenande ihop med dagens deltidsarbetslöshet och deltid. Jag överväger därför att ta in den problematiken i utredningen om deltid.

Däremot är jag inte säker på att det ens skall vara någon utredning om omställningsförsäkringen. I stället skall vi kanske se till att förstärka insatserna för de långtidsarbetslösa. Som jag sade är det orimligt att acceptera en växande grupp människor som alltmer marginaliseras, något vi kan se i andra länder. Det krävs aktiva, offensiva insatser för att undvika att människor hamnar i den situationen.

Miljökonsekvensbeskrivningar

Anf. 26 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöminister Anna Lindh.

Enligt ett viktigt EU-direktiv skall länderna i sin lagstiftning införliva direktivets innehåll beträffande miljökonsekvensbeskrivningar. Sverige har inte gjort det, trots att kommissionen har påtalat detta för Sverige för ett par år sedan. Min fråga är: Varför har Sverige inte införlivat detta viktiga direktiv i svensk lagstiftning?

Anf. 27 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Miljökonsekvensbeskrivningar är en viktig del i lagstiftningen. Därför ingår också utvecklade miljökonsekvensbeskrivningar som en viktig del i den nya miljöbalken. Vi drog tillbaka den tidigare borgerliga miljöbalken, som bl.a. var svag på det område som handlar om miljökonsekvensbeskrivningar. Tack vare den nya miljöbalken kommer vi att få betydligt strängare regler vad gäller miljökonsekvensbeskrivningar som också till viss del blir mer långtgående än vad EU-reglerna är.

Anf. 28 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Det är egentligen det som är det beklagliga, nämligen att regeringen drog tillbaka det miljöbalksförslag som den borgerliga regeringen lade fram. I det förslaget fanns strängare regler för miljökonsekvensbeskrivningar än vad som finns i nu gällande svensk lag. Det är bl.a. utifrån detta som kommissionen har skrivit till Sverige, för två år sedan, och begärt att vi skall införliva dessa direktiv, som är strängare än nuvarande svensk lag, i svensk lagstiftning.

Det har gått två år. Hur länge dröjer det innan Sveriges riksdag har antagit miljöbalken? Det här är givetvis inte bra. Sverige lever farligt. Man skall ju införliva de bindande direktiven i lagstiftningen. Det är beklagligt att det har tagit så lång tid. Man kan inte, miljöministern, hänvisa allting till det pågående miljöbalksarbetet.

Anf. 29 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Kommissionen har i kontakterna med mig inte haft några synpunkter på att vi inte har införlivat EU-direktivet om miljökonsekvensbeskrivningar. Däremot tycker vi att det är viktigt att man får strängare regler vad det gäller miljökonsekvensbeskrivningar. Det borgerliga förslaget gick inte tillräckligt långt. Det var i princip *status quo* i förhållande till nuvarande lagstiftning, med någon liten förändring.

Vi får en betydligt bättre lagstiftning med den nya miljöbalken. Vi får också en sammanhängande lagstiftning. Därför hade det varit olyckligt att lyfta ut en enskild del, miljökonsekvensbeskrivningarna, och lägga som en separat lag. Det är bättre att vi lägger fram det som en helhet, och det gör vi med den nya miljöbalken.

Anf. 30 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag delar inte miljöministerns uppfattning att kommissionen inte har påtalat detta för Sverige. Kommissionen har ju skrivit till Sveriges regering och frågat varför Sverige inte har införlivat den strängare lagstiftningen i svensk lag. Vi har tappat mark i det här sammanhanget, och det är mycket beklagligt.

Anf. 31 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag förstår att Göte Jonsson tycker att det är beklagligt att den borgerliga regeringen inte kunde lägga fram bättre förslag när det gällde miljökonsekvensbeskrivningar eller miljölagstiftning. Jag tycker att vi övriga här i kammaren kan glädjas åt att vi snart får ett bra förslag när det gäller både miljökonsekvensbeskrivningar och övrig lagstiftning. Det här arbetet följs med mycket stort intresse från EU, eftersom Sverige blir ett av de första länderna som får en sammanhållen miljölagstiftning med bra miljökonsekvensbeskrivningar i.
(forts.)

Välkomstord

Anf. 32 TALMANNEN:

Jag vill informera kammaren om att vi just nu har talmannen i Luxemburgs deputeradekammar med delegation som våra gäster här i kammaren.

You are heartily welcome, I wish to say to all friends and colleagues from Luxembourg.

8 § (forts.) Frågestund

Beredskap för utsläpp av radioaktiva ämnen

Anf. 33 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Jag vill vända mig till försvarsministern.

Regering och riksdag har slagit fast att ett av de områden där vi måste ha en särskilt god beredskap är utsläpp av radioaktiva ämnen. Nu varnar

Statens strålskyddsinstitut för att beredskapen på detta område riskerar att gå under miniminivån.

Det är bl.a. så att FOA:s luftfilterstationer, som är ett viktigt system för att mäta utsläpp av radioaktiva ämnen i luften, riskerar att helt läggas ned vid årsskiftet i brist på pengar. Jag undrar hur det av riksdagen fastlagda målet då skall kunna fortsätta att gälla.

Anf. 34 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag känner yttligt till frågeställningen men kan inte på rak arm svara på hur de områden som jag har ansvar för i regeringen kommer in i bilden. Jag vet att frågan har behandlats i frågestunden som en miljöfrågeställning.

AP-fonderna

Anf. 35 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Vi hade besök här i Riksdagshuset av Rudolf Meidner, välkänd i regeringen förmodar jag. Han tog upp AP-fonderna, som infördes efter en folkomröstning, och uttryckte sin förvåning över att de nu skall avvecklas. Det har varit så litet debatt kring detta, ansåg Rudolf Meidner. De här fonderna spelar en mycket strategisk roll när det gäller kapitalbildningen i Sverige och det demokratiska inflytandet över kapitalbildningen.

Min fråga är: Är statsministern beredd att låta frågan om makten över kapitalbildningen ingå i direktiven till den demokratiutredning som nu skall tillsättas?

Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nej, inte därför att jag tycker att det är oviktigt, utan därför att vi på något sätt måste begränsa den utredningens arbete. Annars blir det inte praktiskt rimligt.

Dessutom tror jag att den typen av diskussion skulle dra bort intresset från och samlingen kring vårt arbete med att försöka hitta en bra uppgörelse över partigränserna om pensionssystemet. Jag har ingen förhoppning att ge Johan Lönnroth på denna punkt.

Anf. 37 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Statsministern säger att det är ett för vitt direktiv att ta in det här i Demokratiutredningen. Då vill jag vidga frågan. Jag läste faktiskt det färskaste socialdemokratiska partiprogrammet i dag på morgonen, där står bl.a. att den demokratiska socialismen vill förverkliga en produktionsordning som inte styrs av enskildas vinstintressen och makanspråk.

Mot bakgrund av den mycket starka koncentration i det privata ägandet som har pågått: Är statsministern beredd att allmänt delta för att befrämja en debatt kring den privata maktkoncentrationen och ägandet i näringslivet?

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! I en sådan debatt har inte bara statsministern anledning att delta. Det tror jag hela svenska folket har anledning att fundera kring. Även de som man annars inte rimligen förväntar sig skall delta i en sådan debatt borde delta, nämligen svenska näringslivet. Ett långsiktigt ägande av företagen är naturligtvis någonting som också måste intressera de grupperna.

Däremot tror jag inte att det finns någon som helst anledning att tro att en sådan debatt skulle leda oss tillbaka till något slags gammal socialiseringsdiskussion. Den skulle snarare handla om att visa på sårbarheten i den typ av ekonomi som vi i dag lever i, med snabba växlingar och stora kapitalrörelser. Den skulle återigen, tror jag, understryka vikten av att vi nu har klarat av att balansera dessa krafter i en del, nämligen att vi har så god ordning i våra offentliga finanser att de demokratiskt valda organen förfogar över sitt utrymme utan att vara beroende av lånade pengar.

Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag undrar bara vad statsministern menade med begreppet ”gammal socialiseringsdiskussion”. Vi har en riktigt gammal socialiseringsdiskussion som handlar om de arbetande människornas inflytande över produktionen. Dessutom hade vi förstatligandedebatten. Vad menar statsministern med den gamla socialiseringsdebatten?

Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag menar en debatt omkring ägandet som ställer grupper mot varandra i det svenska samhället, som skärper konflikten mellan höger och vänster, som drar upp en skiljelinje som vi inte kommer över och som kastar oss tillbaka in i en fruktlös blockpolitik igen. Den har vi lyckats att ta oss ur och det har vi fått goda resultat av. Det är den typen av fruktlöst tillbakablickande som jag inte vill vara med om. Den debatten vill jag inte låta mig luras in i.

Planerad ansökan om vinter-OS år 2006

Anf. 41 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag hade tänkt rikta en fråga till Leif Blomberg, möjligen har även statsministern intresse av att svara på frågan.

Det gäller Sveriges möjligheter att få arrangera de olympiska spelen. Sveriges olympiska kommitté meddelade häromdagen att man säger nej till Östersunds planerade ansökan om vinter-OS år 2006. Det har blivit en mycket stark motreaktion på detta, och i kväll finns en ny chans att pröva frågan då den olympiska kommittén har sitt årsmöte kl. 18.00. Jag har förstått att Leif Blomberg skall närvara där.

Jag tror att stora delar av svenska folket skulle uppleva det som tragiskt om Sverige kastar in handduken i ett läge då droppen börjar urholka stenen och vår chans att faktiskt få arrangera vinter-OS år 2006 finns inom räckhåll. Som centerpartist och decentralist tycker jag att det är självklart att ge en landsortsstad samma chans som Stockholm fick inför 2004. Är regeringen beredd att ge statliga garantier för ett vinter-OS i Sverige år 2006, precis som man gav Stockholm garantier inför 2004?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 42 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! Sveriges olympiska kommitté har det avgörandet i sin hand av det enkla skälet att vi varken kan göra det ena eller det andra förrän SOK har sagt ja. Det har SOK inte gjort nu. Man har inte bedömt projektet i Östersund som tillräckligt bra att gå fram med och ha några förutsättningar att få OS. Men den dagen det kommer fram ett bra koncept, där idrottsrörelsen står bakom en ansökan från Östersund eller från andra städer i vårt land, har regeringen förutsättningar att göra sin analys, värdera projektet och även komma in i en diskussion med idrottsrörelsen och respektive kommun om att också utfärda de garantier som kan komma i fråga för spelen.

Anf. 43 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! År 2006 är det rimligen Europas tur att arrangera OS igen efter Nagano år 1998 och Salt Lake City år 2002. För två år sedan kom faktiskt Östersund delad tvåa i omröstningen och bedömdes då ha ett mycket starkt koncept.

Anledningen till att jag frågar är faktiskt att jag häromdagen från en ledande företrädare för Organisationssverige hörde ett argument av ungefär det slaget att vi inte kan låta Östersund få chansen nu, då skulle Stockholms chans att få återkomma gå om intet. Jag hoppas att inte den åsikten finns företräd inom regeringskretsen.

Anf. 44 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! På den avslutande frågan är svaret nej. Några sådana diskussioner eller överväganden görs över huvud taget inte, de har inte gjorts och skall inte heller göras. Varje försök att få ett stort idrottsarrangemang, i det här fallet ett OS, till Stockholm skall bemötas mycket seriöst. Men vi har andra rummet i den här frågan. Om SOK kommer in med en ansökan är det vår sak att ta ställning till frågan.

Vi har ingenting emot att olika kommuner i Sverige gör mycket stora ansträngningar för att få stora arrangemang till Sverige. Vi klarar dem. Vi har på olika sätt en struktur i vårt land som gör att vi kan konkurrera om det är fakta som gäller.

Långtidsarbetslösa

Anf. 45 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. Jag träffade för en tid sedan några arbetslösa byggnadsarbetare som använder sin arbetslöshetsperiod till att utbilda sig i att renovera gamla byggnader på ett varsamt och bra sätt. De var mycket nöjda med beskedet som hade kommit om pengar till att renovera kyrkor och om samarbetet mellan staten och kyrkan. Det de inte var så glada över var att de inte kommer att räknas som långtidsarbetslösa. Och reglerna för att få del av de där jobben är att man har varit långtidsarbetslös.

Frågan till arbetsmarknadsministern blir då: Är arbetsmarknadsministern beredd att se över reglerna så att de som nu har utbildat sig speciellt för sådana här ändamål inte automatiskt ställs åt sidan när det blir jobb inom den sektorn?

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Arbetsmarknadspolitiken innehåller också ett inslag av fördelningspolitik. Det innebär att de som har det svårast på arbetsmarknaden skall få komma först. Det är det som gör att långtidsarbetslösa i olika sammanhang prioriteras. Men i vissa situationer kan det komma i konflikt med andra mål, t.ex. det som Eva Johansson nämner. Det är klart att jag är villig att se över detta. Jag fick frågan nyss och har inte hunnit analysera den närmare än så. Men visst skall jag titta på den.

Arbetsförmedlingsnämnderna

Anf. 47 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag har också en fråga till arbetsmarknadsministern, och den gäller arbetsförmedlingsnämnderna. De omringas fortfarande av alltför många statliga regler och förordningar. Man har i Skåne ansökt om att få bli ett s.k. frilän på området. Det är ganska länge sedan kommunerna i Skåne lämnade in ansökan. Jag läste för inte så länge sedan att tålamodet börjar tryta.

Min fråga gäller om och när arbetsmarknadsministern och regeringen är beredd att ta ställning i denna fråga och genomföra den decentralisering kommunerna ber om och som också riksdagens arbetsmarknadsutskott har instämt i.

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag uppfattar två frågor i en, dels Skåne och det försök man har ansökt om, dels den mera generella frågan om en friare användning av medel och färre regler i systemet.

Svaret på den första frågan är att vi ännu inte är klara med beredningen. Men jag förväntar mig att vi blir klara med frågan om Skåne som eventuellt frilän före årsskiftet.

Svaret på den andra frågan är att vi tar steg mot ökad frihet och mer av makt och inflytande för de lokala arbetsförmedlingsnämnderna. Nästa sådant steg tar vi i regleringsbrevet som kommer i december.

Anf. 49 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Om jag har uppfattat det rätt är arbetsmarknadsministern och regeringen beredda att låta Skåne bli en arbetsmarknadspolitisk frizon.

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tror att Margitta Edgren uppfattar svaret något subjektivt. Jag sade inte så. Jag sade att frågan för närvarande bereds i Regeringskansliet, och besked kommer innan nyåret.

Gränser för patentering av mänskligt material

Anf. 51 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Häromdagen skrev ärkebiskopen, ordföranden i Naturskyddsföreningen och vice ordföranden i LRF och krävde att man skall stoppa EU:s förslag till patent på kroppsdelar.

Jag har funderat över om det finns andra som har uttalat åsikter i denna fråga, t.ex. politiska partier. Jag har kommit fram till att det är svårt att hitta i politiska partiers program krav på patentering på mänskligt material, liksom det är svårt att hitta det i statliga utredningar på området.

Jag vill fråga justitieministern var kraven kommer från. Vilka medborgargrupper ställer krav på att Sverige skall stötta en patentering av mänskligt material?

Anf. 52 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är en svår fråga för mig att svara på, dvs. vilka grupper som kräver detta. Jag märker en oro delvis beroende på ett missförstånd av det direktivförslag som finns från kommissionen, nämligen att införa vissa preciserade regler som skall sätta litet mer tydliga gränser för vad som skall kunna vara patenterbart. Man har uppfattat det som att det skall gå att öka möjligheterna att patentera uppfinningar som baserar sig på behandling enligt biotekniken. Det är en missuppfattning.

Den patentlagstiftning som finns i dag gör det möjligt att patentera biotekniska uppfinningar. Den är inte precis att ange var gränserna går för det etiskt acceptabla.

Vad kommissionen nu gör är att ge oss litet bättre regler för att markera att det finns gränser för vad som är patenterbart och att de blir likadana över hela Europa.

Det finns olika uppfattningar i frågan. Ett direkt svar på den direkta frågan från Lennart Daléus har inte jag. Jag tror att Lennart Daléus kan göra en bättre bedömning.

Anf. 53 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det är jag inte alls säker på. Men jag kan se att t.ex. stora kemiföretag och växtförädlarföretag driver på för att få patent av det slaget. De andra grupperna jag nämnde gör det inte.

Jag inser att frågan är svår. Det inser säkert också ärkebiskopen och de andra nämnda personerna. Men de har läst om detta från deras utgångspunkter och uttrycker en oro – liksom många partier, bl.a. Centerpartiet.

Hur tänker regeringen ta hänsyn till den uppenbarligen breda oro som rent konkret finns i dag i Sverige?

Anf. 54 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag tror att det är oerhört viktigt att vi försöker förklara hur regelverket ser ut i dag och var oklarheterna finns. Vi i Sverige är mycket angelägna om att gränserna för vad som skall vara patenterbart i fråga om biotekniska uppfinningar skall bli klarare än vad de är i dag.

Självfallet finns det ekonomiska intressen bakom att utveckla vetenskapen och att göra den ekonomiskt bärbar. I detta ligger sådant som är mycket värdefullt och som vi har glädje av, t.ex. att utveckla mediciner. Sådant skall ju uppmuntras.

Samtidigt är det viktigt att vi får gränser för vad som skall kunna vara en patenterbar uppfinning. Etiska gränser skall sättas. Den lagstiftning som finns i dag ger inte tillräckligt tydligt besked. Därför deltar vi aktivt i

EU:s arbete att få fram ett direktiv som tydligare sätter gränserna för vad som är patenterbart. Det viktiga här är att inte missförstå vad arbetet går ut på. Det går inte ut på att öppna de gränser som redan finns i dag, utan tvärtom att med utgångspunkt i våra värderingar tydliggöra dem och snäva in dem.

BB-verksamheten

Anf. 55 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till socialministern. Den gäller den pågående centraliseringen av BB-verksamheten som sker i landet. Många blivande föräldrar drabbas av långa resor.

Motiven är för det mesta att höja kvaliteten, utan att egentligen ha visat att det råder brister i kvaliteten. Detta oroar en stor del av befolkningen och vårdpersonalen på dessa orter. De är upprörda. De anser att kvaliteten är god och att också närheten och tryggheten är en viktig kvalitet.

Hur ser socialministern på centraliseringen av BB-verksamheten?

Anf. 56 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Thomas Julin gör en riktig beskrivning av den diskussion som pågår i många landsting. Det är naturligtvis en fråga om både närhet och trygghet och att balansera det mot att kunna ge bättre hjälp med i vissa fall centralisering. Det handlar naturligtvis också om ekonomi.

Jag kan inte bestämma detta. Det är sjukvårdshuvudmännen som bestämmer hur de vill organisera och prioritera sin verksamhet.

Det jag uppmärksammar är att jag ena dagen uppvaktas av "sjukhuskramarna" som säger att de är så rädda om sitt lilla sjukhus eller enhet, och andra dagen kommer specialisterna och säger att det egentligen skulle behöva ske en ännu större koncentration för att kunna ge patienterna bästa hjälpen.

Detta är ett beslut som sjukvårdshuvudmännen, i detta fall landstingen, själva fattar. Jag kan inte bestämma detta från Stockholm.

Anf. 57 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Socialstyrelsen har uttalat att man anser att det skall vara över tusen förlossningar per år för att det skall bli en god kvalitet på ett BB. Med tanke på att Socialstyrelsen har uttalat sig så undrar jag om inte socialministern har varit med i diskussionerna om just kvalitet. Jag har svårt att förstå varför 100 % av de blivande föräldrarna skall resa när det egentligen bara är någon enstaka procent som behöver det.

Anf. 58 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Ibland kan det vara så att man inte vet när man åker in till BB att man behöver den hjälpen. Det är därför säkerheten också måste finnas.

Socialstyrelsen skall i sin roll som tillsynsmyndighet göra bedömningar om säkerhet, tillsynsfrågor och behörighetsfrågor. Men fortfarande gäller svaret att det är sjukvårdshuvudmännen som fattar beslut, och det tycker jag är en bra ordning.

Anf. 59 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! I mitt hemlän Bohuslän finns ett antal fjordar där bottenlivet i stort sett är totalt dött på grund av syrebrist. Nu finns det naturligtvis många orsaker till det, bl.a. att det har varit för få stormar.

Det finns en oro bland forskarna över att man inte har resurser att göra de kontroller och mätningar som behövs. Därför är min fråga till miljöministern om hon är beredd att medverka till att man kan få klarhet i dessa frågor.

Anf. 60 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag har fått dessa rapporter och blivit väldigt oroad över de fakta från västkusten som har framkommit. Vi vet inte exakt vad som har skett och varför. Därför är det naturligtvis viktigt att ta reda på det.

Vi kan se att en del beror på väderomständigheter och att en del beror på övergödning. Varför det har fått så stora effekter just nu och hur tillståndet exakt är försöker Naturvårdsverket att hjälpa till att reda på. Jag vet att ett arbete också pågår på Naturvårdsverket för att ta fram de resurser som behövs för att hjälpa till att svara på dessa viktiga frågor.

Anf. 61 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det är väldigt angeläget. Vi som kommer från västkusten upplever ibland att hela miljödiskussionen och debatten kretsar kring Östersjön.

Vi kan konstatera att miljöproblematiken är global. Därför är det angeläget att man även tittar på de delar som berör oss på västkusten, så att jag någon gång kan bjuda miljöministern på färsk fisk!

Anf. 62 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag ser fram emot det. Jag garanterar att jag kommer att följa situationen både vid Östersjön och på västkusten. Jag väntar på en konkret inbjudan till den färska fisken!

Propositionsavlämnandet

Anf. 63 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Jag har en allmän fråga om regeringens arbete, som jag därför riktar till statsminister Göran Persson.

Många av regeringens propositioner kommer för sent. Vi har väntat länge på regeringens förslag till miljöbalk, och regeringens proposition om yrkestrafiklagstiftningen är försenad. Listan över försenade regeringsförslag kan göras lång.

Förseningarna har betydelse för myndigheter som skall skriva föreskrifter och för företag som behöver förbereda sig innan lagarna träder i kraft. Osäkerhet råder om den närmaste framtiden. Det ger ett dåligt näringslivsklimat.

För att företagen skall skapa de riktiga jobb som Sverige behöver måste vi ha stabila spelregler. Men här skapar regeringen en skadlig osäkerhet.

**Fel! Okänt
växelargument.**

**Fel! Okänt
växelargument.**

Jag vill fråga: Hur stor andel av regeringens planerade propositioner kommer i tid?

Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag skulle tro att det är en stor andel som kommer i tid. Men Lennart Fremling pekar på någonting som man kan resonera litet kring.

Hetsen och jäktet i samhället finns också i Regeringskansliet. Där finns också ambitioner och vilja. Ofta är det så när man sätter ut datumet första gången på en proposition att man kanske är litet för optimistisk.

Det är ingenting som Regeringskansliet mår väl av att inte få propositionen framlagd i den tid som har utsatts. Det är ingenting vi strävar efter. Däremot lär man sig varje gång att vara försiktigare med det datum man sätter ut.

Den proposition man lämnar ifrån sig skall ha som kännetecken inte att den är lämnad på rätt datum utan att den har rätt innehåll. Det är fortfarande det som vägleder oss, Lennart Fremling.

Anf. 65 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Jag skulle följa upp det med att fråga om regeringen också överväger ikraftträdandedatum när propositionerna blir försenade. Det har stor betydelse för myndigheternas arbete att utfärda detaljföreskrifter. Även företag har ofta ett stort arbete med diverse jobb som kan behöva göras innan nya regler träder i kraft.

Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är ibland en logisk konsekvens av att propositionen inte kommer i tid att man får skjuta fram ikraftträdandedatum. Det vill man gärna göra. En proposition är ofta av det slaget att den växer fram som ett svar på ett krav om en viss samhällsförändring: en justering i en lagstiftning eller ett nytt regelverk.

Ofta är det uttryck för en genuint känd önskan i samhället att så sker och svar på ett behov som finns. Då vill man att det skall träda i kraft så snabbt som möjligt. Här finns målkonflikter.

Jag vill inte behandla dem på ett sådant sätt att man får den utveckling som Lennart Fremling beskriver. Jag tror att det vore olyckligt om det blev slarv, stress och press. Då är det bättre att flytta fram ikraftträdandedatumet.

Å andra sidan vill i regel en majoritet ha ändringen så fort som möjligt. Däri finns målkonflikten. Vi är medvetna om detta och gör vad vi kan för att hantera det, och hoppas naturligtvis också på riksdagens hjälp.

Offentlig fastighetsförvaltning

Anf. 67 ARNE ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern. Som en följd av fjolårets försvarsbeslut pågår nu nedläggningar av ett icke obetydligt antal förband ute i landet. Om det skall vi inte tala nu. På bra många av de platserna skall det ändå finnas kvar en del militär verksamhet för frivilligorganisationernas behov, osv. För den behövs vissa lokaliteter.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Nu har vi kommit till den enligt min mening otillfredsställande situationen att den gamle förvaltaren/ägaren/brukaren står litet med mössan i hand och skall förhandla med Vasakronan, Vasallen, eller vad det nu kan heta. Det är inte riktigt värdigt oss.

Skulle försvarsministern inte nu ganska rappt kunna formulera sig så, att när det gäller det behov som står kvar, och som fortfarande är militär verksamhet, skulle man lugnt och stilla kunna tala om för förvaltaren vad man avser att ha kvar av verksamheten och lokaler. Då slipper vi dessa ovärdiga handlingar och att komma i dessa kort sagt obehagliga situationer.

Anf. 68 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är en stor fråga som gäller stora delar av statsförvaltningen att vi har en relation mellan brukaren och förvaltningen av fastigheten. Det har införts successivt under 90-talet över egentligen hela den offentliga sektorn.

När det gäller försvaret har jag den uppfattningen att det ibland kan gå ganska bra till, och att det ibland kan vara knepigt. Jag vet att chefen för Fortifikationsverket personligen engagerar sig för att den här typen av relationer ändå i slutändan skall knytas på ett sätt som är förenligt med helheten.

Hur det kommer att bli med den nya organisationen Vasallen vågar jag inte svara på. Jag hoppas att den hållning som ledningen för Fortifikationsverket har också kan finna utrymme i den nya organisationen.

Anf. 69 ARNE ANDERSSON (m):

Fru talman! Det är väl ändå på det sättet, försvarsministern, att även om vi är aldrig så goda anhängare av marknadsekonomi förutsätter marknadsekonomi ett antal aktörer. Här blir det så att vi som är de gamla brukarna kommer i ett visst underläge i förhållande till en förvaltare som egentligen är ute i egna ärenden. Det är det jag inte tycker om.

Jag skulle ändå vilja be försvarsministern att fundera på det och ge något slags kungsord om att vi borde rätta till detta. Det skulle glädja många just nu.

Anf. 70 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det ankommer verkligen inte på mig att genom s.k. kungsord ge en inriktning av det slaget. Det strider helt mot regeringsformens föreskrifter. Däremot förekommer det en dialog om hur den offentliga fastighetsförvaltningen skall gå till. Jag kan hänvisa till flera utredningar som har gjorts under senare tid där man har försökt att fastställa hur hyressättningen skall ske från förvaltarnas sida.

Resurser inom vård, skola och omsorg

Anf. 71 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag har en fråga som jag riktar till statsministern. Den gäller vårt välfärdssamhälle. Vi kan i dag se hur det raseras i en rasande takt.

Vi får larmrapporter om hur gamla far illa därför att ingen har tid med dem och hur våra barn far illa därför att ingen har tid med dem. Man

***Fel! Okänt
växelargument.***

skulle kunna tro att vi har brist på arbetskraft i vårt samhälle i dag. I stället är det faktiskt så att vi har en mycket hög arbetslöshet – rent utav den högsta vi någonsin har haft.

Därför skulle jag vilja fråga om statsministern med anledning av de rapporter vi har sett den senaste perioden tänker vidta några extraordinära åtgärder för att människor i stället för att gå arbetslösa kan användas som arbetskraft där de behövs inom vården och omsorgen.

Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det som Marianne Samuelsson tar upp är viktigt – så viktigt att vi redan i början av detta år i den här kammaren sade att vi måste tillföra vården, skolan och omsorgen mer resurser. Det är inte först nu vi har sett det här problemet, Marianne Samuelsson. Redan i fjol såg vi att den sanering av de offentliga finanserna som vi gått igenom har varit av ett sådant slag att kommuner och landsting – och därmed skolan, vården och omsorgen – har kommit väldigt mycket i kläm.

Vi det tillfället sade vi att vi skulle satsa 8 nya miljarder kronor nästa år. I år fick vi ytterligare 4 miljarder, ytterligare 4 miljarder för 1999 och ytterligare 4 miljarder för 2000. De pengarna skall gå till det här området. Jag har sagt det förut, och jag säger det igen: Nu när vi återigen befinner oss i ett läge där vi inte lånar pengar till denna basala del av vårt välfärdssamhälle är jag beredd att medverka till att tillföra ytterligare resurser om detta inte räcker, utan att vi sätter oss i skuld.

Anf. 73 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det låter ju väldigt bra med extra resurser till kommuner och landsting. Men när jag har hört mig för om hur man planerar i många kommuner, visar det sig att man inte planerar för ytterligare personal. En del kommuner planerar för att kunna behålla den befintliga personalen, men det är faktiskt ganska många kommuner som planerar ytterligare neddragningar. Trots de s.k. Perssonpengarna förbättras inte kommunernas ekonomiska situation så att de klarar att behålla sin personal. Detta är mycket oroväckande.

Samtidigt får vi rapporter som visar att kostnaderna för arbetslösa i arbetsmarknadsåtgärder, t.ex. en sjuksköterska som går på datakurs, är högre för skattebetalarna och samhället än om sköterskan vore kvar i sjukvården. Människor har svårt att förstå varför vi betalar pengar för att människor skall göra ingenting, när de behövs för viktiga arbetsuppgifter.

Anf. 74 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Hur de extra resurserna används ute i landet varierar. På de allra flesta ställen utnyttjas pengarna för att anställa folk eller för att förhindra att några sägs upp som planerat. Det är så det ser ut. Det här räcker kanske inte, utan det kanske behövs mer. Den summa vi nu har tillfört motsvarar en skattehöjning i kommunerna med två kronor. Det är väldigt stora belopp. Jag tror att vi har träffat något så när rätt, men okej – räcker det inte får vi diskutera vidare. Vården, skolan och omsorgen är kärnan.

Vi har en arbetsmarknadspolitik som skall fänga upp dem som blivit arbetslösa. Vi har sagt att det inte är rimligt att människor går arbetslösa

medan behoven av dem finns och vi samtidigt vet att de så småningom återigen kommer att få ett jobb inom vården, skolan eller omsorgen. Det är inte rimligt att de skall gå arbetslösa. Låt dem redan nu komma tillbaka! Låt oss utnyttja arbetsmarknadspolitiken i detta sammanhang på ett sätt så att det blir fler händer i vården. Resursarbetare, kallas det, och det är något som kommer fram runt om i landet. Det ser jag goda exempel på.

Prot. 1997/98:35
27 november

*FelgOkänd
växelargument.*

Miljöbrottsutbildning

Anf. 75 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Laila Freivalds. I massmedierna har det under den senaste tiden förekommit uppgifter om att miljöbrottsutbildningen för poliser och åklagare fr.o.m. nästa år i stort sett skall läggas ned. Jag vet att det finns olika uppgifter om den här frågan, och jag skulle vilja få ett klarläggande från justitieministern av hur det är med detta.

Anf. 76 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att det finns olika uppgifter kring denna fråga. Jag har bett att få veta hur det ligger till. Men jag anar att det handlar om att en person har fått minskad arbetstid på skolan, vilket den personen naturligtvis inte uppskattar särskilt mycket. Det är självklart att det måste finnas utrymme för utbildning i just miljöbrott i den nya polisutbildningen som startar den 1 januari. Miljöbrotten är ju i stor utsträckning ekonomiska brott, och ekonomiska brott är något som vi prioriterar mycket högt.

Dessutom vill jag peka på att den nya miljöbalken kräver en ny utbildning även på detta område för att vi skall kunna säkerställa att de höga ambitioner vi har med miljöbalken också blir omsatta i praktiken. För det behövs bl.a. miljöpoliser.

Anf. 77 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det är oerhört viktigt att dessa frågor kommer på tapeten när det gäller den nya polisutbildningen. Men det är också oerhört viktigt att det fortfarande finns utbildning på det här området för poliser och åklagare som redan i dag arbetar ute på fältet. Jag är helt överens med justitieministern om att det här är ett viktigt område och att utbildningen måste fortsätta. Det är skönt att även justitieministern säger att dessa frågor är viktiga och att polisväsende och åklagarväsende kommer att utbildas på området också i framtiden.

Allmänningsskogar

Anf. 78 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Jag vill rikta en fråga till jordbruksministern. Det finns en lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna. Lagen tillkom på 50-talet och reglerar i huvudsak förhållandena inom dessa skogsområden. En statlig utredning föreslog en revision av lagen, och för några år sedan skrev också Länsstyrelsen i Norrbotten och Allmänningsförbundet till regeringen och begärde en översyn.

Jag har motionerat i frågan och utskottet har svarat att frågan om en översyn av vissa delar av lagen för närvarande bereds i Regeringskansliet med anledning av en skrivelse i ärendet som inkommit från Norrbottens allmänningsskogars förbund. Jag vill nu fråga jordbruksministern hur långt denna beredning har kommit.

Anf. 79 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Med beredning i Regeringskansliet avses i denna fråga beredning hos Näringsdepartementet, som har ansvar för frågor som rör skogsnäringen och skogsbruket. Jag kan därför tyvärr inte ge närmare besked om hur långt beredningen har kommit.

Utbildning av utredare vid sexualbrott mot barn

Anf. 80 MARGARETA ISRELSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern. I många rättegångar rörande sexualbrott mot barn inkallas s.k. vittnespsykologer, vilka i många fall inte har någon som helst psykologisk utbildning. Utan att ha träffat barnen utan bara läst deras vittnesmål uttalar de sig sedan om barnens trovärdighet. Så gott som alltid kommer de fram till att barnen har ljugit och att inga övergrepp har förekommit. Jag undrar om det finns skäl att uppmärksamma behovet av bättre utbildade sakkunnigbiträden.

Anf. 81 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Utbildning av psykologer och den typen av personal är en uppgift för den sociala sektorn. Jag vet att där pågår ett arbete för att vidareutveckla professionerna på det här området och för att skapa ett bättre system för kontroll av dem som verkar inom området.

Vad gäller det rättsliga systemets förmåga och behov av att hantera den här typen av expertis är vår utgångspunkt att vi har en fri bevisprövning i vårt land. Det är tror jag är mycket värdefullt. Det gör att man kan åberopa olika typer av experter i rättegångar. Men sedan är det viktigt att domstolen har kapacitet och förmåga att värdera dessa experters insatser. Därför är det naturligtvis viktigt att domare och andra som verkar i domstolarna också får en utbildning i att värdera olika experters insatser och hantera dem på ett adekvat sätt, så att de inte leder till domar som inte grundats på fakta och klokskap.

Åldringsvården

Anf. 82 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till socialministern. Under de senaste månaderna har vi fått många rapporter om gamla som får illa. Vi har via TV-mediet fått insyn i en verklighet som är oerhört tragisk för många gamla.

Jag vet att ett arbete pågår i Regeringskansliet med att ta fram förslag. Jag vill fråga socialministern om det också pågår något arbete med att ta fram en värdighetsgaranti för äldre, så att man skall kunna känna tryggheten att bli bedömd med respekt och värdighet när man inte orkar sköta sig själv.

Anf. 83 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Den här diskussionen har vi fört här i riksdagen. Den pågår också via medierna och ute i samhället. Det är väldigt bra att de brister som finns uppmärksammas och rättas till. I första hand handlar detta om resurser – om tillräckligt med personal, om utbildning och kompetens och om tillsynsfrågor. Jag tror man måste se att det som Chatrine Pålsson kallar värdighetsgaranti är detsamma som resultatet av de insatser som görs i form av att se till att det finns tillräckligt med personal, kompetens och tillsyn.

Jag tror inte vi är hjälpta av att det förs in en massa nya begrepp. Nu skall vi först och främst tillföra resurser, och se till att hantera dem och rikta dem på rätt sätt till äldreomsorgen för att höja kvaliteten där.

Anf. 84 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Det finns olika begrepp i svensk sjukvård. Vårdgarantin har vi ofta talat om i den här kammaren. Den har blivit en trygghet för många människor som är sjuka. Värdighetsgarantin är något som jag tror skulle bli en enorm trygghet. Det skulle kännas fint att man inriktar sig på värdighet och har detta som mål. Jag tycker alltså att det finns alla skäl i världen för en värdighetsgaranti, och naturligtvis är det alltid innehållet i begreppen som det handlar om.

Det kom en rapport från Socialstyrelsen ganska nyligen. Den handlar om undernäring inom den svenska äldreomsorgen. Jag vill fråga socialministern om regeringen i den specifika delen arbetar med att föreslå några åtgärder för att komma till rätta med problemet.

Anf. 85 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Svaret på den frågan är ja. Jag kommer att ha en presskonferens i morgon som bl.a. rör Socialstyrelsens rapporter.

Det blir också en sammanfattning av Socialstyrelsens uppföljning av ädel i morgon. Med anledning av det kommer jag att ha en presskonferens där insatser som gäller några av de frågor som tas upp där kommer att meddelas.

För att det över huvud taget skall bli intressant att diskutera nya begrepp av det här slaget tycker jag att man måste fråga sig vad de innehåller. Vad betyder de? Vad är en garanti? Vad händer om man inte lever upp till garantin? Vad är det som krävs för att man skall leva upp till en sådan garanti? Jag tycker att det litet grand är ett sidospår, hur sympatisk än tanken kan vara.

Det viktiga är att fråga sig: Vad är det vi skall erbjuda? Det som diskuteras i den nationella handlingsplanen är att få tydligare mål för äldreomsorgen. Av naturliga skäl blir det sedan kommuner och landsting som har till uppdrag att bryta ned det hela och se vad detta innebär på lokal nivå. De måste fråga sig: Vad är det vi skall säga till våra gamla? Vilka rättigheter har de?

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anf. 86 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Min fråga kanske skulle ha ställts till socialministern. Jag tror att jag hade fått det bästa svaret då. Men eftersom den också gäller pengar och skatteteknik får jag ställa den till skatteministern.

På löpsedlarna i går kunde man ta del av budskapet: I jul kan du dricka skattefri sprit. Det får sägas att förvirringen är total när det gäller villkoren för skatteplikten och för hur införsel av alkohol skall gå till.

Min fråga till Östros blir närmast: Är regeringen beredd att snabbt reda ut de skattetekniska problemen så att förvirringen kan upphöra och så att vi får en i god mening vit och social jul?

Anf. 87 Skatteminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Om man ser rent skattetekniskt på frågan är regelverket klart. När det gäller försäljning av alkohol och tobak inom den europeiska unionen är det det företag som säljer från ett land till en medborgare i ett annat land som skall se till att det landets skatter och avgifter betalas. Elver Jonsson frågar om alkohol. För alkohol gäller en sociallagstiftning i form av alkohollagen, som säger att det inte är tillåtet att importera alkohol på det här sättet.

Anf. 88 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Med skatteministerns glasögon är det hela förstås tydligt och klart. Men eftersom det finns flera lagar och framför allt så många tolkare av lagarna uppstår något som kan betecknas som förvirring. Ett av problemen är att en sådan här situation kan utnyttjas i något som man kan kalla för en gråzon. Jag skulle uppskatta om skatteministern sade att i den mån det råder oklarheter är han och regeringen beredda att vidta åtgärder så att den allmänna socialpolitiken, som det finns en sådan stark uppslutning kring när det gäller alkoholfrågor och andra drogfrågor, kan fullföljas.

Anf. 89 Skatteminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar Elver Jonssons engagemang för socialpolitiken och Sveriges alkoholpolitik. Det är klart att det finns skäl att vara orolig för vissa delar. Det gäller t.ex. smuggling och handel över gränserna. Detta sätter självfallet press på svensk alkoholpolitik. Men när det gäller själva frågan om huruvida detta är tillåtet eller inte har vi en alkohollagstiftning i Sverige som säger att det inte är tillåtet. Vad jag vet pågår en dialog med kommissionen om hur den här typen av lagstiftning skall hanteras.

När det gäller skattefrågan, som jag hanterat i regeringen, förbereder regeringen en proposition för att bättre kunna hantera just smugglingsfrågan. Det handlar om kontrollåtgärder och om lagstiftning som ger redskapen att ta fast smugglare. Det handlar också om klargöranden i lagstiftningsärendena för handeln över gränserna.

Anf. 90 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern. Den handlar om turismen som ju är en viktig och mycket sysselsättningsintensiv – och det är därför jag ställer frågan till arbetsmarknadsministern – näring.

Marknadsföringen av turismen utomlands har omorganiserats, och Sverige har tappat litet tempo där. Jämförelsevis har vi i Sverige också mycket låga statliga anslag till turistnäringen. Jämfört med de nordiska länderna är de per capita mycket lägre.

I sysselsättningspropositionen anslogs 90 miljoner extra till turismen. Det motsvarades av motsvarande belopp från näringens sida, vilket var bra. Men för nästa år föreslås bara 68 miljoner kronor. Denna oerhörda variation i anslagen gör att det blir väldigt svårt att arbeta strategiskt och långsiktigt med utåtriktad verksamhet och marknadsföring.

Nu hör vi att AMS får en och halv miljard kronor över, som skall lämnas tillbaka till regeringen. Min fråga är: Skulle man kunna avsätta motsvarande åtminstone 90 miljoner kronor för att marknadsföra Sverige utomlands så att turismen kan öka och vi därmed kan få bättre sysselsättning?

Anf. 91 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att frågorna inte handlar om mig, utan om näringsministern, när det gäller de pengar som Marianne Andersson talar om. Jag kan alltså inte kommentera den delen.

I ett sysselsättningsperspektiv är turismen intressant. I ett internationellt perspektiv är det nämligen så att två sektorer dominerar sysselsättningsökningen, nämligen turism och miljöteknik och deras utveckling. Därför har vi naturligtvis också ett intresse i Sverige av att ta vara på den potential som turismen har.

För att gå direkt på Marianne Anderssons fråga kan jag säga att AMS inte gör av med alla pengar man har till arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen såg tidigt att det skulle bli så, och därför har de pengarna in-tecknats till en omfattande, mycket bra och framåtsyftande IT-satsning där 10 000 personer skall utbildas i IT-kunskap.

Barn med särskilda behov

Anf. 92 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Det har kommit en rapport den här veckan om att barn som behöver hjälp för sina psykiska problem inte kan få det. Köerna är oerhört långa på PBU i hela landet. Fler och fler små pojkar och flickor i Sverige lider av depressioner, återkommande ångestattacker och dåliga relationer till sina föräldrar och kamrater, och de får ingen hjälp för detta.

En barnläkare sade alldeles nyligen att Sverige är det land där friska barn mår dåligt. Detta är ingen ny utveckling, utan den har pågått ganska länge. För ett och ett halvt år sedan ungefär förde vi en debatt här i riksdagen som hade som utgångspunkt ett antal larmrapporter om hur våra svenska barn mår.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Frågestund

Jag vill fråga om det långsiktiga arbetet inom regeringen för att förbättra barnens situation. Jag ställer frågan närmast till socialministern.

Anf. 93 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det här är oerhört alarmerande. Det borde naturligtvis väcka upp alla ansvariga runt om i landet och få dem att fundera på vad vi omedelbart kan göra för att förstärka den här sidan och för att hjälpa barnen.

När det gäller det mer långsiktiga vill jag säga att vi har en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur vi skall förstärka den här verksamheten för barnen. Vi väntar på ett förslag från utredningen. Jag kommer inte på rak arm ihåg när de kommer med sitt betänkande. Jag tror att de har fått litet förlängd tid. Men vi kommer att få ett sådant förslag inom kort. Det här måste naturligtvis ses som en helhet, men jag tycker att det är ett ansvar på alla nivåer att fundera på vilka insatser vi kan sätta in.

Anf. 94 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Det är viktigt nog att de barn som har ett akut behov får den hjälp de behöver. Jag förstår att det är detta utredningen ägnar sig mest åt. Men jag undrar om regeringen har några funderingar om huruvida vi har något strukturellt fel när det gäller hur vi tar hand om våra barn och hur mycket tid föräldrar hinner ägna åt sina barn. Kan det tänkas att vi behöver göra om hela utformningen av och inriktningen på barnomsorgen t.ex. för att föräldrar skall få mer tid för sina barn?

Anna Torbiörnsson har gjort en utredning för Rädda Barnen. Hon säger att ett budskap från barnen i intervjuundersökningen är att de längtar efter att föräldrar och andra vuxna skall bry sig om dem.

Vad gör vi åt detta? Vi vill ju inte att alla så småningom skall hamna hos PBU.

Anf. 95 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Allt detta måste ju tjäna som en sorts larmklockor. Det här hör ju till det värsta man har att ta till sig, att barnen skall fara så illa, att de skall uppleva att vi sviker dem. Och då handlar det ju om vuxenvärlden som sådan. Jag tror att det faktiskt redan i dag går att göra mer om vi tänker oss för och om vi samverkar och mobiliserar vuxenvärlden på ett bättre sätt. Jag hoppas att många känner det ansvaret.

När vi får Barnpsykiatriutredningens förslag finns det anledning att också fundera på strukturerna. Hur skall vi bygga en stödjande struktur i samhället så att barn inte faller emellan på det här sättet? Jag har tidigare sagt att jag tycker att kommunerna har ett stort ansvar att inte skära ned på nätverket och stödet runt barn som har särskilda behov. Det är bl.a. dit vi vill rikta de pengar som skall gå till skolorna i kommunerna. Vi vill att de skall tänka långsiktigt och se till att hjälpa de barn som har särskilda behov.

Anf. 96 TALMANNEN:

Därmed är dagens muntliga frågestund avslutad. Jag tackar regeringens företrädare för ert deltagande i frågestunden.

Anf. 97 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! För snart 53 år sedan öppnades helvetets portar på jorden. Den syn som mötte de allierade styrkorna när de intog koncentrationslägret Auschwitz kan endast beskrivas av dem som var med. Författaren och nobelpristagaren Elie Wiesel var en av dem. Han sade senare att det är nödvändigt att minnas, ty om vi glömmer det förflutnas förbrytelser är vi dömda att upprepa dem. Han menade att om man kan döda *ett* folk, kan man döda alla.

I denna stund går 20 svenskar runt i baracker, gaskammare och krematorier i Auschwitz. De leds av statsrådet Thage G Peterson och representerar en rad myndigheter och organisationer i Sverige. De är där för att själva se och uppleva fasans monument. Men de är framför allt där för att kunna förmedla kunskap och insikt i Sverige.

Ty det förflutnas förbrytelser får inte glömmas.

Elva miljoner människor mördades. Sex miljoner var judar. Bara i Polen sändes tre miljoner människor i döden av den enda anledningen att de var judar. Ytterligare fem miljoner människor mördades på grund av politiska åsikter, homosexualitet, religiös övertygelse, handikapp eller helt utan förklaring. Det var en mörk tid i Europas historia.

Vi tvingas i Sverige år 1997 åter bevittna hur mörka krafter breder ut sig. Den 9 november hölls en öppen antisemitisk demonstration på årsdagen av Kristallnatten. Nazismen marscherar igen.

Nynazisterna är visserligen få. Men varje svastika som syns på våra torg, varje *Sieg Heil* som ekar på gatorna, varje brinnande kors, varje människa som misshandlas eller mördas på grund av sin hudfärg, sin bakgrund eller sin sexuella läggning – varje sådan tendens i dagens samhälle är en tydlig larmsignal och en utmaning för demokratin.

Fru talman! Genom att hålla kunskapen vid liv kan vi undvika att vårt land någonsin behöver uppleva någonting så fruktansvärt som Förintelsen.

Människovärdet och demokratin kan inte försvaras med tystnad. Vi måste aktivt ta diskussionen i hemmen, i skolan, i föreningen och i politiken. Vi får inte rygga tillbaka, inte se bort, inte slå dövörat till. Det vore ett svek mot dem som överlevt, mot dem som dog, mot Raoul Wallenberg och alla andra som gjorde stora insatser under andra världskriget. Men främst vore det ett svek mot oss själva och de generationer som skall växa upp och ta över efter oss.

Sverige är ett land med stark känsla för medmänsklighet och demokrati. Så skall Sverige också vara i framtiden. Om detta finns en bred och självklar uppslutning i denna kammare.

Det är därför med glädje jag i dag kan informera riksdagens ledamöter om det arbete för levande historia regeringen i aktiv dialog med riksdagspartierna har bedrivit under hösten. Syftet har varit att få till stånd en gemensam insats för att öka kunskaperna om Förintelsen bland Sveriges unga och därmed stärka känslan för människovärde och demokrati.

Först vill jag med uppskattning hälsa de initiativ som riksdagen har tagit.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Den 27 januari – på dagen 53 år efter det att 7 000 överlevande i Auschwitz, Birkenau och Monowits befriades – genomförs en minnesstund i riksdagen. Samtliga riksdagspartier hedrar minnet av de människor som dog i Förintelsen.

Det är min förhoppning att denna manifestation skall följas av minnesstunder på möten med landets alla kommun- och landstingsfullmäktige under början av året. På så sätt kan vi visa att denna fråga förenar demokratiska krafter över hela Sverige.

Minnesstunden skall följas upp med en resa för ledamöter till koncentrations- och förintelselägren i Polen under våren.

Samma kväll kommer regeringen att bjuda in företrädare för olika sektorer av det svenska samhället till en konsert i Berwaldhallen i Stockholm. Många är de överlevande som inom musik, konst och litteratur har satt spår som lever inom oss. Verken påminner oss om demokratins bräcklighet och människovärdets ideal. Kulturens roll – som påminnelse, som drivkraft i samhällsdebatten och som inspiration i pedagogiken – skall fullt ut tas till vara.

Föreningen Förintelsens överlevande har tagit initiativ för att upprätta ett minnesmonument i Stockholm. Regeringen har beslutat om att bidra till finansieringen. Monumentet är viktigt för att hålla minnet av historien vid liv.

Genom filmer som *Schindler's list*, *God afton, herr Wallenberg* och *Rebellerna i S:t Petri* har både känslor och kunskap om Förintelsen förmedlats. Dessa och andra filmer kommer att finnas tillgängliga på grund- och gymnasieskolorna i vårt land.

Spelfilmer och dokumentärt material skall ställas samman i informationspaket till skolorna. Materialet tas fram och görs tillgängligt i samarbete med Filminstitutet och Skolverket.

I samarbete med Riksförbundet Hem och Skola utarbetas ett material som skall användas på föräldramöten.

Samtliga skolor i Sverige kommer att få en katalog med ett urval av informationskällor och föreläsare som stöd för att kunna ge en relevant plats åt Förintelsen i undervisningen.

Med utgångspunkt från Benny Grünfeld, som överlevde nazisternas läger och i dag bor i Sverige, har ett informationsmaterial tagits fram. Det heter *Jag tänker på en familj* och skall ingå i det större paket, *Hur är läget?*, som Europarådet mot rasism har tagit fram.

Lika viktigt som att tankeväckande och informativt material finns att tillgå i skolan är att lärarna vid Sveriges skolor fördjupar sina kunskaper om det som hänt och om på vilket sätt man kan dra paralleller till händelser i dagens samhälle.

Kunskapen måste öka om nynazistiska organisationer, vit makt-musik och andra uttryck för antidemokratiska krafter som finns i ungdomarnas vardag. Seminarier kommer att erbjudas lärare från årskurs 4 och uppåt över hela Sverige.

Utbildningsradion och Sveriges Television kommer att uppmärksamma Förintelsen. En heldag om Förintelsen riktad till skolan kommer att sändas.

Fru talman! Skolorna har ett självklart ansvar, men det ansvaret kan de inte ta ensamma. Ansvaret vilar på oss alla – som medmänniskor, som vänner och som föräldrar.

Därför kommer alla familjer med barn i grundskolan att erbjudas en bok med texter, bilder och fakta om Förintelsen. Boken är gratis och kommer också att finnas på bibliotek och medborgarkontor. Idéhistorikern Stéphane Bruchfeld och historikern Paul Levine är redaktörer för boken, som skall översättas till de största invandrarspråken.

Den 10 december öppnas en hemsida. Internet har länge använts av antidemokratiska krafter för att sprida historieförfalskning och lögn. Men det saknas fortfarande en samlad sida om vad som faktiskt hände. Hemsidan skall öka möjligheterna att själv finna fakta och kunskap i hemmet eller på biblioteken.

Hemsidan öppnar nya pedagogiska möjligheter – såväl för att utbyta information och goda idéer mellan lärare som för elevernas egna arbeten. Hemsidan skall utvecklas och växa under våren och ständigt uppdateras inom ramen för informationsprojektet. Den blir en vital plats för debatt och diskussion och en samlande plats för forskarrön och fakta.

För att utveckla kunskapen krävs ett samlande forum. Därför skall ett nationellt kunskapscentrum för forskning och undervisning kring Förintelsen och andra folkmord upprättas vid Uppsala universitet. Där skall forskning, undervisning och folkbildning initieras och bedrivs kring hur folkmord i framtiden skall förhindras och hur de mänskliga rättigheterna kan stärkas. Under våren kommer ett internationellt forskarsymposium att anordnas i Uppsala, följt av seminarier för bl.a. lärarutbildare och journalister.

Regeringen kommer också att ge Centrum för invandrarforskning, Ceifo, vid Stockholms universitet möjlighet att slutföra en rad viktiga forskningsprojekt om nazism och rasism. Bl.a. skall studier i Klippan, Karlskrona och Växjö slutföras tillsammans med Brottsförebyggande rådet. Man undersöker i dem händelser som skakat demokratin och åtgärder som framgångsrikt har stärkt medmänskligheten.

Fru talman! Jag vill slutligen rikta ett tack till de många människor som själva har varit fångar i koncentrationsläger – eller har släkt som har varit det – och som orkar berätta om sina erfarenheter.

Den insats de gör är stor och viktig. Trots den smärta som många känner inför sina minnen av den yttersta förnedringen och den mest ångestladdade rädslan tar de ofta sitt ansvar för kommande generationer genom föredrag i skolor och på andra platser. Detta arbete förtjänar att uppmärksammas och skall få ekonomiskt stöd.

Det budskap de förmedlar måste vi vårda. Riksdag och regering, kommuner och landsting, myndigheter och politiska partier – alla måste vi delta i arbetet.

Men de åtgärder jag har presenterat i dag är inte tillräckliga. De kan aldrig bli tillräckliga.

För naturligtvis är det ett ansvar som åvilar var och en – i vårt vardagliga liv, i diskussion och samtal, i engagemang och undervisning, i kunskap och mod att stå upp och tala. Allt krävs för att vårda och stärka grunden för ett humant och demokratiskt samhälle i nästa århundrade.

Det är min förhoppning att detta informationsprogram, som vi kallar *Levande historia – ett informationsprojekt om Förintelsen*, skall kunna bidra i denna process. Tillsammans med det stora arbete som utförs av organisationer, myndigheter och enskilda människor kan detta skapa ett

levande nationellt samtal om demokratin, dess utmaningar och dess framtid.

Ytterst handlar detta om varje människas okränkbara värde. Alla måste ha en plats i 2000-talets Sverige.

Anf. 98 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag vill bara helt kort uttrycka mitt helhjärtade stöd för det som statsministern här sade. Det är utomordentligt bra att regeringen gör särskilda och kraftfulla insatser för att öka kunskaperna om Förintelsen. Vi har fått information av statsrådet Peterson om de insatser som planeras, och jag tycker att det är mycket bra att det här sker.

Att detaljer i den undersökning som utlöste det här initiativet nu ifrågasätts spelar egentligen ingen roll. Det finns alltid ett behov av ökade kunskaper om de brott mot mänskligheten som har ägt rum i vår världsdel på 30- och 40-talen.

Vi tycker olika om mycket, men just därför är det bra att kunna säga att vi på den här punkten står enade. Alltihop handlar till sist om att det som skedde inte får ske igen.

Anf. 99 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Egentligen finns det ingen större anledning att kommentera det som Lars Leijonborg sade, utan det är ett uttryck för en värdegemenskap som jag är glad för att vi har. Kanske ändå en liten reflexion.

Jag tror att de som nu pekar på att den undersökning som i våras diskuterades inte var fullt så negativ som då anfördes och tar det till intäkt för att vi inte bör göra den här typen av informationsinsats är litet illa ute.

Jag vill först säga att jag är glad om resultatet från undersökningen i våras inte var fullt så negativt. Alla kan dock se vad som har hänt vad gäller de rörelser med koppling till nazism och rasism – i Sverige, i Europa och på andra håll – som vi skall bemöta i det här materialet. Det finns alldeles bortsett från denna undersökning nog med skäl att ta allvarligt på de tendenser som vi ser i dagens samhälle. Mot den bakgrunden står denna informationsinsats höjd över partipolitiska motsättningar.

Anf. 100 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill också både understryka värdet av de insatser som nu görs och uttrycka uppskattning för det sätt på vilket de sätts igång samt för statsministerns initiativ.

För att återkoppla till statsministerns senaste kommentar vill jag säga att jag tror att det är viktigt att tyngdpunkten tydligt är närvaro varhelst vi möter de antidemokratiska krafterna ur det förflutna. Informationskampanjer i all ära, men det är ju det levande samtalet som är viktigt i alla de sammanhang där vi har den här möjligheten. Då skall vi naturligtvis inte vara blygsamma när det gäller att använda den nya tekniken, informationsteknologin och hemsidor för att lägga ut faktabeskrivningar och bemötanden. Fria folkrörelser skall också uppträda i fredliga demonstrationer. Vi skall fördöma de våldsdåd som sker. Vi skall naturligtvis vara medvetna om den undergrundskultur som finns inom musiken t.ex.

Det är viktigt att hela bredden och det levande i att bemöta detta betonas, och att man inte tror att det räcker att distribuera papper. Det har

heller aldrig varit avsikten, som jag har förstått den här kampanjen. Det är därför viktigt att bemöta dem som säger att informationskampanjer inte har något värde. Det här skall gå längre än så.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 101 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan bara instämma i det som Olof Johansson har sagt. Det är vars och ens ansvar att aktivt som medborgare ta sitt ansvar för demokrati och människovärde. Det är vad detta syftar till.

Anf. 102 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Först vill jag säga att jag tycker att det känns positivt att regeringen tar initiativ till en informationskampanj mot nazism och rasism och ger framför allt våra ungdomar möjlighet att få kunskap om vad som egentligen hände. Jag känner att det finns ett enormt behov av det som samhället ser ut i dag och med tanke på de rasistiska tendenser vi av och till möter ute i samhället. Därför är det här väldigt viktigt och angeläget.

Samtidigt känner jag att man måste se till att man kommer ned med kunskapen till dem som verkligen behöver den. Jag är övertygad om att många av våra ungdomar som t.ex. lyssnar på rasistisk musik egentligen inte har en aning om vad de lyssnar till. De har heller ingen aning om hur de påverkas av det de lyssnar till. Därför är det så oerhört viktigt att vi får ut den här kunskapen längst ned i samhället, till våra barn och ungdomar så att de kan bära den med sig.

Så till det kanske allra viktigaste av det statsministern tog upp i sitt anförande: Alla måste ha en plats i morgondagens samhälle. Där känner jag att vi i dag har en mycket oroande situation. Det finns många ungdomar som saknar delaktighet i samhället, som känner sig utanför och som känner att de inte behövs. Om vi inte i det här sammanhanget också kan se till att ungdomarna känner sig delaktiga i vårt samhälle när vi dem inte med kampanjen. Därför vill jag få veta hur vi klarar båda de här delarna samtidigt.

Anf. 103 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är egentligen två dimensioner av samma sak. Delaktigheten i samhället är någonting som vi hela tiden måste arbeta för. Det handlar om hur man bemöter människor och vilken respekt man visar, inte bara mot barn och ungdomar utan också mot vuxna. Om unga känner att de inte får vara med och påverka, om de hamnar utanför arbetsmarknaden, om de tycker att skolan inte lyssnar till dem så får man en reaktion, så får man en protest, så får man ett utanförskap.

Om man i en sådan situation, som vuxen, samtidigt skall försöka sprida normer, värderingar, ideal och åsikter – exempelvis utifrån den grund som vi alla står på här i riksdagen – kan man ibland misslyckas just därför att man från den unges sida inte upplever att man tas på allvar.

Det är ingen tvekan om att det finns ett klart samband mellan samhällets förmåga att ge plats åt alla och våra förutsättningar att sprida goda värderingar om demokrati och människovärde till framför allt den uppväxande generationen.

Det är ett långt, tålmodigt och träget vardagsarbete som vi är inne i och som nu skall kombineras med den här tydligare ansatsen.

Anf. 104 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag vill återkomma till det som jag tog upp i frågestunden i dag. Hur får man personella resurser till detta? Det är ju mycket en fråga om att ha tid; tid med våra barn, tid med våra ungdomar. Vi har ju sett larmrapporter om hur barn mår av att ingen har tid med dem.

Det här måste kombineras. Vi måste använda den arbetskraft som i dag går arbetslös till att finnas där våra barn behöver dem.

Anf. 105 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Detta är vi överens om. Det har vi just klarat ut på frågestunden.

Men det här är större än så. Det är inte bara fråga om dem som finns som anställda. Det är också en fråga om vilket ansvar jag har som individ och medborgare. Om vilket ansvar Marianne Samuelsson har. Om vilket ansvar vi har som föräldrar. Om vilket ansvar vi har som kamrater. Om vilket ansvar vi har som förebilder. Det är det förhållningssättet som skall genomsyra det här arbetet. Om det skjuts i bakgrunden för att vi har problem med exempelvis bemanningen i våra skolor eller för att vi har problem med hur många anställda vi kan ha i vården, tror jag att vi missar en uppgift och en skyldighet som vi har oavsett hur det ser ut i dessa verk-samheter. Vi har den som medborgare i en demokrati.

Det blir lättare och mer framgångsrikt om samhället kan utformas på ett sådant sätt att detta också upplevs som en plats där alla får vara med och tas på allvar och känner gemenskap. Det är det vi i dag upplever att vi inte är riktigt framgångsrika i. Förhoppningsvis har det också i den meningen vänt för Sverige.

Anf. 106 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman och Göran Persson! Jag tycker att det här är ett bra initiativ. Jag tycker att det är bra att vuxenvärlden går in och säger vad som är rätt och fel, vad vi bör diskutera samt värderingar, och att man sätter det på dagordningen.

Alldeles för länge har de unga i vårt samhälle varit de enda som väldigt tydligt tagit ställning mot nazism och rasism, framför allt på våra gator. Där har i alla fall jag saknat stora delar av vuxenvärlden.

Jag tror att det här kan vara ett bra sätt att från regeringens sida visa att det här är viktiga frågor.

Jag vill ändå påpeka att rasism och nazism gror och har mycket lättare att få fäste i samhällen där människor känner sig osäkra, där man inte får plats och där man är rädd av olika skäl. Jag tror att det är det som är vårt problem i dag. Vi har en stor segregation och vi har många människor som av olika skäl inte får plats. Det är viktigt att koppla det till det.

Jag tror att en koppling som vi måste göra är att vårt samhälle och Sverige förändras. En stor del av vår befolkning i dag har invandrabakgrund. De kommer hit för att de söker skydd och behöver trygghet. Jag skulle vilja att kampanjen och diskussionen om andra världskriget och vad som hände blir ett exempel som också ger möjligheten att förstå de

konflikter vi ser runtomkring oss i dag. Man kan säga att det som hände under andra världskriget på många sätt tyvärr fortfarande händer på många ställen runt om på jorden.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 107 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag förstår vad Hanna Zetterberg menar.

Avsikten med informationskampanjen är inte att enbart vara en undervisning om historia utan en dialog som skall forma värden och värderingar baserade på en fruktansvärd händelse i vår nära tid. I den meningen och med detta som utgångspunkt kan man faktiskt ge dagens uppväxande generation, men också vuxna, en insikt om människovärdets betydelse, allas okränkbarhet och detta att vi är lika värda i ett samhälle. Det kan äga sin tillämpning i en integrationspolitisk diskussion. Det kan äga sin tillämpning i hur vi bemöter varandra i samhället. Men det kan naturligtvis också ha en djupare dimension i de frågor som vi kanske trodde att vi i Sverige hade vaccinerat oss emot och hade kommit förbi – frågor som rör relationer till andra människor beroende på deras hudfärg, sexuella läggning eller religion – dvs. sådant som vi i Sverige faktiskt trodde att vi hade klarat av i vårt upplysta demokratiska samhälle, men som det är alldeles uppenbart att vi inte har gjort.

Här finns ett exempel i närtid på hur fruktansvärt utvecklingen kan ta oss om vi inte ser upp i tid och använder detta som en utgångspunkt för samtal om dagens och morgondagens Sverige. Det är tanken.

Anf. 108 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill börja med att uttrycka min uppskattning över att statsministern i sin information tydligt visade att informationskampanjen syftar till att medvetandegöra om den ondska som finns och alltid har funnits i människan.

Diskussionen har ju tidigare alltid varit sådan att det har funnits skäl att oroa sig över att vi skulle informera om en historisk händelse. Jag uppskattar att syftet med informationskampanjen är att visa på vad som kan hända om vi inte lär våra unga att respektera varje enskild individs värde.

Jag skulle i det här sammanhanget också vilja komma med en liten tanke. Jag är övertygad om att statsministern inte har haft möjlighet att gå in på alla tankar som finns inför informationsarbetet, men beskrivningen ger intrycket att informationen är uppbyggd för att ge de vuxna kunskaper att förmedla till barnen. Detta är otroligt viktigt. Men det är också mycket viktigt att skapa förutsättningar för de unga att ta till sig information, att uppleva att informationen rör dem och att det inte är något som bara tillhör förfluten tid.

Det kanske är litet opassande i detta sammanhang, men jag skulle ändå gärna vilja föra fram en liten tanke, som enligt min uppfattning skulle vara av betydelse just för att de unga skall sätta sig in i vad som har hänt, nämligen att vi på något sätt ser till att alla barn får möjlighet att själva läsa *Anne Franks dagbok*.

Anf. 109 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det kan vara en nog så god idé, som jag inte har möjlighet att värdera just nu. Men jag har ingen anledning att säga att det inte skulle vara god läsning – tvärtom. Jag tror också att många barn och ungdomar fortfarande läser denna skakande skildring.

Jag är glad för Gun Hellsviks deklaration. Jag vill också säga att det naturligtvis inte bara handlar om ungdomars värden och värderingar, utan det finns ju en tendens att också vi vuxna glömmar och slarvar. Också vi behöver påminnas om historien och återigen lära på nytt för att kunna vara goda samtalspartner till dem som växer upp. Syftet är brett och har den inriktningen.

Anf. 110 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag vill också tacka för initiativet och för informationen som vi har fått om den informationskampanj som nu skall gå ut till framför allt alla skolor.

Jag hör till dem som tror på den här typen av kampanjer, där vuxenvärlden samlar sig och ger ett entydigt budskap i en fråga där man är överens om att det inte finns några andra budskap som gäller. Andra skall få uttrycka sina åsikter, men det skall vara väldigt tydligt att här står hela Sveriges vuxenvärld enad om att vi, oavsett vilka ideologier vi utgår från för övrigt, vill att våra ungdomar skall veta vad som har ägt rum under andra världskriget, framför allt när det gäller Förintelsen.

Jag känner att det skulle vara väldigt värdefullt att vi samtidigt tog upp skolans roll över huvud taget. Statsministern talade om vardagsslitet. Egentligen handlar det ju om att varje dag i skolorna poängtera hur viktig respekten för andra människor är, att eleverna på ett praktiskt sätt får lära sig att respektera varandra, respektera vuxna och också får uppleva att de vuxna respekterar dem tillbaka. Det är detta som skolans värdegrund utgår ifrån, men den har tyvärr varit väldigt otydlig under ett antal år i Sverige. Det vore bra om statsministern på ett tydligt sätt i dag, i samband med att vi talar om de här frågorna, poängterade att skolans värdegrund, som den uttrycks i läroplanerna, skall omsättas i praktiken varenda dag och i varje skola.

Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är såsom gammal läroplansförfattare fylld av respekt för de läroplaner som finns för grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen men också för de pedagogiska programmen för förskolan. Där saknas inte goda värderingar. Dessa finns det all anledning att i alla sammanhang hävda.

Vad som ju saknas, och har saknats, är ett stöd för skolans fostrande insats från dem som finns runt omkring i samhället i en tid då det blir mycket svårare, och är mycket svårare, att vara lärare – pedagog. Det är en mängd information och en mängd värderingar som strömmar över barn och ungdomar. I detta arbete krävs att vi som finns runt omkring skolan men inte i skolan som arbetande – föräldrar, morföräldrar, farföräldrar, syskon och kamrater – visar att vi också står för de värderingar som skolan skall ge uttryck för och som det demokratiska samhället bygger på.

Anf. 112 JUAN FONSECA (s):

Fru talman! Jag vill också vara en av dem som sällar sig till kampanjen. Jag tycker naturligtvis att den är välkommen och väldigt viktig.

Men låt mig berätta för statsministern om två exempel som visar hur vårt land ser ut i dag. Jag tror och vet att Göran Persson också vet hur landet ser ut i dag, men låt mig berätta vad mina väljare i det fattiga Sverige beskriver.

TV-Aktuellt åkte till ett invandrartätt område i Stockholm. Man ställde frågan till ca 20 barn med invandrarbakgrund vad de tyckte om den svenska poliskåren. Man frågade om de tyckte att polisen var rasister. Svaret från barnen, som i dag är 11–13 år, var kompakt: Ja. Det måste bekymra oss alla om barn som ser ut som jag eller är svarta tycker att det svenska rättsväsendet har rasistiska inslag.

Härom dagen träffade jag några afrikaner, välutbildade sådana. Det var några som hade invandrat till Sverige och andra som var födda i Sverige. Det var ett hundratal afrikaner. Jag ställde frågan: Hur många av er har över huvud taget ett jobb? Svaret var kompakt: Nej, ingen av dem hade jobb i vårt land. Vi håller på att få ett samhälle där klyftorna inte bara är sociala utan också etniska. Detta är en utveckling som vi allihop måste bekämpa med alla krafter. Jag tycker också att en kampanj, i den mån det går, skall kunna riktas till myndigheter och andra inom bl.a. arbetsmarknaden som ansvarar för att ge människor möjlighet att försörja sig själva.

Anf. 113 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det här är också en dimension, värderingar och förhållningssätt i dagens samhälle, som vi får möjlighet att uppmärksamma i anslutning till det här samtalet. Den kritik som ligger i Juan FONSECAS fråga vad gäller exempelvis polisens beteende i ett visst område, har jag svårt att värdera. Det kan finnas skäl till kritik. Det kan också finnas goda exempel att lyfta fram, där poliser arbetar konstruktivt i nära dialog i just det egna bostadsområdet som närpoliser.

Vi vet att arbetslösheten slår mycket hårdare i vissa invandrargrupper än vad den gör i andra delar av samhället. När nu konjunkturen vänder uppåt, när jobben kommer tillbaka, när arbetslösheten trycks tillbaka, får vi en möjlighet att mer kraftfullt ta tag i detta.

Det är klart: Klarar vi inte den här typen av utmaningar, blir också det budskap som vi riktar till våra barn och ungdomar om värderingar och ideal något som de snabbt kan peka på att det inte omsätts i *hela* det svenska samhället. Därmed får vi problem i vårt samtal.

Egentligen är den typ av diskussion som Juan Fonseca för av samma typ som den som Marianne Samuelsson förde alldeles nyss. Det samhälle vi verkar i är i sig ett uttryck för de värderingar vi omfattar. Detta måste vi hela tiden ha klart för oss. Här får vi ett historiskt exempel att starta samtalet utifrån, något som vi aldrig vill glömma, men som bär framåt när det gäller människovärde och demokrati.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 114 JUAN FONSECA (s):

Fru talman! Det minsta jag vill är att det jag har sagt tolkas som kritik. Jag beskriver bara, och det gör ont för mig att beskriva det land jag lever i i dag som ett land som faktiskt har inslag av diskriminering mot människor som ser ut som jag och mot människor som är svarta. Jag beskriver att det finns barn som uttrycker att de tycker att den svenska poliskåren har inslag av rasism. Det jag uttrycker är ett slags längtan efter att den kampanj som jag vet att Göran Persson vill åstadkomma också innefattar den längtan och de behov som de här barnen uttrycker, så att vi inte lämnar en betydande del av befolkningen utanför, en del som i dag behöver samhällets stöd.

Anf. 115 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning än Juan Fonseca på den punkten. Där hjälps vi åt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Information från regeringen om toppmötet om sysselsättningen

Anf. 116 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! I juni i år enades stats- och regeringscheferna i EU om att föra in en ny avdelning om sysselsättning i EU-fördraget. Den 21 november samlades vi igen för att påbörja arbetet med att omsätta det nya fördraget i praktisk handling. Sverige har konsekvent och ihärdigt drivit sysselsättningsfrågan i EU. Det arbetet har givit resultat. Att be- tvinga arbetslösheten är nu ett klart uttalat gemensamt intresse i EU.

Kampen för jobben och viljan till full sysselsättning har också märk- bart påverkats av de senaste årens regimskiften inom EU. Alltfler länder har slutit upp bakom behovet av en tydlig politik för sysselsättning och mot arbetslöshet.

Inför sysselsättningstoppmötet skickade jag tillsammans med Storbri- tanniens premiärminister Tony Blair och Italiens premiärminister Ro- mano Prodi ett gemensamt brev till EU:s ordförande Jean-Claude Junck- er. Där förde vi fram en rad gemensamma ståndpunkter inför toppmötet.

Vårt gemensamma initiativ demonstrerar att det går att kombinera en politik för sysselsättning i Europa med vitt skilda särdrag i fråga om åt- gårdar och på arbetsmarknaderna i de enskilda länderna. Ingen kan ju säga annat än att Sverige, Italien och Storbritannien är varandra väldigt olika.

Toppmötet i fredags visar värdet av de nya fördragsbestämmelserna om sysselsättningen. Redan innan fördraget träder i kraft har vi skapat förutsättningar för att avsnittet skall få praktisk betydelse.

Det viktigaste resultatet av toppmötet var att vi lyckades enas om ge- mensamma, konkreta mål och riktlinjer för sysselsättningspolitiken. I uppföljningsprocessen efter toppmötet skall varje medlemsstat ta ställ- ning till och kommentera samtliga delar av de riktlinjer som stats- och regeringscheferna enades om.

I strategin för ökad sysselsättning ligger fokus på behovet av flexibilitet på arbetsmarknaden. Den europeiska visionen kan formuleras som att var och en skall ha möjlighet att få del av de möjligheter som morgondagens arbetsmarknad ger.

Människor skall vara trygga nog att våga och utbildade nog att kunna byta anställning, flytta eller ta initiativ till att stärka sin kompetens. Europa har valt väg. Vi väljer kunskap framför låga löner. Vi väljer utbildning framför passiva stöd.

I Luxemburg enades vi om att medlemsstaterna var och en på sitt sätt skall främja människors möjligheter att få arbete.

- Vi skall angripa *ungdomsarbetslösheten*. Inom fem år skall alla ungdomar, innan de varit arbetslösa i sex månader, erbjudas en ny start i form av utbildning, omskolning, arbetslivserfarenhet, anställning eller andra åtgärder som främjar deras inträde på arbetsmarknaden.
- Vi skall förebygga *långtidsarbetslösheten*. Inom fem år skall alla arbetslösa vuxna innan de har varit arbetslösa tolv månader erbjudas en ny start.
- Vi skall gå från *passiva till aktiva åtgärder*. För att öka andelen arbetslösa som erbjuds utbildning skall varje medlemsstat lägga fast en målsättning om att gradvis närma sig en andel om minst 20 %.
- Vi skall utveckla metoder för *partnerskap* som engagerar parterna på arbetsmarknaden.
- Vi skall underlätta *övergången från skola till arbete*.

Just detta med partnerskap vill jag peka på. Det är fint att stats- och regeringscheferna i Europa träffas och säger: Det här är ingenting som vi själva klarar av. Här måste arbetsmarknadens parter vara med; fackföreningar och arbetsgivare. Det är något som jag inte tror hade kunnat sägas i Europa för fem sex år sedan. Vi hade aldrig fått ett kapitel i fördraget. Vi hade heller aldrig samlat alla 15 och sagt: Nu skall vi engagera fackföreningar och arbetsgivare i kampen mot arbetslösheten. Det händer någonting i Europa just nu. Det är en politisk vindkantring som är mycket hoppfull.

Den europeiska företagarranden skall stärkas. Därför har vi enats om följande:

- Det skall bli *lättare att starta och driva* företag. Bestämmelserna skall vara klara, stabila och tillförlitliga. Villkoren för riskkapitalmarknaden skall utvecklas.
- Möjligheterna att skapa nya arbetstillfällen inom *nya sektorer* och med *ny teknik* skall förbättras.
- *Skattesystemen* skall bli gynnsammare för sysselsättningen.

Men skattesänkningar får inte äventyra sunda, offentliga finanser eller hota basen för de sociala trygghetssystemen. Med detta i beaktande är vi självfallet beredda att diskutera mål för en sänkning av skattekvoten och för sänkta arbetskraftskostnader.

Sådana åtgärder skall, förutom mot den statsfinansiella stabiliteten, också vägas mot andra angelägna åtgärder för att minska arbetslösheten, förbättra välfärden och främja tillväxt och rättvisa.

Mötet resulterade också i möjligheter att undersöka lämpligheten av att minska momsens på vissa tjänster.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Företagen och de anställda måste snabbt kunna anpassa sig till förändringar och ny utveckling på framtidens marknader. Därför inriktas arbetet på att

- för det första modernisera arbetsorganisationen – kompetensutveckling är en central del; moderniseringen skall i stor utsträckning ske i samarbete med parterna på arbetsmarknaden – samt
- för det andra stödja företagens anpassningsförmåga.

Dessutom kommer investeringar för små och medelstora företag och i infrastruktur i transeuropeiska nätverk att stimuleras av besluten på toppmötet. I slutsatserna uppskattas insatserna till 10 miljarder ecu, vilket kan innebära en total investeringsvolym på mer än 30 miljarder ecu, alltså närmare 300 miljarder kronor.

I toppmötets resultat inryms också ett konkret resultat av ett tålmodigt svenskt arbete. Jämställdheten mellan kvinnor och män får en framträdande roll i detta dokument. I praktiken innebär det att EU varje år kommer att bedöma vilka framsteg de enskilda medlemsstaterna gör när det gäller jämställdheten.

- Diskriminering mellan män och kvinnor skall angripas.
- Ett aktivt yrkesliv måste kunna förenas med ett bra familjeliv.
- Återinträde i yrkeslivet skall underlättas.

Här återfinns också ett annat svenskt initiativ, nämligen att inträdet på arbetsmarknaden skall underlättas för funktionshindrade.

Allt detta kommer självfallet att påverka politiken – i Sverige och i övriga EU. Allt som vi gör på sysselsättningsområdet kommer att bedömas inte bara utifrån våra egna ambitioner och målsättningar utan också utifrån de mål som vi har satt upp inom EU. Denna process kommer att vara lika tydlig som när det har gällt konvergenskriterierna för den ekonomiska politiken.

Fru talman! I slutsatserna från toppmötet utvecklas synen på hur genomförandet av riktlinjerna skall ske i de enskilda medlemsstaterna.

När riktlinjerna har antagits av rådet skall medlemsstaterna ta ställning till samtliga riktlinjer i sina nationella handlingsplaner för sysselsättning. Därigenom kommer riktlinjerna att konkretiseras i form av nationella mål uttryckta i siffror, där detta är möjligt och lämpligt, och om sättas i nationella åtgärder.

För svensk del innebär det att ett nytt sätt att arbeta tar sin början. Med utgångspunkt i riktlinjerna skall vi ta ställning till varje enskilt mål och bestämma oss för vilka åtgärder vi skall vidta. Ett viktigt inslag blir att prioritera mellan de olika målen.

Vi kommer att noga analysera hur vi skall gå till väga för att uppnå de riktlinjer som gäller. Detta kommer vi sedan att konkretisera i en egen nationell handlingsplan som kommer att utgöra ett centralt politiskt dokument.

Sverige och de övriga medlemsstaterna kommer att presentera sina nationella handlingsplaner för sysselsättningen inför Europeiska rådets möte i Cardiff i juni 1998.

Europeiska rådet väntas i december 1998 ta ställning till riktlinjer för år 1999. På så sätt går vi nu in i en process där vi jämförs med varandra, där vi lär av varandra och där vi utvärderas i en ständigt pågående diskussion. Jag är övertygad om att detta, på samma sätt som konvergensprogrammen, kommer att resultera i en faktisk förändring.

Låt mig därför, fru talman, få avsluta anförandet med att säga att jag är tillfreds med mötet i Luxemburg, men naturligtvis inte helt nöjd. Sverige har större ambitioner på sysselsättningsområdet – både här hemma och i Europa.

Men det är en framgång att EU sätter utbildning som det främsta medlet för att skapa en flexibel europeisk arbetsmarknad.

Det är en framgång att jämställdheten nu har fått en så framträdande roll i den europeiska strategin för ökad sysselsättning.

Det är en framgång att arbetet med att underlätta funktionshindrades inträde i yrkeslivet lyfts fram i riktlinjerna.

Det är självklart också en framgång att vi nu har en gemensam europeisk strategi för att bekämpa arbetslösheten i EU. Det finns de som skulle kalla det en framgång för Sveriges regering och riksdag. Men främst är det naturligtvis en framgång för de 18 miljoner människor som i dag inte har möjlighet att genom eget arbete medverka till att utveckla Europa. För Sverige är detta ytterligare ett steg i det samlade arbetet för att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000 och därefter ta steget vidare till full sysselsättning. Det är vår viktigaste och allt annat överskuggande uppgift.

Anf. 117 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Låt mig tacka Göran Persson för redogörelsen för vad som timade i Luxemburg. Det finns mycket som jag skulle vilja kommentera och diskutera. Men eftersom tiden är knapp skall jag begränsa mig till en enda fråga, nämligen till den fråga som har att göra med skatten på arbete.

Många av oss tyckte nog att det fanns ett glädjande erkännande i slutdokumentet från Luxemburg i fråga om betydelsen av skatten på arbete – eller snarare skattens negativa betydelse för jobben. Göran Persson säger nu att det blåser en ny vind genom Europa. Det är möjligt att det är så. Men det föreföll, åtminstone av tidningsuppgifter att döma, som om Göran Persson snarast blåste åt andra hållet.

Trots att Sverige enligt EU självt är det land som har de högsta skatterna på arbete och trots att Sverige enligt andra statistiska uppgifter är det land som har de högsta skatterna för dem med lägst inkomster, har det rapporterats att Göran Persson har lagt ned en betydande möda på att säkerställa att det *inte* skulle bli alltför bindande förpliktelser för Sverige att gå vidare på en väg som utstakas av den europeiska unionen.

Jag vill därför fråga Göran Persson: Vad kommer regeringen nu konkret att göra med anledning av det som trots allt står i slutdokumentet? Vilka konkreta förslag har vi att se fram emot – inte bara avvägningar, tankar och funderingar? Är det så att regeringen avser att för riksdagen lägga fram förslag om en sänkning av skatten på arbete, i synnerhet på arbete för de lägsta inkomsttagarna – självfallet fullt finansierat så att det står i överensstämmelse med de uttalanden som den europeiska unionen enligt min mening så klokt har gjort i Luxemburg?

Anf. 118 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista är precis det som Per Unckel faktiskt behövde uppmärksamma. Det kloka, Per Unckel, är ju numera att politiker som

***Fel! Okänt
växelargument.***

kräver sänkt skatt på arbete också har modet att säga att det inte får äventyra statsfinanserna.

På den tid då de som Per Unckel kände styrde Europa var det fritt fram för skattesänkningar. Det skulle ju omedelbart resultera i nya jobb. Det har prövats i några länder, jag skall inte peka på vilka för att inte genera Per Unckel, men resultatet har inte varit särskilt gott – sönderkörda statsfinanser och växande klyftor till följd av nedskärningar i välfärden.

När vi kring bordet i Luxemburg nu enas om att vi kan pröva detta med sänkt skatt på arbete, under förutsättning att det inte kör sönder statsfinanser och inte hotar basen för trygghetssystemen, finner jag en allians i det samtalet i dag med länder i Europa som förut har prövat helt andra recept. När det blåser nya vindar, Per Unckel – jag skall inte gå tillbaka till de uttalanden som moderater har fällt om hur man klarar jobb genom att sänka skatterna – står de uttalandena i skarp kontrast till det som EU nu har enats om: Det skall finansieras. Man skall ta hänsyn till trygghetssystemen. Därefter? Ja, låt oss diskutera det! Jag är glad att jag kunde medverka till den typen av skrivning när vi satt där runt bordet; detta mot bakgrund av vissa erfarenheter från Sverige, försiktigt uttryckt, som vägleder oss i detta sammanhang.

Anf. 119 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag vet inte om det är meningsfullt att diskutera med statsministern om han inte vill svara på frågor som vi i riksdagen har anledning att ställa till honom.

Frågan var: Vilka konkreta slutsatser drar statsministern av det han själv ändå har undertecknat i Luxemburg och vilka förslag kommer riksdagen att få med anledning av dessa propåer, som EU nu har skrivit under? Statsministern är naturligtvis väl medveten om att det är fullt möjligt att i detta samhälle sänka skatten, fullt finansierat, och att därmed klara de budgetpolitiska mål som riksdagen samtidigt har satt upp.

Min fråga är därför: Är statsministern beredd att utnyttja de möjligheter att sätta människor i arbete som rekommendationerna från Luxemburg antyder?

Situationen i Sverige är ju den att det inte går bra med arbetslöshetsbekämpningen, om man därmed inte menar att skyffla undan människor från arbetslöshetsstatistiken. Om man menar att det skall bli fler jobb, går det inte bra för Sverige i dag. Därför upprepar jag min fråga, samtidigt gärna med en liten blick på de engelska erfarenheterna av en konservativ regering: Vad är Göran Persson beredd att göra i Sverige?

Anf. 120 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt mig ta detta med en gång så att vi slipper att bita oss fast vid det: Jag sade alldeles nyss i min information att vi nu tar tag i hela detta dokument och väger det emot de åtgärder som vi vill vidta i Sverige. Vi kommer naturligtvis tillbaka till riksdagen med ett samlat dokument och presenterar det hela. Det kan jag inte stå och göra i dag när bläcket på papperet knappt har torkat. Det tror jag att också Per Unckel begriper.

Sedan vänder jag mig med kraft emot Per Unckels synsätt, att utbildning skulle vara en metod att skyffla undan människor från arbetsmarknaden. Att vi bygger ut högskolan med 60 000 platser, är det att skyffla undan arbetslöshet? Vad är då de högskoleplatser som finns redan i dag? Är det också gömd arbetslöshet? Och vad avslöjar detta för syn på utbildning? Det frågar jag mig.

Vi kommer aldrig att klara full sysselsättning och ett flexibelt Sverige om vi inte ger människor mer av kompetens och kunnande. Det är att förhindra framtida arbetslöshet, inte att gömma den, Per Unckel.

Anf. 121 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Statsministern sade att alltfler länder har slutit upp för en tydligt politik mot arbetslösheten, och statsministern är hoppfull. Jag kan ärligt säga att jag verkligen önskar att jag kunde dela den optimismen. Det finns naturligtvis en rad positiva saker som diskuterades i Luxemburg, det skall jag inte förneka.

Men i ett längre perspektiv – 10–15 år tillbaka i tiden – har snarare alltfler länder avlägsnat sig från den fulla sysselsättningens politik och den fulla sysselsättningen som överordnat mål. Man har accepterat den nya högerens doktrin om inflationsbekämpningens överhöghet, om fristående riksbank osv. Det är också dessa idéer som har format den europeiska monetära unionen som i stora stycken står i radikal motsättning till de stolta målsättningar som formulerades i Luxemburg.

Jag vill ställa en fråga till Göran Persson med hänvisning till vad statsministern sade för drygt ett år sedan, i början av oktober 1996, i linjetalet om EU: Kan vi strama ihop, så kan vi expandera ihop. Min fråga är då: Vad tänker statsministern och regeringen göra för att se till att få en ändring på EMU-projektet så att det möjliggörs just en expansiv politik för att få ned arbetslösheten?

Anf. 122 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om man tittar på den politiska utvecklingen i Europa har jag fog för mitt påstående. Det var ingen som för fem sex år sedan tänkte sig ett toppmöte om sysselsättningen. Det var absolut någonting som var upp till varje enskilt medlemsland att sköta självt. Det skulle EU inte lägga sig i. EU skulle dock lägga sig i den andra sidan av politiken: penningpolitiken och den monetära diskussionen. Där var det fritt fram, men inte på sysselsättningssidan. I den meningen har det inom EU funnits en besvärande obalans – för att uttrycka sig försiktigt.

Jag ser detta som ett första uttryck för våra ansträngningar att faktiskt lyfta fram en gemensam ekonomisk politik som utnyttjar de förutsättningar i Europa som låg inflation, låga räntor och sunda offentliga finanser har skapat, som jag aldrig har sett såsom stående i motsats till våra möjligheter att klara jobb och välfärd, tvärtom.

Att utifrån detta resonemang ta några initiativ för att ändra EMU-projektet är alltså inte aktuellt, och konvergenskriterierna upplever jag som sunda ekonomisk-politiska mål – snarast som förutsättningen att långsiktigt klara en ekonomisk utveckling där vi kan pressa tillbaka arbetslösheten.

Anf. 123 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag tror ändå att det är svårt att förneka att en hel del av dessa resonemang fördes i det socialdemokratiska Europaprogrammet 1994. Göran Persson har själv varit inne på dem och LO har varit inne på dem i en nyligen utkommen skrift som handlar om det som man brukar kalla för den Keynesianska politiken i EU på Europeanivå. Detta står i mycket tydlig motsättning till den doktrin som säger att den enda form av makropolitik som skall bedrivas i EMU är en politik som utformas av den nya europeiska centralbanken, som uttryckligen skall säga nej till politiker som kräver en aktiv efterfrågestyrande politik på Europeanivå. Den motsättningen går det inte att komma undan, Göran Persson. Det är inte möjligt att föra en sådan politik utan en genomgripande ändring av grundkonstruktionen i EMU.

Anf. 124 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det tror jag är fel, Johan Lönnroth. Precis den invändning som Johan Lönnroth nu reser hade andra kunnat ha rest för fem år sedan när det gäller detta sysselsättningsinitiativ. Politik fungerar ändå så att man vidgar gränserna. Man förflyttar fokus beroende på vilka värderingar som är förhärskande.

Det sker nu en vindkantring, en strömning, i Europa bort från det nyliberala över mot ett mer socialliberalt, socialdemokratiskt angreppssätt, där arbetslösheten är något som plågar politikerna. Det som vi nu har gjort hade för fem år sedan inte varit politiskt möjligt i Europa. Det är ett litet steg i den riktning som Johan Lönnroth talar om. Ingvar Carlsson och Poul Nyrup Rasmussen har också tagit initiativ till en studie av hur man kan samordna ekonomisk politik i ett vidare perspektiv i Europa för att stimulera just efterfrågan. Den rapporten diskuterades också runt bordet vid det här tillfället, men den resulterade inte i några konkreta resultat.

Jag tror alltså att det är en process som pågår. Just nu är det mer av koncentration på den sida som gynnar sysselsättningen.

Anf. 125 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Också jag vill tacka statsministern för informationen. Jag har läst dokumentet från Luxemburg och tycker att det är ett bra dokument på många sätt. Det är bra för unionens alla länder, men det är särskilt viktigt för Sverige, och jag vill nämna fyra aktuella källor för den synpunkten.

Enligt EU:s statistikkontor ökar sysselsättningen i 13 av EU:s länder. Men Sverige är ett av de två länder där sysselsättningen inte ökar.

Enligt Konjunkturinstitutets rapport häromdagen når inte regeringen sitt halveringsmål för arbetslösheten ens i det mest optimistiska alternativet.

Enligt SCB är sysselsättningen nu lägre i Sverige än på 23 år.

Enligt AMS, som har en optimistisk prognos, kommer det genomsnittliga antalet jobb i Sverige att vara lägre nästa år än i år.

Mot denna bakgrund finns det anledning att ta fasta på alla positiva förslag i dokumentet. Under mötet, vid lunchtid, kom statssekreterare Gunnar Lund – vår EU-förhandlare – ut och sade att statsministern kämpade emot skrivningar om skattesänkningar, men när vi sedan fick se det

dokument som han hade skrivit under fanns det ändå med rekommendationer om skattesänkningar på arbete och ökad flexibilitet i arbetsmarknadsreglerna.

Då är det väl ändå berättigat att fråga: När statsministern under eftermiddagens lopp accepterade dessa skrivningar, vilka förslag tänkte sig då statsministern att lägga fram för Sveriges riksdag? Det här är ju inga nya saker, utan statsministern måste ha haft några tankegångar. Kommer han att lägga fram det förslag från Dan Andersson som ligger i Regeringskansliet? Får vi sänka arbetsgivaravgifter? Får vi sänkt tjänstemoms?

Anf. 126 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Målet är fastlagt: halverad öppen arbetslöshet till år 2000. Det är ett mål som inte bara har hånats utan som näst intill har förklarats som fullständigt omöjligt att uppnå. Jag tror att vi kommer att nå det målet. Och det kommer vi att göra genom att antalet jobb växer i privat sektor och genom att fler svenskar erbjuds utbildning, en utbildning som är förutsättningen för att de skall kunna möta arbetsmarknaden i framtiden.

Sverige är ett modernt land. Vi har en högre sysselsättningsgrad än nästan alla länder i EU, alltså fler svenskar arbetar. Detta är en styrka som vi skall ta fasta på och använda oss av som utgångspunkt.

Som jag tidigare sade till Per Unckel avvägs de förslag som vi lägger fram i sin helhet. Jag är nu glad att vi i EU är överens om att det inte skall genomföras några skattesänkningar om dessa inte är finansierade och betalda. De genomförs inte om de eroderar basen för trygghetssystemen.

Det är inget självändamål för någon regering att ha höga skatter, tvärtom. Men det är nödvändigt för varje regering att se till att de utgifter som den tar på sig betalas, annars straffas vi omedelbart med skyhöga räntor och fallande krona. Dessa samband har vi ju sett förut, Lars Leijonborg.

Den process som sker kring bordet när man sitter och förhandlar – ger och tar – är mycket komplicerad. För min del var det viktigt att se till att handlingsfriheten behölls. Vi är öppna och nyfikna, men ställer inte något i sikte som kan äventyra det vi nu har uppnått.

Anf. 127 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag antar att statsministern är angelägen om att andra länder tar det han har uppnått kring bordet och det han själv tycker är viktigt, t.ex. ökade utbildningssatsningar, *ad notam* och gör någonting av det. De får inte åka hem till sina parlament och säga att de har handlingsfrihet och att de inte behöver följa det som sagts. Just för att de inte skall agera så är det angeläget att statsministern tar det han har tvingats acceptera på allvar.

Vi hörde att statsministern sade att det inte finns några bevis för att det är bra att sänka skatter under förhandlingarna. Innan dagen var till ända hade han ändå satt sitt namn under ett dokument där det står att det kan vara bra att sänka skatter för att få fart på jobben. När den eftergiften gjordes – jag tycker att det var mycket bra att den gjordes – måste det ändå ha funnits en tanke om vilka konkreta förslag den kommer att resul-

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

tera i i Sveriges riksdag och i detta land, där vi har ett sådant skriande behov av fler arbeten.

Anf. 128 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag trodde att Lars Leijonborg menade allvar när han sade att han hade läst dokumentet. Där framgår det tydligt att vi enats om målsättningen att låta ungdomsarbetslösa och långtidsarbetslösa gå från passiva till aktiva åtgärder, att lägga fast detta i tid och att införa ett övervakningssystem som gör att vi kommer tillbaka år efter år. Det finns också på en långa rad andra områden riktlinjer och rekommendationer av det slag som just nu förekommer på skattesidan.

Jag har ingenting emot att diskutera detta – tvärtom. Jag är glad för att man i EU har den uppfattning som den svenska regeringen givit uttryck för, nämligen att sådana förslag skall vara finansierade till sista kronan och inte hota basen för välfärdssystemen när vi lyfter fram dem. Vi är öppna för ett sådant resonemang med de förutsättningar man talar om i EU. Tänk, Lars Leijonborg, om ni hade haft det stödet under er tid i regeringsställning.

Anf. 129 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för statsministerns redogörelse. Jag vill först göra ett påpekande.

Borgerliga regeringar i Västeuropa har lägre arbetslöshet än socialdemokratiska. Jag vill erinra om att Göran Perssons partivän Gonzales i Spanien förde upp arbetslösheten till nästan 25 %. Under Mitterandregeringen ökade arbetslösheten mycket starkt. Man kan räkna med att borgerliga regeringar hade ungefär hälften så hög arbetslöshet som socialdemokratiska. Det var ett påpekande.

Jag har två frågor. Jag tycker att statsministern vilseleder litet grand när han säger att det som nu skett är så nytt. EU har ju givit rekommendationer om hur medlemsländerna bör bekämpa arbetslösheten långt innan Sverige blev medlem. Två av de s.k. Essenpunkterna har den socialdemokratiska regeringen konsekvent vägrat att tillämpa i Sverige. Det har rört sig om skatterna, som har diskuterats, och det har rört sig om en flexiblare arbetsmarknad.

Hur skall vi kunna tro att den svenska regeringen nu bryr sig om EU:s rekommendationer, när man har struntat i dem under de gångna tre åren? Jag har svårt att förstå hur vi skall kunna lita på att regeringen nu byter fot och plötsligt bryr sig om vad EU säger när man inte har gjort det förr.

Den andra frågan gäller synsättet, som jag blir mycket häpen över. Skulle det vara en statsfinansiell belastning att minska arbetslösheten? Hela statsministerns resonemang går ut på att man inte kan minska arbetslösheten därför att det kostar pengar. Själva poängen med att minska arbetslösheten är ju att det är statsfinansiellt fördelaktigt. Man flyttar människor från arbetslösheten och alla dess sociala konsekvenser, som kostar pengar för staten, och gör dem till skattebetalare.

I dag har vi i Sverige kanske 3–4 % högre arbetslöshet än vad vi skulle ha haft med en borgerlig regering. Det kostar statskassan mycket pengar. Är det verkligen statsministerns mening att åtgärder för att sänka arbetslösheten är en statsfinansiell belastning? Är det socialdemokratins synsätt?

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 130 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Göran Lennmarker är en god företrädare för den dynamiska skolan. De dynamiska effekterna är personifierade i Göran Lennmarker. Klipp till med några skattesänkningar så kommer jobben, och så får vi det hela på fötter igen! Det är vad han säger.

Vad jag står här och pratar om är det synsätt vi har varit hänvisade till i Sverige under några år. Vi måste först uppnå balans, och därmed skapa sådan trovärdighet på de finansiella marknaderna att räntorna faller. Därmed skapar vi sådan trovärdighet att kronan stärks. Därmed skapar vi sådan trovärdighet att inflationen kan hävas. Det är så sambanden ser ut. Det är då man kan bygga nya riktiga jobb.

Den dynamiska skolan – Reagans och Thatchers stora arv i politiken – har utgått från det andra synsättet. Det har prövats och befunnits för lätt. Att en annan regering med en annan politik skulle ha åstadkommit 3–4 % lägre arbetslöshet genom stora skattesänkningar är det ingen som tror på, Göran Lennmarker.

Eftersom Lennmarker har begärt ordet igen kan jag säga att det har kritiserats våldsamt att vi fick in kapitlet i fördraget. Det har framför allt från Moderaternas sida hånats som en hopplös tanke. Nu står Europa bakom, och vi sitter i toppmöte omkring sysselsättning. Är det bra, Göran Lennmarker, att vi har fått in ett kapitel om sysselsättningen i fördraget?

Anf. 131 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Det är bra om den svenska regeringen följer EU:s rekommendationer. Det har vi tjuvat om i tre år från Moderaterna. Vi får se om den socialdemokratiska regeringen äntligen skall börja följa EU:s rekommendationer. I så fall tar vi det som ett framsteg för moderat politik.

Så kommer jag till huvudfrågan. Observera att Reagans och Thatchers politik var mycket framgångsrik när det gällde arbetslösheten. Den var så framgångsrik att deras efterträdare, Clinton respektive Blair, fullföljer den. Vem trodde att en labourregering i Storbritannien skulle gå till val på Margaret Thatchers arbetsmarknadspolitik och dessutom vara en kraftfull förkämpe för denna inom EU? Det trodde väl ingen för tio år sedan.

Synsättet att man skall vänta med att minska arbetslösheten och i första hand balansera statsfinanserna bygger på föreställningen att arbetslöshetsbekämpning är en kostsam åtgärd. Att sätta människor i arbete kostar ingenting. Det är en stor fördel för de offentliga finanserna och för samhällsekonomin i stort. Vi har nu upplevt två år med mycket svag tillväxt – kanske 70 miljarder i utebliven BNP-ökning och en stor välfärdslust för Sverige – till följd av en politik som enbart har varit fixerad på statsfinanserna och inte på samhällsekonomin i sin helhet. Arbetslöshetstalen är 3–4 % för höga om vi jämför med en rimlig utveckling.

Den politik vi förespråkar har varit mycket framgångsrik i de länder där den har prövats. Det har varit stabila statsfinanser, god utveckling på företagssidan och lägre arbetslöshet.

Anf. 132 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Detta blir ett märkligt inlägg. Det kostar ingenting att sätta människor i arbete, säger Lennmarker. Varför gjorde ni inte det då? Ni hade ju chansen. Ni satt med hela ansvaret i knät och lyckades dra på er både massarbetslöshet och sönderkörda statsfinanser. Begrep ni inte då vad ni begriper i dag? Förstod ni inte redan 1993 att ni skulle ha gjort det som ni predikar 1997? Vadan denna sena insikt, Lennmarker? Jag tycker faktiskt att det är litet märkligt.

Man talar om förlorad tillväxt. Lennmarker har ingen taletid kvar enligt debattreglerna, men om han hade haft det skulle han ha tagit tillfället i akt och läst upp tillväxtsiffrorna från de år då Lennmarker med hjälp av sänkta skatter försökte få fart på Sverige. Vi har gnetat och sparat. Vi kan jämföra hur det har gått. Jag är inte rädd för den jämförelsen, Lennmarker.

Anf. 133 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag tänkte börja med det som Moderaterna har varit inne på, nämligen den flexibla arbetsmarknaden. Statsministern tog just upp frågan om en flexibel europeisk arbetsmarknad. Jag vill gärna veta om man avser samma flexibla arbetsmarknad som i USA. Vad får det för konsekvenser för jämställdheten?

Vi vet att man visserligen har fått fram jobb i USA, men hur ser det t.ex. ut för kvinnorna? En ensamstående kvinna i USA tvingas många gånger att ha tre jobb för att klara ekonomin och få ihop pengar till familjen. Man har i och med den flexibla lönesättningen och den flexibla arbetsmarknaden pressat ned lönerna för framför allt kvinnojobben så enormt att kvinnorna inte kan leva på sina löner.

Det här visade sig också i den rapport om kvinnors arbetsmarknad i Sverige som nyligen kom. Även där kunde vi se den här tendensen, att kvinnor tvingas dubbelarbeta i större utsträckning. Man tvingas dessutom ta ökat ansvar för sina gamla, eftersom den offentliga sektorn i dag inte klarar av det. Samtidigt vet vi vilken stress man utsätts för när man är arbetslös.

En annan sak som är intressant och viktigt i det här sammanhanget är sänkta arbetsgivaravgifter och möjligheten att skatteväxla genom att höja skatten på energi och miljöbelastande verksamhet.

Hur ser statsministern på de här två frågorna?

Anf. 134 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är öppen för ett resonemang om skatteväxling av det slag som Marianne Samuelsson pekar på, även om jag inte tror att det ger så stora effekter. Jag är ändå inte främmande för det som princip.

Flexibilitet är ett begrepp vi slänger oss med i de här sammanhangen. Det finns en del sådana begrepp som aldrig riktigt definieras utan som används litet godtyckligt beroende på vilka värderingar talaren har. När jag talar om flexibilitet menar jag något annat än vad exempelvis en mo-

derat eller en amerikan menar. Vad jag menar är att vi skall stärka individen, så att kvinnan eller mannen har förmågan och möjligheten att ta ett nytt jobb när den möjligheten dyker upp. Då handlar det mer om att ständigt utveckla individen, ständigt ge chans till ny kunskap, ny kompetensutveckling, ständigt ge den stimulans som ligger i att man just genom att man har blivit starkare vågar ta språnget. Där ligger flexibiliteten i vad vi skulle kunna kalla ett mer traditionellt nordeuropeiskt – och inte minst svenskt – perspektiv.

Det här uttrycks också i EU. Det dokument vi nu har framför oss är inget glädjens dokument för dem som vill trycka tillbaka fackföreningar eller avreglera arbetsmarknaden. Det bygger på en anständig behandling av dem som har ett jobb och en koncentration på dem som skall in på arbetsmarknaden och få ett jobb. Jag tror att det var den luxemburgske kristdemokraten Juncker som när han var här i somras sade att sysselsättningsstoppmötet inte skulle bli något slags avregleringsmöte om den europeiska arbetsmarknaden. Jag tycker att det är bra att han har hållit sig till det.

Jag varnar för att bara gå på uttrycket flexibel. Det kan betyda så mycket. För mig innebär flexibilitet att man stärker individen, så att han eller hon förmår och vågar. För andra innebär det att man tar bort skydd, så att stressen på den enskilde ökar. Det tror inte jag på.

Anf. 135 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Tack, statsministern, för svaret om vad som menas med flexibilitet och flexibel. Jag håller helt med statsministern på den punkten. Jag gläder mig också åt att vi kanske kan starta en dialog kring skatteväxlingsfrågorna, utifrån att vi som nästa punkt på dagordningen skall få information från regeringen om klimatmötet. Det här är oerhört viktiga delar. Kan man kombinera en förbättrad miljö med fler jobb är det oerhört viktigt.

Frågan om arbetsgivaravgifterna är intressant. Jag träffade nyligen en ungdom som gick på a-kassa. Han berättade för mig att han hade fått erbjudande om ett säljobb och att han tyckte att det lät väldigt intressant. Men när han räknade på vilka konsekvenser jobbet skulle få på hans nuvarande ekonomiska situation visade det sig att han skulle få mindre kvar efter arbetsgivaravgift och löneskatt. Han tackade därför nej. Samhällsekonomiskt blir det här ju inte särskilt bra. Vi fortsätter att betala kostnaden för hans arbetslöshet, och vi får inte in någonting.

Anf. 136 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Tackade han nej till ett jobb skall han självfallet inte heller ha någon a-kassa. Det är viktigt att komma ihåg.

I övrigt gläds jag med Marianne Samuelsson åt att vi kan ha en dialog om gröna jobb. Också detta finns med i det här dokumentet. EU är ju i den meningen också, Marianne Samuelsson, en miljöorganisation. De stora investeringssummor som finns i dokumentet kan mycket väl komma att användas för projekt med grön karaktär, inte minst för projekt som riktar in sig på infrastrukturen, bl.a. spårbunden trafik.

Jag vill alltså påstå att dokumentet innehåller mycket för oss som står för ett ekologiskt uthålligt Sverige. Inte minst våra danska vänner är oer-

**Fel! Okänt
växelargument.**

hört pådrivande i det arbetet, och det är skoj för oss att ha den axeln, det samarbetet. Där finns i det här sammanhanget en del att glädja sig åt.

Anf. 137 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Tack, fru talman, och tack till statsministern för redogörelsen! Vi kristdemokrater i Sverige såväl som i Europa är väldigt tacksamma och glada för att man nu fokuserar och mobiliserar kring arbetslösheten också på Europainivå.

Min fråga till statsministern riktar in sig på återrapporteringen och hur den kommer att gå till. Det kommer ju att dras upp riktlinjer som man tycker är lämpliga att pröva i de olika länderna. Sedan kommer varje land att välja sitt koncept. Jag har full förståelse för att det kan se litet olika ut beroende på utgångspunkten i respektive nation. Konceptet kan också påverkas av den sittande regeringen, politiska, ideologiska och andra överväganden.

När nationen har valt sitt koncept och sedan så småningom återrapporterar till kommissionen, skall man då endast återrapportera det man själv har valt ut, eller skall också de andra områdena återrapporteras och motiveras? Det är min fråga.

Anf. 138 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att vi i vår rapport skall redovisa vilka bitar vi har tagit till oss och varför vi inte har tagit till oss av andra, att vi alltså på så sätt skall motivera det vi har gjort. Låt mig ändå på den punkten uttrycka en viss osäkerhet. Jag är inte exakt säker på formuleringen, men jag tror att det är så.

Jag har sett konvergensprogrammen som en förebild. De har varit bra. De har så att säga samlat ihop en nationell politik, och de har paketerats så att de har varit läsbara inte bara för byråkrater utan också för vanligt folk. De har sänts till Bryssel, översatts och jämförts. Det har varit en väldig kraft i den processen. Om vi väljer att av vissa skäl inte ta med något, tycker jag att vi kan redovisa det. Sedan kan vi ta en debatt med andra som tagit med just det. Då kanske det visar sig att vi inte har tänkt rätt i alla delar – det vore ju konstigt. Andra har litet andra infallsvinklar, som vi nog kan ta till oss. Jag tror på den processen, den är vettig till sin karaktär. Den förenar europeisk samverkan med nationell självständighet, vilket jag tycker är viktigt att komma ihåg.

Anf. 139 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar för den uppriktighet som statsministern visar inför hela bandet av åtgärder. Jag tror att det är viktigt. Skulle varje nation enbart välja ut sina speciella önskemål fick vi inte någon större skillnad i jämförelse med dagsläget. Så sker ju också i dag. Genom att vara öppna för de andra åtgärderna och ta till oss den erfarenheten kan vi få en större mobilisering i Europa. Om statsministern har den öppenheten är vi väldigt glada. Tack!

Anf. 140 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Inför det här toppmötet försökte Göran Persson anlägga en hög profil – märk väl: inrikespolitiskt om än inte utrikespolitiskt. Han

menade att de mål som skulle diskuteras inte ens var särskilt radikala för Sveriges del, men detta är fullständigt felaktigt. De svenska arbetskraftskostnaderna har stigit mer än de i övriga EU-länder, Sverige har haft den största nedgången i sysselsättning i EU, och Sverige har de högsta arbetsgivaravgifterna och har höjt dem mer än något annat EU-land.

Nu kommer rekommendationen att sänka arbetsgivaravgifterna och dessutom avreglera för småföretagen. Då framställs det som en framgång att det här inte var bindande.

Det råder också viss förvirring. Göran Persson sökte en nödutgång och sade att det inte fanns något i toppmötets beslut som förpliktade oss att sänka arbetsgivaravgifterna. Gunnar Lund sade i stället att det är riktigt att riktlinjerna inte är bindande men att vi tar det vi åtar oss här på fullaste allvar. Då blir frågan: Kommer regeringen att följa rekommendationerna? Det är möjligt att vi inte kan få konkreta besked om exakt hur, men kommer man att följa dem? Vill man följa dem? Kommer man att sänka arbetsgivaravgifterna och avreglera för småföretagen?

Statsministern sade också att det i EU nu antligen har kommit hinder mot att göra ofinansierade skattesänkningar som ger underbalansering – som om detta skulle vara något nytt! Jag kanske får påminna statsministern om de s.k. konvergenskriterierna med hinder för underbalansering. När, statsministern, har EU uppmanat till annat än finansierade skattesänkningar?

Slutligen: Är det inte en samordning som Socialdemokraterna har sökt på sysselsättningspolitikens område? Hur kommer det sig då att man ägnar år efter år åt att försöka komma undan den samordning som faktiskt finns? Ta t.ex. Essenpunkterna. Ta det som har glömts bort, nämligen rekommendationerna från toppmötet i Amsterdam i somras där man erinrade om Essenpunkterna och också gick vidare. Eller ta det här toppmötet. Inte vid något tillfälle har man visat minsta vilja att följa dessa rekommendationer. Kommer ni att följa er egen politik, statsministern?

Anf. 141 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Man följer alltid sin egen politik, Sten Tolgfors. Det är inte så svårt att förstå.

Sten Tolgfors räknar upp de problem Sverige nu har. Vi har en del bekymmer. Vi ligger högt i skatteuttag – visst gör vi det. Vi har å andra sidan en stor gemensam sektor som folk tycker bra om. Trycket i dag ligger ju inte precis på att vi skall minska resurserna till vården, skolan och omsorgen. Det är bara Moderaterna som vill det. I övrigt är landet samlat bakom mer resurser till detta.

Men i uppräknningen glömdes det vanliga från Moderaternas sida. Vi hade ju också Europas högsta budgetunderskott, Europas högsta räntor, Europas snabbast växande statsskuld, Europas snabbast växande arbetslöshet och urusla tillväxtsiffror. Det glömdes bort i uppräknningen. Och det bör nog tas in för att det skall vara rättvist.

Nu diskuterar man skattesänkningar i det EU som Moderaterna alltid har lyft fram som ett EU som skulle stå för moderat politik – de ni kände i EU har ju fått avgå, i alla fall många av dem, men okej. Men inte var det väl moderat politik, Sten Tolgfors, att skattesänkningar för att klara jobb skulle finansieras? I så fall, om det var tanken, varför genomförde ni inte detta?

Dessutom måste jag säga, eftersom Sten Tolgfors läste upp sin färdiga fråga: Ta gärna vid där Lennmarker inte fick ta vid. Är det bra att vi har fått ett särskilt kapitel om sysselsättningen i fördraget? Är ni moderater glada för det? Det vore intressant att veta.

Anf. 142 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Jag är medveten om att statsministern agerar som om han vore här för att granska oppositionen och riksdagen och inte tvärtom. Det här är en frågestund där riksdagen skall tala med statsministern om hans agerande på ett toppmöte där han har representerat Sverige. Jag tror att statsministern gärna skulle jaga MUF för vad den borgerliga regeringen gjorde. Men nu handlar det inte om det. Det handlar om statsministerns agerande.

Den gemensamma valutan ses i snart sagt alla EU-länder som en central del av en strategi för att öka tillväxten och sänka arbetslösheten. I resolutionen från toppmötet i Amsterdam sade man följande: "EMU samt stabilitets- och tillväxtpakten kommer att stärka den inre marknaden och främja en icke-inflationsdrivande, makroekonomisk miljö med låga räntor, och därigenom kommer förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och fler arbetstillfällen att öka."

Det här toppmötet var Persson med på. Men vilken politik driver han i Sverige? Han sade i samband med det toppmöte som nyss har varit: Jag tror att opinionen kommer att förbättras när den ekonomiska situationen gör det. Han talade då om EMU. Förbättras, får vi nu höra. Det innebär alltså att Persson plötsligt tycker att det är en förbättring om svenska folket blir för EMU. Då skulle det vara intressant att höra hans eget ställningstagande.

Inte minst skulle det vara intressant att höra vilket ledarskap han är beredd att visa för att leda in Sverige i EMU. Vi går ju nu en annan väg än Finland, som har tagit tag i så många av de problem som den här regeringen har underlåtit att ta tag i.

Men min fråga kvarstår: Är statsministern beredd att följa de rekommendationer som han själv har varit med om att fatta beslut om? Det är tyvärr inte en självklarhet för den här regeringen att följa sin egen politik, i alla fall inte den som bedrivs utomlands. Denna skiljer sig nämligen icke obetydligt från den som bedrivs i Sverige.

Anf. 143 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Återigen säger jag till Sten Tolgfors: Läs dokumentet! Där finns alla de vanliga formuleringarna – att man skall genomföra politiken när den passar, där den är lämplig, och att det är upp till de nationella parlamenten att avgöra. Sten Tolgfors skall inte tro att vi sitter i Bryssel eller Luxemburg och lägger fast ett dokument som tvingar t.ex. Tyskland att bedriva en viss politik. Subsidiaritet heter det i EU-sammanhang. Det borde också en moderat ha lärt sig vid det här laget. Centralstyrningens tid, i den meningen, är faktiskt förbi.

Att göra ett stort nummer av att detta dokument innehåller olika inslag som Moderaterna skulle kunna ta som intäkt för sin politik är att fullständigt ha missförstått dokumentet. Dokumentet är ett uttryck för riktlinjer och rekommendationer som nu skall följas upp i respektive land, utifrån

varje lands särskilda förutsättningar. Det står i dokumentet. Allt annat som ingång i den här debatten känns litet märkligt.

Jag skall inte jaga Tolgfors mer. Det är inte min mening att vara elak mot honom. Vad jag är spänd på, nu när vi har fått det här kapitlet i fördraget, är om någon moderat kunde säga ”vi tycker så hemskt illa om det” eller ”det här är något som vi gläds åt” i stället för att komma med moralkakor och tala om för mig vad jag får säga och inte får säga från talarstolen. Det är trots allt ett fritt tankeutbyte i Sveriges riksdag – också för en statsministers del.

Vi har gjort en hel del i Sverige för att förbättra för de små företagen. Det tänker vi fortsätta med. Där har vi stöd från Europa. Vi har gjort en hel del när det gäller skattefrågor. Det tänker vi fortsätta med – men utan att äventyra basen för välfärden.

Anf. 144 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Göran Persson för informationen. Det är glädjande att resultatet av Sveriges ansträngning att lyfta upp sysselsättningen som en viktig uppgift för EU har vunnit sådan uppslutning som vi nu kan se. Olyckskorporna fick fel. De som försökte förlöjliga initiativet inrikespolitiskt missbedömde den svenska förmågan utövad av en socialdemokratisk regering. Jag måste nog ändå konstatera att det skiner igenom en del misslythet på sina håll över det mycket framgångsrika arbetet.

Jag går sedan över till min frågeställning. Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden och den höga arbetslösheten för funktionshindrade är en del av de frågor som har tagits upp i det här sammanhanget. Här skall varje nation finna sina lösningar, och vi har en hel del på gång i Sverige på det området. Men för funktionshindrade finns det särskilda saker som måste hanteras, och det innebär att man i vissa avseenden måste hitta gemensamma lösningar över nationsgränserna för att funktionshindrade skall kunna röra sig över gränserna och söka jobb i olika länder.

Jag vill därför fråga statsministern om det i diskussionerna har förekommit resonemang om gemensamma idéer, eller om att ta fram gemensamma idéer i medlemsländerna, för att möta just det här behovet.

Anf. 145 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det har jag ingen insikt om. När det gäller de funktionshindrades plats på arbetsmarknaden har Sverige, och även Danmark och Nederländerna, varit långt framme. Jag vet inte exakt vilka resonemang som har förts mellan Arbetsmarknadsdepartementet och motparterna i andra länder. Jag tycker dock att det här gärna kan bli ett svenskt profilområde och att vi kan ha höga ambitioner när det gäller att sprida kunskap om det vi har gjort i Sverige.

Ta exempelvis Samhall, som ju är en fantastisk verksamhet mitt i skärningspunkten mellan det som handlar om stöd, ibland t.o.m. vård och terapi, och – faktiskt – om konkurrensutsatt produktion. Det är oerhört framgångsrikt och intressant, och det finns få motsvarigheter internationellt. Det är klart att vi kan lyfta fram sådant. Det vill jag gärna medverka till.

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 146 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag tar det statsministern säger till intäkt för att han också är beredd att ta med sig den här frågan i det fortsatta arbetet och att se till att den här delen inte kommer åt sidan i de gemensamma överläggningar som kommer att ske mellan medlemsländerna på det här området.

Anf. 147 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är klart att vi skall ta med oss den saken, gärna i dialog med intresserade i Sveriges riksdag, som Hans Karlsson och andra. Självklart!

Jag kan också, apropå Hans Karlssons första inlägg, säga att det är klart att man kan glädja sig åt att vi nu har fått den här framgången. Den är också ute i Europa klart förknippad med de nordiska ländernas ansträngningar. Det är ett bra uttryck för vad vi kan uträtta inom Europeiska gemenskapen. Därmed inte sagt att vi skall vara nöjda. Tvärtom, det finns naturligtvis fortfarande anledning att i många sammanhang vara kritisk och att driva på. Men det går att påverka. Det går att åstadkomma resultat. Det känns bra, särskilt som Europa faktiskt går i mer socialdemokratisk och socialliberal riktning. Det är inget tokigt utgångsläge inför sekelskiftet.

Anf. 148 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag skall inte mucka partipolitiskt gräl, utan utnyttja minuterna till att försöka få några värderingar av statsministern.

Tydlig politik mot arbetslösheten – jag tycker möjligtvis att den dels är oerhört spretig, dels är väldigt vag. Jag jämför då med de ambitioner som har funnits tidigare, alltifrån Delors vitbok 1993 och framöver. Jag jämför också med vad kommissionen sade i sitt förslag till det här toppmötet.

Hade jag fått bestämma skulle satsningarna ha varit oändligt mycket större. Jag tror att Göran Persson är helt på det klara med att ambitionerna går mycket långt i Vänsterpartiet. När det gäller finanspolitisk expansion är vår uppfattning ungefär i enlighet med *Sätt Europa i arbete* som Allan Larsson var medförfattare till en gång och LO:s initiativ. Det har Johan Lönnroth pratat litet grand om. Jag skall inte uppehålla mig vid det.

Men om vi tittar på de sysselsättningspolitiska ambitionerna och jämför dem med vad kommissionen föreslog finner vi att man hade preciserade sysselsättningsgrader, arbetslöshetsnivåer och antal jobb. Vart försvann detta? Tittar vi på de arbetsmarknadspolitiska ambitionerna finner vi att de har sjunkit betänkligt. Det som då var en mycket kraftfull bit har blivit små paragrafer och oändligt mycket vagare. 25 % i aktiva åtgärder inom fem år har blivit 20 % när det möjligtvis kan bli, utan tidsangivelse. Det är inte särskilt mycket kvar av preciseringarna på utbildningsområdet heller. Det är en klar ambitionssänkning.

Jag som inte var där vill naturligtvis fråga: Varför hände det och hur bedömer statsministern möjligheten att gå vidare?

Jag är ganska besviken på det som skall vara näringspolitik. Det var mycket av teknikutveckling, innovationsstöd, miljöinvesteringar och arbetslivets kompetensutveckling i kommissionens förslag. Det är ganska

blygsamt nu. Jag skulle vilja säga att tyngdpunkten faktiskt ligger på skattesänkningar, och det gör det utan kopplingen till kompetensutveckling, att lyfta kompetensen hos dem man kallar okvalificerad arbetskraft. På det sättet är jag litet bekymrad.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 149 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det var som jag sade. Jag är inte nöjd med det här. Det vore dumt att påstå. Jag har heller aldrig gjort någon hemlighet av att jag tyckte att kommissionens papper var bättre. Hade vi fått bestämma själva hade vi naturligtvis i stort sett antagit kommissionens papper. Det fanns några inslag som jag inte tyckte var så bra, men i huvudsak var det ett mycket svenskt dokument. När det väl träffar andra politiska krafter i Europa, som har andra värderingar, späds det ut något. Men det råder inget tvivel om att det är ett steg i rätt riktning. Det kunde ha varit längre. Det kunde ha gått fortare. Men det är definitivt åt rätt håll.

Anf. 150 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det vi pratade om för en timme sedan lyser med sin frånvaro, trots att ett av Europas största problem är den etniska diskrimineringen i arbetslivet. Invandrararbetslösheten och den låga sysselsättningsgraden är ett jätteproblem i alla Europas länder. Varför nämns det inte med ett ord? Var det uppe?

Skattesänkningar på arbete kopplat till kompetenshöjning, kopplat till arbetstidsförkortning, kopplat till riktade insatser för att höja sysselsättningen där det inte segregerar mera och där det inte urholkar statsfinanserna – det gillar vi. I det avseendet behöver statsministern inte fara till Bryssel eller Luxemburg för att hitta goda uppslag. De finns i de motioner som jag har undertecknat. Men var det den typen av precisa åtgärder, med precis inriktning på sysselsättningshöjning, som var aktuell? Var det inte, som jag ändå tycker finns kvar här i texten, en mycket mer allmän vilja att sänka skattetrycket? Det är vi relativt negativa till. Vi tror inte att det leder framåt.

Anf. 151 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Var jag står i den frågan tror jag har framgått av debatten tidigare i dag.

När vi tittar på Europa ser vi att det fortfarande finns olika nationella traditioner. En del vill inte alls gå åt det här hållet. Andra vill gå längre. Sedan hittar man en kompromiss.

Det är inget som hindrar att vi i Sverige utifrån dessa utgångspunkter nu ger detta en radikal innebörd, en tydlig riktning och visar andra att man kan gå snabbare fram. Så här gjorde vi med riktlinjerna från Luxemburg. Det här åstadkom vi. Den här ansatsen tog vi. I det sammanhanget tycker jag att jag har stöd från det resonemang vi förde i Luxemburg. Mot den bakgrunden känns det som en framgång.

Ändå är man inte nöjd. Det ligger i den demokratiska reformistens natur att ständigt vara på väg mot någonting nytt.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Anf. 152 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill också tacka för informationen. Jag har lyssnat med stort intresse. Jag trodde inte att jag skulle gå in i den här diskussionen med någon kommentar, men jag kunde faktiskt inte låta bli, även om det fördröjer miljödiskussionen. Det är ju synd.

Först vill jag tacka för synpunkterna när det gäller öppenheten för skatteväxling. Det är viktigt. Jag har heller inga problem med resenangen kring flexibiliteten på arbetsmarknaden. Där delar jag självklart uppfattningen att det är synd att det finns så många definitioner samtidigt.

Jag tror att det är viktigt att sådana här debatter förs. Här blir det plötsligt alldeles tydligt hur det som finns i EU kan vara helt okej men när det finns i Sverige är det fel.

Exempel 1: Utbildning i EU är okej, utbildning i Sverige är manipulering av arbetsmarknadsstatistik.

Exempel 2: Konvergenskrav i EU, dvs. finansiering av det man bekostar, är helt okej. Finansiering i Sverige är inte okej.

Exempel 3: Sysselsättning är bra när EU samlas kring det. Men det var dåligt som svenskt förslag från början. Vi har tillhört dem som har stött det här från början. Därför finns det en viss konsekvens i detta.

Jag vill inte förlänga den här diskussionen. Men jag kan inte låta bli att göra de här kommentarerna.

Dessutom tycker jag att statsministern är för blygsam på en punkt. Vi har faktiskt sänkt arbetsgivaravgifterna, med störst betydelse för småföretagen. Vi har skött det på ett sådant sätt att det också har varit finansierat och alltså inte har lett till högre räntor och sänkt kronkurs som man i annat fall hade kunnat befara.

Anf. 153 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista Olof Johansson sade är också ett bra uttryck för att man kan lyssna på varandra. Det är väl ingen hemlighet att det är Centerpartiet som har drivit på när det gällt sänkta arbetsgivaravgifter för mindre företag. Vi har tagit till oss argumenten, och gemensamt har vi hittat en ansvarsfull finansiering.

Samma förhållningssätt skall vi naturligtvis också ha mot Europa. Där finns det andra idéer och andra uppslag som kan tjäna som stimulans för en process. Vi går in öppet och frimodigt i detta med det självförtroende den har som faktiskt har klarat av att få ordning i det egna huset. Nu är vi öppna för förändringar.

Olof Johanssons jämförelser mellan vad som går i Sverige och vad som går i EU är faktiskt en ganska god pedagogisk beskrivning av politikens skiftande natur, beroende på vilken scen man väljer. Jag skall faktiskt komma ihåg den uppräknningen. Den kan användas i andra sammanhang också. Tack för den!

Anf. 154 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får tacka statsministern för informationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren med ändring av tidigare beslut att samtliga ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenum tisdagen den 2 december.

*Information från
regeringen*

11 § Information från regeringen om Kyotomötet om klimatet

Anf. 155 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! På måndag inleds i Kyoto det tredje partsmötet om klimatkonventionen. Det är ett av de viktigaste internationella miljömötena på länge.

Hotet mot klimatet kan betraktas som själva urtypen för ett globalt miljöhot. Växthuseffekten är långsiktig och fortfarande ganska diffus i sina effekter. Men de åtgärder som måste vidtas är snabba och konkreta. Dessutom berör åtgärderna centrala sektorer som energi och transporter. Det handlar om att tillämpa försiktighetsprincipen. Vi kan i dag konstatera att det finns allt större enighet om den vetenskapliga analys som gjorts av PCC där professor Bert Bolin tills helt nyligen har varit ordförande.

Men det är stora ekonomiska intressen som berörs, och det är tydligt att det inte finns några enkla lösningar på de frågor som skall behandlas i Kyoto.

Bakgrunden till förhandlingen är att klimatkonventionen som undertecknades i Rio 1992 endast innehåller åtaganden som sträcker sig fram till år 2000. Därför beslöts vid det första partsmötet i Berlin i april 1995 att man skulle inleda förhandlingar med sikte på att komma överens om framtida minskningar av utsläppen, främst koldioxid, vid det tredje partsmötet i Kyoto. De tidsramar som nämndes i det s.k. Berlinmandatet var 2005, 2010 och 2020. Dessutom fastslogs att man i denna omgång inte skulle ställa krav på kvantitativa åtaganden av u-länderna.

Förhandlingarna om Berlinmandatet har förts i en särskild *ad hoc*-grupp. Men vi kan i dag konstatera att de avgörande frågorna hittills inte har kunnat lösas. Därför blir Kyotomötet avgörande för den fortsatta processen.

Vilka är då huvudproblemen? För det första är parterna oeniga om hur stora åtaganden som skall göras. EU har lämnat ett förhandlingsbud på 15 % sänkning av utsläpp till år 2010 baserat på 1990 års nivåer. Unionens position är byggd på konventionens föreskrift om att parterna individuellt eller tillsammans skall genomföra åtgärder. Det är en komplicerad juridisk process att skapa en sådan s.k. bubbla, men det finns många fördelar. Bubblan medger en differentiering mellan medlemsländernas åtaganden. Men den är också baserad på att unionen är kapabel att genomföra i vissa avseenden gemensam politik för att garantera tyngden i förhandlingsbudet. EU är också part i konventionen.

Andra OECD-länder har reagerat ganska negativt på EU:s bud. Man har angripit EU både för att ha lagt budet för högt och för att själv genomföra differentiering utan att detta är tillåtet för alla andra länder.

Australien, Norge och Japan menar att olika former av differentiering borde tillåtas inom hela OECD-kretsen.

USA accepterar tanken på lika åtaganden från alla OECD-parter, men föreslår i stället stabilisering på 1990 års nivå till år 2010. EU har för sin del avvisat det amerikanska budet som helt otillräckligt. Man skall komma ihåg att USA har ungefär tre gånger så höga utsläpp som t.ex. Sverige.

För det andra aktualiserar den amerikanska positionen ett antal andra problem. USA anser inte att man skall behöva komma överens om särskilda åtgärder eller metoder för att få ned utsläppen. Varje tanke på harmonisering av regleringar eller på att använda ekonomiska styrmedel avvisas. Det måste vara varje nations ensak.

EU ser sådana åtgärder som centrala. För Sveriges del har det varit självklart att det inte räcker att lägga fast mål. De är viktiga, men det krävs också gemensamma åtgärder för att uppnå målen.

Vi kan se att hittills har i princip alla industriländer misslyckats med att stabilisera koldioxidutsläppen. De har i stället ökat i nästan alla industriländer. Det visar att vi inte bara kan diskutera mål, utan att vi också måste diskutera medel.

Från amerikansk sida ser man det också som centralt att söka maximal flexibilitet när det gäller att nå de uppsatta målen. Man anser det som viktigt att i största möjliga utsträckning få räkna av sänkor, dvs. det upptag av kol som sker i växande skog. Man ser det också som absolut centralt att få möjlighet till handel med utsläppsrättigheter, eller s.k. gemensamt genomförande. Det innebär att man kan få tillgodoräkna sig åtgärder som finansieras i andra länder, t.ex. i de forna socialistländerna.

EU har för sin del inte ställt sig avvisande till dessa metoder men har understrukit att de inte får komma i stället för konkreta insatser för att minska utsläppen. Handel med utsläppsrättigheter kan däremot öppna möjligheter att på ett konstruktivt sätt använda marknadskrafterna för att bekämpa växthuseffekten. Men de måste kombineras med konkreta insatser för att minska utsläppen hos alla parter.

På alla dessa punkter, inte minst när det gäller sänkorna, behövs fortsatt utredningsarbete och fortsatta förhandlingar.

För det tredje finns det ett knippe av problem som gäller u-länderna. USA hävdar att man redan nu måste få någon form av konkreta åtaganden från centrala u-länders sida. 77-gruppen, med stöd av EU, anser med rätta att Berlinmandatet självt inte innebär sådana krav. Däremot blir insatser från de stora u-länderna naturligtvis nödvändiga i ett längre perspektiv. Men detta kan inte fastställas nu utan bör tillgodoses i fortsatta förhandlingar efter Kyoto, eventuellt i form av något som kunde bli ett Kyoto-mandat. U-länderna å sin sida ställer också krav på ökade biståndsinsatser, exempelvis för teknologiöverföring.

U-länderna är generellt misstänksamma, särskilt mot bakgrund av ställningstaganden i den amerikanska kongressen. Förhoppningsvis kan EU här överbrygga motsättningar och verka för kompromisser.

Fru talman! Det finns klara risker för att Kyotomötet inte kommer att ge något bra resultat. Vid sidan av problemens väldiga komplexitet finns det anledning att vara bekymrad över att de viktigaste aktörerna i förhandlingen alla verkar ha ganska låsta positioner. EU har haft ett stort engagemang och aktivt och offensivt drivit på klimatfrågorna. Det har

varit glädjande att följa EU-arbetet. Utan EU-engagemanget hade Kyotomötet haft en ännu mer osäker framtid. När den svenska delegationen reser till Kyoto är det för att inom EU:s ram på alla sätt verka för att vi får en överenskommelse och ett så starkt Kyotoprotokoll som möjligt och ett Kyotomandat för fortsatta förhandlingar kring de frågetecken som finns kvar.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 156 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Jag är övertygad om att både miljöministern, jag och alla andra som sitter här i kammaren anser det som mycket angeläget att Sverige kan lämna ett kraftfullt bidrag till ansträngningarna att nå en hållbar utveckling för världens klimat. I den här frågan har vi i allra högsta grad den svenska opinionen med oss. En alldeles nyligen publicerad opinionsundersökning visar att klimatfrågan rankas som den viktigaste miljöfrågan av inte mindre än 73 % av svenskarna. För kärnkraftsfrågan är siffran 12 %.

Det är viktigt att den svenska delegationen har rejält med råg i ryggen och kan visa på positiva resultat från Sverige. Den del i frågan som i första hand faller på vårt ansvar är att Sverige skall uppnå det klimatmål som riksdagen satte upp efter Riokonferensen. Jag har med anledning av detta två frågor till miljöministern.

Anser miljöministern att den beslutade kärnkraftsavvecklingen underlättar eller försvårar Sveriges möjligheter att uppfylla riksdagens klimatmål? Anser miljöministern att en stor fossilgasledning från Finland, via Gävle, Stockholm, Södertälje, Norrköping, Linköping, Jönköping osv. söderut till Tyskland och med anknytning till det norska gassystemet västerut, skulle underlätta eller försvåra för Sverige att uppfylla riksdagens klimatmål?

Anf. 157 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag kan svara ganska kort på frågorna. Jag anser att den beslutade kärnkraftsavvecklingen varken försvårar eller underlättar genomförandet av klimatmålet. Avvecklingen av Barsebäck skall genomföras med energieffektivisering och förnyelsebara bränslen och inte påverka klimatmålet.

Vi skall inte ha en storskalig användning av naturgaser i Sverige. Där emot är det bra med ett samarbete runt Östersjön för att minska kolanvändningen i länder som Polen, Tyskland m.fl. som i dag har alldeles för höga koldioxidutsläpp på grund av kolanvändningen. Därför är det bra om man med ett samarbete i Nordeuropa kan minska användningen av kol och i stället öka naturgasanvändningen i dessa länder.

Anf. 158 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Jag konstaterar att miljöministerns syn på kärnkraftsavvecklingen inte stämmer överens med EU-parlamentets syn. Där har man nyligen konstaterat att kärnkraften under rådande omständigheter spelar en nyttig roll när det gäller att minska världens beroende av fossila bränslen. Man har också gjort en uppskattning att dagens kärnkraft förhindrar utsläpp av 2,3 miljarder ton koldioxid per år eller 10 % av de totala utsläppen i världen.

På den andra punkten är jag mycket glad över ministrernas ståndpunkt att vi inte skall använda någon fossilgas i Sverige. Jag delar helt ministrernas syn på behovet av att byta ut smutsig kol mot fossilgas söder om Östersjön och öster om Östersjön. Men det innebär att vi inte behöver använda den i Sverige. Jag hoppas att ministern gör ett kraftfullt uttalande om detta, ju förr dess bättre. Dessa planer fortskrider snabbt.

Anf. 159 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag vill bara konstatera om den fråga vi var oense om, nämligen kärnkraften, att EU-parlamentet visserligen har diskuterat frågan. Dels fanns det en annan uppfattning i det utskott som hade förberett omröstningen, dels var rösterna i omröstningen mycket nära varandra. EU-parlamentet är inte något övertygande stöd för kärnkraften.

Anf. 160 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för informationen. Den var värdefull. Vi kan konstatera att Sverige har en god tradition när det gäller att delta i den här formen av konferenser och övergripande miljödiskussioner.

Vi ser samtidigt att växthuseffekten är den absolut viktigaste miljöfrågan världen över. Utvecklingen när det gäller användningen av fossila bränslen är katastrofal med en mycket kraftigt stigande förbrukning av fossila bränslen. Detta sker på två områden. Dels när det gäller energin, dels när det gäller transporter.

Sverige har haft och har en god tradition i den här frågan. Vi har lyckats bra med att minska koldioxidutsläppen. Nu lyckas vi inte så bra längre. Jag vill med anledning av de två målen i Sveriges riksdag och i EU ställa en fråga till miljöministern.

Vi skall enligt Sveriges riksdag försöka behålla 1990 års nivå. Men enligt EU får vi öka koldioxidutsläppen med ytterligare 5 %. Jag vet att man inom EU förhandlar inom ramen för den bubbla som miljöministern talade om. Det tycker jag är bra. Det är också alldeles uppenbart att man kommer att analysera de olika ländernas ställningstagande i dessa frågor.

Då är min fråga: Hur skall miljöministern utifrån den positiva tradition som Sverige tidigare har haft när det gäller växthuseffekten kunna förklara för de andra länderna, bl.a. 77-gruppen, att vi nu helt plötsligt behöver öka våra koldioxidutsläpp just inom ramen för de EU-förhandlingar som är basen för hela Europas diskussion i Kyoto? Det är ändå ett faktum.

Avslutningsvis vill jag konstatera att det har visat sig att EU är väldigt bra för miljön eftersom man ändå har kunnat enas om gemensamma målsättningar vid förhandlingarna i Kyoto.

Anf. 161 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Först och främst vill jag konstatera att riksdagens klimatomål ligger fast. Målet för den svenska klimatpolitiken är att vi skall stabilisera utsläppen till år 2000 för att därefter minska dem. Det ligger fast.

Det är inte heller något problem för Sverige när vi träffar andra länder att förklara Sveriges situation. Andra länder har tvärtom anledning att

med viss beundran titta på Sverige. Sverige har bland de lägsta koldioxidutsläppen bland alla OECD-länder, Sverige är det enda land som har infört kraftiga ekonomiska styrmedel, och Sverige har den högsta andelen förnyelsebara bränslen i OECD.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 162 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag tror säkerligen att många länder respekterar Sveriges miljöpolitik. Det har gällt hitintills, när vi har lyckats att begränsa utsläppen. Men tyvärr är vi nu på väg åt fel håll.

Det måste väl ändå vara väldigt svårt för miljöministern att förklara i Kyoto att i Sverige har vi en målsättning, men inom ramen för det paraply som är grunden för Europas ställningstagande vid denna stora konferens har Sverige en annan målsättning.

Det går inte att bortförklara. Det är ändå inom ramen för det paraply som hela förhandlingsarbetet skall föras i Kyoto. Det måste vara ett dilemma. Vad vi är oroliga för är att Sveriges trovärdighet skadas när det gäller hela frågan om växthuseffekten.

Sedan kan inte miljöministern förneka att det finns ett klart samband mellan vilken energiproduktion länderna har och möjligheterna att klara koldioxidmålet.

Anf. 163 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Man skall komma ihåg att den bördefördelning som har gjorts i EU är preliminär. Det är ett förslag av ordföranden. Man har utgått från länders energiproduktion, industriproduktion och vilket per capita-utsläpp man har.

I korthet går EU-ordförandens förslag ut på att länder med hög kolanvändning skall göra kraftiga reduktioner. Länder som inte har hög kolanvändning behöver inte göra kraftiga reduktioner. I vissa fall har man även tillåtit ökning, som t.ex. i Sveriges fall.

Efter Kyoto kommer vi tillbaka för att diskutera en slutlig bördefördelning och vad Sveriges åtagande då skall bli. Regeringen kommer också tillbaka till den svenska riksdagen med möjlighet för den svenska riksdagen att fastställa ett nytt klimatmål.

Sedan är det viktigt att komma ihåg att problemet i dag egentligen inte är att vi inte har haft tillräckligt ambitiösa mål. Problemet är att vi inte har levt upp till dem. Det är riktigt att Sverige har ökat sina utsläpp. Men tyvärr har i princip alla industriländer gjort samma sak. I princip alla industriländer har ökat sina utsläpp under 90-talet i stället för att begränsa dem.

Det visar att vi inte bara kan sätta upp mål. Vi måste också lägga fast vilka medel vi skall använda. Det förvånar mig att Moderaterna så gärna vill ha mål när det gäller klimatpolitiken men inte ställer upp på något av de medel som finns till förfogande, t.ex. koldioxidskatt, bensinskatt och satsning på förnyelsebara energislag.

Anf. 164 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Också jag vill tacka för informationen. Det är Miljöpartiets uppfattning, och också enligt myndigheters prognoser och uträkningar, att det är trafiken som står för de stora koldioxidutsläppen i Sverige.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Vi kan konstatera att den strategi som regeringen och riksdagen hittills har haft för att sänka koldioxidutsläppen för att nå upp till målen inte har fungerat.

Miljöministern säger att riksdagens koldioxidmål ligger fast. Miljöministern för ursäkta, men det låter litet tomt och ihåligt. Vi vet allesammans att vi inte kommer att klara det. Det är bara tre år kvar.

I stället har vi det nya budet från EU:s klimatkonferens och de förhandlingar som nu kommer att ske i Kyoto. Vilken strategi har Sverige inom EU och på mötet för att motverka att detta blir ytterligare ett möte där man skjuter upp målsättningen och än en gång smiter ifrån ambitionen att minska koldioxidutsläppen?

Om det inte går att närma parterna till varandra, hur kommer Sverige då att ställa sig? Kommer man att sänka sina krav betydligt för att nå en uppgörelse, eller kommer man inte att nå en uppgörelse? Vad kommer i så fall att hända med den internationella klimatpolitiken?

Anf. 165 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är svårt att precisera vad som kan tänkas hända i Kyoto. Det är också litet farligt att inför en förhandling i förväg tala om vad man gör ifall motståndarsidan är väldigt aktiv.

Det är både Sveriges och EU:s bestämda uppfattning att vi måste få till stånd ett bindande protokoll i Kyoto. Målet för EU är att vi skall få minus 15 % av alla parter, dvs. EU, USA, Australien och andra parter. Därutöver skall vi fortsätta att förhandla kring alla de frågor som jag tog upp tidigare.

Om förhandlingarna kring de olika frågor som gäller u-ländernas deltagande, sankor, handel med utsläppsrättighet m.m. skall vara meningsfulla måste vi först komma överens i Kyoto om att verkligen få reduktioner från alla parter.

Anf. 166 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Anledningen till min fråga var att det inte finns någonting i dagsläget som ger mig, Miljöpartiet eller andra människor som bryr sig om detta något hopp. Det finns ingenting som pekar på att man kommer att kunna bekämpa koldioxidutsläppen i ett globalt perspektiv.

Vartenda möte som har varit har lett till förskjutningar. De strategier som man hittills har haft har misslyckats i en absolut majoritet av fallen inom OECD-länderna. Inte minst i Sverige där vi har en ökning. Låt oss säga 8 %, låt oss säga 15 %. Det har ökat. Vi har misslyckats.

Anf. 167 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag kan tyvärr instämma i att industriländerna har misslyckats när det gäller att stabilisera sina koldioxidutsläpp. Men man skall ändå vara medveten om att trots ökningarna har alla industriländer nu, till skillnad från vad som var fallet bara för några år sedan, insett problemet, accepterat problemet och börjat diskutera vad man skall göra åt det. Det är faktiskt det första som är nödvändigt och viktigt.

Nästan alla har nu kommit till det viktiga avgörandet att det inte räcker att fastlägga målet, man måste också börja diskutera medlen. Det är därför det svenska exemplet med koldioxidskatt väcker stort intresse i

andra länder. Vi ser alltfler länder som inser att man måste börja använda ekonomiska åtgärder.

Jag vågar inte i dag garantera att vi får framgång på Kyotomötet, men jag hoppas och tror att vi kommer att klara att få ett protokoll på Kyotomötet.

Anf. 168 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Tack för informationen. Den är i och för sig inte bara ro-senskimrande. Den har ett och annat svart problem, dvs. de fossila bräns-lena i första hand.

Jag noterar av inläggen, för det här är snarast en kommentar, att mil-jöministern i den här församlingen har ett utomordentligt starkt stöd för mer effektivisering, mer sparande, hushållning – i annat fall kan man inte angripa det här problemet på ett effektivt sätt – och mer förnybart. Det handlar både om energi- och transportsektorn. Denna slutsats måste man dra av de inlägg som varit.

Jag tycker att det är viktigt att varna för att koppla loss helhetssynen, dvs. de som bara talar om CO₂-utsläppen å ena sidan och å andra sidan har glömt kärnkraftens avfall. Det är viktigt att man i Kyoto också gör den markeringen. Det är ju inte alla som har varit lika kloka som Sverige och sagt att kärnkraften skall avvecklas. Det finns de som fortfarande hoppas på att kunna producera ännu mer klyvbart avfall.

Till sist vill jag säga att det är bra att målet ligger fast. Vi har 9 mil-jarder i energiomställningsprogrammet i överenskommelsen som vi kan använda. Och jag utgår från att de lobbykampanjer som nu pågår mot KOMKOM och en proposition till våren kommer att slå slint. Där kom-mer sanningens minut. Inte i den här diskussionen, utan när det gäller just det som miljöministern sade tidigare, nämligen beredskapen att anvisa medel för att stärka målen.

Anf. 169 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag kan bara instämma med Olof Johansson. Det är vik-tigt att vi fortsätter både med energieffektivisering och förnyelsebara bränslen om vi skall minska koldioxidutsläppen. Det är också viktigt att vi fortsätter med insatser i transportsektorn. Där tycker jag att KOMKOM gav ett bra underlag för fortsatta åtgärder. Det handlar ju både om att minska utsläppen från den tunga trafiken och om bränslesnåla bilar m.m. för att minska utsläppen från transportsektorn.

Jag kan också instämma med Olof Johansson när det gäller slutsatsen om kärnkraft. Ibland blir det rent ut sagt litet pinsamt när hela den svenska klimatdebatten reduceras till att handla om att vara för eller emot Barsebäck. Klimatproblemet är oerhört mycket större än så.

Anf. 170 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag konstaterar att det svenska klimatmålet ligger fast. Det innehåller ju olika komponenter. Det handlar inte bara om CO₂. Det handlar också om metangas och om klorföreningar som bekant. Det är den helheten man skall se på. De mest aggressiva medlen skall naturligt-vis bekämpas först. Det utgår jag ifrån att vi fortfarande är överens om.

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

EU:s koncession till Sverige behöver inte utnyttjas. Det är viktigt, som miljöministern säger, att det här är en preliminär bördefördelning, dvs. vi kommer tillbaka till helheten efter Kyoto och efter en bördefördelning.

Jag vill därför ställa frågan: Vilket tidsperspektiv förutser miljöministern i den här delen? Vi behöver få en plan för hantering av klimatfrågorna efter det att Kyoto har gett sitt besked.

Anf. 171 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är riktigt att riksdagsmålet ligger fast. Vi bör inte utnyttja de 5 % som EU-ordföranden har gett Sverige i möjlighet. Vi skall diskutera detta igen inför den slutliga bördefördelningen.

Jag vet inte i dag om EU kommer att diskutera den slutliga bördefördelningen redan på sammanträdet i mars eller juni, eller senare under hösten. Jag misstänker att marsmötet inte kommer att vara moget för att fatta beslut om den slutliga handlingsplanen efter Kyoto, utan att det kommer att avgöras på ett senare miljöministermöte.

Hur som helst kommer riksdagen att få möjlighet att diskutera detta under våren. Regeringen avser också att efter Kyoto komma tillbaka till riksdagen med nya miljömål. Däribland ett klimatmål som skall precisera Sveriges åtaganden efter år 2000.

Anf. 172 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman och Anna Lindh! Jag tycker att det var en bra information, även om många frågetecken kvarstår eftersom konferensen ännu inte har ägt rum. Det är väl ganska tydligt att det här är en av vår tids absolut största och viktigaste globala miljöfrågor.

Det handlar till stor del om koldioxidutsläpp. Men det handlar, tycker jag, inte bara om klimatproblemen utan också om resursförbrukning och den rättvisa fördelningen över vår jord. Jag känner ganska stor förståelse för u-ländernas inställning i frågan, även om jag tycker att de också borde hjälpa till.

Jag har egentligen fler frågor än två, men jag tänker ta två frågor nu.

Eftersom det tyvärr ser ut som om mötet inte kommer att ge något positivt resultat undrar jag om man inom EU kommer att hålla fast vid sitt mål om en femtonprocentig minskning, som man föreslår inför mötet, oavsett vad mötet kommer fram till. Jag hoppas att Anna Lindh förstår frågan.

Den andra frågan är litet mer konkret. Har man inom EU börjat diskutera konkreta åtgärder och vilka krav som skall ställas på medlemsländerna för att uppnå målet, så att man inte bara pratar om att man kanske behöver använda medel, utan om vilka medel som skall användas för att man inte skall misslyckas igen? Koldioxidskatten har man inte lyckats så bra med hittills. Finns det andra diskussioner inom EU som Anna Lindh kan nämna?

Anf. 173 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Utgångspunkten har varit att EU skall påta sig 15 procents reduktion oavsett vad som sker i Kyoto. Jag kan inte garantera att det blir så. Men vi har alla förutsatt att EU skall ta på sig det.

Förutom koldioxidskatten har EU diskuterat hur man arbetar med energieffektivisering, hur man kan använda t.ex. miljömärkning av energieffektiva apparater. Vi har diskuterat, och det tror jag är den viktigaste frågan, hur vi skall få den europeiska bilindustrin att tillverka bränslesnålare bilar. Där har nu Volvo och Saab åtagit sig att minska bränsleförbrukningen med 25 % till år 2005. Men den europeiska bilindustrins branschorganisationer bekämpar tyvärr fortfarande att göra detta till år 2005. Det här är något som jag tror kommer att diskuteras av oss igen redan på nästa miljöministermöte i december, nämligen hur vi skall förmå bilindustrin i hela Europa att minska bränsleförbrukningen i sina bilar.

Anf. 174 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vet att det inom EU just nu diskuteras ett direktiv som inte ligger på Europaparlamentets bord som någon sorts färdig diskussion om just minskningen inom bilindustrin vid produktion av nya bilar. I direktivet har man gått väldigt långt. Jag tror att det ligger på 0,3 liter per mil till år 2005. Jag är inte riktigt säker på siffrorna. Det direktivet och den diskussionen skulle jag vilja att vi förde upp också på det svenska bordet, oavsett var diskussionen landar inom EU, just för att diskussionen ju ändå har påbörjats i Sverige. Det är därför väldigt viktigt att diskussionen fortsätter, trots att jag vet att lobbygrupperna i framför allt övriga EU-länder är väldigt starka.

Anf. 175 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag är litet osäker på vad det är för direktiv som Hanna Zetterberg menar, därför att kommissionen har hittills fått i uppdrag att förhandla fram ett avtal med bilindustrin om en minskning med 25 %. Det skulle då ge ett snitt för både stora och små bilar på 0,5 liter per mil till år 2005. Däremot har ännu inget beslut fattats om att införa lagregler för att tvinga bilindustrin, om man inte går med på en frivillig överenskommelse. Sverige m.fl. länder menar att vi måste ha möjligheten att stifta gemensamma lagar för bilindustrin i hela Europa ifall vi inte når en frivillig överenskommelse med bilindustrin.

Anf. 176 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Från 1970 till 1990 halverade vi nästintill de svenska koldioxidutsläppen. Det möjliggjordes genom utbyggnad av kärnkraften, genom energieffektivisering och genom ökad hushållning.

Nu går vi inte längre före. Vi är inte längre pådrivande. Det förefaller mig som om klimatfrågan i grunden inte står särskilt högt på regeringens dagordning. Jag skulle vilja ge några exempel på detta, fru talman.

I slutet av 80-talet drev vi moderater fram det första klimatpolitiska riksdagsbeslutet. Alla partier utom Socialdemokraterna ställde då upp.

I mars 1995 avhölls det första partismötet om klimatkonventionen i Berlin. Då intog Sverige en generande låg profil. Miljöministern brydde sig inte ens om att leda den svenska delegationen själv.

I mars i år medverkade miljöministern till ett ministerrådsbeslut i EU som ger Sverige rätt att öka koldioxidutsläppen med 5 % fram till år 2010 i stället för att minska dem, som de flesta andra länder skall göra.

***Fel! Okänt
växelargument.***

I juni drev regeringen också igenom ett riksdagsbeslut om att inleda en förtida avveckling av kärnkraften, trots att det kommer att öka de årliga utsläppen av koldioxid med ett par miljoner ton. Samtidigt fattades beslut om att vi skall ge statsbidrag till villaägare som byter från elvärme till olja.

I somras avhölls FN:s stora miljömöte, fem år efter Rio, i New York. 55 stats- och regeringschefer deltog i mötet, men inte Göran Persson, trots att han ju annars gärna åker till just New York.

För två veckor sedan talade Anna Lindh om miljöpolitik vid Nordiska rådets session i Helsingfors utan att med ett enda ord nämna klimatfrågan, trots att anförandet levererades bara en månad före Kyotomötet.

Fru talman! Det klimatpolitiska beslut som fattades under Bildtregeringen 1993 är övergivet. Det är inte övergivet i ord, men det är övergivet i handling. Anna Lindhs redogörelse i dag förändrar inte detta faktum.

Miljöministern administrerar en påfallande uppgiven och defensiv klimatpolitik. Jag hoppas, fru talman, att det inte skall märkas alltför mycket i Kyoto.

Anf. 177 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Mikael Odenberg ger här ett väldigt tydligt exempel på att Moderaterna inte engagerar sig mot koldioxidutsläpp utan för kärnkraften.

Det är mycket märkligt att Moderaterna vill slå fast koldioxidmål men samtidigt säger nej till medel för att uppnå koldioxidmålet.

Den regering som Mikael Odenberg stödde för några år sedan sänkte t.ex. koldioxidskatten med 75 %. Påföljden blev att koldioxidutsläppen ökade.

Mikael Odenberg har här i kammaren varit emot ökad koldioxidskatt, höjd bensinskatt och satsningar på förnyelsebara bränslen, dvs. allt det som ger Sverige ett bra internationellt anseende när det gäller att visa hur man faktiskt kan minska koldioxidutsläppen och ha en bra klimatpolitik.

Anf. 178 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag har gett, tror jag, sju exempel på hur undfallande och defensiv regeringens politik är i klimatfrågan, och jag är djupt oroad av detta.

Det stör mig att miljöministern nu för tredje gången på två dagar tar sig före att påstå att moderat engagemang i klimatfrågan inte har att göra med klimatfrågan och växthuseffekten, utan att det handlar om kärnkraftsavveckling. Det är inte sant. Jag vill peka på att det var Moderata samlingspartiet som drev fram det första klimatpolitiska beslutet i riksdagen mot Socialdemokraternas vilja.

Vi är beredda att diskutera koldioxidbeskattning, men vi anser att det bör göras på europeisk nivå eftersom man annars riskerar att flytta arbetstillfällen i stället för utsläpp.

Faktum kvarstår: Anna Lindh har medverkat i Europeiska unionen till beslut som ger Sverige möjlighet att öka koldioxidutsläppen med 5 % fram till år 2010. Anna Lindh medverkar till att administrera en politik som gör det omöjligt att nå 1990 års utsläppsnivå till år 2000. Det ansvaret bär Anna Lindh och den socialdemokratiska regeringen, ingen annan.

Anf. 179 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Mikael Odenberg, det är uppenbart att hela Moderaternas arbete med klimatfrågorna handlar om just kärnkraften. Det är därför ni har agerat i klimatfrågorna.

Jag skulle respektera detta engagemang mycket mer ifall ni var beredda att visa hur man skall uppnå minskade koldioxidutsläpp, ifall ni var beredda att diskutera ekonomiska styrmedel, ifall ni var beredda att diskutera hur man kommer till rätta med transporterna och ifall ni var beredda att diskutera hur vi genom förnyelsebara bränslen kan minska koldioxidutsläppen. Inget av detta är ni beredda att diskutera. I stället hänvisar Mikael Odenberg till vem som har talat på vilka möten, hållit retoriska tal och i vilka sammanhang som vi har hållit tal. Det blir Mikael Odensbergs argument för klimatfrågorna. Men det är faktiskt åtgärderna och inte talen som räknas, Mikael Odenberg.

När Moderaterna ställer upp på koldioxidskatten, på bensinskatten och på åtgärder för förnyelsebara bränslen är jag beredd att ta Moderaternas klimatpolitik på allvar.

Anf. 180 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman och miljöministern! På den uppföljning till Riomötet som ägde rum i New York i somras var det mycket glädjande att inse att även de stora nationerna hade börjat upptäcka att detta med klimatförändring faktiskt är en realitet, för det är ju realitet i dag. Vi diskuterar ju inte teorier utan hur vi kan stoppa det som sker, extrema vädersituationer osv. Också sjukdomar kopplade till luftföroreningar och växthusgaser är faktiskt en verklighet i i-länder i dag.

Om man ser på det mål som Bert Bohlin har satt upp som säger att vi i i-länderna måste minska utsläppen med 50–60 % till år 2050 inser man att delmålen bara är delmål. Men egentligen handlar detta om något mycket, mycket större i samhället. Vi måste helt enkelt lägga om vårt tankesätt när det gäller såväl transporter som energi och jordbruk, som också bidrar till växthusgaserna i dag.

Jag är, som alla andra, bekymrad över att Kyotomötet inte kommer att få den avsedda effekten. Men jag vill också göra en litet internationell anknytning. Sverige har egentligen inget mål efter år 2000. Kan Anna Lindh tänka sig att Sverige går före och sätter tuffa nationella mål både till år 2005 och år 2010, som kanske även är tuffare än EU:s mål, för att visa att vi även fortsättningsvis vill att Sverige skall vara ett föregångsland?

Jag tycker att det svar som Anna Lindh gav angående gasledningen genom Sverige var något diffust. Skall jag tolka svaret så, att Anna Lindh anser att en gasledning från Norge via Sverige till Finland inte är förenlig med den satsning på en minskning av koldioxid som regeringen förespråkar? Jag skulle vilja ha ett förtydligande här.

Jag skulle också vilja höra hur Anna Lindh bedömer möjligheten för G 77, gruppen av u-länder, att hålla ihop i Kyoto, för där ingår ju t.ex. oljeländer.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 181 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Som jag tidigare sade avser regeringen att komma tillbaka till den svenska riksdagen med förslag till klimatvård för år 2010, just för att precisera hur stora reduktioner vi skall ta på oss inför framtiden. Däremot tror jag att vi skall vara realistiska och inse att vi inte kommer att kunna ta på oss lika stora reduktioner som de länder som använder mycket kol, därför att om de minskar kolanvändningen kan de också göra de största reduktionerna av koldioxidutsläppen. Sverige har ju i princip inga sådana utsläpp.

Sedan gäller det naturgasen. Jag anser inte att vi behöver någon kraftig ökning av naturgasen i Sverige. Däremot tycker jag fortfarande att naturgasen är bra för att ersätta kol, i viss mån olja och framför allt farliga kärnkraftverk i Östeuropa. Det är därför det gäller att binda ihop energimarknaderna för att få minskade koldioxidutsläpp i *hela* Europa.

När det gäller G 77, hoppas jag att gruppen inte håller samman i Kyoto, åtminstone inte om man gör det på de villkor som i princip flertalet av de oljeproducerande länderna ställer. Jag tror att det finns delade intressen i G 77-gruppen. Vissa länder tar inte klimatfrågorna på allvar, framför allt för att de själva är stora oljeproducenter, medan andra tar klimatfrågorna på mycket stort allvar.

Anf. 182 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Just det här med G 77 är mycket intressant. Här finns det ju länder som faktiskt just genom sin produktion av mycket olja har ett klart egenintresse av att Kyoto inte skall gå bra. Jag hoppas precis som miljöministern att dessa länder, som faktiskt borde vara mer intresserade, inte håller ihop inom G 77.

Det ligger annars något i att det naturligtvis är vi i i-länderna som skall minska nu. Om man ser att OECD och Ryssland tillsammans står för 85 % av utsläppen, så är det ju ganska rimligt att vi minskar rejält, men att vi inte ställer samma krav på u-länder. Jag vill bara avslutningsvis säga lycka till. Jag hoppas också att miljöministern kan motstå den kampanj som just nu pågår i Sverige om att sänka koldioxidskatten. Vi kommer att göra allt vi kan för att ställa upp på den skatt vi har, och vi har inget emot att höja koldioxidskatten i Sverige för att ytterligare få fart på utvecklingen.

Anf. 183 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag får bara säga tack för lyckönskan och för stödet när det gäller de ekonomiska styrmedlen.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Allmänna helgdagar
m.m.*

12 § (forts. från 5 §) **Allmänna helgdagar m.m.** (forts. KU9)

Anf. 184 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Det är några timmar sedan den här punkten på dagordningen avhandlades senast. I betänkandet behandlas 19 motioner, varav 6 härrör sig från den allmänna motionstiden 1996. Jag skall kommentera

frågeställningar som behandlas i tre reservationer som avges i betänkandet.

För det första gäller det nationaldagen den 6 juni som helgdag. Av de två föregående talarna för några timmar sedan, Nils Fredrik Aurelius och Kenneth Kvist, tydliggjordes den samstämmighet som Moderaterna och Vänsterpartiet har utvecklat i den här frågan. Moderata motioner återkommer år efter år. Argumenteringen innefattar, som vi också hörde, allt från att övriga EU-länder hedrar sin nationaldag på detta vis till att det är ett sätt att motverka rasism och främlingsfientlighet.

Utskottsmajoriteten vill framhålla att firandet av den 6 juni *har* utvecklats. Under senare år har också firandet kommit att rymma många av de positiva symboler och förtecken som motionärer och reservanter talar så vackert om.

Fru talman! Nationaldagen, svenska flaggans dag, som jag och många andra ser och uppfattar dagen – med det numera traditionsenliga firandet på Skansen i Stockholm och runt om i hela landet – markerar just Sveriges historia, vår nationella stolthet och vår internationella samhörighet och tillhörighet.

I de tal som hålls den 6 juni framhålls kampen mot främlingskap och rasism. Det är bra. Enligt vår uppfattning finns det redan i dag, utan helgdagsförklaring, goda möjligheter att fira och hedra den 6 juni och även att utveckla innehållet av firandet.

Den andra frågan som jag vill kommentera, handlar om ordensväsendet – igen. År efter år efter år behandlar riksdagen de återkommande moderata kraven på en översyn och ett återinförande och återupprättande av det svenska ordensväsendet. Reservationen i årets betänkande från konstitutionsutskottet är formulerad på exakt samma sätt som tidigare år. Man skriver att det finns ett behov av ett mer nyanserat offentligt belöningssystem än det nuvarande. Det kan uppfattas som en ganska försiktig behovsframställning – såsom också Nils Fredrik Aurelius framställde saken i sitt inlägg.

Men, fru talman, när man läser de moderata motionerna är det inte ordet ”nyanserat” som man först kommer att tänka på. I den här frågan är argumenten för och emot både i ord och i text väl kända och många gånger upprepade här i riksdagen. Utskottsmajoriteten vill framhålla att det inte finns något brett samhälleligt eller medborgerligt intresse för, eller behov av, ordensutmärkelser. De framstår i dag, precis som de gjorde 1973, som odemokratiska, ojämlika och otidsenliga.

Fru talman! Den tredje reservationen som jag helt kort skall kommentera handlar om en riksinsamling för ett nationalmonument. I en motion som har bred politisk uppslutning anges att syftet med att uppföra ett nationalmonument bl.a. är att det skall medverka till att stärka vår nationalkänsla, vara utgångspunkten för en sund nytändning och vara symbol för det Sverige som förändras och som rymmer nya medborgare. Vi hörde också tidigare att tanken på ett nationalmonument av och till har dryftats här i Sveriges riksdag. Från det tidiga 1900-talet finns det dokumenterat hur tävlingar har utlysts och förslag förkastats. Utgångspunkterna har då som nu varit att beskriva de tre epokerna forntid, nutid och framtid.

Visst går det att finna argument för ett monument vare sig det får utformningen av ett nationalmonument, ett frihetsmonument eller ett

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

mänskliga rättigheters-monument. Däremot, fru talman, avvisar utskottsmajoriteten förslaget att regeringen skall ges i uppdrag att initiera en stor riksinsamling för ändamålet. Då är min utgångspunkt att framväxten, känslan och förverkligandet måste utgå från, och vara förankrat i, folkmedvetandet. Annars har hela projektet med ett nationalmonument alla tänkbara utsikter att bli ett misslyckande. Med den politiska samstämmighet från Vänsterpartiet till Moderaterna som uppvisas från motionärerna, finns alla möjligheter för dessa att om de vill påbörja en sådan process.

Fru talman! På den här punkten och i det här sammanhanget känns det väldigt bra att erinra om den information som statsministern gav här i kammaren för en stund sedan. Från regeringen presenterades en rad initiativ för att öka kunskapen, främja forskningen, främja människovärdet och stödja demokratin – allt i syfte att bekämpa rasism, främlingskap och andra mörkerkrafter. Det är helt rätt med denna utgångspunkt i andra världskriget och historien och denna inriktning mot dagens och morgondagens samhälle.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande, och jag yrkar avslag till de tre reservationerna.

Anf. 185 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag noterar att Barbro Hietala Nordlund, som talar för majoriteten här, egentligen instämmer i väldigt mycket av det jag sade. Nationaldagsfirandet kan vara ett sätt att motverka rasism och främlingsfientlighet. Det finns många andra trevliga saker man kan använda nationaldagsfirandet till, t.ex. att betona den historiska kontinuiteten och det som förenar alla svenska medborgare, äldre och yngre. Så långt kan det låta rätt bra.

Men sedan visar sig ändå den här blockeringen som vi har mött så många gånger från majoritetens sida. Att tänka sig att nationaldagen verkligen får bli en *nationaldag* som är en helgdag är helt omöjligt. Så är det i väldigt många andra länder – inte bara i EU som Barbro Hietala Nordlund sade, utan runt om i hela världen är det på det sättet. Det är ju en dag som kan förena alla medborgare.

När det gäller detta med att utöka verksamheterna något på nationaldagen och mera göra den dagen till en familjefest, ungefär som i Norge, har faktiskt tidpunkten på dagen en viss betydelse. Som det nu är firas ju nationaldagen efter arbetsdagens slut. Därför blir det hela litet begränsat. Det blir t.ex. mindre möjligheter för *hela* familjen att vara med. Vi kan, som sagt, jämföra med det norska firandet.

Jag kan inte finna annat än att den ståndpunkt som Barbro Hietala Nordlund här ger uttryck för är något ofullgånge. Det naturliga och rimliga vore att göra som man gör i alla andra länder där nationaldagen är en helgdag. Annars krävs det ett slags motivering till att just vi i Sverige inte skulle behöva ha det så, och någon sådan har vi inte hört.

I nästa inlägg återkommer jag till några andra frågor.

Anf. 186 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Det påstods här att tankegångarna skulle vara ofullgånge. Det är kanske rätt så till vida att vi visar ett ganska stort ointresse

för det oerhörda engagemang som framställs och för den övertro som kommer till uttryck – vore nationaldagen en helgdag skulle ju glädjeyra bryta ut i Svea rike. Men jag tror nog att både glädje och festlighet kan inställa sig trots att nationaldagen är en vardag. Det är ju mitt i den ljuva sommartid. Det finns många exempel på fina långa ljusa sommarkvällar då familjen, de vuxna och barnen, medverkar i nationaldagsfirandet.

I dagsläget kan jag alltså inte på något vis sälla mig till den övertro som här framställs, nämligen att det allenarådande är att nationaldagen får bli en helgdag. Jag skulle också, men det skall jag nu avstå från, kunna argumentera mot de synpunkter som framställdes tidigare i dag. Då var det ju möjligt för Nils Fredrik Aurelius att bryta en hundraårig tradition av förstamajfirande. Sedan får vi synpunkter på ett tvåhundraårigt firande. Det gäller alltså nästa punkt som handlar om det svenska ordensväsendet. Jag vet att jag därmed föregår Nils Fredrik Aurelius diskussion på den punkten. Därför nöjer jag mig så länge med vad jag redan har sagt.

Anf. 187 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Den moderata reservationen handlar inte om att första maj skall upphöra att vara helgdag. Vi yrkar t.o.m. avslag på en motion om det, vilket jag tidigare sagt här. Också en sådan tradition kan vara värd en viss respekt även från dem som inte delar entusiasmen just den dagen för den internationella socialismen. Jag tycker alltså att jag inte har sagt att förstamajfirandet skall upphöra. Jag har inte heller sagt att det skulle finnas en övertro på den 6 juni som helgdag och på att allting därmed skulle vara löst – främlingsfientlighet osv. Så kan man naturligtvis inte se detta.

Det är naturligt att följa upp den utveckling av nationaldagsfirandet som varit, inte minst efter det att svenska flaggans dag för en tid sedan blev nationaldag.

Även när det gäller det svenska ordensväsendet tycker jag att man kan finna en väldigt radikal lösning. Jag tänker då på de stämningar som rådde på 70-talet. Det är klart att man kan säga att inte alla kommer att få ordnar; detta som ett argument för att ingen skall få ordnar. Men även i dag får folk ordnar. Det är ju inte bara svenskar som kan få svenska ordnar. Detta verkar litet kuriöst, och så uppfattas det också utomlands.

När det slutligen gäller nationalmonumentsinsamlingen kan kanske Barbro Hietala Nordlunds partikamrat i KU, Pär-Axel Sahlberg, närmare utveckla argumenten. Observera att det här handlar om att regeringen skall ombedas att initiera en folksamling! Det är alltså inte regeringen som själv skall åstadkomma allt detta; ingen har väl heller trott det. Där- emot kan man i den här frågan möjligen hoppas att den folkliga medvetenhet som Barbro Hietala Nordlund talar om också finns i regeringen.

Anf. 188 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! I reservation 1 ställs egentligen två helgdagar mot varandra, nämligen annandag pingst och nationaldagen. I ett inlägg för några timmar sedan hade jag en argumentation. Trots den motsägelsefulla historia som vår nation och alla andra nationer har, finns det ett värde i att

fira det som ändå är gemensamt, dvs. den historia och den kultur som vi som nation och nationalstat har. Detta gäller inte minst i vår tid.

Vilka argument kan Barbro Hietala Nordlund mobilisera för ett bevarande av annandag pingst som helgdag? Pingsthögtiden finns ju därför att man på pingstdagen, enligt traditionen, brast ut i tungomålstalande. Sedan skulle man ut och sprida Ordet över världen. Men annandag pingst är en utomordentligt märklig sak. Såvitt jag vet har annandag pingst inte någon konfessionell grund osv. Man skulle ta igen sig dagen efter tungomålstagandet. Men varför skulle vi fira det med en helgdag? Då är det rimligen bättre att fira den dag som helgdag då Sverige en gång i tiden blev mera oberoende som nation – en dag som sedan bl.a. har använts som en symboldag när det gäller den svenska demokratins utveckling. Jag tycker att ett demokratiskt nationaldagsfirande mot den bakgrunden är väl motiverat, samtidigt som det är motiverat att upphöra med att ha annandag pingst som högtidsdag.

Anf. 189 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist undrar vilka argument jag har för ett bevarande av annandag pingst som helgdag. Men jag har inte fört någon som helst diskussion om dagar som kan vara utbytbara eller om den dag som reservanterna föreslår, nämligen annandag pingst. Annandag pingst har en lång tradition som helgdag i vårt land. Jag har inga som helst synpunkter på det. Det är möjligt att de här dagarna på sikt är utbytbara. Kenneth Kvist tycker att det finns ett värde i att göra den 6 juni till en helgdag. Jag tycker att värdet av det är betydligt överdrivet, men jag ställer helt upp på att det finns ett värde i att fira. Vi har ju också gemensamt konstaterat att det firas i detta land, och firandet utvecklas.

Jag har inte några argument som sakligt är bättre än reservanternas, utan det hela får både stå och falla med att vi har olika uppfattningar.

Anf. 190 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Väldigt många människor lever i en vardag präglad av ganska mycket stress och press. Det är långa arbetsresor osv. Att ge dessa människor en dag när man så att säga firar demokratin och nationen och erinrar om det, så som vi har utvecklat detta – kanske med litet olika tonvikt, vilket också må vara tillåtet – är väl mera motiverat än att lägga in en särskild ledig dag på grund av något som visserligen är tradition men som saknar konfessionell eller annan grund. I stället är det en sorts konstruktion för att få en extra ledig dag.

Anf. 191 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist talar om värdet i att ge det arbetande och stressande folket en extra ledig dag. Jag vill erinra om att det för väldigt många är av oerhört stort värde att i pingstens tid kanske ha möjlighet till långledighet, i och med två på varandra följande lediga dagar. Jag vet att mycket skall uträttas exempelvis i trädgården just då. Det var således inte precis ett lysande argument från Kenneth Kvists sida.

Anf. 192 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Det är ju en intressant fråga som vi diskuterar, men det är kanske inte världens viktigaste fråga.

Det finns intressanta kopplingar åt olika håll. Jag tänker då på statyn av Moder Svea som sitter här i huset några trappor ned och sover, vilket blev resultatet när man 1909 utlyste en tävling om ett nationalmonument. Det känns ännu mer befogat att framhålla den bilden av Moder Svea som exempel i dag än vad det var då. Jag känner inte till konstnärens motiv, men jag kan tänka mig att det handlade om att den svensk-norska unionen var upplöst och att Moder Svea hade blivit litet mer försoffat. Det fornstora Sverige finns inte längre kvar.

I dag har vi i stor utsträckning överlämnat makt från Sveriges riksdag till Europeiska unionen. Svenska folkets möjligheter att styra sig självt är inte alls lika stora som de var för bara några år sedan. I det läget passar den sovande Moder Svea väldigt väl. Om vi skulle ta den symbolen till heders har jag stor förståelse för det, även om det inte känns så roligt att göra det.

Men det är inte det som Pär-Axel Sahlberg, Nils Fredrik Aurelius och Kenneth Kvist är ute efter när man gemensamt satsar sina politiska krafter på att försöka att åstadkomma ett stort nationalmonument i Sverige över det svenska, som det uttrycks.

Det är bara tre timmar sedan statsministern pratade om nationalsocialism, rasism och sådana saker. Det är en allvarlig sak att väcka upp nationalismen. Det är ingen struntfråga. Man skall nog tänka sig för väldigt noga innan man går ut på bred front för att inte bara göra nationaldagen till helgdag utan också försöka åstadkomma nya nationalmonument. Man vill samla så många människor som möjligt under kravet att stärka den svenska självkänslan och det svenska. Jag tror inte att en sådan kamp leder till att vi enar det mångkulturella Sverige, tvärtom. Många känner sig väldigt utanför en sådan kamp. Det delar nog Sverige mera än vad som är fallet i dag. Man gör rätt i att ta det väldigt försiktigt.

Det finns så många exempel på att denna väckelse har lett till förskräckliga saker också under de senaste åren. Vi kan vara glada för att det inte är värre än vad det är i Sverige. Men det finns oroande tendenser också i Sverige när det gäller det nationella. Det skall vi vara på vår vakt mot. Vi skall försöka upplysa om historien och tala om det som har varit och om vad Sverige egentligen är. Men jag tror att det är fel att försöka underblåsa det. Det är inte någonting som gör Sverige till ett bättre land att leva i.

Därför vill jag avstyrka reservationerna och stödja utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 193 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det nationalmonument som diskuteras i motionen avser ju att spegla just den mångkulturella smältdegel som i sin summa utgör ett viktigt element av den svenska historien med de många internationella inflytelser som landet har fått. Detta är alltså rakt motsatt mot det som Peter Eriksson vill framställa det som.

När det gäller nationalism är det viktigt att vi, för att vi skall kunna delta i utbytet av kulturella erfarenheter med människor som representerar andra kulturer, har ett kulturellt självförtroende för det svenska. På det

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

viset får vi något precist att dela med oss av och låta befruktas av andra kulturer som vi får in i landet.

Det är detta krypande och denna rädsla som man ibland har för att visa det som finns av svensk nationalitet som blir obegripligt och någonting som hukar. Det utnyttjas för att sprida skumma chauvinistiska och tokiga idéer, t.ex. att man inte vågar sjunga Du gamla du fria därför att man inbillar sig att någon blir sårad av det. Så är det ju inte. De invandrade människorna tycker att svenskarna kryper alltför mycket när det gäller att visa sin nationella kultur och sina nationella särdrag. Man känner alldeles för liten stolthet över detta. Det är genom att lyfta fram det som vi kan delta i ett fruktbart sätt att utveckla ett mångkulturellt samhälle.

Anf. 194 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Man kan anföra vilka argument man vill för en sak. Jag tycker ofta att Kenneth Kvist har fog för det som han säger. Men den här gången pratar han strunt.

Det finns väldigt litet belägg för att en betoning av det svenska skulle leda till färre konflikter. Den argumentationen håller över huvud taget inte. I motionen som Kenneth Kvist har skrivit under står det: Sverige skulle behöva en sund nytändning för samlande symboler för det svenska. De människor som kommer som flyktingar till Sverige kan väl inte känna delaktighet i det. Det finns säkert många andra möjligheter.

Intentionen handlar i grunden inte om att försöka att närma invandrare i Sverige till svenskar, utan den kommer att skapa en ökad splittring. Det handlar i stället om att uppväcka ett spöke som vi borde låta få sova vidare i den mån det sover.

Anf. 195 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Peter Eriksson tar ut svängarna alldeles för mycket. Jag umgås flitigt med invandrade människor. Jag är t.o.m. gift med en invandrare. Det som frapperar många som kommer till vårt land är just att svenskarna är så otydliga när det gäller deras egen nation och kultur. Det är många invandrare som tycker det.

Skall vi delta i ett mångkulturellt samhälle måste vi också våga visa vad det är som vi vill ge av i fråga om historia och vårt folks öden och äventyr, en historia som är – som jag sade i mitt inledningsanförande – mångfasetterad, motsättningsfylld och fylld av konflikter. Med tanke på hur samhället ser ut i dag är det likväl tillhoppa en smältdegel som representerar den här nationen.

Att ha nationaldagen som helgdag är ett sätt att manifestera detta. Jag tror att det är någonting som väcker respekt och som man skall se som ett positivt bidrag. Det är att dra vapnen ur händerna på de reaktionära grupper som finns och som har andra syften.

Anf. 196 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag sjunger gärna nationalsången tillsammans med Kenneth Kvist och Nils Fredrik Aurelius. Jag gillar att sjunga, och jag firar också gärna svenska flaggans dag. Jag kan även tänka mig att byta ut en eller annan gammal katolsk helgdag. Det gör inte någon stor skada. Men

det är det samlade intrycket av att inte bara göra helgdag av nationaldagen utan att också ha nationalmonument. Hela agitationen kring detta gör att det här inte alls känns som någon positiv och bra grej. Snarare för det tankarna till negativa nationalistiska känslor som delar det mångkulturella samhället.

Det är orsaken till att jag inte kan känna någon glädje i dessa tankar. Om frågan återkommer ett annat år med en helt ny vinkling så kan jag tänka mig en vändning. Men när jag läser det som ni har skrivit och era formuleringar tycker jag inte att detta är någonting att stödja.

Anf. 197 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt huvudanförande är den svenska historien och det svenska språket den minsta gemensamma nämnaren för alla medborgare i Sverige. Detta kan lämpligen manifesteras på nationaldagen.

Det som vi har betonat och som också står i motionen är att en rimlig, sund och historisk nationalkänsla skall kunna utvecklas på ett trevligt sätt på nationaldagen. Det är därför som vi har betonat karaktären av familjefest litet tidigare på dagen och annat. Det är därför som det står i motionen och i Nationaldagsutredningen att man kan använda nationaldagen till att ge nya svenska medborgare deras medborgarskap. Det förekommer redan i någon utsträckning, men kan tänkas utvidgas, eftersom det har varit mycket uppskattat.

Sedan är det naturligtvis riktigt att det finns en osund och en romantisk nationalism med rötter i 1800-talet som kan ta sig olustiga uttryck. Men det kan man motverka genom att göra nationaldagen till en familjefest. De s.k. nationalistiska grupperna – eller som kallar sig själva för det – är faktiskt i väsentliga avseenden inte nationella utan internationella. Det kommer ju underliga grupper från alla möjliga länder där de har sina möten. Deras symboler är ofta inte svenska, utan de stammar från en annan och tråkigare tradition.

Jag tror att en rimlig ordning och en sund nationalkänsla i trevligt arrangemang kan motverka extrema tendenser.

Anf. 198 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är ju trevligt att Nils Fredrik Aurelius har så goda syften, och jag tror säkert att han har det. Det finns säkert inga hemska, mörka tankar om att vi skall återuppväcka nationalismen och skapa en stark känsla för kungen. Det är kanske mer av gammaldags konservativa idéer.

Jag tycker ändå – som jag nyligen sade till Kenneth Kvist – att det är struntprat när man försöker att få just den här frågan att verka enande för olika grupper som kommer från olika håll i världen. Om man gör den svenska historien känd för alla som bor här finns det många andra möjligheter än att skapa ett stort monument. Jag vet inte om det verkligen kan vara det mest effektiva sättet.

(forts.)

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Kammaren beslutade kl. 18.03 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

12 § (forts.) Allmänna helgdagar m.m. (forts. KU9)

Anf. 199 PÄR-AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Jag hade bäst-före-tid på mitt anförande. Den gick ut klockan två i eftermiddags. Det märks bl.a. på att jag har strukit "Herr talman!" och "Fru talman!" ett antal gånger, men nu är jag i fas igen.

Det finns två ord i motionen som vi sex från lika många partier har skrivit som har citerats mer än något annat, särskilt av Peter Eriksson. Det är orden "det svenska". Det har inte hörts någon gång från Peter Eriksson att just de orden är satta inom citationstecken. Det säger möjligen en del om det samtal som har förts.

För mig handlar det nämligen inte alls om nationaldagen i första hand. Det handlar definitivt inte i första hand om något nationalmonument. Det handlar om just den oro som jag, och jag är övertygad om många andra, känner för den utveckling vi kanske går till mötes. Det har kanske bättre än av denna debatt illustrerats av statsministerns redovisning för några timmar sedan.

Vi hade vår alldeles egen kristallnatt för några veckor sedan här i Stockholm. Vi såg ovanligt tunnhåriga svenska ungdomar bakom svenska fanor. Polisen trodde att demonstrationen var upplöst, men deltagarna vandrade vidare förbi riksdagshuset. Här utanför kom extremister bakom böljande blågula fanor. Skinnhuvuden kallas de. De stannade utanför en homosexuell organisations lokal en bit söderut och slog sönder den.

I radioprogrammet God morgon världen förra helgen frågade man vad skinnhuvuden är. "Skinn" förstår vi, men inte "huvud".

För mig handlar svenska flaggan om det nationella Sverige som växer fram av de många olika historier, kulturer och religioner som nu finns i vårt land. Är det extremerna som skall bära svenska flaggan, eller står den för det gemensamma svenska som vi alla vill stå bakom? Det tycker jag är den allra viktigaste frågan.

Jag vet inte, liksom inte heller ni andra, hur det går till. Jag tror att resonemanget är förödande om vi passivt lämnar ifrån oss de viktiga symboler som kan representera och samla det som är det nya Sverige. Det är inte något nytt. Det har alltid varit ett samspel, och det har alltid vuxit fram mellan människor från olika länder. Det finns inget riktigt unikt svenskt, utom möjligen det svenska språket.

Jag tycker att det är alldeles utmärkt. Vi har en gemensam historia och framväxt. Den är inte rotad just i detta land, men den finns där i de många människornas hjärtan och erfarenheter. Det tycker jag är den viktigaste frågan. Därför är de nationalistiska tankarna inte farliga i betydelser att

de avskär och avsnörper oss från andra. Det är tvärtom detta nya Sverige som ständigt växer fram, som förändras och som förnyas, som vi behöver slå vakt om. För det vet vi att man behöver symboler. Svenska flaggan är vår symbol. Den kan omslutas likaväl av människor som har helt andra historier och erfarenheter.

Jag hade en av de finaste upplevelser jag har haft under detta år på en muslimsk kvinnokonferens, dit jag var inbjuden som talare. Jag var inte enda man, men vi var inte så hemskt många kristna där. Det var en fantastisk samling. Om det kan jag berätta mycket, men jag skall nöja mig med att berätta om själva avslutningen, då en muslimsk sånggrupp hade gjort sin version av Den blomstertid nu kommer med de tonarter som finns i den muslimska sångskatten. Det var just en sådan upplevelse som jag tror bär symbolen av det svenska.

Därför har jag skrivit denna motion och under visst motstånd försökt presentera idéerna. Jag är glad för att de som har ställt upp på motionen och motionens idéer har gjort det. Det känns som om fler framöver kommer att ansluta sig. Om det sedan blir ett nationalmonument eller en helgdag är för mig helt underordnat själva frågan om hur vi med både stolthet och glädje kan omsluta det som är det svenska samhället.

Jag ville därför bara deklarerat detta. Jag kommer inte att yrka något, herr talman. Jag kommer i den mån det blir en omröstning om mom. 6, som är det enda moment där jag avviker från KU:s betänkande, att lägga ned min röst. Jag har ännu inte hört någon som har yrkat på omröstning, så det blir ganska komplikationsfritt.

Vi behöver samlas runt det nya Sverige som växer fram. Vi vet att symboler hjälper tanken. Vi har lämnat ett förslag på det området i år. Ett annat år vill Peter Eriksson kanske vara med, som han sade.

Anf. 200 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vill bara förtydliga för Pär-Axel Sahlberg att det knappast var tanken om en samlande symbol och ett nationalmonument jag avsåg när jag sade att jag möjligen en annan gång kan tänka mig att stödja tanken på att göra nationaldagen till helgdag. Det är i alla fall inte en helt främmande tanke. Det andra känns inte alls särskilt positivt.

Anf. 201 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Så är det återigen dags att tala för att den svenska nationaldagen skall vara helgdag.

När jag kom till Positiva Sverige 1985 hade jag bott utomlands. Då var jag ganska van vid att man firade helgdagar. Så kom jag till Sverige. Vad hände då? Jo, då fick jag höra talas om ishockeysången. Vad var ishockeysången? Jo, det var Sveriges nationalsång. Vad var det med den? Jo, den sjöng man på ishockeymatcher, så den kunde man inte.

En av de allra första saker vi gjorde var att skicka ut sången till alla svenska skolbarn, för vi tyckte att svenska skolbarn skulle veta vilken sång som var deras nationalsång och att den inte bara sjöngs på ishockeymatcher. Det säger en del om hur grumlig vår nationalkänsla är och hur rädda vi är för att tala om den.

Om alla svenskar blev tvungna att flytta utomlands ett tag och om Sverige någon gång hade varit hotat hade vi blivit tvungna att tänka på

***Fel! Okänt
växelargument.***

vad Sverige egentligen är och vad Sverige betyder för oss. Då hade vi kanske kommit fram till det som vi har hört i dag, nämligen att Sverige faktiskt betyder något. Som Pär-Axel Sahlberg säger är det svenska lika viktigt för dem som är nya svenskar som för oss som är gamla svenskar. Jag skulle t.o.m. vilja säga att jag tror att Sverige är mycket viktigare för de nya svenskarna.

För de flesta är fosterlandet faktiskt viktigt. Jag tror därför att det för de nya svenskarna, särskilt för ungdomar, har varit väldigt provocerande att inte få sjunga nationalsången t.ex. på examen, på grund av att rektorn har sagt att det är förbjudet och att man inte skall provocera de andra.

Jag tror därför att vi verkligen behöver få vår nationaldag. Det är därför fantastiskt att Pär-Axel nu har samlat oss i en sexpartimotion för att på allvar börja arbeta för nationaldagen och att den skall kunna bli en helgdag. Det är också roligt att Miljöpartiet kan tänka sig att ta ett steg. Jag skulle därför, med den flagga jag har med mig, vilja göra min egen lilla flaggning för Pär-Axel. Han är värd det för den insats han gör. Självfallet kommer vi att stödja vår reservation, och självfallet kommer vi att rösta på den.

Jag blir ändå litet bekymrad när jag läser i betänkandet, herr talman. Det är trist att man skriver att ”de gällande formerna för firande av nationaldagen och svenska flaggens dag den 6 juni ger tillräckligt utrymme för att markera denna dags betydelse i det svenska samhället”. Vad betyder det? Har vi någon aning om hur man skulle kunna fira nationaldagen om människor fick vara lediga, om det, som har sagts tidigare i dag, kunde bli en familjefest? Så går det alltså inte till i dag i Sverige, utan vad vi får göra är att gå till Skansen om vi råkar bo i Stockholm. Men om man inte bor i Stockholm, vad kan man göra då?

Senare i kväll skall jag tala om IT-samhället. Vad som är spännande är att vi nu befinner oss i *cyber space*. Man kan skicka IT från vilket land som helst, och ingen vet var man är. Den enda identitet man då har är sig själv. Därför blir det i framtidens samhälle ännu viktigare att var och en känner sin egen identitet. Alla ni som ser mig nu ser att jag är kvinna, ni ser att jag är vit, men ni vet inte min religion – jag är kristen. Detta är vår klara identitet. Att jag är svensk och bor i Stockholm är också viktigt. Det är grunden för att bygga en helgdag, att bygga en svensk nationaldag och att låta det bli tydligt för alla svenskar.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 1.

Minoritetsfrågor

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

13 § Minoritetsfrågor

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU11
Minoritetsfrågor

Anf. 202 KENNETH KVIIST (v):

Herr talman! I föreliggande betänkande behandlas en rad mycket positiva motioner väckta under den allmänna motionstiden 1996 och också 1997. De tar upp det viktiga i att stärka finskans och samiskans ställning i och med att de är de allra äldsta minoritetsspråken i vårt land. De berör också andra minoritetsgrupper med liknande ställning.

Från utskottet säger man ofta om motionerna och förslagen i dem att de är under beredning. Man hänvisar exempelvis till Minoritetsspråkskommittén. Vi ser fram emot att dessa utredningar snart kommer med betänkanden, så att detta inte blir frågor som ständigt är under utredning utan att det också händer något och vi får en förstärkning av de regionala minoritetsspråken och deras status i det svenska samhället.

Jag instämmer alltså med mycket av det som sägs i de motioner som behandlas i utskottets betänkande, men eftersom saken är under beredning skall jag inte i detta sammanhang yrka bifall till eller reservera mig till förmån för någon motion.

Dock vill jag reservera mig i ett avseende. Det gäller samernas ställning i Nordiska rådet. Sedan en tid har samerna observatörsstatus i Nordiska rådet. I motionen menar man att det finns anledning att ytterligare stärka samernas ställning i det nordiska samarbetet och i de nordiska länderna – samerna är ju spridda i tre av de nordiska länderna. Peter Eriksson och undertecknad har velat understryka det riktiga i det motionskravet genom en särskild reservation, som jag härmed yrkar bifall till. Jag tror att detta är utomordentligt viktigt. Nu har vi i Sverige lyckats få till stånd en någorlunda starkt ställning för Sametinget, och vi bör då fortsätta på den inslagna vägen genom att ge samerna status som fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet.

Anf. 203 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! I de här frågorna har jag en uppfattning som är relativt likartad Kenneth Kvists.

De motioner som behandlas handlar om att stärka de minoritetsspråk som vi har i Sverige, finskan och samiskan. De handlar också om möjligheten att stärka Sametinget. Jag tycker att alla de frågorna är viktiga för att vi skall kunna stärka ställningen för en grupp människor som har behandlats ganska illa av det storsvenska samhället. Jag tycker att den svenska nationalismen har gjort sig gällande på ett destruktivt sätt i just de här fallen. Många har fått lida för det, kanske särskilt i mitt hemlän Norrbotten.

Orsaken till att det inte finns någon reservation om det här är, som Kenneth sade, att det finns utredningar som arbetar med de här frågorna. Tyvärr har de här frågorna varit föremål för utredning gång på gång. Jag skulle vilja att det faktiskt kom propositioner, att det hände något rejält. Det är bra att Kristdemokraterna i det här sammanhanget har väckt en motion om Nordiska rådet. Jag tror att det också finns en motion om ILO.

Det vore bra om vi kunde skriva under Europarådets konvention om regionala språk och minoritetsspråk. Det ger också en möjlighet att stärka de här språken – eller innebär det kanske snarare en möjlighet för samiskan att överleva? Det är ju i dag väldigt osäkert om samiskan kommer att kunna överleva. Det är ett språk som i dag befinner sig på gränsen till att dö ut i Sverige.

*Fel! Okänt
växelargument.*

När det gäller Nordiska rådet finns det ingen som helst anledning att fortsätta att utreda saken. Hänvisningen till att vi har en ordning som säger att bara stater skall kunna vara medlemmar i Nordiska rådet är en formalistisk vinkling på frågan som är ganska dum. Är det någon grupp som borde finnas med just i Nordiska rådet, som har utpräglade nordiska frågor, är det just det samiska samhället, som finns i alla de här länderna. Många frågor som rör samerna borde vara lämpliga att ta upp just i Nordiska rådet. Det gäller samiskan, renskötsel och samisk kultur.

Eftersom Nordiska rådet nu befinner sig i en akut kris när det gäller vad man egentligen skall syssla med kunde det här vara ett område att ta tag i och där man kunde känna sig behövd.

Herr talman! Därför vill jag yrka bifall till reservationen om Nordiska rådet. Jag känner mig nöjd i övrigt.

Anf. 204 PÄR-AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Som det har framkommit sker det en hel del utredningsarbete i det här sammanhanget. Jag har helt motsatt uppfattning mot både Peter Eriksson och Kenneth Kvist, som tyckte att det handlade om att dölja eller gömma frågorna. Det här är ett aktivt arbete som handlar om Europarådets konvention för att skydda nationella minoriteter, vilken vi har skrivit under. Det handlar om konventionen om regionala språk och minoritetsspråk. Denna utreds, och i december kommer det ett slutbetänkande. Det handlar också om ILO-konvention 169, som en utredning nu sätter i gång med. Frågan har varit om Norges tolkning av konventionen kunnat anpassas till Sverige. Så bedöms nu vara fallet från ILO:s sida, och därmed har möjlighet öppnats att biträda också den konventionen.

När det gäller den nu aktuella motionen och den reservation som finns handlar det ytterst om Nordiska rådets konstitution och om Helsingforsavtalet. Som vanligt har Peter Eriksson i debatten här i dag talat om hur dumma saker och ting är och hur dumt människor pratar. Men det är faktiskt så att det finns en konstitution, en ordning, för det här rådet. Där kan sådana vara medlemmar som är ledamöter av ett lands eller ett självstyrt områdes folkrepresentation. Vi kan ha synpunkter på det, men någonstans måste man bestämma sig för vad det är som konstituerar ett sådant råd och ett sådant samarbete. Därför syftar Ulf Björklunds motion egentligen till att förändra Helsingforsavtalet och därmed kriterierna för vilka som kan tillhöra rådet.

Däremot kan det vara så – som det också är – att samerna har observatörsstatus i Nordiska rådet och därför deltar. En hel del av de frågor som rör det gemensamma arbetet berör också frågor om såväl samer som de samiska områdena i Norge, Sverige och Finland.

Jag tycker därför att det här är ett mycket bra betänkande. Det tar upp ett antal frågor väckta av motioner. Sådana får ofta svaret att de på olika sätt är något fel i tiden. Den här gången är de dock rätt i tiden. I samtliga frågor, utom när det gäller att förändra Nordiska rådets konstitution, pågår det nämligen utredningar som kommer att innebära att denna kammar får ta ställning till de nu aktuella konventionerna.

Jag yrkar alltså bifall till hemställan i KU:s betänkande, herr talman, och avslag på den enda reservationen.

Anf. 205 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Pär-Axel Sahlberg tolkar det här som allmän misstänksamhet mot utredandet. Hade vi haft en stark misstanke om att det bara var fråga om att förhålla hade vi naturligtvis reserverat oss till förmån för en del av de bra motionsförslag som finns. Det är snarare eftersom vi har sett – jag talar nu för egen del; Peter kommer ju strax efter – att utredningsarbetet står ganska nära att bli avslutat och vi ser anledning att fästa positiva förväntningar på detta som vi i de styckena står bakom utskottsmajoritetens skrivningar.

När det sedan gäller Nordiska rådet tycker jag att den frågan har blivit litet lättare sedan vi fick den ordning med Sametinget som vi sedan en tid har. Den tycker jag skulle motivera en representation. Jag skulle i och för sig kunna tänka mig att även romerna skulle kunna få medverka här. De är också en minoritet som ofta glöms bort i sammanhanget. Men här gällde förslagen att baxa frågan om minoritetsfolken åtminstone ett stycke på väg genom att se till att samerna får representation i Nordiska rådet. Den uppfattningen kvarstår, trots vad utskottsmajoritetens talesman har sagt.

Anf. 206 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det verkar som om Pär-Axel Sahlberg fortfarande är litet stressad eller pressad efter den förra debatten. Det är litet synd. Jag sade inte, och jag brukar inte säga, att någon är dum. Jag menar inte det om vare sig Pär-Axel Sahlberg eller någon annan. Jag sade: Jag tycker att det är dumt att det samiska samhället – som är representerat, finns och verkar i både Norge, Finland och Sverige – inte har möjlighet att bli representerat i Nordiska rådet, som är det viktigaste exemplet på ett nordiskt samarbete. Den mest utpräglad nordiska folkgruppen och nationen finns inte med i Nordiska rådet. Det här tycker jag är dumt. Tycker inte Pär-Axel Sahlberg att det är dumt att inte samerna kan vara representerade i Nordiska rådet?

Anf. 207 PÄR-AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Peter Eriksson får läsa i protokollet vad han faktiskt sade om dumt prat och dumma förslag.

Man kan ha synpunkter på hur Nordiska rådet kan vara konstruerat, och de förslag Kenneth Kvist för fram om att också romerna och kanske andra skulle vara med är ganska intressanta förslag. Men det är något helt annat än det nordiska råd som finns, där kravet är att det konstitueras av medlemmar som är ledamöter av ett lands eller ett självstyrt områdes folkrepresentation. Sedan kan man självfallet föreslå förändringar av olika slag. Men nu är inte den förutsättningen för handen att samerna skall kunna vara fullvärdiga medlemmar av Nordiska rådet. Det är det som är själva sakfrågan. Att utifrån det dra de här långtgående slutsatserna när det gäller Sveriges förhållande tror jag inte är riktigt rimligt.

Anf. 208 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Då vill jag i mitt sista inlägg berätta för Pär-Axel Sahlberg vad det står i Kenneth Kvists och min reservation. Det står att Sverige i Nordiska rådet bör verka för att samerna i de nordiska länderna

erkänns som ursprungsbefolkning och ges medlemskap i rådet. Det står alltså att Sverige bör *verka* för det – inte att riksdagen skall besluta det eller något sådant. Det har vi aldrig trott att man kan göra, eftersom riksdagen inte har befälsrätt över Nordiska rådet på det sättet.

Anf. 209 PÄR-AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är inte säker på att ens det är tillräckligt. Frågan är ju om man är ledamot av ett lands eller ett självstyrt områdes folkrepresentation, så den för vidare än så. Jag är inte alls redo att avsluta den, för jag tycker att det här är en viktig fråga – när det gäller alla minoriteter generellt, men inte minst när det gäller samerna, som har en unik ställning som ursprungsbefolkning. Därför tycker jag att det är bra att alla de här frågorna nu utreds.

Men när det gäller Nordiska rådet finns det en konstitution. Den reservation ni har skrivit syftar inte ens till att förändra denna, utan ni vill att den skall tolkas mera godtyckligt. Jag kan dock inte se att det finns utrymme för det i den ordning som finns i Nordiska rådet. Däremot är samerna observatörer i detta arbete, och det arbetet kan förlängas och fördjupas precis så långt som Nordiska rådet tillsammans med samerepresentationen väljer att göra. Där finns inga hinder. Men av formella skäl finns det hinder. Det är alldeles uppenbart.

Anf. 210 ULF BJÖRKLUND (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna har ingen ordinarie ledamot i konstitutionsutskottet och har således inte deltagit i utskottets samtal kring minoritetsfrågorna. Därtill behandlas fem av våra motioner i det här betänkandet, och några kommentarer är då naturligtvis på sin plats.

Samtliga motioner avstyrks med motiveringen att frågeställningarna och förslagen behandlas i olika typer av utredningar och kommittéer. I vissa fall har ett fortlöpande utredningsarbete pågått i tio års tid, medan de sista utredningsuppdragen beslutats så sent som den 11 september 1997.

Hur länge skall vi egentligen hålla på och skjuta beslut framför oss och bekvämt hänvisa till pågående utredningar, nya eller gamla? Nu är det dags att också våga gå till beslut.

Herr talman! Ordet – att kunna tala ett språk och kommunicera med omvärlden är kanske människans viktigaste förmåga, själva kännetecknet på att vara människa.

Det handlar om att bli hörd och sedd, att uppleva att någon lyssnar och att själv kunna lyssna på andra. Det handlar om att bli tagen på allvar och känna att man betyder något. Det handlar om att uppleva att man är värdefull. Det handlar om att vara insatt i ett sammanhang, att få vara med och fatta beslut som rör min familj och min egen kultur. Det handlar således om människovärde, det fantastiska att vara människa.

För den samiska befolkningen i Sverige och även i de övriga nordiska länderna har det här inte alltid varit självklart. Under senare år har dessa frågor dock mer och mer belysts i samhällsdebatten. Ett synbart tecken på det är det inrättade Sametinget som etablerats sedan Finland och Norge gått före och visat vägen.

När nu Sametinget har arbetat under några år och förhoppningsvis funnit formerna för sitt arbete är det dags att stärka tingets status genom att utöka dess befogenheter. Jag noterar med nöje att direktiven till den utredningskommitté som regeringen beslutade om den 11 september innehåller sådana förslag. Tyvärr skall utredningskommittén inte redovisa sitt uppdrag förrän om två år – väntan tycks bli lång även i denna fråga.

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

Som vi vet uppvisar gränserna mellan Europas länder dålig överensstämmelse med de språkliga och kulturella gränserna. Historien har därtill ofta skapat språkliga förvecklingar. I Norden täcker det som vi kan kalla Sameland områden i Norge, Sverige, Finland och Ryssland.

Tillsammans i den här kammaren anser vi det som självklart att ha en minoritetspolitik som tar hänsyn till etniska, språkliga och kulturella minoriteters rättigheter. Trots detta finns fortfarande i Sverige ett demokratiskt underskott när det gäller vårt förhållande till samerna. Vi borde kanske på ett tydligare sätt i vår lagstiftning definiera vad vi menar med en demokratisk människosyn.

Den samiska minoriteten i Sverige har, i egenskap av ursprungsbefolkning, en unik ställning. Det har vi alla erkänt. I nära samarbete med samerna måste därför det svenska storsamhället vidta kraftfulla åtgärder för att den samiska kulturen skall kunna leva och utvecklas.

Det är detta som är grunden till att vi kristdemokrater anser det angeläget att stärka de samiska språken och ge samiskan officiell status genom en särskild samisk språklag, i likhet med det man gjort i våra grannländer Norge och Finland.

Det är därför vi också menar att det är viktigt att vi snarast ratificerar ILO-konvention 169 om ursprungsbefolkningarnas ställning.

Även här har våra nordiska vänner i Norge och Danmark gått före och redan ratificerat konventionen. Totalt har tio länder ratificerat konventionen i dagsläget.

Vi har med intresse inväntat resultatet av den skriftväxling och utvärdering av Norges undertecknande som pågått under senare tid. Det handlar som vi vet om tolkningen av artikel 14, som berör rätten till mark, tolkningen av äganderätt och besittningsrätt i förhållande till begreppet bruksrätt.

Enligt betänkandet har nu ILO:s expertkommitté uttalat att den norska bruksrätten, som överensstämmer med den svenska, *är* förenlig med konventionen. Således ger det en indikation på att även svenska rättsförhållanden är förenliga med bestämmelserna i artikel 14. Detta är ett framsteg, och den särskilda utredaren skall nu studera vilka åtgärder som är nödvändiga för att Sverige skall kunna efterleva bestämmelserna i konventionen.

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag den 31 maj 1998. Förhoppningsvis kan Sverige därmed, efter många års diskuterande och utredande, äntligen ratificera ILO-konventionen om ursprungsbefolkningar under det kommande året.

I dagens betänkande handlar det också om vad Nordiska rådet kan göra för att lyfta och stärka samernas ställning. Första steget är redan taget i form av en observationsplats som finns sedan 1994. Med detta är utskottsmajoriteten tydligen nöjd. Jag har tacksamt noterat Vänsterpartiets och Miljöpartiets stöd för våra yrkanden och reservationen mot utskottsmajoritetens beslut. Att bara vara observatör innebär ändå att vara i underläge och inte en likvärdig part. Det här är naturligtvis också ett psykologiskt fenomen för samerna – att någon annan skall föra vår talan och fatta beslut åt oss, att inte anses myndig själv. Denna förmyndarmentalitet har samerna i alla tider utsatts för. Observera att det i motionen liksom i reservationen handlar om att verka för en framtida utveckling där samernas ställning stärks.

Vi i Sverige intar en för försiktig hållning i de samiska frågorna. Vill vi vara huvud och inte svans då går vi före, blir initiativtagare och går i täten för människovärdet. Vi måste på hemmaplan, i Norden och i EU-sammanhang, aktivt jobba för att undanröja olika typer av demokratiskt underskott, som i det här betänkandet när det gäller minoritetsspråk och olika minoriteters ställning.

Med detta, herr talman, vill jag först klargöra att vi naturligtvis står bakom alla våra motioner och yrkanden. Sedan vill jag också meddela att jag enbart yrkar bifall till reservationen under mom. 12.

Anf. 211 PÄR-AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Jag har anledning att i stort sett vara alldeles överens med Ulf Björklund. Jag tycker att han har redogjort ganska bra för läget. Men enigheten är inte så fullständig. Det finns två avvikelser jag skulle vilja göra.

Den ena gäller det ibland litet förklenande talet om utredningsväsendet. Björklund var också inne på det och talade om tioåriga utredningsperioder. Det är ingen hemlighet att Norges tolkning av ILO-konventionen från början inte har ansetts vara i överensstämmelse med ILO:s formuleringar. Men nu ser det ut att bli en öppning. Därför slår Sveriges regering omedelbart till och tillsätter en utredning för att se hur det här skall hanteras i våra sammanhang.

Den andra invändningen jag har gäller naturligtvis reservationen. Men det är mer ett utrymme för det demokratiska spelet.

Jag tycker att vi inte skall förenkla den här frågan. Vi vet att det finns konflikter. Det blir ganska naturligt när en nybyggarkultur och en, skall vi kalla det modern kultur, även om det i det här sammanhanget skulle vara bra med ett annat ord, växer fram och konkurrerar om utrymmet med en gammal och ursprunglig. Det här problemet finns, och det finns liksom inpå bara kroppen hos somliga i norra delen av Sverige liksom också i Norge och Finland. Därför skall vi inte förenkla problematiken.

Sametinget har rätt så stora möjligheter att samla den samiska befolkningen. Tyvärr har Sametinget än så länge ägnat väldigt mycket tid åt interna konstitutionella problem. Men jag tror att man kommer att hitta formen framöver. Därför är det viktigt att de här utredningarna får göra sitt jobb och lägga grunden för det framtida arbetet.

Anf. 212 ULF BJÖRKLUND (kd):

Herr talman! Ända sedan jag hamnade i riksdagen 1991 har de frågor som gäller ILO-konventionen diskuterats. Det började redan på hösten. Utan tvivel är det för att den här diskussionen har förts, och kanske också tack vare att Norge vågade gå före, som den här frågan och kanske övriga frågor har förts framåt i rätt riktning. Det är just det här jag hävdar. Det gäller att våga gå före.

När man ofta så tydligt vill prata om mänskliga rättigheter handlar det om att någon måste ta initiativ. Där har Norge varit mycket framgångsrikt. Någon vågar gå före. Därför är vi där vi är i dag, menar jag.

När det sedan gäller Sametinget kan jag väl instämma i att tinget självklart måste finna sina former på ett bra sätt innan man kan lägga alltför stora och nya arbetsuppgifter på det. Samtidigt har jag noterat att

utredaren skall titta närmare på de här möjligheterna. Det är trots allt en positiv signal att tanken fortfarande, ända från 1992/93 när vi fattade beslut om sameting, lever och finns kvar. Vi kan på sikt ge Sametinget ytterligare kompetensområden och arbetsområden att jobba med. Trots allt har, som alla har understrukt, samerna en unik ställning. Det är vår egen ursprungsbefolkning. Vi borde även här gå före med gott exempel och vara huvud och i fortsättningen inte vara svans.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

**14 § Allmänna pensions-
samhet år 1996**

*Allmänna pensions-
fondens verksamhet
år 1996*

fondens verk-

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU6
Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1996 (skr. 1996/97:152)

Anf. 213 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Det blev en liten turbulens eftersom en ledamot blev tvungen att avvika från kammaren i denna aftonstund. Det föll på min lott att ta anförandet.

Jag vill yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 1. Den handlar om möjligheterna för ett aktivt, organiserat kollektivt löntagarägande som skall kunna verka inom enskilda företag. Det handlar om att successivt under 1998 tillföra sjätte fondstyrelsen ett belopp om 10 miljarder kronor för att underlätta riskkapitalförsörjning för nya entreprenörer och mindre företag. Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 214 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag har fått samma delikata uppgift. Jag yrkar bifall till reservation 2, som framför allt tar upp de etiska, sociala och miljömässiga hänsynen som fondstyrelserna bör ta. Det är Miljöpartiets åsikt att försöka få in ett sådant tänkande.

Anf. 215 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Jag har inte ingått i turbulensen!

Jag har tre skäl för att korta ned mitt anförande. För det första mina meddebattörers sätt att korta ned sina anföranden. För det andra kammarens tidsplanering. För det tredje att det pågår ett utredningsarbete i Finansdepartementet. Det kommer att leda till en departementspromemoria som läggs fram under den första hälften av december. Vi kommer att få många tillfällen framöver att diskutera frågorna.

Med hänsyn tagen till dessa tre skäl, vill jag nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som det nu har yrkats bifall till.

Anf. 216 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Jag vill inte inleda någon längre polemik med Arne Kjörnsberg.

Mitt anförande var inte nedkortat. Det var snarare oändligt förlängt. Det var bara någon minut innan jag höll det som jag fick reda på att det skulle hållas.

Anf. 217 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Jag har respekt för den åsikten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

*Ändringar i lagen om
offentlig upphandling*

15 § Ändringar handling

i lagen om offentlig upp-

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU7

Ändringar i lagen om offentlig upphandling (prop. 1996/97:153)

Anf. 218 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Det här betänkandet avser ändringar i lagen om offentlig upphandling. Det är ändringar som görs för att öka överensstämmelsen med EG:s upphandlingsdirektiv och vissa förtydliganden i anslutning härtill.

I samband med det här ärendet besvaras en rad motioner som rör offentlig upphandling och konkurrensfrågor i offentlig sektor. Det har varit möjligt för socialister i utskottet att gräva fram gamla förlegade argument till förmån för monopol, planhushållning och egen-regi-drift.

Majoriteten avstyrker således motioner från bl.a. oss moderater om ökad konkurrensutsättning av verksamheten i den offentliga sektorn, liksom våra krav på skild redovisning av den näringsverksamhet som på många håll bedrivs. Denna socialdemokratiska linje att inte konkurrensut-sätta produktion i offentlig sektor, liksom att gynna egenproduktion fram-för alla de små företag som konkurrerar på marknaden, kostar skattebeta-larna stora pengar.

När vi här i riksdagen diskuterar statliga bidrag på marginalen till kommuner och landsting, rör det sig om småpotatis i jämförelse med de stora vinster som skulle bli följderna av ökad konkurrensutsättning. När socialdemokrater i riksdagen, och ute i kommuner och landsting, motsät-ter sig konkurrensupphandling av tjänsteproduktionen påverkas verkligen vad vi skulle få ut för våra satsade skattekröner. Verksamheten fördyras med tiotals miljarder kronor helt i onödan.

Herr talman! Ibland verkar det som om socialdemokrater inser detta. Man kan se exempel på nytänkare inom partiet. Men så slår pendeln tillbaka med argument som känns tämligen beklämmande. Jag skall strax exemplifiera med hur man kan uttrycka sig.

Detta att Socialdemokraterna fördröjer en sund konkurrensutsättning av tjänsteproduktion i kommuner och landsting är verkligen något som

*Fel! Okänt
växelargument.*

hotar välfärd och välstånd. Jag yrkar bifall till den moderata reservationen avseende mom. 11.

Herr talman! Ett alldeles speciellt exempel på hur det kan låta ser vi i frågan i betänkandet som rör administration av statliga tjänstepensioner. Här lät kommunerna för ett antal år sedan Kommunernas Pensionärsanstalts, tidigare KPA:s, monopol brytas. Den kommunala tjänstepensionsmarknaden är ju nu konkurrensutsatt. Såväl logiken som erfarenheterna av detta borde leda till att staten nu borde göra motsvarande åtgärd med statens tjänstepensioner. Men inte! Ärendet har dragits i långbänk. Konkurrensverket, den statliga myndigheten, har sagt sitt. Där har man mycket kraftfullt förespråkat att verksamheten utsätts för konkurrens. Men att Konkurrensverket har sagt detta i en skrivelse till regeringen har regeringen inte ens redovisat i propositionen, utan regeringen skyddar det statliga pensionsverkets, SPV:s, nuvarande monopol.

Det är ingen lätt uppgift för Socialdemokraterna i utskottet att ha den otacksamma uppgiften att försöka försvara detta. Det blir snarare komiskt att läsa hur utskottsmajoriteten argumenterar för att kostnaderna, inom ramen för monopolet, ändå blir de rätta. Man säger att SPV minsann har en egen nämnd som skall garantera att det blir korrekta kostnader. Är det möjligen så att det synsättet nu åter blivit visdom i ett gammalt planekonomiskt parti? En statlig nämnd kan bäst bedöma vad som är rätt pris på en produkt. Att konkurrensutsätta verksamheten är tydligen inte alls rätt väg. Det vore intressant att höra den som skall försvara utskottet i kamraren berätta vidare om detta nya tänkande. Att döma av vad man föreslår beträffande våra motioner om ökad konkurrens verkar det tydligen även gälla synen på annan offentlig verksamhet.

Det vore också intressant att höra företrädare för majoriteten säga hur man skall argumentera i den här frågan gentemot alla de kommunalmän, inklusive i hög grad socialdemokratiska sådana, som vill bryta upp det statliga monopolet för statens tjänstepensioner.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 7.

Anf. 219 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag väl medveten om vad ett EU-direktiv innebär och att det enligt EU skall följas. Trots detta ifrågasätter vi om inte en ordentlig översyn av lagen om offentlig upphandling skulle genomföras så att lagens tröskelvärden ges så vida ramar som möjligt. När det gäller upphandling skall konkurrensen gynnas. Det är inte meningen att slå ut den, vilket man ibland gör genom den här lagen.

Lagen om offentlig upphandling rubbar den sociala tryggheten när det ena lokala företaget efter det andra slås ut på grund av upphandlingen. Man tvingas gå över ån efter vatten. Det finns många gånger varor man kan köpa på orten av småföretagare. I min hemstad köpte man potatis från Karlstad i stället för i Borlängetrakten, där man odlar mycket potatis. Man fick den väl någon krona billigare. Då har man inte räknat in vad transporterna gör för miljön.

För att kunna ha en tryggad försörjning behöver småföretagare kontrakt på att man skall köpa. Bönder behöver t.ex. ha kontraktsodling. Gärna ekologisk, men även andra odlingar är bra. För att små odlare skall kunna få en trygg utkomst och även odla ekologiskt behöver de kunna veta att de får en uppköpare. De har inte tid att marknadsföra sig på

samma sätt som stora företag och slås då ofta ut. Detta är viktigt i mina hemtrakter och också i andra län, särskilt i små kommuner.

På grund av de enorma summor som varje år används till upphandling skulle den offentliga sektorn kunna bli en väldigt viktig pådrivare och ett fantastiskt verktyg för att få till stånd ökad miljöhänsyn. Tröskelvärdena måste åtminstone tillåtas tänga taket för vad EU-direktiven tillåter. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1994. Den ersatte tidigare rekommendationer, och den har blivit tvingande till sin karaktär. Den kan man inte avtala bort.

En grundregel är att hela EES-marknaden behandlas på ett likvärdigt sätt, och de fyra friheterna innebär att varor, tjänster, kapital och människor skall flöda fritt. Den offentliga upphandlingen avser att åstadkomma en öppen och konkurrensutsatt marknad för de fyra friheterna. För kommunernas del innebär lagen om offentlig upphandling ett omständligare upphandlingsförfarande.

Grundprincipen är att upphandlingen skall ske affärsmässigt i konkurrens och att anbud skall behandlas utan ovidkommande hänsyn. Det gäller fullt ut för all upphandling som överstiger vissa i lagen angivna tröskelvärden. Men det är svårt för kommunerna att sköta detta. Det sker antingen en upphandling av en centraliserad inköpsfunktion eller en upphandling decentraliserad av olika förvaltningar. Några kommuner har dessutom valt att gemensamt bilda en inköpsorganisation, och kommer naturligtvis på det sättet alltid över tröskelvärdena. Är upphandlingen decentraliserad kan man i många fall klara sig. Då hamnar kanske kommunerna under tröskelvärdena.

I lagen om offentlig upphandling nämns att miljöhänsyn kan vägas in vid urvalet av anbud. Av formuleringen framgår att detta inte är ett krav och alltså inte något tvingande rekvisit i rent strikt juridisk mening. Miljökrav i form av kvalitetskrav borde kunna ställas i de fall där det ekonomiskt mest fördelaktiga alternativet använts som kriterium vid valet.

En upphandlande enhet får inte ta några hänsyn till att leveransavståndet är långt då syftet med lagen är fri konkurrens även över nationsgränser. Lång leveransväg är inte skäl nog att avvisa ett anbud. Privat miljömärkning, t.ex. Svenska naturskyddsföreningens, kan inte användas som krav i ett anbudsunderlag. Eftersom endast ett fåtal företag använder denna typ av märkning är det klart att detta anses som handelshinder.

Vid införandet av lagen har man beslutat sig för tröskelvärden som ligger lägre än i vissa andra EU-länder, bl.a. Danmark. Detta får till följd att LOU styr kommunernas upphandling i ett långt större antal upphandlingar än vad som är nödvändigt. LOU blir t.ex. alltid gällande före Agenda 21-arbetet i kommunerna. Det är ett arbete som man har kommit långt med. Även där har vi bindande överenskommelser, åtminstone moraliskt bindande. Det borde gå före lagen om upphandling.

Stora och små företag har olika möjligheter att möta de nya kraven. Det som redan nu kan skönjas är att många lokala småföretagare har slagits ut av ett eller några stora företag som har resurser att hålla låga priser i ett introduktionsskede för att i nästa omgång höja priserna och ensam agera på en arena. De företagare som har slagits ut finns inte kvar till nästa anbudsomgång och kan inte bjuda upp till en ny konkurrensvals vid nästa upphandlingstillfälle.

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi menar att det nästan blir ett oligopol fast i mindre skala, eller i många fall ett monopol. Man tvingas att köpa av de stora företagen. Det finns ingen möjlighet med ett litet befolkningsunderlag att överleva med verksamheten om företagaren dragit en nitlott i den första upphandlingen.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 6. Det gäller framför allt att man vid offentlig upphandling skall kunna ta hänsyn till miljön och också ställa miljökrav på transporter. Det gäller kvaliteten på färskvaror, som är svåra att forsla runt. Man måste också tänka på vilka miljöskador transportererna ger, som ju ofta sker med lastbil.

Anf. 220 KRISTINA NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Lagen om offentlig upphandling bygger i allt väsentligt på EG-direktiv, och Sverige har som medlemsstat i EU skyldighet att genomföra dem.

Bl.a. kommuner, landsting och myndigheter liksom statliga verk och kommunala bolag som genom ägande eller annan kontroll har en koppling till offentlig sektor betraktas som upphandlande enheter och skall då de gör inköp av varor eller tjänster följa reglerna i lagen.

I lagen finns en fastställd nivå som anger vilka regler som gäller över respektive under de s.k. tröskelvärdena. Vid värden över den nivån är upphandlingar mer formbundna medan upphandlingar under tröskelvärdena kan göras genom förenklad upphandling eller genom direktupphandling. Direktupphandling kan göras då värdet av inköpet är lågt. Vad som anses med lågt varierar från enhet till enhet beroende på deras olika förhållanden. En rekommendation från tillsynsmyndigheten Nämnden för offentlig upphandling, som har att utfärda riktlinjer, är att ett till två basbelopp kan anses som lågt.

När värdet av det totala inköpet är fastställt har den upphandlande enheten möjlighet att dela upp själva inköpet så att företag av olika storlek kan delta i anbudsgivningen. För att ytterligare underlätta för alla slags företag att delta har regeringen i sitt yttrande över EU-kommissionens grönbok uppmärksammat frågan om att den offentliga upphandlingen bör kunna genomföras elektroniskt.

Lagen har felaktigt tolkats så, att det anbud som har det lägsta priset skall väljas. Regeringen föreslår därför i propositionen en förändring så att punkten Det mest fördelaktiga anbudet står före punkten Lägsta pris. De upphandlande enheternas förfrågningsunderlag är viktiga. Inköparen har i förfrågningsunderlaget, i prioritetsordning, möjlighet att ange vilka kriterier som man anser viktiga. Där kan t.ex. kvalitet anges som ett kriterium. Den upphandlande enheten kan sedan göra en sammanvägning av respektive anbud utifrån dessa kriterier och slutligen anta det mest fördelaktiga anbudet.

Syftet med lagen är att leverantörerna skall behandlas lika. Det gör att offentlig upphandling inte kan användas som ett regionalpolitiskt medel. Tvärtom är det så att ingen leverantör får gynnas eller missgynnas.

Det är viktigt att öka möjligheterna för seriösa företag att få upphandlingsuppdrag på de oseriösa bekostnad. I propositionen föreslås att anbudsprövningen skall ske i två steg. Anbudsgivarna skall granskas först ur ett lämplighetsperspektiv och efter det skall själva anbuden prövas. Lämplighetsprövningen förstärker möjligheten att gallra ut oseriösa företag. Jag vill understryka vikten av att de upphandlande enheterna använ-

der sig av den möjligheten. Dessutom har Branschsaneringsutredningen och Riksrevisionsverket uppmärksammat problemet med de oseriösa företagen och föreslår en rad åtgärder. Även EU-kommissionens grönbok tar upp frågor på det här området. Det pågår alltså ett arbete för att på olika sätt motverka de oseriösa företagen.

Ett annat angeläget område där mycket arbete pågår är miljöfrågorna. Den offentliga sektorn köper årligen varor och tjänster för sammanlagt ca 280 miljarder kronor, varav staten köper för ungefär 100 miljarder kronor. Den omfattande offentliga upphandlingen är ett effektivt instrument för att påverka utbudet på marknaden så att beståndet av produkter snabbare anpassas till kraven på ekologisk hållbarhet. Det instrumentet bör användas än mer aktivt.

Enligt regeringens uppfattning finns det oklarheter i såväl EG-direktiven som i grönboken om i vilken utsträckning man kan ställa miljökrav vid upphandling. Det finns ett stort behov av att utreda vilka miljökrav som får ställas eftersom det är viktigt att i framtiden kunna ta större miljöhänsyn i upphandlingssammanhang.

Enligt regeringens skrivelse *Ekologisk hållbarhet* skall en delegation inrättas. Den skall vara pådrivande för en miljöanpassad offentlig upphandling och den skall initiera och utveckla konkreta vägledningar för hur miljökrav kan ställas vid upphandling, och de skall sprida kunskap, erfarenheter och goda exempel. Delegationen skall särskilt prioritera områden där upphandlingen kan få genomslag på utvecklingen i ekologiskt hållbar riktning.

I skrivelsen redovisas också att regeringen skall ge Nämnden för offentlig upphandling i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen ta fram underlag för en svensk ståndpunkt i EU.

Det skall sägas att det finns en motsättning mellan varors fria rörlighet och miljöhänsyn. Det krävs därför en noggrann beredning för att fastställa Sveriges position. Utskottet understryker vikten av det arbetet.

Vad gäller frågan om skadestånd anser utskottsmajoriteten att den nuvarande ordningen är för omfattande. Den som anser sig förbigången kan i dag vinna skadestånd som ersätter de faktiska kostnaderna vid anbudsmedverkan och utebliven vinst. Det kan inte anses rimligt. En förändring bör ske. Med anledning av Västerpartiets motion föreslår utskottsmajoriteten ett tillkännagivande i den frågan.

Den stora politiska motsättningen i det här betänkandet gäller egenverksamhet och frågan om obligatorisk upphandling. Utskottsmajoriteten anser att i de fall en upphandlande enhet beslutar att genomföra ett inköp av varor eller tjänster av större omfattning skall man utnyttja de konkurrensmöjligheter som finns i syfte att köpa bästa möjliga vara eller tjänst till ett bra pris. Men vi anser självklart att det är den upphandlande enheten som skall avgöra om en verksamhet skall bedrivas i egen regi eller köpas in.

Moderaterna och Folkpartiet har reserverat sig mot detta. I reservationen står att all offentlig förvaltning skall ha skyldighet att konkurrensutsätta och köpa in all verksamhet. Längre ned i samma reservation står att det bör införas ett krav på att kommuner inte skall få erbjuda kommunala tjänster på den konkurrensutsatta marknaden. Det innebär att kommunerna inte skall få bedriva någon som helst verksamhet i egen regi. I samma reservation står också att kommunallagens regler skall preciseras

och ange vilken kommunal verksamhet som är tillåten och vilken som är otillåten. Det är ett oerhört angrepp på den kommunala självstyrelsen.

Samma synsätt framkommer i reservationen om de statliga pensionerna. I en reservation anför oppositionen att staten inte skall få hantera sitt pensionsåtagande mot de statligt anställda i egen regi utan att det skall konkurrensutsättas. I dag är det Statens löne- och pensionsverk som sköter de statliga pensionerna åt staten och dess myndigheter.

Reglerna för tjänstepensionerna bestäms i centrala kollektivavtal. Arbetsgivarverket har till uppgift att vara de statliga myndigheternas centrala arbetsgivarföreträdare. Tjänstepensionerna finansieras från det kommande årsskiftet genom försäkringstekniskt beräknade premier som betalas av de statliga myndigheterna. Premieavgifterna och tjänstepensionerna hanteras via statsbudgeten. Ansvarig försäkringsgivare kan bara staten vara, eftersom staten är den juridiska personen. En särskild nämnd inrättas från årsskiftet med majoritet från Arbetsgivarverket som skall besluta om avgifter och ersättningar till SPV. Nämnden kommer att kontrollera och pröva avgiftsnivån i syfte att hålla kostnaderna nere.

SPV administrerar också, i konkurrens, den avgiftsbaserade kompletterande ålderspensionen. Därutöver säljer SPV tjänster åt de privata försäkringsbolag som konkurrerar med KPA om avtal med kommunerna. Skälet för de privata bolagen att anlita SPV är den samordning som sker mellan tjänstepensionerna och socialförsäkringsförmånerna. Det är i dag bara SPV och KPA som har tillgång till delar av Riksförsäkringsverkets socialförsäkringsregister. SPV är alltså underleverantör åt försäkringsbolagen och sköter administrationen medan försäkringsbolagen själva är försäkringsgivare och kapitalförvaltare.

Reservanterna föreslår att den statliga tjänstepensionshanteringen konkurrensutsätts och att varje myndighet själv skall upphandla dessa tjänster. Förutom att en sådan hantering kräver en större byråkrati skulle det också innebära att hela strukturen på statsförvaltningen som koncern måste brytas upp och varje myndighet göras till egen juridisk person.

Regeringen anför att SPV har bedrivit sin verksamhet kostnadseffektivt och tillförlitligt. Det skall här påpekas att hanteringen av den statliga tjänstepensionen redovisas separat från den redovisning som gäller försäljning av tjänster.

Utskottsmajoriteten anser att staten skall kunna besluta att hantera det pensionsåtagande man har mot statstjänstemännen i egen regi hos SPV. I övrigt föreslås i betänkandet några förändringar av mer redaktionell karaktär.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Tack!

Anf. 221 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att argumentationen beträffande de statliga tjänstepensionerna alldeles utmärkt belyser hur socialdemokraterna sitter fast i ett gammal planeekonomiskt tänkande.

När den kommunala marknaden för tjänstepensioner blev konkurrensutsatt kunde SPV automatiskt lämna in anbud på detta område. SPV skriver då t.o.m. till Konkurrensverket, det finns med i betänkandet, att man tycker att Konkurrensverket skall verka för att det blir en ordentlig konkurrens på den kommunala marknaden.

På detta svarar Konkurrensverket i skrivelse till regeringen. Man föreslår att regeringen skall se till att det blir konkurrens på det statliga området också. När sedan regeringen behandlar den skrivelsen redovisar man den inte till riksdagen, men man har en argumentation i utskottet som i stort sett säger att en nämnd inom SPV skulle garantera att det blir rätt pris på den här produkten.

Därutöver säger man nu att det skulle vara problem med det statliga tjänstepensionsavtalet som om det vore givet för all evighet. Det finns inga svårigheter att ändra det på den här punkten så att det uppfyller möjligheten att den här marknaden skulle konkurrensutsättas.

Mot den här bakgrunden blir det intressant vilka argument Kristina Nordström kan åberopa för att man på det här sättet bygger upp ett staket kring en offentlig verksamhet och säger att den inte skall konkurrensutsättas.

Jag tycker att det finns paralleller till den argumentation man samtidigt för beträffande kommuner och landsting. Den verksamheten skall heller inte konkurrensutsättas om den socialdemokratiska majoriteten i kommuner och landsting bestämmer att så inte skall ske.

På det viset åsamkar man skattebetalarna förluster på tiotals miljarder kronor.

Anf. 222 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag anser att både kommunerna och staten skall ha möjlighet att avgöra huruvida man vill bedriva en verksamhet i egen regi eller köpa in tjänsten eller varan.

Anf. 223 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Låt vara att man kan köpa det resonemanget från Kristina Nordström om man är socialdemokrat.

Då kommer man till nästa steg. När ni nu sitter i majoritetsställning i staten, när ni nu sitter i majoritetsställning i kommuner och landsting, varför utnyttjar ni då inte möjligheten att konkurrensutsätta verksamheten så att skattebetalarna kan spara de pengar som en konkurrensutsättning skulle leda till? Vi vet ju att en statlig nämnd eller en styrelse i en kommun inte på egen hand kan säga: Det här är rätt pris. Rätt pris får man ju fram genom att utsätta verksamheten för konkurrens. När det gäller tjänsteproduktion tycker jag att vi borde kunna vara överens om detta. I det avseendet är ju det lilla ärendet om de statliga tjänstepensionerna utomordentligt belysande för hur Socialdemokraterna fortfarande sitter fast i ett gammalt tänkande.

Anf. 224 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag anser inte att vi har råd med konkurrens till varje pris, vare sig med tanke på välfärden eller ekonomin.

Anf. 225 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Konkurrensen är en viktig drivkraft för effektivitet och låga kostnader på byggmarknaden. Öppen upphandling och konkurrens, inte bara inom länder utan också mellan företag i olika länder, kan komma konsumenterna till förmån.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anbudsupphandlingen är och skall med all sannolikhet också vara huvudformen, inte bara för kommunägda bostadsföretag utan för alla företag som verkar på bostadsmarknaden. Men en offentlig upphandling som följer alla EU:s krav på tidsfrister, liksom krav på att få välja entreprenör efter ibland ganska fyrkantiga kriterier, kan vara till förfång för konsumenterna. För bostadsföretag som verkar på en konkurrensutsatt marknad behövs inga formella krav på offentlig upphandling. För dem finns inga andra praktiska alternativ än att genomföra upphandlingen på ett så effektivt och rationellt sätt som möjligt.

Privata och gemensamt ägda bostadsföretag väljer i huvudsak av strikt ekonomiska skäl, ibland av miljöskäl och någon gång för att uppnå andra viktiga mål än kortsiktigt ekonomiska, att genomföra upphandlingen i andra former än dem som EU ställer upp. Det måste de få göra. Det är därför motion Fi 93 hemställer att offentligt ägda bostadsföretag inte skall anses som upphandlade enheter i LOU.

Som EU-medlem ställer Sverige upp på EU-direktivet om gemensam offentlig upphandling. Det är rätt. Men det blir dåligt om vi övertolkar EU-direktiv och väljer att tillämpa dem in absurdum. Då kan det goda bli det bästas fiende. Lagen om offentlig upphandling blir en belastning och inte en tillgång om den tillämpas på de kommunägda bostadsföretagen.

I många europeiska länder riktar sig de gemensamt ägda bostadsföretagen till speciella, ofta svaga, grupper i samhället – det som brukar kallas *social housing*. De omfattas av särskilda regelverk. I Sverige erbjuder allmännyttan bostäder för alla samhällsgrupper och omfattar också en betydligt större del av bostadsmarknaden. I andra länder omgärdas allmännyttiga företag av komplicerade regelverk. De arbetar på andra, mer ekonomiskt gynnsamma villkor än privata aktörer. I Sverige arbetar de kommunägda bostadsföretagen på marknadens villkor. Schablonbeskattning har ersatts av konventionell beskattning. De särskilt gynnsamma lånevillkoren för kommunägda bostadsföretag har avvecklats. De lånar på marknadens villkor.

Allmännyttan verkar i öppen konkurrens om hyresgäster på alla orter i landet. Man är dagligen utsatt för marknadens villkor och måste agera affärsmässigt mot samarbetspartner och kunder. Det blir därför ytterst till förfång för hyresgästerna om SABO-företagen skall följa alla regler i LOU när konkurrenterna inte gör det.

Låt mig, herr talman, ge några praktiska exempel på att företagen måste ha möjlighet att agera utan att strikt tillämpa LOU.

Det tydligaste problemet hänger ihop med tempot i agerandet. I LOU finns rejäla tidsfrister. Det gör den aktör som binds av lagen litet långsammare än andra, vilket många gånger är till nackdel för ett bra upphandlingsresultat.

Det andra problemet är att utvecklingen vid byggandet just för att pressa kostnaderna till hyresgästernas fördel går mot en alltmer uppdelad upphandling. Man jobbar efter något som kallas CM-metoden, som aktiverar byggherrarna och också låter mindre företag komma till tals. Byggledningen där spelar en helt annan roll i upphandlingsprocessen än tidigare. Detta är inte minst viktigt i en situation då vi över hela Europa arbetar för att stimulera utvecklingen av små och medelstora företag som kan förnya och utveckla näringslivet liksom byggprocessen. LOU gör många bostadsföretag till sämre byggherrar.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ett viktigt skäl till att LOU kan göra skada för gemensamt ägda företag är samverkan mellan byggherren och leverantören. Kraven från slutkund används ofta för att bedriva produktutveckling. Det kan gälla miljöriktiga material, energieffektiva lösningar eller annat som är viktigt för näringslivets utveckling och för branschen, särskilt på lång sikt. En strikt tillämpning av LOU gör det t.ex. svårt att ta hänsyn till energiåtgång i tidigare led vid tillverkning av en produkt. Men det som kanske är viktigast av allt är att det i en utvecklingssituation inte går att ange alla kriterier redan när anbudsupslaget läggs ut. På Örebrobostäder berättade man för mig om hur man tillsammans med NUTEK och i samverkan med en leverantör jobbar för att få fram ett freonfritt kylskåp. Det blev en succé både för de inblandade bostadsföretagen, deras hyresgäster samt för leverantören och marknaden. Det hade inte varit möjligt med en strikt tillämpning av LOU. Ett annat exempel är den ökade andelen avknoppningar som också kommer att bli bekymmersam med den strikta tillämpningen av LOU.

Om man ser värdet i gemensamt ägda bostadsföretag, måste man också ge dem en chans att arbeta på marknadsmässiga villkor. De måste ha möjlighet att som andra aktörer stödja utvecklingen av ett väl differentierat näringsliv som på sikt kan stötta branschen.

Sammanfattningsvis: Vi svenskar skall ha respekt för de EU-direktiv som vi är bundna av. Men vi skall också tydligt stå upp för de fall där svenska förhållanden är annorlunda än i andra europeiska stater. Det ligger också i direktivens anda att tillämpningen både kan och skall vara annorlunda. Allmännyttan konkurrerar på marknadens villkor och måste också ha möjlighet att använda sig av marknadens spelregler. Det ligger inte i hyresgästernas intresse att SABO-företagen får svårare att agera på marknaden.

Jag är litet besviken, herr talman, över att finansutskottet har avstyrkt motion Fi 93 med hemställan om att kommunägda bostadsföretag inte skall betraktas som upphandlande enheter i LOU. Men jag vädjar till både finansutskottet och Finansdepartementet att granska frågan sakligt, att granska vad som händer i byggbranschen på upphandlingsområdet. Återkom gärna i frågan! Jag tror att det är farligt att ha en idiottillämpning av LOU i de fall där den inte måste tillämpas.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

16 § Ändrad övergångsbestämmelse i bankrörelselagen

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU8

Ändrad övergångsbestämmelse i bankrörelselagen (prop. 1997/98:24)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

17 § Säkerhet för rättegångskostnader

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU4
Säkerhet för rättegångskostnader (prop. 1996/97:159)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

18 § Immunitet och privilegier för Europol

Immunitet och privilegier för Europol

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU5
Immunitet och privilegier för Europol (prop. 1997/98:31)

Anf. 226 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande om immunitet och privilegier för Europol är på ett sätt ett ärende som vi redan har debatterat och som egentligen i sak redan är avgjort.

För några veckor sedan debatterade vi förslaget om att Sverige skall delta i Europolsamarbetet fullt ut. I den debatten ställde sig både Vänsterpartiet och Miljöpartiet negativa och avslog förslaget.

Tyvärr, herr talman, var det inte det beslutet riksdagen fattade. Det blev tvärtom. Man anslöt sig till Europolkonventionen i alla dess delar. I Europolkonventionen låg även detta om immunitet och privilegier för Europol. Det låg i konventionen.

Herr talman! Den enda anledningen till att vi tar upp denna fråga i dag, är att just denna specifika fråga regleras i konventionens artikel 41. Enligt konventionen skall alla medlemsstater ratificera just den här specifika biten – trots att vi i praktiken redan har sagt ja till denna del också.

Den kritik som Vänsterpartiet och Miljöpartiet framförde handlade om den oerhört vidsträckt immunitet som Europol och Europols anställda personal får i och med den här konventionen, som vi alltså redan har antagit. Det handlar bl.a. om huvudregeln att organisationen Europol skall svara fullt ut för sina handlingar med undantaget att organisationen skall ha immunitet mot rättsligt förfarande avseende olaglig eller felaktig behandling av uppgifter.

Det handlar också om att Europols egendom inte får bli föremål för tvångsåtgärder och om att Europols arkiv skall vara okränkbara. Vad de arkiven skall innehålla har vi debatterat flera gånger. Alla är mycket väl medvetna om att det här finns en registrering som går långt utöver vad vi tidigare har tillåtit i svensk historia.

Det skall alltså vara okränkbart. Frågan om möjligheten att granska det här är, liksom Europols egen immunitet när det gäller den här biten, väldigt allvarlig. Dessutom tillerkänns Europols personal skatteprivilegier. Den skall i princip vara befriad från skattskyldighet i alla medlemsländer.

I den andra delen regleras immunitet och privilegier för medlemmar i Europolns organ och för Europolns personal. Här framgår det ganska tydligt att det i princip omfattar allt slags rättsligt förfarande vad avser handlingar och uttalanden som har gjorts i tjänsten. Det innebär att Europol straffrättsligt kan göra precis vad som helst i vilket medlemsland som helst utan att kunna ställas inför rätta enligt varje medlemslands egen strafflagstiftning. Det här området är oerhört vidsträckt. Dessutom innebär detta att medlemmarna i organen och personalen befrias från att betala inkomstskatt.

Det här, herr talman, är tyvärr i princip redan beslutat i riksdagen. Det är oerhört allvarligt, speciellt i samband med att Amsterdamfördraget ger en utvidgad möjlighet åt Europol som enligt Vänsterpartiets tolkning går långt utöver det som Europolkonventionen, som vi antog i riksdagen, innehöll. De förändringar som Amsterdamfördraget kommer att medföra när det gäller Europol och dess verksamhet, var inte med i debatten. De var inte med i konventionen. Men i det ögonblick då Amsterdamfördraget blir ratificerat har Europolns inriktning förändrats väsentligt på flera punkter. Att just mot den bakgrunden ge den här immuniteten, de här privilegierna, anser vi vara helt felaktigt.

Herr talman! Jag inser att det här egentligen redan är antaget oavsett vad vi säger i den här debatten och oavsett hur säker omröstningen kommer att vara. Jag önskar att omröstningen i just det här ärendet skulle leda till ett nej till den här typen av immunitet och privilegier. Men då skulle vi säkert hamna i en tvist vad gäller frågan om vi, om vi har antagit konventionen, över huvud taget har rätt att säga nej till immunitet och privilegier.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1. Reservationen pekar på det egentligen fullständigt absurda och omöjliga i att anta immuniteten och privilegierna för Europol. Men i vilket fall som helst säger vi i reservationen: Låt oss säga att man godkänner det här utifrån den debatt vi hade om Europolkonventionen och utifrån den Europolkonvention som vi har antagit.

Låt oss säga att det sedan skulle visa sig att det faktiskt är så som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och en oerhörd mängd kritiker utanför säger, att vår tolkning av Amsterdamfördraget är den riktiga. Låt oss säga att detta fördrag utvidgar Europol på det sätt som vår tolkning säger. Då bör man, om man antar detta betänkande, åtminstone begränsa det till att gälla till den dag då Amsterdamfördraget träder i kraft. Man bör återigen ta en debatt och en diskussion om huruvida vi verkligen här i Sverige är beredda att ge en grupp människor med dessa maktbefogenheter fullständig straffrättslig immunitet.

Med det, herr talman, yrkar jag återigen bifall till reservation 1.

Anf. 227 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är en konstig gång i ärendet som gäller tilläggsprotokollet till Europol. Man kan sammanfatta det med att vi redan har förpliktat oss att anta det här tilläggsprotokollet när det gäller immunitet och privilegier. Men detta betänkande, JuU 5, innebär att riksdagen formellt skall godkänna det den tidigare godkänt – för formens skull. Så är det gång på gång när det gäller EU-handlingar. Vi kan inte diskutera, vi kan inte ändra. Anta detta eller gör det inte! Det finns inget utrymme. Ändå

***Fel! Okänt
växelargument.***

skall vi låtsas att det finns det, för det är precis samma gång i ärendehan-
teringen som vi normalt har i de andra utskottsbetänkandena.

Men det är inte på samma sätt. När vi diskuterat Europol har vi redan
förpliktat oss att göra detta tillägg. Det behöver inte komma ett extra
betänkande. Det behöver inte motioneras. Vi behöver inte reservera oss.
Det är nästan löjligt. Men här står vi i alla fall och upprepar än en gång
vad vi sade vid diskussionen när det gällde Europol. Det är anmärknings-
värt att en majoritet av riksdagsledamöterna har sagt ja till att en själv-
ständig polismyndighet och dess medarbetare inte ställs till svars om de
skulle bryta mot föreskrifter och lagar. De har gjorts straffria.

Dessutom har vi, kan man säga, redan utökat – det är ju nästa sken-
ärende – befogenheter och makt genom att regeringen har tillträtt Ams-
terdamfördraget. Där ger vi den här självständiga polismyndigheten utö-
kade befogenheter. Det säger regeringen själv. Vi i Miljöpartiet tolkar det
vidare, men regeringen säger ordagrant att Amsterdamfördraget uppma-
nar till ett närmare samarbete mellan Europol och polismyndigheterna i
medlemsstaterna. Rådet skall på olika sätt främja samarbetet genom att på
fem års sikt göra det möjligt för Europol att underlätta och stödja förbe-
redelse av, samt främja samordning och utförande av, utredningsinsatser
inklusive operativa insatser av gemensamma grupper som omfattar före-
trädare för Europol i en stödjande funktion.

Utskottet medger att fördraget öppnar för ett mer omfattande polis-
samarbete, och att vi kan räkna med en framtida utvidgning av Europol
uppgifter enligt Amsterdamfördraget.

Sedan säger man: Det har vi inte godkänt. Men det har man ju, för det
kommer att behandlas just på nämnda sätt när det kommer till utskottet
och riksdagen. Vi är alltså bakbundna när det gäller handlingsutrymmet,
vilket är lika med noll.

Jag skulle vilja fråga den socialdemokratiska företrädaren Lars-Erik
Lövdén varför man går med på det vansinniga förslaget att göra medarbe-
tare och Europol helt straffria när det gäller sanktioner och om fel begås.
Varför gör man så? Varför har man inte reserverat sig?

Sedan till den andra punkten när det gäller privilegier. Varför skall
dessa människor vara skatteprivilegierade? Som regeringen själv säger är
det inte så bra sett till den allmänna opinionen. Ändå gör man så här.
Argumenteringen är mycket motsägelsefull. Jag tycker att detta visar på
den flathet som finns när det gäller förhandlingar om EU-fördrag och EU-
angelägenheter. Man viker sig och gör precis som majoriteten vill, fastän
man egentligen inte tycker som den. Detta får förödande konsekvenser.

Något ändamål finns inte. Tidigare var det så att man i andra länder
där det fanns hinder för verksamheten hade dessa privilegier och denna
immunitet, men i EU-sammanhang finns det alltså inget sådant ändamål.
För framtiden har vi, som sagt, redan utökat dessa uppgifter. Ser inte
Lars-Erik Lövdén riskerna med hur Europol kan utvecklas i framtiden?
Ser Lars-Erik Lövdén ingen fara i protokollet i fråga?

Jag skulle gärna vilja att Lars-Erik Lövdén i sitt anförande svarade på
mina frågor.

Herr talman! Systemet med immunitet och privilegier har en stark folkrättslig förankring som för svenskt vidkommande har kommit till uttryck i den i detta ärende aktuella lagen om immunitet och privilegier. Syftet med systemet är att garantera att det finns förutsättningar för diplomatiska beskickningar och internationella organisationer att utföra sitt arbete. Världlandet är förpliktat att inte lägga hinder i vägen för det arbetet. Därför har systemet med immunitet och privilegier också spelat en stor roll i det diplomatiska arbetet och i det internationella samarbetet. Utan det systemet tror jag att också svenska intressen skulle ha varit allvarligt hotade.

Men med EU-perspektivet, och detta är viktigt, Kia Andreasson och Alice Åström, är det litet annorlunda. Regeringen ger också uttryck för detta i propositionen. Det finns anledning att anlägga ett mer inrikespolitiskt perspektiv. EU är en union, och det har inte att göra med det normala förfarandet och det som normalt motiverar immunitet och privilegier. Regeringen säger i propositionen att det kan förefalla otidsenligt att tillerkänna bl.a. Europoltjänstemän immunitet och privilegier. Regeringen konstaterar också att den frågan får tas upp i särskild ordning inom EU. Med detta menar regeringen, och detta har också utskottet tidigare uttalat sig om, att det finns anledning att över huvud taget se över förhållandena när det gäller immunitet och privilegier i EU-samarbetet. Jag delar självklart den uppfattningen.

Vi skall inte i sak diskutera Europol i dag. Det gjorde vi ju för ett tag sedan då vi godkände Europolkonventionen. När vi tog ställning och godkände Europolkonventionen förpliktade vi oss också att vidta de lagstiftningsåtgärder som behövs för att se till att immunitet och privilegier medges enligt bestämmelserna i konventionen. Därför har Alice Åström rätt när hon säger att kammaren egentligen vid ett tidigare tillfälle har avgjort den här frågan. Det gjorde vi alltså då vi tog ställning till Europolkonventionen – det som vi nu tar upp är bara själva följderna när det gäller lagstiftningen. Huvuddebatten fördes då, och det var då som frågan avgjordes.

Jag konstaterar – detta får bli ett svar på Kia Andreassons frågor – att det finns anledning att se över det här systemet inom EU-samarbetet. Däremot finns det skäl att understryka att systemet med immunitet och privilegier är ett mycket viktigt system i ett folkrättsligt perspektiv. Det handlar exempelvis om en ambassads eller om ambassadörers okränkbarhet. Man får inte arrestera sådana personer i landet. Man får inte vidta tvångsåtgärder mot dem. Detta är en förutsättning för hela det internationella samarbetet. Jag tror att Kia Andreasson inte heller är emot att den typen av immunitet och privilegier finns. Inriktningen gäller i stället EU-samarbetet. Jag delar Kia Andreassons uppfattning att det finns skäl att ifrågasätta hela systemet med immunitet och privilegier inom ramen för EU-samarbetet – inte bara när det gäller Europol utan också i en del andra frågor som har att göra med immunitet och privilegier för vissa tjänstemän inom EU-samarbetet.

Kia Andreasson frågade om det är rimligt att undanta de här tjänstemännen från straffrättsliga sanktioner. Här finns det väl ändå skäl att hänvisa till artikel 12 i konventionen som reglerar upphävande av immuniteten vid överträdelse. Under punkten 2 i artikel 12 står det så här:

*Fel! Okänt
växelargument.*

”Direktören är skyldig att upphäva immuniteten för Europol och varje medlem av personalen i fall då immuniteten skulle hindra att rättvisa skipas och då den kan upphävas utan att detta skadar Europolns intressen.”

Det är alltså inte så att tjänstemännen i Europol är friade från varje möjlighet till straffrättsligt ingripande. I sådana fall har Europolns högste tjänsteman en skyldighet att upphäva immuniteten.

Herr talman! Med detta korta inlägg yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande. Slutligen konstaterar jag ännu en gång att huvuddebatten i ärendet om Europol har vi redan haft. Detta är bara en konsekvens av det tidigare beslutet. I dag är vi faktiskt folkrättsligt förpliktade att genomföra det här beslutet till följd av att vi har godkänt konventionen.

Anf. 229 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag ser givetvis väldigt positivt på att även regeringen har signalerat att man ser nackdelar och tveksamheter när det gäller att använda sig av det här systemet just i EU-samarbetet.

Jag instämmer i Lars-Erik Lövdéns tankar och åsikter om hur viktigt detta med immunitet och privilegier är i ett folkrättsligt perspektiv. Ändå måste jag säga att jag tycker att detta är anmärkningsvärt så till vida att man här egentligen ger en polisorganisation och dess tjänstemän straffrihet som vår svenska polis inte alls lyder under. Självklart tycker jag att det är rätt att man inte gör det. Oavsett om man är polis eller vad man nu är i Sverige skall man kunna åtalas för brott som man begår. Det är ändå en polisorganisation som får denna straffrättsliga immunitet. Det är där som vi i Vänsterpartiet ser de stora problemen.

Herr talman! Lars-Erik Lövdén lyfte fram möjligheten för en högre tjänsteman att få immuniteten upphävd när det inte är till skada för Europol. Vad som här är anmärkningsvärt är att de höga tjänstemännen inom Europol avgör om immuniteten skall upphävas. Det är de som kan avgöra vad som är till skada för Europol.

Granskningen och insynen i Europol är minimal för att man över huvud taget skall kunna avgöra om det här har skett en korrekt bedömning av om immuniteten skall upphävas eller inte. Den möjligheten har man över huvud taget inte. Därför ger inte denna paragraf någon större öppning.

Anf. 230 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag vill än en gång upprepa att vi har tagit ställning till det här ärendet. Vi är folkrättsligt förpliktade att i dag godkänna den här lagstiftningen. Den folkrättsliga förpliktelsen ingick vi när kammaren för ett antal månader sedan tog ställning till Europolkonventionen.

Jag delar Alice Åströms uppfattning om att systemet när det gäller immunitet och privilegier inte är särskilt lämpat att tillämpa i EU-samarbetet. Det är lämpat att tillämpa när det gäller internationella förhållanden i övrigt.

Anf. 231 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag tackar Lars-Erik Lövdén för svaren. Det var faktiskt svar på alla mina frågor. Det var trevligt. Han visade i sitt anförande att

han inte tycker själv att det här är något vidare men att det är folkrättsligt bundet. För Miljöpartiets del anser jag inte att det är riktigt så när det gäller EU-samarbetet. Man kan inte ange den anledningen i EU-samarbetet, för där är det helt annorlunda än i andra sammanhang. Där är vi en enhet. Därför är det skäl att ändra det.

Jag glömde att yrka bifall till reservation 1, och det gör jag nu.

När det gäller socialdemokraterna stör resonemanget mig att man erkänner att det är fel, men säger att det skall ses över i särskild ordning i annat sammanhang. Alla de här ärendena hopar sig, man skjuter dem framför sig. Förra gången gällde det meddelarfriheten, som man erkände. Den hänger nu löst och är i fara, men vi skall se över den i annat sammanhang. Vi vet att det är väldigt svårt ändra något när man har gått med på det en gång. Sverige är mycket dåligt på att begära undantag från regler som inte är bra.

Lars-Erik Lövdén sade att det finns en paragraf med vars hjälp man kan hindra allt sådant. Men det här är, som Vänsterpartiets Alice Åström påpekade, nästan en insynsskyddad verksamhet. Att inte skada Europols intressen är ett väldigt vitt grepp. Det kan man hänföra till i varje sammanhang.

Anf. 232 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag brukar försöka svara på Kia Andreassons frågor.

Kia Andreasson säger att Sverige är dåligt på att begära undantag. I det här ärendet har vi olika utgångspunkter. Sverige kunde inte begära undantag. Hade Sverige gjort det hade vi aldrig kunnat tillträda Europolkonventionen. Det var alltså nödvändigt för Sverige att göra det. Det fanns ingen möjlighet att göra en reservation där. Då hade vi stått utanför Europolsamarbetet. Jag vet att Kia Andreassons och Miljöpartiets uppfattning är att vi skulle stå utanför det samarbetet. Det känner jag väl till. Men från socialdemokratiska utgångspunkter tyckte vi och tycker att Europolsamarbetet är så oerhört centralt för oss för möjligheterna att bekämpa den grova internationella brottsligheten, att vi var beredda att tillträda konventionen även om den innefattar immunitet och privilegier.

Regeringen säger, det sade jag i mitt anförande, att regeringens ståndpunkt är att i EU-sammanhang driva på för att få bort immuniteten och privilegierna, inte bara i Europol utan även i andra EU-sammanhang. Det är väl en ganska bra utgångspunkt. Där tror jag att Kia Andreasson delar min uppfattning.

Anf. 233 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är där vi har olika åsikter. Jag tycker att man måste överväga de nackdelar som det innebär att gå med på en konvention som är så ingripande. När det gäller konventionstexterna finns i betänkandet ingen analys av just sådana moment som man behöver diskutera, som är inskränkande och ger sådana här befogenheter. Vad blev det för konsekvenser ytterst?

Vi har i dessa dagar diskuterat åsiktsregistrering, hur man behandlar registeruppgifter och hur förödande det kan bli för den enskilde. Om man hade gjort konsekvensanalyser av besluten hade man kanske funnit att vi

**Fel! Okänt
växelargument.**

inte kan gå med på det samarbetet med dessa premisser. Det är det jag saknar.

Anf. 234 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Ibland har man olika uppfattningar. Det är bara att konstatera att Miljöpartiet har uppfattningen att vi inte skall ingå i Europolsamarbetet. Socialdemokraterna har efter en noggrann analys, vilket framgick av den proposition där man lade fram förslaget att riksdagen skulle godkänna Europolsamarbetet, kommit till ställningstagandet att skall vi ha framgång i kampen mot den internationella organiserade brottsligheten måste polissamarbetet utvecklas både i EU och utanför EU. Det är grunden för vårt ställningstagande.

Anf. 235 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det finns en oerhörd risk i detta synsätt att vi går med på konventioner som förvandlar samhället på ett sådant sätt att vi inte senare kan stoppa utvecklingen. Det är faran i EU-samarbetet att man inte kan göra ändringar och undantag, utan man får hela tiden antingen vara med eller stå utanför. Det blev ett sådant beslutsunderlag att riskerna blev stora. Om vi inför samtliga de konventioner som är aviserade – t.ex. Amsterdamfördraget och Schengen – skapar vi ett samhälle där kontrollen hos och självständigheten för de myndigheter som skall kontrollera människor är så ingripande att det blir en fara för samhället i stället för att man inför andra sanktioner i fråga om organiserad brottslighet. Man tittar inte på andra vägar att gå utan går med på dessa riktlinjer utan att stanna och tänka efter.

Anf. 236 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Visst stannar man, tänker, funderar och analyserar läget och kommer fram till ett ställningstagande. Allt internationellt samarbete, inte bara EU-samarbetet, är ett givande och tagande. Det är självklart att Sverige inte fullt ut kan få igenom sina ställningstaganden i ett internationellt samarbete. Men då får man värdera förhandlingsresultatet och se om fördelarna överväger nackdelarna.

När det gäller Europol är jag fullkomligt övertygad om att fördelarna med Europolkonventionen klart överväger de eventuella nackdelar som finns, exempelvis immunitet och privilegier. Det skapar förutsättningar för ett kraftigt utökat polissamarbete i EU. Det ger oss möjligheter att på ett helt annat sätt än i dag möta den grova gränsöverskridande brottsligheten.

Anf. 237 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag vill inte lämna de här uttalandena helt obemöta. Den konsekvensanalys som jag kräver av dessa inskränkningar och register har aldrig gjorts. Jag har inte sett den, och jag har efterfrågat den många gånger. Hur kan man hindra organiserad brottslighet genom att bara bygga upp stora register som ingen människa sedan har kontroll över? Hur många människor kommer att skadas av att uppgifter läcker ut och kan användas på ett annat sätt vet vi inte, eftersom vi inte har någon insyn. Den kontrollmöjligheten finns inte vad gäller denna självständiga

polismyndighet. Det är någonting som vi måste fortsätta att diskutera och som vi inte kan hantera på detta sätt.

Prot. 1997/98:35
27 november

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

19 § Domstolarna i Västra Götalands län

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU6

Domstolarna i Västra Götalands län (prop. 1997/98:17)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

formationssam-	<i>Utvecklingen i informationssamhället</i>	20 § Utvecklingen i in- hället
-----------------------	---	---

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU7

Utvecklingen i informationssamhället (skr. 1997/98:19)

Anf. 238 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Nu skall vi gå över till att debattera trafikutskottets betänkande nr 7, som heter *Utvecklingen i informationssamhället*. Om jag skulle få döpa betänkandet skulle jag vilja kalla det *Vi vill skapa en digital allemansrätt i Sverige*.

Vi moderater tycker att utvecklingen inom IT erbjuder enorma möjligheter. Det var i mars 1994 som den dåvarande borgerliga regeringen tillkallade en kommission för att främja en bred användning av informationstekniken i Sverige i syfte att höja både livskvalitet och vårt lands internationella konkurrenskraft.

Denna åtgärd var inte bara ett slag i luften. Den kom som en följd av att vi hade avreglerat på medieområdet. Vi ville på det sättet markera en fortsättning. Vi ville också, genom att statsministern blev ordförande, visa vilken enorm vikt vi lade vid informationsteknikens fortsatta utveckling.

I augusti samma år kom en rapport från IT-kommissionen, som hette *Vingar åt människans förmåga*, där vi visade på framtidens möjligheter och också på hur man kunde omsätta en rad idéer i aktiviteter och praktisk handling.

Vad hände när den borgerliga regeringen lämnade regeringsmakten? Jo, arbetet avstannade. Socialdemokraternas maktövertagande betydde helt enkelt att IT-utvecklingen började kännetecknas av tveksamhet. Det var kanske en tveksamhet som byggde på misstro och motvilja.

Sveriges tekniska attachéer konstaterade i en rapport på hösten 1995 att vi måste öka tempot om Sverige skall ligga i täten år 2000. Tyvärr kan vi inte se att tempot har ökat sedan dess.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Kommunikationsministern har många gånger fått äta upp det hon sade om vad Internet skulle bli, så det behöver hon inte göra en gång till. Jag tycker att det är viktigt att Socialdemokraterna känner att utvecklingen, som är så snabb, är någonting som de måste begränsa. Det enda sätt man kan tänka sig att göra det på är att kontrollera och lägga på ytterligare begränsningar. Jag menar att de helt enkelt är omöjliga. Detta bottnar i den samhällssyn som ligger bakom det faktum att man upprättade monopol en gång i tiden. Nu vill man göra något liknande med IT och de medier som den moderna informationstekniken skapar.

Vi anser att regeringens IT-kommission har förlorat sin kraft. Ett skäl till det är att den har fått en väldigt undanskymd roll. Det är inte statsministern som leder den. Sverige har också tappat i fart när det gäller utveckling och introduktion av informationstekniken. Det är klart att det är svårt att hämta in när utvecklingen går så snabbt.

Det vi moderater ser som en av de tre viktigaste uppgifterna är att ge skolan tillgång till alla informationsteknikens möjligheter. Den offentliga förvaltningen måste också bli effektivare och öppnare. Vi måste dessutom börja förbereda sekelskiftesövergången på ett ansvarsfullt och kompetent sätt.

Om regeringen inte vill driva IT-kommissionen med den snabbhet som vi önskar kan man tänka sig att något annat organ får mandat och resurser att fortsätta utvecklingen, som vi alla behöver i Sverige. Informationstekniken är ju inte bara själva tekniken. Den ger också upphov till ett betydande nyföretagande, inte minst i de tjänste- och kunskapsorienterade delarna av ekonomin, och självfallet möjligheter att skapa en rad nya arbetstillfällen.

Herr talman! I USA har hundratusentals nya arbetstillfällen tillkommit som en direkt följd av det informationstekniska genombrottet. Andra företag än de som är direkt engagerade i informationsteknikområdet påverkas också. Vi menar att just denna påverkan på alla områden som berörs av IT är minst lika viktig. Här behöver vi också en IT-strategi. Hur skall man arbeta för att företagen skall kunna klara av de fundamentala förändringar som tekniken aktualiserar?

Vi vill gärna se IT-frågorna som ett led i den moderniseringsstrategi som Sverige behöver. I ett fritt och öppet samhälle kommer denna utveckling att fortsätta, vad vi än gör. Det är som jag ser det svårt för Socialdemokraterna att hindra den.

För att Sverige skall kunna bli en spjutspets globalt igen menar vi att det är väldigt viktigt att vi får fortsätta med våra fria medier, att den integration som nu sker av informationstekniken kan fortsätta och att utvecklingen drivs framåt. Vi menar också att det är oerhört viktigt att utbildning och forskning tar till sig den nya informationstekniken och tillämpar den som en del i undervisning och annat arbete. Därför måste alla skolor vid utgången av år 2000 vara anknutna till Internet via fasta höghastighetsförbindelser. Vi vill också att staten skall bli ett föredöme och en positiv kraft för att alla medborgare skall kunna utnyttja informationstekniken, dvs. att vi får en allemansrätt.

Vi menar också att vi med en positiv och dynamisk inställning till IT kan ta till vara den entreprenörsanda och de idéer som människor bär inom sig för att bygga nya företag. Väldigt många av tjänsterna och produkterna kan vi inte ens föreställa oss i dag.

Till sist vill jag ta upp frågan om vår lagstiftning. Vi har en viktig uppgift i att utveckla en ny praxis och nya rättsregler för att kunna hantera den snabba utvecklingen. Den översynen av hela vår offentliga rätt är väldigt angelägen. Det gäller både förvaltningslagens, tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens anpassning till den nya tekniken. Därför är det tillfredsställande att se att det finns ett förslag om att publikationer på cd-rom skall åtnjuta yttrandefrihet.

Det målmedvetna lagstiftningsarbete som jag önskar har ingenting med en statlig reglering av informationsteknikens enskildheter att göra. Tvärtom ser vi att åtskillig nationell lagstiftning blir helt inaktuell i och med informationsteknikens utveckling. Informationshanteringen blir ju gränslös och därmed mindre lätt att nå med nationella regler.

Anf. 239 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Det betänkande vi nu skall diskutera har som nyss sades rubriken *Utvecklingen i informationssamhället*. Det torde vara få områden som i dag har samma utvecklingshastighet och utvecklingskraft som informationstekniken. Forskning, metoder och nya produkter utvecklas i en nästan svindlande hastighet. Detta har inte hänt sedan transistorn gjorde sitt intåg för i år exakt 50 år sedan.

Informationstekniken skapar möjligheter men också risker. Avståndens betydelse minskar. Nationsgränser suddas ut. Ekonomin internationaliseras ytterligare. Rätt använd kan informationstekniken bidra till hela vårt lands utveckling.

IT öppnar för nya och mer flexibla sätt att arbeta. Utbildningsväsendet, från förskola till universitet och högskola, får nya möjligheter. Den enskilde medborgaren kan med teknikens hjälp lättare tillgodogöra sig samhällsinformation och samhällsservice. Medborgaren stärks, och demokratin utvecklas.

Informationstekniken skapar möjligheter för decentralisering, tillväxt och demokratisk utveckling. Samtidigt finns risken att den bidrar till att nya klyftor skapas i samhället. Utbildning, tillgänglighet, prissättning och säkerhetsfrågor är några av de områden som jag menar fordrar särskild politisk bevakning och politiskt engagemang under informationsteknikens snabba utveckling.

Väl fungerande och effektiva tele- och datakommunikationer är en avgörande förutsättning för att regional balans skall kunna uppnås. Det betyder att likvärdig service och valfrihet måste finnas i hela landet. Begreppet bastelefonibör därför breddas och möjliggöra kommunikation med ISDN-kapacitet eller motsvarande – vad de nu kan komma att heta. Även kommande tjänster som ADSL bör bli tillgängliga i hela landet. Informationsteknikens utbyggnad måste, landet runt, bli ett av huvudmålen på kommunikationsområdet.

En snabb utbyggnad av den elektroniska infrastrukturen måste prioriteras, inte minst mot bakgrund av nuvarande stora folkomflyttningar inom vårt land. Ett brett utbud av tjänster till låga priser ger nya och spännande förutsättningar för en offensiv utveckling. Tjänsternas tillgänglighet bör självfallet vara lika för alla och på samma villkor, dvs. anslutningsavgiften måste exempelvis vara densamma över hela landet. Geografiskt differentierade priser gynnar storstadsområdena och missgynnar landsbygden

***Fel! Okänt
växelargument.***

och medverkar därmed till ytterligare avfolkning och regional obalans. Centerpartiet accepterar inte detta.

Tillgången till god och likvärdig informationsteknik kommer att ha stor betydelse för möjligheterna att skapa något så när likvärdiga villkor i landets olika delar. Att man under kvällstid får tillgång till skolornas datautrustning eller att man på landsbygden utvidgar och stimulerar verksamheten med distansarbetscentraler är exempel på hur informationstekniken kan göras mer tillgänglig.

Alla medborgare, oavsett var de bor i landet, bör ges tillgång till rätts- och samhällsinformation på ett enhetligt och lättillgängligt sätt – en digital allemansrätt, som någon nyss kallade det. Riksdag och regering är en naturlig utgångspunkt när det gäller att göra rätts- och samhällsinformation allmänt tillgänglig även i elektronisk form. Därför menar vi att också riksdag och regering har ett gemensamt ansvar för att utreda hur ett svenskt elektroniskt rätts- och samhällsinformationssystem kan utformas.

Åtgärder bör vidtas för att främja en ökad spridning av Internet i bostäder, med näranknutna persondatorer och terminaler som tillhandahålls på offentliga platser, som bibliotek och skolor. Också möjligheterna till samhällsdialog vid medborgarkontor kan vara av betydelse.

Ingen bör på sikt ställas utanför möjligheten att vara delaktig i det moderna informationssamhället och i den moderna informationstekniken. Det innebär bl.a. att det är viktigt att forskning och utveckling på IT-området intensifieras, med de funktionshindrade i allmänhet och de synskadade i synnerhet som en mycket prioriterad grupp.

I samma takt som nätverken byggs ut och en oerhörd mängd, ofta känslig, information skickas runt på våra datanät, ökar givetvis integritets- och skyddsfrågornas aktualitet i det moderna IT-samhället. Vem garanterar exempelvis att personlig, medicinsk eller ekonomisk information eller företags- eller försvarsinformation inte hamnar i fel händer, med risk för utnyttjande och felaktig användning?

Är det inte så att vi fram tills nu i så hög grad har fascinerats av möjligheterna att skydds- och integritetsfrågorna hamnat något i skymundan? I dag är kryptering det säkraste sättet att skydda information som kommuniceras över de publika näten. Balansgången mellan att ge myndigheterna möjlighet att utföra sina åtaganden och att samtidigt tillvara den enskildes integritet måste ses över, och vi måste hitta en lösning som säkerställer såväl integriteten som säkerheten.

En rejäl satsning måste göras på att utveckla starka säkerhetslösningar och skyddsmöjligheter i IT-samhället. Regler och tillstånd måste ses över utifrån krav på såväl öppenhet som säkerhet och integritet för enskilda, företag och organisationer. Eftersom detta inte enbart är ett svenskt problem bör denna fråga tas upp och diskuteras inom EU.

Vi tycker också att det är naturligt, inte minst mot bakgrund av pågående kraftsamlingar i USA och Japan på IT-området, att länderna inom EU med gemensamma ansträngningar och samordning av insatser diskuterar en gemensam strategi för att ytterligare utveckla den elektroniska infrastrukturen. Ett gemensamt institut inom EU för IT-frågor borde med fördel, bl.a. på grund av svensk kompetens inom forskning och utveckling, kunna lokaliseras till Sverige.

Sist men inte minst, herr talman, välkomnar Centerpartiet att regeringen nu vill kriminalisera allt innehav av barnpornografi. Jag är fullt

medveten om att svenska bestämmelser är av begränsad räckvidd, eftersom spridningen av barn-, vålds- och annan pornografi och rasistiska budskap via databaser och Internet gör problemen globala. Men desto större anledning har vi att aktivt och internationellt, i första hand inom EU, arbeta för även internationella överenskommelser för att stoppa denna vidriga spridning av våld och förnedring. Den har fått pågå alldeles för länge.

Jag ställer mig givetvis, herr talman, bakom Centerns samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservationerna 9, 13, 14 och 17.

Anf. 240 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Mycket ter sig positivt och bra i denna första redovisning som regeringen lämnat av utvecklingen på IT-området sedan vi här beslutade om en nationell IT-strategi. Låt mig dock lyfta fram ett par områden där vi från Folkpartiet ser behov av mer initiativkraft och större engagemang. Det rör sig kring den enskilda människans möjligheter att tillgodogöra sig informationstekniken och använda den för att förverkliga sina livschanser. Vi menar att man bör sikta på en dator för varje elev i skolan.

Det gäller först samhällsinformationen och den demokratiska dialogen. Ett av demokratins fundament är att medborgaren känner till sina rättigheter och skyldigheter. Alltför få har dessa kunskaper eller känner till hur man kan få del av dem. För att medborgaren skall kunna utöva sina demokratiska rättigheter och hävda sin integritet är det fundamentalt att hon är väl förtrogen med samhällets funktioner i stort. För att kunna uppträda som rättsmedveten samhällsmedborgare är det nödvändigt att känna till principerna för hur det svenska rättsväsendet och lagarna fungerar. I dag är det alltför få medborgare som har denna kunskap. Detta beror delvis på utbildningen, men det beror också på bristande tillgång till aktuell och lätt tillgänglig information. Intresset hos allmänheten är förmodligen stort, men det är inte lätt att nå begriplig information.

Det viktigaste är att tillhandahålla en grundläggande och bred samhällsinformation. Med kvalificerad tillgång på bredden kan medborgaren själv gå vidare på djupet. Utan tillfredsställande kunskap på bredden är detta knappast möjligt. Det bör vara ett samhällsansvar att organisera tillgängligheten för sådan information som är väsentlig för den enskilde medborgarens integritet och möjlighet till aktiv dialog. I detta ansvar bör ingå att definiera ett grundläggande informationsinnehåll, att standardisera formerna och att främja tillgängligheten i praktiken.

Det andra som rör den enskilda människans möjligheter att tillgodogöra sig informationstekniken gäller de funktionshindrade och äldre. För dessa grupper krävs speciella insatser, och jag förutsätter att utskottets positiva formuleringar inte bara stannar vid ord i ett betänkande utan leder till konkreta åtgärder och utvecklingsprojekt.

Herr talman! Folkpartiet vill också lyfta fram några frågor kring Telia och Telias medieverksamhet. I en motion från förra året befarade vi att Telias expansion på medieområdet innebar att ett nytt och dominerande statligt mediebolag håller på att växa fram. Att detta kan skapa problem för konkurrens, yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald bekräftas nu bl.a. av att en särskild utredare tillkallats för att se över behovet av sam-

*Fel! Okänt
växelargument.*

ordnad lagstiftning för radio, TV och televerksamhet. Vårt yrkande på en avveckling alternativt försäljning av Telias medieverksamhet kvarstår och har senare i annat sammanhang kompletterats med förslag om børsintroduktion av Telia.

Herr talman! Vi står självfallet bakom de reservationer som vi skrivit under, men för att spara kammarens tid yrkar jag inte bifall till dem.

Anf. 241 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag får tacka för att jag får vara med i trafikutskottets debatt.

Jag blev glatt överraskad när jag fick ta del av Karl-Erik Perssons betänkande alldeles före debatten. I reservationerna kunde jag läsa min egen text till en motion som jag hade skrivit inför debatten. Den var undertecknad av fyra moderater, Sivert Carlsson och Kenth Skårvik. Detta tycker jag att man kan lära sig en del av. Först och främst kan man se att datorn är ett lätt och bra medium. Det är lätt att klippa och klistra och flytta på grejer i datahanteringen. Men det är också viktigt att se att det ytterst är den mänskliga faktorn som styr vad som kommer ut av det hela. En annan erfarenhet kan vara att detta med datapolitik kanske är litet nytt och svårt för oss, och det kanske är litet svårt att skilja på moderatpolitik och vänsterpolitik. Det kan vara en erfarenhet.

Nu skall jag inte uppehålla mig så mycket vid det. Jag skall yrka bifall till den reservation som förut hette 20 och nu heter 21. Jag inbjuder övriga här i plenisalen att ställa upp på den reservationen, såsom ni gjorde i utskottet.

Jag tänker sedan gå direkt in på väsentligheterna – dels anförandena, dels själva betänkandet. Det saknas ju en hel del. Betänkandet är inte heltäckande i förhållande till skrivelsen. En del av hemställanspunkterna är förda till bostadsutskottet och en del till utbildningsutskottet. Men det innehåller ändå viktiga delar. Jag tänker ta upp ett par av dem.

Det ena är sekelskiftesproblematiken, som Birgitta Wistrand också tog upp. Den tycker jag har blivit litet för undanskuffad här. Den har inte blivit seriöst behandlad. Jag tror att det är en väldigt viktig fråga. Det är en viktig fråga för riksdagen att ta tag i. Och det är inte bara frågan om årtalen som är ett problem, utan ett viktigt problem för riksdagen är också personnumren. Jag vill ta upp det, för jag tycker inte att det har kommit fram i debatten tidigare.

Sanningen är att vi måste skaffa nya personnummer om datasystemen skall fungera in på 2000-talet. Vi kan inte hålla kvar vid de gamla. Då har vi i vår motion tagit upp tanken att man lika gärna kan se personnumren i ett större perspektiv, kanske ett Europaperspektiv, när man ändå måste göra om dem. Detta tycker jag är litet torftigt behandlat. Jag är litet orolig för att man kanske har missat här från regeringens sida. Vi har ju bara två år kvar.

Vi hade även en annan viktig fråga som jag tycker också att man tar litet lättvindigt på, och det är domännamnen. Det har ju uppstått en väldig kritik mot att en stiftelse nu har fått ta hand om det här. Man säger från utskottets sida att man litar på att regeringen kommer att övervaka att det går schyst till. Men vi ser redan nu att det är trångt när det gäller att få namn på Internetmarknaden. Det var någon motion som innehöll förslag om att alla svenskar skulle få en Internetadress. Då är det ju ännu mer

angeläget att staten tar ett grepp om den här frågan. Det här är ju själva inkörsporten till människors delaktighet i informationssamhället och IT-samhället. Det tycker jag är en viktig sak.

Sedan tycker jag också att en fråga är viktig som vi tryckt på både i år och förra gången vi diskuterade data: Vad skall vi använda den till? Vad är målet? Vilka är visionerna med data? Här lyfte vi fram att ha sextimarsdagen som målsättning. Här har vi ett utmärkt tillfälle att förbättra livskvaliteten för det stora flertalet människor om vi använder den på rätt sätt, på ett effektivt sätt. Den hemställanspunkten är nu antagligen skickad till Arbetsmarknadsdepartementet. Eftersom man där tidigare har behandlat den här frågan vet vi vad som händer: Man behandlar den ur snäv sektorssynpunkt. Det tycker jag är väldigt olyckligt, för det här handlar litet grand om själva livskvaliteten och vad vi vill ha ut av den här tekniken.

Det är några frågor som jag tycker att vi hade kunnat lyfta fram litet bättre. Sedan vill jag bara litet kort kommentera ett par av anförandena.

Jag kan instämma i mycket av det Sivert Carlsson sade. Det var väl den allmänna uppfattningen som han gav uttryck för. Det är ungefär så vi ser på datautvecklingen och våra förhoppningar.

Birgitta Wistrand tog upp det här med avreglering: Släpp marknaden fri så löser sig allting. Men i nästa stycke tyckte hon att staten måste ta ansvar för att förbereda sekelskiftesövergången – ja visst, naturligtvis. Sedan måste staten ta ansvar för utbildningen och se till att alla elever på alla skolor har fast uppkoppling till Internet – ja visst. Staten måste se över lagstiftningen så att allting går rätt till – ja visst. Det är viktigt att här klara ut balansgången mellan vad marknaden skall sköta och vad staten skall sköta. Jag tror att den moderata logiken inte är hundra procentig i det fallet.

Anf. 242 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Vi fick här en inbjudan att gå med på herr Sandströms reservation. Då kan jag göra detsamma när det gäller vår reservation nr 9, som jag också vill yrka bifall till. Den rör just samhällsinformation. Vi talar här om vår digitala allemansrätt och om att man borde undersöka möjligheten att erbjuda e-postadresser och Internetanknytning till alla medborgare. Det vill vi gärna knyta samman med att riksdag och regering måste ta ett gemensamt ansvar för hur det svenska elektroniska rätts- och samhällsinformationssystemet – svårt ord – skall utformas.

Jag tror självklart på att marknaden skall leva sitt liv, men när det gäller själva regleringen av hur det här skall komma medborgarna till del på ett bra sätt, dvs. att bereda marken, har vi ett ansvar. Att däremot sedan lägga monopol tror inte vi på, som herr Sandström mycket väl vet.

Dessutom menar vi att kommunerna måste komma in i det här. Även deras regelverk måste komma in i olika nya typer av system. Så det här med att alla medborgare, var de än bor i landet, måste få rätt till både samhällsinformation och rättsinformation på ett enhetligt och lättillgängligt sätt ställer jag helt upp på. Det är det vi vill kalla digital allemansrätt.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 243 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag tackar för inbjudan till den reservationen. Då kan jag kvittera med att bjuda in till en reservation som jag också yrkar bifall till, nämligen den om domännamn. Där säger vi så här: "Det bör vara demokratiska och inte ekonomiska faktorer som avgör hur tilldelningen av elektroniska namn sker. Enligt utskottets mening bör det därför ankomma på regeringen att snarast redovisa för riksdagen hur verksamheten bör regleras."

Jag tror inte att vi kan lämna ut det här med domännamnen till en privat stiftelse med vinstsyfte. Det kan skapa komplikationer. Det har redan i datakretsar vållat väldigt stor uppståndelse att man har släppt ifrån sig den möjligheten.

Anf. 244 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Det här kommer att bli en ärlig debatt. Varje gång vi skall debattera det här är det ungefär samma frågor som dyker upp. En av de mest intressanta är hur mycket vi som politiker egentligen skall gå in och peta i den här utvecklingen, som egentligen i viss mån har fötts av sig själv. På ett sätt skall det självklart finnas en kreativitet i den egna utvecklingen som inte är beroende av statlig styrning. Men för mig finns det en absolut koppling mellan politik och framtid.

Det är självklart att vi som politiker skall försöka påverka samhällsutvecklingen. Det är själva poängen med vår verksamhet. På det sättet finns det också ett berättigande för att politiker lägger sig i IT-utvecklingen.

När det gäller dagens betänkande skiljer sig Miljöpartiet de gröna och min syn på IT-politiken inte särskilt mycket från majoritetens. Men det finns vissa meningsskiljaktigheter. Jag skall mycket kort ta upp några av dem.

Inte minst på grund av regeringens egen skrivelse till riksdagen noterar vi att synen på IT som ett verktyg för bättre miljö är ganska så teknokratisk. Man talar om mätningar, om tekniskt avancerade databaserade miljökontrollprogram osv. Men man talar inte om informationsteknik i miljöns tjänst som ett verktyg för att påverka livsstil och verka för miljön på flera olika områden, alltså inte bara det naturvetenskapliga. Det här är något som vi anser bör genomföras med kraft. Det är absolut en viktig uppgift för staten att driva på den utvecklingen.

Den här inställningen från vår sida kommer till uttryck i reservation nr 3, som Miljöpartiet och Vänsterpartiet står bakom.

Över lag vill vi i Miljöpartiet de gröna understryka betydelsen av att informationsteknik sprids till samhällets alla områden och att inte en övervägande del av investeringarna förskjuts till teknik- och naturvetenskap. Vi anser att den här tekniken också skall kunna användas inom samhällskunskap och inte minst inom humaniora. Det bör alltså vara en prioriterad uppgift inom skolvärlden att skapa ett nytt förhållningssätt till en maskin, dvs. inte enbart förbehållen tekniker.

Trots att ett antal exempel aldrig kan bli en hel sanning, och jag vet att det finns olika uppfattningar om det här, har en rad olika mycket anmärkningsvärda exempel tydligt visat att det finns förlegade uppfattningar inom systemet. Man har fortfarande kvar den här föreställningen. Det finns alltså en snedvridning inom skol- och universitetsvärlden mot teknik- och naturvetenskap när det gäller investeringar. Eftersom vi vet att

killar i större utsträckning än tjejer går till de här utbildningarna blir det också en jämställdhetsfälla. Det är alltså viktigt i ett jämställdhetsperspektiv, och även i andra perspektiv, t.ex. socioekonomiska, att man förändrar människors syn på maskiner, inte minst inom lärarkåren och bland skolpersonalen.

Jag behöver inte gå in på konkreta exempel. Men det finns flera sådana om ni vill att jag skall ta upp dem i ett replikskifte.

Det här ser jag inte bara som ett led i den utveckling som hör det gamla systemet till, utan även som en konsekvens av den syn man har just nu i samhället på naturvetenskap kontra humaniora. Det här är också en utveckling vi ser mycket tydligt inom EU. Man satsar mer på teknik och naturvetenskap än på humaniora. Jag hoppas att regeringen mycket noga bevakar detta och återkommer i frågan tydligare än man gjorde i den förra skrivelsen.

Över lag tycker vi att utvecklingen på informationsteknikområdet bör övervakas, inte nödvändigtvis i syfte att utverka repression t.ex. mot kriminell verksamhet via Internet, utan för att se till att skydda den enskilde medborgaren i en alltmer elektronisk värld. Man kan säga att den säpo-debatt som varit mycket intensiv kulminerade i förra veckan. Den handlade om åsiktsregistrering i Sverige. Eftersom informationstekniken ger oerhört förändrade förutsättningar för polisen, inte minst med tanke på kostnadseffektivitet när det gäller att bevaka medborgarna via t.ex. digital spaning, är det väldigt viktigt att vi folkvalda hänger med och har någon insyn.

Herr talman! Det är viktigt att poängtera att IT kan vara ett verktyg för demokratisering av samhället. Men då gäller det också att hålla den demokratiska motorn i samhället levande. Det är också väldigt anmärkningsvärt att de spelregler som gäller för demokrati och individens integritet i övrigt i samhället inte gäller i fråga om IT-utvecklingen. Det gäller t.ex. på vilket sätt man förhåller sig till datakonton, adresser, elektronisk post och nu senast även disketter. Där har egendomsrätten företräde framför integriteten. Det betyder t.ex. att lärare och personal i vissa skolor aktivt går in och kontrollerar elevernas konton, deras disketter och sådant som vi tycker bör vara högst privat för eleven. Det är också så på arbetsplatser att arbetsgivaren som äger utrustningen kan gå in och kontrollera den trafik som de anställda har haft sinsemellan. Det här är någonting som jag tycker att vi bör bevaka och vara uppmärksamma på.

Det är uppenbart att ett verktyg som informationstekniken, särskilt när det är så pass samhällsförändrande som informationstekniken ändå är, också kan utnyttjas i väldigt avskyvärda syften. Då tänker jag inte bara på barnporr och rasism utan även på vanlig porr, som för mig är ett mycket vidrigt inslag. För mig är det precis lika illa att förnedra en kvinna eller en man efter den dag hon eller han har fyllt 15, 16 eller 18 år – beroende på vilken dag vi vill sätta som gräns för när tillståndet barn upphör – som innan. Det är mycket bra att utskottsmajoriteten väldigt tydligt har skrivit att man vill ha kraftfulla åtgärder mot det här och att man vill att det tas starkt avstånd från allt detta. Det bådär gott inför framtiden. Jag tycker att vi skall ha en enad front i Sverige mot barnporr och rasism på Internet.

När det gäller Teliass medieverksamhet vill jag säga till Folkpartiet att vi har ett särskilt yttrande med anledning av er motion. Självklart är det väldigt olyckligt att ett statligt monopol utvecklar en egen liten medie-

**Fel! Okänt
växelargument.**

nisch, inte så liten heller. Men vad är alternativet i dagsläget? Om vi tittar närmare på mediebranschen i övrigt finns det ingenting som värnar om mångfalden om vi säljer ut Telias medieverksamhet. Det finns ingenting som garanterar att vi skulle få en större mångfald efter det. Om vi skulle avveckla verksamheten, vad skulle det innebära? Ja, det innebär i och för sig försämrade service till medborgarna. Det innebär också en förlust av det man hittills investerat i nya anslutningar. Vi vill nog ha ytterligare beredning innan vi är beredda att ta ställning till den frågan. Men principiellt håller vi med Folkpartiet.

När det gäller Centerpartiet har jag blivit väldigt förvirrad av era utläggningar angående landsbygden. Det är väl känt att Miljöpartiet också har ett väldigt starkt intresse av att hålla en levande glesbygd i Sverige. Men vi ser inte avreglering och konkurrens som ett hot mot glesbygden, snarare tvärtom. Här tycker jag att Centerpartiet är otydligt. Man vill ha större reglering men i vissa andra sammanhang förespråkar man fri konkurrens. Hur är det egentligen med era avvägningar?

När det gäller kryptering vill jag säga till ministern att jag hoppas att regeringen reagerar kraftfullt och självständigt för den svenska linjen i olika internationella organ.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 7.

Anf. 245 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Vi är ledande på tillgång till och användning av informations- och kommunikationstekniken. Vi ligger i täten. Vi har väl utbyggda nät för tele- och datakommunikationer och vi har en mobiltelefonanvändning som är bland de högsta i världen. Användningen av Internet ökar mycket snabbt, för att inte säga lavinartat i Sverige. Utvecklingen förändrar och omvandlar det svenska samhället. Den leder oss in i informations-samhället.

Den nya tekniken skapar många nya möjligheter. Om informationstekniken används på rätt sätt kan demokratin fördjupas, tillväxten och sysselsättningen kan öka och klyftorna i dagens samhälle överbryggas mellan regioner, mellan åldrar, mellan kön och mellan olika grupper i samhället.

Därför är IT en samhällsomdanande kraft inför framtiden. Det är inte bara ytterligare ett verktyg som underlättar. Samhället kommer i grunden att förändras.

Informationstekniken kommer att förändra vårt resande. Den förändrar våra arbeten, vårt sätt att arbeta, var vi arbetar och hur vi förlägger vår arbetstid. Den förändrar miljön. Den förändrar vårt sätt att kommunicera och lära känna andra människor runt hela världen. Den förändrar vårt sätt att hitta och hämta kunskap, och den förändrar undervisningsformerna. Den förändrar demokratin, delaktigheten i att påverka.

Just för att utvecklingen i informationssamhället är så omdanande måste vi se till att möjligheten gäller alla, inte bara några få.

Att släppa allt löst, *laissez-faire*, låtgåpolitik, att låta ”marknadskrafterna” ta hand om utvecklingen, är ingen bra metod. Då står vi inför stora risker med ökande klyftor mellan åldrar, mellan kön, mellan rik och fattig och mellan olika delar av landet.

Att göra det motsatta, dvs. förstatliga allt, försöka ha full statlig kontroll och sköta allt via statsfinanserna är inte heller vare sig möjligt eller

önskvärt. Det handlar i stället om vår hederliga svenska modell med blandning av marknadskrafter och ett politiskt ansvar.

Ett politiskt ansvar innebär bl.a. en stark och tydlig lagstiftning. Vi har ökat tempot med att skapa en lagstiftning som är anpassad till de nya formerna och mönstren utan att rucka på samhällets grundvärderingar. Till skillnad mot den förra regeringen gör vi en kraftsamling för att reformera lagstiftningen inom integritetsskyddet, upphovsrätten, regelverk för elektronisk dokumenthantering, reglering av distansarbete – och vi vässar telelagen.

Därför vill vi jobba internationellt med att få fram regelverk för digitala signaturer. Därför finns det en arbetsgrupp tillsatt för att få fram en policy för hantering och användning av kryptosystem, som för övrigt inom kort skall presentera ett underlag för det fortsatta arbetet.

Därför tar vi med kraft avstånd från spridning av rasistiska budskap och barnpornografi. Det är *mycket* angeläget att dessa brottsliga handlingar motverkas både i Sverige, i EU och globalt. Här kan ett medel vara den hemsida på Internet som statsminister Göran Persson i dag har informerat kammaren om. Det är en hemsida för demokrati och mångfald, en hemsida som arbetar mot de antisemitiska krafterna som funnits på nätet.

Ett politiskt ansvar innebär också att vi tar övergången till år 2000 på största allvar och att vi i god tid före sekelskiftet försäkrar oss om att ”2000-säkringen” – som IT-kommissionen har kallat det – skall få fullt genomslag.

Genom en bred tillgång till information och kunskap kan vi öka delaktigheten i samhället och fördjupa demokratin. Skolan har ett mycket stort ansvar i att överbrygga klyftorna i informationssamhället. Skolan har kommit ganska långt, men den har kommit olika långt i olika delar av landet. Men vi ligger i den absoluta världstoppen både kvantitativt och kvalitativt vad gäller IT-utrustning i skolan. Utbildningsväsendet jobbar nu vidare med undervisningsformer, fortbildning för lärare, med vuxenutbildning, folkbildning och med ett europeiskt skoldatanät – som faktiskt kommit till stånd på svenskt initiativ.

Eventuell snedvridning av datautbildning skall självfallet följas noga av utbildningsväsendet för att kunna göra förändringar. Vi måste följa den utvecklingen noga.

Ett annat sätt att se till att informationstekniken kommer alla till del är att underlätta tillgången till datorer. LO är ett mycket bra exempel på hur man som förening kan stötta sina medlemmar och erbjuda datorpaket.

En rätt använd informationsteknik skapar möjligheter till ökad tillväxt och ökad sysselsättning. Informationstekniken är den mest expansiva branschen just nu och kräver tusentals nya jobb. Det finns redan brist på spetskompetens inom vissa områden i IT-branschen. Där kommer utbildningssatsningen med 10 000 utbildningsplatser inom IT-området väl till pass. Den görs i samverkan mellan arbetsmarknadsutbildningen och IT-branschen, och frågan skall senare behandlas i arbetsmarknadsutskottet.

Vi kan också aktivt bidra till att förverkliga regionalpolitikens övergripande mål om uthållig tillväxt, rättvisa och valfrihet så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela Sverige. Den nya tekniken öppnar möjligheter för den anställda att distansarbete och för företag att förlägga sin verksamhet var som helst i landet. Små och medelstora företag i utsatta och geografiskt spridda orter får genom tekniken tillgång till

**Fel! Okänt
växelargument.**

marknader som de tidigare inte haft möjligheter att nå. Dessutom kan användningen av informationstekniken förbättra den lokala servicen inom t.ex. handel, sjukvård samt lantbruks- och skogsrådgivning.

När det gäller nätutbyggnaden och den regionala balansen måste vi använda vårt politiska ansvar och följa utvecklingen noga. Jag är övertygad om att hela Sverige skall ha tillgång till den nya tekniken. Vi har debatterat frågan ett antal gånger. Vid varje tillfälle kan vi konstatera att vi har kommit närmare målet. Nu kan 95 % av alla företag och 90 % av alla privatpersoner ha ISDN. Inom ett år beräknas samtliga kunder kunna erbjudas ISDN. Det är ju jättebra. Men varför hänga upp sig på en viss teknik? Både skärmade koppartrådar, ADSL, bredband och annan ny teknik kommer att öka kapaciteten med interaktiva tjänster, utvecklat hemarbete och höghastighetsanslutningar till Internet. Detta kan faktiskt vara landsomfattande inom en snar framtid.

Herr talman! Man kan tro av de många reservationerna att vi inte är överens om IT-strategin. Men jag kan glädjande nog konstatera att vi har en bred enighet för våra IT-mål, vår IT-strategi och för betänkandet.

I någon reservation vill man avreglera allt och låta marknadskrafterna styra. De andra reservationerna är visserligen viktiga, men är till för att belysa och lyfta fram ett visst område. Det är viktiga områden som vi från utskottsmajoriteten kan hålla med om, men vi vill avvakta med genomförandet eftersom det pågår arbeten inom de flesta områden. Det är ju därför som vi i riksdagen har begärt en årlig avrapportering av IT-strategins genomförande. I betänkandet beskriver vi hur denna rapportering bör utvecklas.

Som jag uppfattar det råder det en bred enighet om våra långsiktiga mål. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 246 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det har slagit mig när jag har lyssnat på inläggen – så mycket debatt har det inte varit hittills – att när man använder blomsterspråk är det lätt att anse att det råder en viss oenighet. Men när man som Monica Green kommer in på det mer konkreta, tycker också jag att det verkar som om enigheten är rätt så stor.

Vad som är tydligt på området är att framtiden är rätt osäker. Framtiden innehåller både risker och möjligheter. En del av detta kan man som individ påverka. Men ofta måste politiken vara med som ett stöd. Där delar jag verkligen Elisa Abascal Reyes uppfattning om att man skall vara uppmärksam på de tecken som kommer så att vi, med hjälp av politiken, får möjligheter att styra i den riktning som vi tycker är riktig och rättvis.

Tekniken förändrar samhällets förutsättningar radikalt. Den påverkar all mänsklig verksamhet – inte minst det politiska och kulturella livet. Den proposition som regeringen överlämnade i mars, *Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik*, handlade om ett antal områden som riksdagen tog ställning till. Det var rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning. Dessutom betonade riksdagen att även sårbarhets- och säkerhetsaspekterna var viktiga områden.

En del av vad som har hänt och hur arbetet har gått vidare har redovisats i skrivelsen.

Sedan ett och ett halvt år har användningen av Internet gått framåt med rasande fart. Det ger naturligtvis oerhört många möjligheter. På Internet finns ingen regering. Där finns ingen centraldator eller huvudledning som styr och ställer. Hur Internet utvecklas kommer naturligtvis också att innebära stora förändringar för människor och företag.

För ett och ett halvt år sedan sade jag att det planlösa surfandet och lekandet mycket snart kommer att gå över till en mer strategisk användning av det nya kommunikationsmedlet Internet. Nu vet alla med insikt att jag faktiskt hade rätt i den prognosen. Så var det med den flugan, kära vänner!

En viktig fråga för framtiden är hur vi sköter våra affärer med ny teknik. En viktig faktor för utvecklingen av den elektroniska handel, som jag är övertygad om är en oerhört viktig tillväxtsektor i den svenska ekonomin, är hur säkerheten fungerar i kommunikationen. Säkerheten kring betalningar och behörighet måste förbättras om vi skall få en elektronisk handel som kan verka på bred front.

Självklart är den elektroniska handeln en global företeelse. Därför måste regelverket också vara i samklang med internationella standarder och rekommendationer. Vi behöver nå fram till en gemensam hållning. Därför planerar regeringen att under våren presentera en skrivelse för riksdagen om elektronisk handel. Vi måste ha ett förhållningssätt till betalningssystemen, till de konsumenträttsliga aspekterna och de upphovsrättsliga frågorna, integritetsskyddet, infrastrukturen, m.m.

Grunden för en socialdemokratisk IT-politik är tillgänglighet, att överbrygga de nuvarande klasskillnaderna och se till att det inte uppstår nya. Det händer väldigt mycket i samhället som går i den riktningen. Jag skall bara ta några få exempel på den korta tid jag har till mitt förfogande. Seniornet grundades på initiativ av IT-kommissionen i november förra året. Det är en förening som skall främja äldre personers användning av informationsteknik och verka för att man skall ta fram nya senioranpassade produkter och tjänster.

Det finns ett enormt intresse för Seniornet. Det finns ett antal lokala klubbar. Mängder med människor kontaktar kansliet för att få fram flera lokala organisationer. Man vill jobba med studiecirklar, ordna kurser och bilda nya lokala Seniornetklubbar. Vi som trodde att det här med Internet bara var någonting för ungdomar! Så var det alltså inte.

Runt omkring i landet i olika kommuner pågår det en mycket aktiv verksamhet. Det är inte bara de stora kommunerna som har den här verksamheten. Jag kan bara nämna Blekinge där man under ett antal år har haft ett mycket konsekvent utvecklingsarbete med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Det skapar sysselsättning och ökad dynamik i hela den regionen. Nu jobbar man också med IT-värdshus för att föra ut tekniken ytterligare till dem som inte tidigare har provat t.ex. Internet. Det första IT-värdshuset invigdes i våras i Svängsta.

En annan kommun där man är aktiv är Hultsfreds kommun. Det är en kommun med 15 000 invånare. Där har man använt nätet för att utveckla och fördjupa demokratin. När kommunens Internetserver står oanvänd på kvällar och helger låter man kommuninvånarna gratis få tillgång till nätet i syfte att öka kompetensen och intresset hos kommunmedborgarna. Man har satt sig före att kommunens hemsida alltid skall vara aktuell och informationsrik. Därför har man ett decentraliserat synsätt som gör att det

*Fel! Okänt
växelargument.*

blir väldigt många som tar ansvar för att informationen på nätet skall vara aktuell. Man har flera tusen sidor, alltifrån rockparty till kommunal ekonomi. Det är bara två exempel på lokala kommunala satsningar.

Jag har ibland hört att man tycker att vi skall ta ansvar för att skolorna får bredband senast år 2000. Det är en väldigt låg målsättning. En av de stora påhejarna av detta brukar vara Moderaterna. Om vi ser framåt är jag övertygad om att utvecklingen av tekniken kommer att gå mycket fortare än så. Det är inte många som menar att det skulle vara en utopi att Sveriges skolor kommer att ha bredband år 2000, tvärtom. Det sker säkert mycket tidigare.

Jag skulle i detta sammanhang vilja säga några ord om skolorna och pedagogiken. Folkpartiet hade en motion om att varje elev skulle ha en dator. Det är väl gott och väl. Men det är inte det som är det stora problemet. Det stora problemet är pedagogiken. Vi måste ha en helt ny pedagogik i skolan där vi ser att eleverna inte är elever en gång i livet. Vi måste hela tiden tanka nya kunskaper, oavsett om vi är 5, 10, 20 eller 50 år.

Det är en uppgift för skolorna att lära eleverna att värdera information och att lära dem att navigera i det nya informationsflödet. Det är det behovet som både är det svåra att tillfredsställa och där det är väldigt viktigt att skolan hittar den nya rollen. IT-kommissionen och Utbildningsdepartementet kommer därför att i nästa månad, i december, genomföra en hearing kring den pedagogiska utvecklingen med IT som ett stöd. Det är för att vi skall göra en avstämning av hur långt man har kommit i olika skolor i Sverige och hur vi skall gå vidare.

Herr talman! Jag skall avsluta med att tala om IT-kommissionen. Den har blivit ett nav i det svenska IT-arbetet, inte minst i omställningsarbetet inför 2000-talet. Det finns två grupper som jobbar regelbundet med detta. Vi kallar dem för 2000-generaler. Det finns också med ledare från det privata näringslivet och den offentliga sektorn. Det är bråttom. Det är inte mer än 460 arbetsdagar innan vi är framme vid år 2000. Därför måste vi accelerera det arbetet. Ett sätt som vi gör det på är att vi på måndag kommer att diskutera 2000-problematiken på Europainivå vid EU:s teleministermöte.

Anf. 247 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det som jag hoppas lugnande beskedet att ni kommer att fatta kloka beslut om vad ni skall göra år 2000 nu på måndag. Jag skall inte återkomma till den frågan.

En annan fråga som däremot inte berördes i kommunikationsministerns anförande var frågan om hur de statliga myndigheterna, verken och företagen skall ställa sig till IT-satsningen. Vi tycker att det är ganska viktigt att också de blir synliga och att även de får ge sin del till medborgarna. De har också ett viktigt informationsuppdrag.

Jag skulle gärna vilja höra vad kommunikationsministern anser om den offentlighetsprincipen när det gäller den statliga sidan. Det gäller inte bara kommunerna.

Jag vill också återkomma till frågan om skolan, men jag kan göra det i min nästa replik.

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 248 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag skulle väldigt gärna svara på en konkret fråga från Birgitta Wistrand. Men jag förstod inte riktigt om frågan gällde åtgärder i samband med 2000-problemet, statliga myndigheter i form av upphandlare, eller de organ som skall klara av lagstiftningen.

IT-kommissionen har den samlande och rådgivande funktionen för regeringen. Toppledarforum är det organ som specifikt ägnar sig åt den offentliga sektorn. Bl.a. har man ett stort arbete på gång vad gäller offentlig upphandling och handel på nätet, dvs. elektronisk handel.

När det sedan gäller offentlighetsprincipen och regelsystemet, som jag tror att Birgitta Wistrand kanske också menade, pågår det precis som sades i propositionen förra året och som riksdagen också godkände ett arbete i Justitiedepartementet med översyn av lagstiftningen för att modernisera den.

Det är ett stort arbete. Riksdagen gav tre år för att åstadkomma en modern lagstiftning på det här området. Jag skulle gärna se att det gick fortare, men jag inser att man nog behöver ge lagstiftarna den här tiden.

Anf. 249 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Tack för den informationen. Vi får se vad som händer.

Vi moderater brukar ju alltid vara så långt framme. Vi har sagt senast vid utgången av år 2000. Vi ser naturligtvis att det är bra om det blir tidigare. Vi menar också att medel till detta kan frigöras genom en privatisering av Telia.

Kommunikationsministern säger att det är problem när det gäller IT och pedagogiken i skolorna, men jag skulle vilja säga att det väl faktiskt är tvärtom. Det är ju en fantastisk pedagogisk möjlighet att få ett instrument till. Jag anser att det är när det gäller lärarutbildning och fortbildning av lärare, högskolan och högre utbildning som vi bör ta till vara möjligheterna.

Vi har i en motion skrivit att vi mycket väl kan tänka oss ett virtuellt universitet där man just använder modern teknik och inte alls skulle behöva befinna sig på platsen. Det skulle kunna vara ett bra sätt. I dessa tider med bostadsbrist för studenter kanske det inte alls vore så dumt.

Anf. 250 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Vi hoppas säkert båda att det skall gå fortare med tekniken och teknikuppgbyggnaden. Jag tror att det gör det.

När det gäller pedagogiken är det ett rejält fortbildningsarbete på gång. Det är också någonting som man kan kalla en kulturrevolution, utan att man använder det ordet fel, som pågår i skolan nu. Plötsligt har många av eleverna mycket bättre kompetens när det gäller att använda detta nya informationsmedel än lärarna har. Det är något man måste ha respekt för när det gäller omställning av lärarrollen.

Inte desto mindre är det oerhört viktigt att vi snabbt kommer igenom kulturrevolutionen så att vi kommer in i det nya sättet att fungera i skolan. Kunskapssökandet skall egentligen bli en reflex som sitter i ryggmärgen hos dem som lämnar skolan. Man skall ha lärt sig det i stället för de årtal som man kan hämta i burken.

Om vi skall klara detta måste vi använda det här redskapet mycket mer avancerat än vad vi gjort hittills.

Jag är litet orolig för att inte den nya pedagogiken slår igenom så fort som den skulle behöva göra. Varje termin som det går ut en ny generation har vi tappat mycket kompetens som vi skulle behöva i samhället längre fram.

Anf. 251 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Kommunikationsministern nämnde det gamla folkparti-kravet om en dator till varje elev i skolan. Det lät i anförandet som om det inte var särskilt viktigt för kommunikationsministern. Jag skulle vilja säga: Nedvärdera inte den frågan.

Vi vet väl alla hur det fungerar om man har en skolklass med 25 elever och bara har tio datorer. Är det pojkarna eller flickorna som sitter där och knappar? Det är framför allt pojkarna som tränger sig fram.

Vi vet också hur det fungerar för de elever som har en dator hemma och de som saknar dator hemma. Det kan alltså skapas nya klasskillnader mellan familjer där man har dator i hemmet och där man inte har det.

Jag menar i alla fall att det är viktigt med en dator till varje elev i skolan, att det finns en sådan tillgänglighet. Jag vill därför fråga: Vill inte kommunikationsministern verka för en ökad jämställdhet och motverka uppkomsten av nya klasskillnader?

Anf. 252 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag tycker att det var bra att Lennart Fremling tog upp den här frågan. Jag är väldigt rädd för att vi får en förenklad debatt om vi fastnar i att vi skall ha lika många datorer som vi har elever.

Det kan vara ett lätt mätbart mål. Men det är alldeles för enkelt. Vi kanske inte behöver ha exakt lika många datorer. Det är hur vi använder datorerna som är det viktiga. Det får inte bli så att man använder den nya tekniken till en litet bättre och mer exklusiv skrivmaskin eller en litet bättre och mer exklusiv räknemaskin. Det är informationssökandet som är det viktiga.

Det skall finnas tillräckligt många datorer i skolan. Självklart. Det skall kommunerna se till. Det gör de också i de allra flesta fall.

Men det är den lätta delen. Den svåra delen är den andra.

Anf. 253 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det svaret. Det är självklart att vi inte ser det här som det enda problemet. Det är alldeles riktigt som kommunikationsministern säger att man måste ha med de delar som handlar om pedagogiken också. Men vi tror ändå inte att man skall underskatta problemet med datorer till eleverna. Det är faktiskt en ganska stor kostnad för kommunerna att ordna det. Därför tycker vi att även det kravet behöver drivas på.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 254 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Visst är det något som behöver drivas på, men den stora kostnaden är egentligen att fortbilda lärarna. Vi är tillbaka till pedagogiken.

Man skall naturligtvis också använda datorerna för att främja distansutbildning. Vi har en distansutbildningskommitté som just jobbar med de frågorna.

Man skall kunna sitta i en skola i Västernorrland och koppla upp sig till universitetet i Heidelberg. Man skall då få ut någonting av det också så att det inte blir vanligt brevskrivande, även om det kan vara trevligt. Den typen av utveckling av pedagogiken menar jag är det svåra men också det allra viktigaste. Det är den stora utmaningen.

Anf. 255 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja veta vad som händer med personnumret. Det är en ganska viktig sak.

Jag har också en kort fråga som gäller att vi skall öppna samhällsinformationen. Det är bra. Allt fler blir öppnare och mer utåtriktade, t.ex. riksdagen. Men en sak som jag är litet irriterad på är SCB, Statistiska Centralbyrån. Kan ministern tänka sig att öppna även deras databaser? Där finns många värdefulla och intressanta fakta som forskare och elever skulle kunna ha nytta av både till nöje och arbete. I dag kostar det stora pengar. Man tar mycket betalt för de uppgifterna.

Så till frågan om elektronisk handel. Jag tror att det är alldeles utmärkt med elektronisk handel för affärsöverenskommelser, fakturering, order, postorder, internhandel osv. Men jag tror att det är väldigt farligt med betalningstransaktioner på nätet. Jag tror att risken är stor att det kan bli privata elektroniska sedelpressar. Jag tror att det kan bli svårt att kontrollera.

Jag undrar om ministern har funderat över den distinktionen. Personligen är jag väldigt skeptisk till penningtransaktioner över nätet.

Anf. 256 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Stig Sandström tar upp frågan om personnummer. Jag antar att Stig Sandström menar domändiskussionen eller 2000-frågan. Vi får ta det i nästa replik.

När det gäller samhällsinformationen och offentlighetsprincipen vill jag säga att det ju är ett problem här i riksdagen att så många är intresserade av Rixlex att man har stängt på dagen. Jag skall kanske inte ha några synpunkter på det. Det skall väl ledamöterna själva ha.

Faktum är att SCB, som Stig Sandström nämnde, arbetar aktivt på att lägga ut sina informationsbaser på Internet så att de skall bli tillgängliga; kanske inte allting, men de har ett mycket ambitiöst program på det området. Precis som en mängd andra offentliga institutioner har. Man kan logga in sig på Vägverkets hemsida för att se hur väglaget är på olika ställen i landet osv. Jag vill alltså påstå att det finns väldigt många offentliga organ som har kommit rätt långt när det gäller bra och aktuell information på sina hemsidor.

*Fel! Okänt
växelargument.*

När det gäller elektronisk handel finns det en mängd osäkerheter, inte minst detta att många av oss känner oss litet misstänksamma mot elektroniska betalningsmedel. Det gör man inte i t.ex. Amerika. Där har man en helt annan vana att betala med kort än vad vi har.

För att detta skall bli en bra tillväxtsektor är det viktigt att vi klarar ut problemen. Vi jobbar nu i Regeringskansliet med att se över regelsystemet.

Anf. 257 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag skall förklara litet grand vad jag menade med personnumren. Jag tänkte helt enkelt på vår identitet.

Personnumret har ju varit en social innovation i Sverige, som har gjort att samhället har sparat miljarder kronor i minskad byråkrati och säker identifiering. Vid årsskiftet kan vi inte börja om med noll noll, noll ett osv., utan då måste vi ta hänsyn till sekelskiftet också. Då kan vi inte använda de vanliga tiosiffriga fältkoden, utan försäkringskassornas alla dataprogram måste då bytas ut osv.

Om vi ändå måste ändra personnumren kanske vi skulle kunna ha ett europeiskt personnummer, även om många europeiska länder är motståndare till det. Men man kan ju vara förutseende. Det var den diskussionen som jag ville väcka.

Anf. 258 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Stig Sandström tar upp väldigt bra exempel på de problem som uppstår i samband med tusenårsskiftet. Det kommer att kosta pengar att göra om systemen. Vi vet att det kommer att kosta mycket pengar i de administrativa systemen. T.ex. tror jag att Riksförsäkringsverket har något slags kalkyl på mellan 250 miljoner och ända upp till 500 miljoner kronor för att göra om sitt system. Men det är förmodligen ändå den mindre delen. Det som kommer att bli den riktigt stora omställningen är de inbäddade systemen, de microchips som vi inte riktigt vet om det är i klockan, i mikrovågsugnen, i bilen eller var det är de sitter någonstans. Det gör att det måste ske stora förändringar i produktionen. Det är ju detta som är ett resursproblem rent pengamässigt, men det är också ett resursproblem vad gäller att ha folk som kan göra hela denna omställning. Det är också ett resursproblem i tid, eftersom det behöver göras tester och inkörningar som tar tid. De måste göras på helger och nätter, eftersom produktionen måste fungera på dagarna.

När vi en gång i tiden införde personnumren tänkte vi inte så långt. Från början hade man inte mer än en siffra. Man trodde att det inte ens skulle behöva vara tio siffror. Vi måste nu lägga till två siffror och naturligtvis lära oss att använda ytterligare två siffror. Det är inte svårt att göra ändringen i nya system, men det är besvärligt och dyrt att göra det i de gamla systemen.

Anf. 259 SIVERT CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag tycker att det är trevligt att kommunikationsministern är här och deltar i debatten.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag är inte förvånad över att enigheten är ganska stor på detta nya och snabba område. Jag som började med blyertspenna i årskurs ett i skolan har nu en dator som står där hemma. Det kan också belysa risken för skillnader i framtiden. Det handlar då också om detta med tillgänglighet. Jag tror att vi är överens om att tillgängligheten måste vara lika för alla överallt i landet. Men anslutningspriserna skall också vara ungefär lika i början.

Jag har jobbat i skolan länge, och jag skall ta ytterligare ett småländskt exempel. I min hemkommun Mönsterås startades ett gymnasium för tre år sedan, där varje elev första dagen utrustades med en dator. Skolan har 400 elever i dag. Frågan är inte om man skall ha undervisning i dator utan om man skall ha dator i undervisningen. De tillämpar ett undersökande arbetssätt. De sänder ut 8 000 brev per dag över världen. Det belyser utvecklingen men också risken för diskrepanser.

Min fråga gäller egentligen att säkerheten måste förbättras, som ministern tog upp. Härefter läste jag att företag i svensk kryptopolitik presenteras i veckan under rubriken Kryptopolitik – möjliga svenska handelslinjer. Av fyra recensenter och experter säger en: Bäst med fri kryptering. Följ EU:s liberala linje, säger en annan. Ett kraftig slag i luften, säger en tredje. Deponering är ett handelshinder, säger en fjärde. Jag tycker att det visar att detta inte går att lösa nationellt, utan att vi måste arbeta med frågan internationellt. Min fråga är: Finns den tvekan som betänkanandet andas inför att arbeta i EU gemensamt för att lösa problemet?

Anf. 260 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag tycker att det är ett väldigt bra uttryck att vi skall ha en PC i undervisningen och inte undervisning i PC, för det är precis vad detta handlar om. Det skall användas som ett informationsmedel. Det är lustigt att just småländska kommuner har blivit så bra på detta. Kan det hänga ihop med Gnosjöandan? Det är många småländska kommuner som har kommit långt på det här området.

Sedan över till frågan om kryptopolitiken. Jag är övertygad om att vi inte kan ha nationella olika lagar och regelsystem.

I förra veckan var Ira Magaziner här. Han kallas för Clintons ambassadör men är Clintons rådgivare i de här frågorna. Han är ute i världen för att sälja in den amerikanska idén. Också amerikanerna, som har haft inställningen att man skall ha krypteringsnycklar inne hos någon myndighet, som de säger, börjar nu att tveka och tycker att de behöver fri kryptering och så litet av nationella lagstiftningar som möjligt. Men de tycker att man naturligtvis behöver använda den allra bästa tekniken för att inte låsa upp den elektroniska handeln eller andra globala nät som det också handlar om.

För min del tror jag att det vore förödande om vi skulle börja med en nationell krypteringspolitik som låste upp både vår exportindustri och våra möjligheter att utvidga den tillväxtsektor som den elektroniska handeln utgör.

Anf. 261 SIVERT CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Vi verkar vara eniga också i den här frågan.

Monica Green nämnde här att vi är världsledande på området. Det kanske inte stämmer, men vi kanske är någonstans i täten. Det har förekommit propåer om att vi i EU tillsammans skall diskutera en strategi framöver på samma sätt som USA och Japan gör. I betänkandet sägs att EU inte är moget för detta ännu. Jag framhårdar fortfarande att vi med vår position borde ha förutsättningar att jobba för detta och kanske t.o.m. att plocka hem ett EU-institut till Svedala, där vi har Ericsson och andra företag. Det var några tankar.

Anf. 262 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag delar Sivert Carlssons uppfattning att vi bör ha en gemensam strategi i EU. Vi kan gå före från Nordens sida, för när det gäller elektronisk handel är det i princip medlemmarna i Nordiska rådet, där några länder är medlemmar i EU, som är de i Europa som kan mäta sig med USA:s framgång på området. Sverige ligger ganska långt framme jämfört med övriga länder i EU. Det är därför vi ser denna fråga som en stor fråga också i EU, så nog kommer vi att vara det land som driver på där. Det kanske t.o.m. är så att vi stegvis kan börja med att ta vägen via Norden först. Vi gjorde ju det en gång i tiden med NMT.

När det gäller en *agency*, eller vad man nu skall kalla det för, mottar vi alla tips med stor glädje.

Anf. 263 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Herr talman! Kommunikationsministern underströk mycket tydligt att detta inte rör sig om någon debatt, och det kan ju stämma. I vårt fall är det så att vi inte av princip måste ha en annan uppfattning än Socialdemokraterna. I den här frågan är det ganska stor enighet. Men det finns vissa punkter där uppfattningarna skiljer sig.

Kommunikationsministerns svar på frågan om en dator till varje elev skulle jag vilja skicka med till de senaste demonstranterna med punkband och allt utanför riksdagen. Om man skulle säga till de eleverna att de får var sin dator, skulle de säga: Ja, men gärna mögelfria lokaler och uppdaterade skolböcker först. Det är litet av *vår* inställning som jag vill framföra till kommunikationsministern.

Jag påstår i alla fall att det finns snedvridning. Det är kanske inte en total snedvridning, men det är en alarmerande snedvridning mellan dels naturvetenskap och teknik, dels humaniora. Min direkta fråga till kommunikationsministern lyder: Är kommunikationsministern beredd att verka för att även humaniora får ta del av, om inte lika stora så kanske ännu större, satsningar på IT-investeringar?

Anf. 264 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det som Elisa Abascal Reyes tar upp som en fortsättning på diskussionen om en dator till varje elev, visar ju precis detta att det här inte är något som vi bör fatta beslut om i den *här* församlingen. Det måste man göra utifrån de behov som finns på varje enskild skola.

Snedvridningen mellan naturvetenskap och humaniora tror jag har en historisk förklaring. Man har använt den här tekniken, åtminstone i skolan, på tekniska gymnasier osv. Man har inte sett redskapet som en informationssökare än så länge. En av de saker som vi kommer att ta upp i

den IT-hearing mellan IT-kommissionen och Utbildningsdepartementet som jag nämnde i mitt första inlägg är just: Hur använder man IT som ett pedagogiskt redskap på alla områden i skolan? Då kommer den här balansfrågan in. Den tycker jag också är väldigt viktig.

Anf. 265 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Herr talman! Jag är mycket nöjd med kommunikationsministerns svar, för det visar på en medvetenhet om själva problemet. Det kommer inte lika tydligt till uttryck i utskottsmajoritetens text.

Anf. 266 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag tycker att detta med kryptering är så spännande och viktigt att jag inte kan avhålla mig från att ta del av debatten även om klockan är mycket och alla kommunikationer redan har gått för länge sedan.

Att använda kryptering på Internet ses allmänt som en förutsättning för att informationshanteringen skall kunna utvecklas säkert. Trafikutskottet har huvudansvaret för krypteringsfrågan i Sverige, men kryptering är till sin natur en fråga som griper in i många olika politikers område.

Utöver att underlätta IT-kommunikationen rent tekniskt, är ju det här ett fritidsintresse. Det handlar om att göra kultur mer tillgänglig och om att utveckla handel och banktjänster. Det hörde vi statsrådet Ines Uusmann tala om här tidigare. Det är viktigt för näringslivet i stort. Det finns också negativa saker, som att det förekommer brott. Vi måste jobba brottsförebyggande. Slutligen är det också en försvarsfråga.

Mata Hari, Klaus Fuchs, Kim Philby, Dimitrij Polyakov, Laurentij Berija, William J Casey, Maurice Oldfield och Stig Wennerström är några kända spioner i historien. Andra spioner har vi mött i litteraturen och åter andra, likt James Bond, har vi mött i filmens värld. Men att använda osynligt bläck, ta kopior med mikrofilm eller rent av ta till knytnävarna, blir alltmer inaktuella arbetsmetoder för den som vill komma åt känslig information.

Ja, tiderna förändras. Även om den traditionelle spionen kommer att finnas kvar, är morgondagens spioner mer ute och slåss på nätet än med knytnävarna. De knäcker inte ben, de knäcker koder. De kartlägger kommunikationsvägar och analyserar. Och vi blottar oss aningslöst genom att inte skydda oss och vår information tillräckligt. Känslig information får inte riskera att hamna i orätta händer.

Försvarsminister Björn von Sydow har nyligen i ett svar till mig försäkrat att det för Försvarsmaktens och UD:s del inte finns någon anledning till oro. De kryptonycklar som används där tillverkas av Försvarsmakten själv. Det kan aldrig bli aktuellt att deponera dessa kryptonycklar i andra länders kassaskåp.

Det klarläggandet tar vi tacksamt emot. Men vi får inte glömma att mycket av det som inte är sekretessbelagt, mycket av den vardagliga kommunikationen, inte är skyddad på samma sätt. Ändå finns det även i den informationen mycket som kan vara av intresse.

Prot. 1997/98:35

27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

Vi måste vara observanta på riskerna med IT i förhållande till mer traditionella metoder att försvara Sverige. Tänk på den intensiva försvarsdebatt vi har haft under innevarande mandatperiod! Samtidigt har det inte ifrågasatts hur vi hanterar all vår information.

Än större än inom den offentliga sektorn är risken för informationsintrång inom det privata näringslivet. Det finns länder som inte utesluter ett samarbete mellan sitt eget lands säkerhetstjänst och näringslivets intressen. IT spelar en nyckelroll även för industrispionage, men det är inte lätt att backa för de företag som redan hade investerat fast sig i ett system innan de upptäckte faran.

Den diskussion som var mellan Ines Uusmann och Clintons rådgivare Ira Magaziner tidigare har vi redan haft uppe här i kammaren, Ines Uusmann och jag. Där har jag alltså fått litet information, även om jag inte tycker att Ira Magaziners besked när han var här var så väldigt positivt.

Herr talman! När jag började ta upp frågan om kryptering betraktades det som en mycket udda fråga, men i dag finns en klart större medvetenhet om att något måste göras. I utskottets betänkande läser vi att majoriteten anser att det är mycket viktigt att skapa möjlighet till säker kryptering. Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp inom Regeringskansliet med uppdrag att ta fram en policy för hantering och användning av kryptosystem.

Det är bra att man så tydligt visar att man tar frågan på största allvar. Men i dag är det enligt uppgift redan uppemot 500 000 svenska kunder som använder Lotus Notes e-postsystem. Det är självklart mycket otillfredsställande att även riksdag, regering och myndigheter använder system där vi inte har kontroll över krypteringsnycklarna. Den som har tillgång till krypteringsnycklarna kan också ha tillgång till krypterad information. Lotus Notes, som vi använder, har en krypteringsnyckel på 64 bitar. Av dessa måste 24 bitar deponeras i USA, tillgängliga för amerikanska myndigheter. Även om en hög säkerhet kvarstår för de återstående bitarna, häpnar jag återigen inför denna godtrogenhet.

Datasäkerhetschefen vid försvarshögkvarteret sade i en intervju nyligen: Jag visste inte om att våra Notesnycklar var deponerade. Det var intressant att få reda på. Det uttalandet talar för de reaktioner jag har mött när jag försökt ta upp frågan. Där ligger också bakgrunden till mitt engagemang i den här frågan och till varför jag är här i kväll. När ungdomarna som rör sig i mitt hem vet mer om denna fråga än tjänstemän som är ansvariga för datasäkerhet, känns det inte bra och tillfredsställande.

Herr talman! Behovet av en svensk policy hastar. Jag har inte kompetens att bedöma de krypteringssystem som tillhandahålls av svenska företag. Men det finns ingen anledning att inte i större utsträckning titta på vad svenska företag har att erbjuda.

Jag vill avsluta med att än en gång understryka att kryptering är en fråga med säkerhetspolitisk dignitet som också Ines Uusmann har fått på sitt bord. Nu när Ines Uusmann har varit vänlig nog att stanna kvar till denna sena timme vill jag bara tillägga: Är det så att Sverige har en försiktigare hållning än EU? Det skulle inte kännas bra om EU var tuffare mot USA än vad Sverige är i denna fråga.

Anf. 267 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Det är viktigt att vi skall kunna ha en fri kryptering i Sverige. Jag tycker verkligen att Carina Häggs inlägg visar vilka former av hot som finns mot Sveriges säkerhet i dag. Då menar jag inte främst militära hot utan andra former av hot.

Men Carina Häggs inlägg aktualiserar även en annan fråga som jag har tagit upp tidigare men inte fått något gehör alls för hos Socialdemokraterna. Det gäller den situation som vi har på marknadssidan för mjukvaror, dvs. att vi får samma struktur på mjukvarumarknaden som vi har på den övriga mediemarknaden. Man kan jämföra genom att enhetskostnaden för framtagandet av varan har en hög kostnad, men själva styckkostnaden är oerhört låg.

Det är klart att det kan komma en minut då vi undrar varför vi alla använder samma program. Det är klart att det är ett hot. Jag hoppas att den här diskussionen också kan aktualiseras inom Socialdemokraterna och regeringen med Carina Häggs hjälp.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

Prot. 1997/98:35
27 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 26 november

1997/98:185 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Rehabilitering i offentlig regi

1997/98:186 av *Ola Ström* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Betygssystemet

1997/98:187 av *Elver Jonsson* (fp) till inrikesministern
Västra Götalands län

den 27 november

1997/98:188 av *Siri Dannaeus* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Stöd i föräldraskapet

1997/98:189 av *Göte Jonsson* (m) till miljöministern
Miljökonsekvensbeskrivning för Jönköpings län

1997/98:190 av *Eva Björne* (m) till näringsministern
Den elintensiva industrin

1997/98:191 av *Sigge Godin* (fp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Ärendehandläggningen av varumärkesskydd vid PRV

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 december.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.48,
av talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 121 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.03,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 20 § anf. 238 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse	1
3 § Nya ersättare för riksdagesledamöter, m.m.	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 26 november	2
NU6 Redogörelse för företag med statligt ägande.....	2
BoU2 Vissa fastighetsrättsliga frågor	2
Meddelande om samlad votering.....	3
5 § Kommunala demokratifrågor.....	4
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU4.....	4
Anf. 1 BIRGIT FRIGGEBO (fp).....	4
Anf. 2 JERRY MARTINGER (m)	6
Anf. 3 SVEN BERGSTRÖM (c).....	9
Anf. 4 KENNETH KVIST (v).....	11
Anf. 5 PETER ERIKSSON (mp).....	13
Anf. 6 KENNETH KVIST (v) replik	15
Anf. 7 PETER ERIKSSON (mp) replik	16
Anf. 8 KENNETH KVIST (v) replik	16
Anf. 9 PETER ERIKSSON (mp) replik	16
Anf. 10 FRANK LASSEN (s)	17
Anf. 11 SVEN BERGSTRÖM (c).....	19
Anf. 12 FRANK LASSEN (s)	20
Anf. 13 SVEN BERGSTRÖM (c).....	20
Anf. 14 FRANK LASSEN (s)	21
Anf. 15 PETER ERIKSSON (mp).....	21
Anf. 16 FRANK LASSEN (s)	21
Anf. 17 PETER ERIKSSON (mp).....	21
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	22
6 § Ändringar i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet	22
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU6.....	22
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	22
7 § Allmänna helgdagar m.m.	22
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU9.....	22
Anf. 18 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	22
Anf. 19 TREDJE VICE TALMANNEN	24
Anf. 20 KENNETH KVIST (v).....	24
(forts. 12 §).....	25
Ajournering.....	25
Återupptagna förhandlingar	25
8 § Frågestund.....	25
Anf. 21 TALMANNEN.....	25
Utredning om tidsbegränsad ersättning för arbetslösa	26
Anf. 22 SIVERT CARLSSON (c).....	26

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	26
Anf. 24 SIVERT CARLSSON (c).....	26
Anf. 25 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	27
<i>Miljökonsekvensbeskrivningar</i>	27
Anf. 26 GÖTE JONSSON (m).....	27
Anf. 27 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	27
Anf. 28 GÖTE JONSSON (m).....	27
Anf. 29 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	28
Anf. 30 GÖTE JONSSON (m).....	28
Anf. 31 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	28
(forts.).....	28
Välkomstord	28
Anf. 32 TALMANNEN	28
8 § (forts.) Frågestund	28
<i>Beredskap för utsläpp av radioaktiva ämnen</i>	28
Anf. 33 ANNIKA NORDGREN (mp)	28
Anf. 34 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	29
<i>AP-fonderna</i>	29
Anf. 35 JOHAN LÖNNROTH (v)	29
Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
Anf. 37 JOHAN LÖNNROTH (v)	29
Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v)	30
Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
<i>Planerad ansökan om vinter-OS år 2006</i>	30
Anf. 41 SVEN BERGSTRÖM (c)	30
Anf. 42 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	31
Anf. 43 SVEN BERGSTRÖM (c)	31
Anf. 44 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	31
<i>Långtidsarbetslösa</i>	31
Anf. 45 EVA JOHANSSON (s)	31
Anf. 46 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	32
<i>Arbetsförmedlingsnämnderna</i>	32
Anf. 47 MARGITTA EDGREN (fp).....	32
Anf. 48 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	32
Anf. 49 MARGITTA EDGREN (fp).....	32
Anf. 50 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	32
<i>Gränser för patentering av mänskligt material</i>	32
Anf. 51 LENNART DALÉUS (c)	32
Anf. 52 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	33
Anf. 53 LENNART DALÉUS (c)	33
Anf. 54 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	33
<i>BB-verksamheten</i>	34

Anf. 55 THOMAS JULIN (mp)	34
Anf. 56 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	34
Anf. 57 THOMAS JULIN (mp)	34
Anf. 58 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	34
<i>Miljöproblem i de bohuslänska fjordarna</i>	35
Anf. 59 LENNART NILSSON (s)	35
Anf. 60 Miljöminister ANNA LINDH (s)	35
Anf. 61 LENNART NILSSON (s)	35
Anf. 62 Miljöminister ANNA LINDH (s)	35
<i>Propositionsavlämnandet</i>	35
Anf. 63 LENNART FREMLING (fp)	35
Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	36
Anf. 65 LENNART FREMLING (fp)	36
Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	36
<i>Offentlig fastighetsförvaltning</i>	36
Anf. 67 ARNE ANDERSSON (m).....	36
Anf. 68 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	37
Anf. 69 ARNE ANDERSSON (m).....	37
Anf. 70 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	37
<i>Resurser inom vård, skola och omsorg</i>	37
Anf. 71 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	37
Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	38
Anf. 73 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	38
Anf. 74 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	38
<i>Miljöbrottsutbildning</i>	39
Anf. 75 ALICE ÅSTRÖM (v)	39
Anf. 76 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	39
Anf. 77 ALICE ÅSTRÖM (v)	39
<i>Allmänningsskogar</i>	39
Anf. 78 TORSTEN GAVELIN (fp)	39
Anf. 79 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	40
<i>Utbildning av utredare vid sexualbrott mot barn</i>	40
Anf. 80 MARGARETA ISRELSSON (s).....	40
Anf. 81 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	40
<i>Åldringsvården</i>	40
Anf. 82 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	40
Anf. 83 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	41
Anf. 84 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	41
Anf. 85 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	41
<i>Alkoholskatten</i>	42
Anf. 86 ELVER JONSSON (fp).....	42
Anf. 87 Skatteminister THOMAS ÖSTROS (s).....	42
Anf. 88 ELVER JONSSON (fp).....	42
Anf. 89 Skatteminister THOMAS ÖSTROS (s).....	42
<i>Turism</i>	43
Anf. 90 MARIANNE ANDERSSON (c)	43
Anf. 91 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s)	43

<i>Barn med särskilda behov</i>	43
Anf. 92 INGER DAVIDSON (kd)	43
Anf. 93 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	44
Anf. 94 INGER DAVIDSON (kd)	44
Anf. 95 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	44
Anf. 96 TALMANNEN	44
9 § Information från regeringen om insatser för att sprida kunskap om Förintelsen	45
Anf. 97 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	45
Anf. 98 LARS LEIJONBORG (fp)	48
Anf. 99 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	48
Anf. 100 OLOF JOHANSSON (c)	48
Anf. 101 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	49
Anf. 102 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	49
Anf. 103 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	49
Anf. 104 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	50
Anf. 105 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	50
Anf. 106 HANNA ZETTERBERG (v)	50
Anf. 107 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 108 GUN HELLSVIK (m)	51
Anf. 109 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	52
Anf. 110 INGER DAVIDSON (kd)	52
Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	52
Anf. 112 JUAN FONSECA (s)	53
Anf. 113 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	53
Anf. 114 JUAN FONSECA (s)	54
Anf. 115 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	54
10 § Information från regeringen om toppmötet om sysselsättningen	54
Anf. 116 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	54
Anf. 117 PER UNCKEL (m)	57
Anf. 118 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	57
Anf. 119 PER UNCKEL (m)	58
Anf. 120 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	58
Anf. 121 JOHAN LÖNNROTH (v)	59
Anf. 122 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	59
Anf. 123 JOHAN LÖNNROTH (v)	60
Anf. 124 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	60
Anf. 125 LARS LEIJONBORG (fp)	60
Anf. 126 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	61
Anf. 127 LARS LEIJONBORG (fp)	61
Anf. 128 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	62
Anf. 129 GÖRAN LENNMARKER (m)	62
Anf. 130 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	63
Anf. 131 GÖRAN LENNMARKER (m)	63
Anf. 132 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	64
Anf. 133 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	64
Anf. 134 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	64

Anf. 135	MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	65	Prot. 1997/98:35
Anf. 136	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	65	27 november
Anf. 137	HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	66	
Anf. 138	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	66	
Anf. 139	HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	66	
Anf. 140	STEN TOLGFORS (m).....	66	
Anf. 141	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	67	
Anf. 142	STEN TOLGFORS (m).....	68	
Anf. 143	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	68	
Anf. 144	HANS KARLSSON (s).....	69	
Anf. 145	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	69	
Anf. 146	HANS KARLSSON (s).....	70	
Anf. 147	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	70	
Anf. 148	HANS ANDERSSON (v).....	70	
Anf. 149	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	71	
Anf. 150	HANS ANDERSSON (v).....	71	
Anf. 151	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	71	
Anf. 152	OLOF JOHANSSON (c).....	72	
Anf. 153	Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	72	
Anf. 154	ANDRE VICE TALMANNEN.....	72	
Beslut om uppskjuten votering		73	
11 § Information från regeringen om Kyotomötet om klimatet		73	
Anf. 155	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	73	
Anf. 156	TORSTEN GAVELIN (fp).....	75	
Anf. 157	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	75	
Anf. 158	TORSTEN GAVELIN (fp).....	75	
Anf. 159	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	76	
Anf. 160	GÖTE JONSSON (m).....	76	
Anf. 161	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	76	
Anf. 162	GÖTE JONSSON (m).....	77	
Anf. 163	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	77	
Anf. 164	ELISA ABASCAL REYES (mp).....	77	
Anf. 165	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	78	
Anf. 166	ELISA ABASCAL REYES (mp).....	78	
Anf. 167	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	78	
Anf. 168	OLOF JOHANSSON (c).....	79	
Anf. 169	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	79	
Anf. 170	OLOF JOHANSSON (c).....	79	
Anf. 171	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	80	
Anf. 172	HANNA ZETTERBERG (v).....	80	
Anf. 173	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	80	
Anf. 174	HANNA ZETTERBERG (v).....	81	
Anf. 175	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	81	
Anf. 176	MIKAEL ODENBERG (m).....	81	
Anf. 177	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	82	
Anf. 178	MIKAEL ODENBERG (m).....	82	
Anf. 179	Miljöminister ANNA LINDH (s).....	83	
Anf. 180	GUDRUN LINDVALL (mp).....	83	

Anf. 181 Miljöminister ANNA LINDH (s)	84
Anf. 182 GUDRUN LINDVALL (mp)	84
Anf. 183 Miljöminister ANNA LINDH (s)	84
12 § (forts. från 5 §) Allmänna helgdagar m.m. (forts. KU9)	84
Anf. 184 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	84
Anf. 185 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	86
Anf. 186 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	86
Anf. 187 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	87
Anf. 188 KENNETH KVIST (v) replik	87
Anf. 189 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	88
Anf. 190 KENNETH KVIST (v) replik	88
Anf. 191 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	88
Anf. 192 PETER ERIKSSON (mp)	88
Anf. 193 KENNETH KVIST (v) replik	89
Anf. 194 PETER ERIKSSON (mp) replik	90
Anf. 195 KENNETH KVIST (v) replik	90
Anf. 196 PETER ERIKSSON (mp) replik	90
Anf. 197 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	91
Anf. 198 PETER ERIKSSON (mp) replik	91
(forts.)	91
Ajournering	91
Återupptagna förhandlingar	92
12 § (forts.) Allmänna helgdagar m.m. (forts. KU9)	92
Anf. 199 PÅR-AXEL SAHLBERG (s)	92
Anf. 200 PETER ERIKSSON (mp) replik	93
Anf. 201 BIRGITTA WISTRAND (m)	93
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	94
13 § Minoritetsfrågor	94
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU11	94
Anf. 202 KENNETH KVIST (v)	94
Anf. 203 PETER ERIKSSON (mp)	95
Anf. 204 PÅR-AXEL SAHLBERG (s)	96
Anf. 205 KENNETH KVIST (v) replik	97
Anf. 206 PETER ERIKSSON (mp) replik	97
Anf. 207 PÅR-AXEL SAHLBERG (s) replik	97
Anf. 208 PETER ERIKSSON (mp) replik	97
Anf. 209 PÅR-AXEL SAHLBERG (s) replik	99
Anf. 210 ULF BJÖRKLUND (kd)	99
Anf. 211 PÅR-AXEL SAHLBERG (s)	101
Anf. 212 ULF BJÖRKLUND (kd)	101
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	102
14 § Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1996	102
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU6	102
Anf. 213 KENNETH KVIST (v)	102
Anf. 214 RAGNHILD POHANKA (mp)	102
Anf. 215 ARNE KJÖRNSBERG (s)	102
Anf. 216 KENNETH KVIST (v)	102
Anf. 217 ARNE KJÖRNSBERG (s)	103

(Beslut skulle fattas den 2 december.)	103
15 § Ändringar i lagen om offentlig upphandling	103
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU7	103
Anf. 218 LENNART HEDQUIST (m)	103
Anf. 219 RAGNHILD POHANKA (mp)	104
Anf. 220 KRISTINA NORDSTRÖM (s)	106
Anf. 221 LENNART HEDQUIST (m) replik	108
Anf. 222 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik	109
Anf. 223 LENNART HEDQUIST (m) replik	109
Anf. 224 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik	109
Anf. 225 INGER LUNDBERG (s)	109
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	111
16 § Ändrad övergångsbestämmelse i bankrörelselagen	111
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU8	111
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	111
17 § Säkerhet för rättegångskostnader	112
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU4	112
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	112
18 § Immunitet och privilegier för Europol	112
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU5	112
Anf. 226 ALICE ÅSTRÖM (v)	112
Anf. 227 KIA ANDREASSON (mp)	113
Anf. 228 LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	115
Anf. 229 ALICE ÅSTRÖM (v)	116
Anf. 230 LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	116
Anf. 231 KIA ANDREASSON (mp)	116
Anf. 232 LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	117
Anf. 233 KIA ANDREASSON (mp)	117
Anf. 234 LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	118
Anf. 235 KIA ANDREASSON (mp)	118
Anf. 236 LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	118
Anf. 237 KIA ANDREASSON (mp)	118
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	119
19 § Domstolarna i Västra Götalands län	119
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU6	119
(Beslut skulle fattas den 2 december.)	119
20 § Utvecklingen i informationssamhället	119
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU7	119
Anf. 238 BIRGITTA WISTRAND (m)	119
Anf. 239 SIVERT CARLSSON (c)	121
Anf. 240 LENNART FREMLING (fp)	123
Anf. 241 STIG SANDSTRÖM (v)	124
Anf. 242 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	125
Anf. 243 STIG SANDSTRÖM (v) replik	126
Anf. 244 ELISA ABASCAL REYES (mp)	126
Anf. 245 MONICA GREEN (s)	128
Anf. 246 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	130
Anf. 247 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	132

Anf. 248	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	133
Anf. 249	BIRGITTA WISTRAND (m) replik	133
Anf. 250	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	133
Anf. 251	LENNART FREMLING (fp) replik	134
Anf. 252	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	134
Anf. 253	LENNART FREMLING (fp) replik	134
Anf. 254	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	135
Anf. 255	STIG SANDSTRÖM (v) replik	135
Anf. 256	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	135
Anf. 257	STIG SANDSTRÖM (v) replik	136
Anf. 258	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	136
Anf. 259	SIVERT CARLSSON (c) replik	136
Anf. 260	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	137
Anf. 261	SIVERT CARLSSON (c) replik	137
Anf. 262	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	138
Anf. 263	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	138
Anf. 264	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	138
Anf. 265	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	139
Anf. 266	CARINA HÄGG (s)	139
Anf. 267	ELISA ABASCAL REYES (mp)	141
	(Beslut skulle fattas den 2 december.)	141
21 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	141
22 §	Kammaren åtskildes kl. 22.19.	142

Gotab, Stockholm 1997